

LA NOTARIA DE RUPIÀ A L'EDAT MITJANA.
UN ESTUDI DE L'ACTIVITAT NOTARIAL
(1371-1372)

Jordi Saura Nadal

Tutors:

Dra. Rosa Lluch Bramon / Dr. Daniel Piñol Alabart

* * *

Treball Final de Màster

2018-2019

Màster Cultures Medievals

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

A la memòria dels qui ja no disposen
de paraula.

*“Que enc que la mar tornàs tinta,
i enc que el cel de paper fos,
fossen es hòmens notaris
i de cada un n’hi hagués dos,
no abastarien a escriure,
ma vida, es nostros amors.”*

Popular eivissenca.

*“Dexteram scribentis dirigat manus Omnipotentis. Amen. Ihesus,
Maria.”*

[Guillem Pons (fill), *Liber notularum contractuum comunium*,
AHG Notarial Ru 51, f. 1r. (1403-1404)].

Índex de continguts

ÍNDEX DE QUADRES I GRÀFICS	
Introducció.	1
Objectius.	2
Metodologia i fonts.	3
1. La notaria de Rupjà.	5
1.1. La vila de Rupjà: context històric i geogràfic.....	5
1.2. La notaria	7
1.3. Concessió de la notaria.....	11
2. Els notaris de Rupjà	13
2.1. Els predecessors de Guillem Pons.....	14
2.2. Guillem Pons (1355-1374).....	17
2.2.1. Regència de la notaria de la Bisbal (1346-1362)	18
2.2.2. Regència de la notaria de Rupjà (1355-1374).....	21
2.2.3. Breus notes sobre el seu testament i inventari.....	24
2.3. La successió notarial	30
3. Els llibres notariais de Rupjà.....	32
3.1. Nombre de protocols conservats i on es conserven.....	33
3.2. Característiques externes (físiques).....	35
3.2.1. Estat de conservació.....	36
3.2.2. Format	37
3.2.3. Els materials	38
3.2.4. Les cobertes.....	39
3.3. Característiques internes dels protocols notariais	42
3.3.1. Caixa d'escriptura i marges.....	42
3.3.2. L'escriptura	42
3.3.3. Notes pel funcionament de la notaria.....	44
3.3.4. Anotacions en els protocols notariais: el regiment de la notaria	50
3.3.5. Calendari i cronologia	52
4. L'activitat notarial a Rupjà.....	55
4.1. Anàlisi de l'activitat notarial de l'any 1371-1372.....	55
4.1.1. L'activitat per mesos	57
4.1.2. La clientela	60
4.1.3. Llocs d'escriptura i mobilitat del notari	64
4.2. Estudi de les tipologies documentals de 1371-1372	66
4.2.1. Tipus de contractes a la notaria de Rupjà.....	67

4.2.2. Estudi de les tipologies documentals: les compravendes	71
5. Conclusions	84
FONTS CONSULTADES	87
ANNEX 1. MAPES	99
ANNEX 2. TAULES	101
Taula 1. Protocols conservats de la notaria de Rupjà pel període 1309-1429 (en volums)...	101
Taula 2. Estat de conservació dels protocols de la regència de Guillem Pons (1355-1374).	102
Taula 3. Volums notariais conservats de Guillem Pons (fill) (1388-1429).....	103
Taula 4. Tipus de filigranes.....	104
Taula 5. Tipologies documentals de Rupjà (agost 1371 – octubre 1372).	105
Taula 6. Llistat dels testaments (5 de juny de 1371 – 28 d’octubre de 1372).....	106
Taula 7. Compravendes a la notaria de Rupjà (agost 1371 – octubre 1372).....	109
Taula 8. Béns immobles venuts gravats amb censos.....	119
APÈNDIX DOCUMENTAL 1	123
APÈNDIX DOCUMENTAL 2	170
APÈNDIX DOCUMENTAL 3	213

ÍNDIX DE QUADRES I GRÀFICS

Quadres

1. Llistat dels primers notaris documentats a l'escrivania de Rupjà.	10
2. Signe del notari Guillem Pons.	13
3. Nombre de contractes per mes i any (juny de 1371 – novembre de 1372)	57
4. Cronologia dels instruments de compravenda (agost 1371 – octubre 1372).	72
5. Procedència dels venedors.	74
6. Procedència dels compradors.	74
7. Classificació dels tipus de béns venuts.	77

Gràfics

1. Nombre de contractes redactats en els protocols notariaus.	56
2. Activitat anual de la notaria (juny de 1371 – novembre de 1372).	58
3. Procedència dels atorgants en els llibres estudiats.	63
4. Procedència dels beneficiaris en els llibres estudiats.	63
5. Nombre de testaments per mesos (5 de juny 1371 – 28 d'octubre 1372).	69
6. Tipologies documentals del període analitzat (agost 1371 – octubre 1372).	70

ABREVIATURES

ACA: Arxiu de la Corona d'Aragó.

ACG: Arxiu Capitular de Girona.

ADG: Arxiu Diocesà de Girona.

AHG: Arxiu Històric de Girona.

EHDAP: Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols.

Introducció.

Des de fa molts anys la historiografia ha vingut interessant-se per la figura del notari i per les enormes possibilitats d'estudi que ofereix la seva producció escrita en molts camps de l'anàlisi històrica. La documentació notarial, amb la riquesa de les seves informacions detallades, esdevé una de les fonts principals per a la reconstrucció dels segles passats,¹ més encara si l'espai d'anàlisi és d'una dimensió marcadament reduïda. El contingut dels seus documents, entre d'altres, és bàsic per entendre el desplegament socio-econòmic que es viu a les ciutats baix-medievals, un ritme accelerat impulsat pel comerç i del qual el notari n'és molts cops partícep.² L'activitat notarial produïda en aquestes urbs – frenètica en molts casos – ha sigut objecte d'estudi entre els historiadors, especialment per les seves variades possibilitats de treball.

En canvi, al nostre entendre, s'ha dit menys sobre el paper i l'activitat professional del notari en les comunitats rurals i vilatanes, on de fet hi tenia una presència destacada,³ i de la feina del qual es conserva un volum prou considerable de fonts documentals. Certament, tret d'algunes aportacions molt específiques,⁴ a Catalunya, tot i que els historiadors s'han vingut fixant àmpliament en el contingut de la producció escrita dels notaris, tant en l'àmbit urbà com rural, és encara notòria la manca d'estudis concrets i específics sobre la institució notarial i el desenvolupament de la seva activitat en aquests llocs de reduïdes dimensions, molt diferents de les grans ciutats. En aquest sentit, desconeixem quin era el dia a dia en l'organització i el funcionament de les escrivanies rurals i dels petits pobles i llogarets, com s'encarregava el notari de desplegar la seva funció i quin era el seu paper dins la comunitat en què s'inseria.

¹ Josep Antoni LLIBRER ESCRIG, «L'origen d'una nissaga de notaris valencians. Els Dassió al segle XV: de l'escrivania rural al notariat urbà.», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols (EHDAP)*, XXIX (2011), p. 45.

² Daniel PIÑOL ALABART, «Documentación y comercio: la actividad notarial en Catalunya en la Baja Edad Media», a Cristina MANTEGNA; Olivier PONCET. *Les documents du commerce et des marchands entre Mogen Âge et époque moderne (XIIIe-XVIIIe siècle)*. Roma: École Française de Rome, 2018, p. 95-115.

³ Odile REDON, «Le notaire au village. Enquête en pays siennois dans le deuxième moitié du XIIIe siècle et au début du XIVe siècle.», dins *Champagnes médiévales: l'homme et son espace (études offertes à Robert Fossier)*, Paris: Publications de la Sorbonne, 1995, p. 667-680.

⁴ Entre d'altres, Josep Antoni LLIBRER ESCRIG, «L'origen d'una nissaga...», p. 43-61. Abel RUBIÓ I SERRAT, «La notaria i escrivania dels termes de Rupit i Fornils (1308-1835): aproximació i particularitats d'una notaria de jurisdicció senyorial.», *EHDAP*, XXXII (2014), p. 79-112; Xavier SOLDEVILA I TEMPORAL, «La notaria de Torroella de Montgrí abans de 1348», a *Actes del II Congrés del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, p. 503-516.

Objectius.

El present treball gira entorn del notariat públic a la zona del Baix Empordà (Catalunya), durant el segle XIV. S'ofereix un breu recorregut per la notaria d'una petita vila, la de Rupjà, amb el doble objectiu de perfilar l'organització i el funcionament d'aquesta escrivania i el de l'anàlisi de la seva activitat notarial. En aquest sentit, l'estudi s'emmarca en la línia de la Diplomàtica i, específicament, per una banda, en els diferents treballs sobre la institució del notariat públic i la documentació notarial realitzats a Catalunya,⁵ i, per altra banda, en les directrius sobre els elements integrants de l'activitat professional dels notaris, marcades per Jean L. Laffont.⁶

Tot i que l'estudi s'inicia amb un intent d'aproximació als orígens de la notaria en qüestió, i als primers notaris que hi actuen – per a veure la implantació del notariat en aquest territori –, de fet, l'anàlisi es centra en el seguiment de la figura d'un sol notari, Guillem Pons, durant el seu període de regència de l'escrivania de Rupjà (1355-1374), de la qual en conservem una considerable producció escrita. No obstant, per la naturalesa d'aquest treball i per la seva extensió, es proposa únicament l'examen d'una forquilla temporal de caràcter anual, des d'agost de 1371 fins a octubre de 1372, la corresponent, majoritàriament, a dos dels llibres de notes d'aquest notari.

A través de l'examen exhaustiu de les característiques i del contingut d'aquests dos volums, conjuntament al dels seus cronològicament paral·lels dos manuals notarians, s'analitzen els diversos aspectes que conformen la tasca i l'activitat professional de Pons a la notaria. A més, es busca també analitzar el paper del notari dins la comunitat de Rupjà, i, sobretot, veure la seva relació amb el poder senyorial, és a dir, el bisbe de Girona. Per acabar, l'estudi de les tipologies documentals del període, i, també, una primera anàlisi d'una mostra-tipus de document concret, les compravendes, permet una aproximació a l'activitat notarial d'aquests anys a la vila.

⁵ Molts d'ells, recollits en les *Actes del I Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994; i *Actes del II Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000; a més dels importants estudis sobre el notariat i la seva documentació realitzats per Maria Teresa Ferrer i Mallol, Josep Maria Pons Guri, Ignasi J. Baiges Jardí o Daniel Piñol Alabart, els quals referim en l'apartat bibliogràfic.

⁶ Jean L. LAFFONT. *Problèmes et méthodes d'analyse historiques de l'activité notariale (XVe-XIXe siècles)*. Toulouse: Presses universitaires du Mirail, 1991.

Metodologia i fonts.

Per l'assoliment dels objectius exposats, es parteix, principalment, d'un buidatge exhaustiu i d'una anàlisi acurada dels quatre protocols notariais esmentats, prenent com a període d'estudi la forquilla temporal d'agost de 1371 a octubre de 1372, a raó de l'extensió temporal dels dos llibres de notes. Aquests volums, que formen part de l'arxiu notarial de Rupjà, es conserven avui dins del riquíssim fons documental que constitueix la Secció Notarial de l'Arxiu Històric de Girona (AHG), institució a la qual agraïm la seva sempre bona disposició. La selecció s'ha duit a terme, en especial, arran de la significativa conservació, per aquest període, dels dos tipus de protocols notariais, manuals i llibres, atenent a la manca de disponibilitat dels primers durant la major part de la regència de Guillem Pons.

Per a l'estudi de la nombrosa documentació que ens ofereixen aquests volums, s'ha elaborat una base de dades, en format excel – suficientment manejable i assumible per les dimensions d'aquesta recerca –, on s'han introduït les principals informacions d'interès pel desenvolupament del treball, com ara les qüestions directament relacionades amb la clientela (naturalesa dels contractants, procedència, relacions familiars o de parentiu, els testimonis, etc.), l'objecte implicat en el negoci, o, de manera important, els indicis vinculats al funcionament i a la pràctica notarial (notes al marge, preus dels instruments i el seu pagament, localització de l'assentament en el manual, etc.). A més, també s'han analitzat els diversos tipus de documents localitzats entre els protocols estudiats, fonamentalment cèdules notariais i cartes dirigides al notari o a altres personatges. Un cop realitzat aquest extens buidatge documental, s'ha procedit a la seva anàlisi, comparació i selecció per a la redacció del text.

En segon lloc, a més dels dos manuals notariais i dels dos llibres esmentats, s'ha fet una recerca general de documentació continguda en altres protocols produïts a l'escrivania de Rupjà, sobretot durant la regència del notari Guillem Pons, a fi d'aportar més informació sobre la seva vida personal (testament, inventari dels seus béns) i el seu treball a la notaria. D'aquesta manera, per a l'elaboració d'aquest estudi, s'han consultat un total de 17 volums notariais de Rupjà i 1 volum de la notaria de la Bisbal, els quals referim a la part final d'aquest treball. Estem convençuts, no obstant, que una anàlisi més ampliada i acurada de tots aquests i d'altres dels protocols del mateix notari, permetrà un estudi molt més exhaustiu en un futur.

En tercer lloc, amb l'objectiu d'entreveure la relació del notari amb el poder eclesiàstic gironí, senyor directe de la notaria de Rupjà, s'ha realitzat una breu inserció en la documentació episcopal (nomenaments notariais, cartes), conservada a l'Arxiu Diocesà de Girona, a les sèries *Notularum* i Lletres episcopals. Desgraciàdament, tot i que era la nostra intenció consultar aquests fons, no ha estat possible disposar-ne d'un accés directe, per la qual cosa s'han pres en consideració els inventaris de registres elaborats per Josep Maria Marquès. L'examen d'aquests documents, és possible, podria acotar millor els resultats d'aquest estudi.

A més, també ens hem servit de diverses obres de fonts publicades, com els Pergamins de la Mitra⁷ o el Cartoral de Rúbriques Vermelles,⁸ relacionades amb el territori d'anàlisi i el poder feudal predominant, el Bisbe de Girona.

Finalment, aquest treball s'alimenta d'una extensa i àmplia bibliografia, general i específica, relacionada en especial amb els aspectes del notariat públic a Catalunya. La seva consulta ens ha permès accedir als aspectes més elementals i específics de la notaria de Rupjà, tot comparant-los i situant-los dins d'un context general català.

⁷ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *Pergamins de la Mitra (891-1687): Arxiu Diocesà de Girona*. Girona: Generalitat de Catalunya. Servei d'Arxius: Patronat Francisc Eiximenis, 1984.

⁸ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *El Cartoral de rúbriques vermelles de Pere Rocabertí, bisbe de Girona (1318-1324)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2009 [edició a cura de Jaume de Puig i Oliver i Albert Serrat i Torrent].

1. La notaria de Rupjà.

1.1. La vila de Rupjà: context històric i geogràfic.

La petita vila de Rupjà es troba situada a l'actual comarca del Baix Empordà, entre els darrers contraforts nord-orientals del massís de les Gavarres i la plana fluvial dels rius Ter i Daró.⁹ La seva ubicació geoestratègica, al bell mig del pla baix-empordanès, ha determinat la seva evolució històrica. Diverses troballes arqueològiques a la zona denoten l'existència d'un poblament que es remonta a una època preromana, encara mal coneguda,¹⁰ amb continuïtat romana,¹¹ i que, avançant en el temps, evidencien la presència d'un primitiu *castrum* o torre abans del segle XII, documentat per primer cop el 1095,¹² en un context de violència feudal.¹³ Tot i així, disposem de notícies anteriors que indiquen l'organització de la població del terme sota el concepte de parròquia,¹⁴ en aquest cas, la de Sant Vicenç,¹⁵ la qual sembla originar un petit nucli o sagrera.¹⁶

La construcció del castell, però, farà confondre l'estructura del nucli de població concentrada entre els dos espais, el sagrat i el castral, i provocarà la consolidació del poblament i l'atracció de nous habitants,¹⁷ en una zona de considerable densitat demogràfica.¹⁸ Aviat, la presència del poder senyorial des d'aquesta fortalesa es vincularà al domini feudal d'un nou llinatge, els Rupjà, sota l'òrbita, segurament, del comtat d'Empúries. Aquests petits nobles locals, àmpliament documentats al llarg del

⁹ Jesús CULEBRAS DEVESA. *Rupjà*. Girona: Diputació de Girona, 2016 (Quaderns de la Revista de Girona), p. 5-8.

¹⁰ *Ibidem*, p. 14. Elvis MALLORQUÍ GARCIA. *Les Gavarres a l'edat mitjana. Poblament i societat d'un massís del nord-est català*. Girona: CCG Edicions (Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines), 2000 (Biblioteca d'història rural. Estudis, 2), p. 42.

¹¹ El nom d'alguns nuclis, derivat del de la persona propietària d'una explotació romana (Corçà, Rupjà, Foixà, Ullà, Parlavà...), és, per alguns investigadors, un indicatiu d'un poblament continuat que desemboca en les vil·les alt medievals, malgrat la indefinició de les fonts històriques i arqueològiques. Maria Concepció SAURÍ I ROS; Santi SOLER I SIMÓN. *Història del Baix Empordà*. Girona: Diputació de Girona, 2006 (Història de les Comarques Gironines, vol. IV), p. 152.

¹² ACG, perg. 17 (1095 març 14).

¹³ En aquest sentit, la construcció de nombroses fortificacions en tot el territori del Baix Empordà és una constant general d'aquest segle XI. Maria Concepció SAURÍ I ROS; Santi SOLER I SIMÓN. *Història del Baix Empordà*, p. 146-147.

¹⁴ Elvis MALLORQUÍ GARCIA. *Parròquia i societat rural al Bisbat de Girona*. Barcelona: Fundació Noguera, 2011.

¹⁵ ACG, perg. 70 (1065 juny 16). Ponç Ricard dona a la canònica de la Seu un alou que té a Sant Vicenç de Rupjà, comtat d'Empúries.

¹⁶ ACG, perg. 196 (1127 juliol 20).

¹⁷ Maria Concepció SAURÍ I ROS; Santi SOLER I SIMÓN. *Història del Baix Empordà*, p. 146-148.

¹⁸ El Baix Empordà, des dels inicis de l'època medieval, és un territori d'una gran concentració de poblament agrupat, i amb un elevada densitat de població. Santi SOLER I SIMÓN. *Història del Baix Empordà*, p. 144. Elvis MALLORQUÍ GARCIA. *Les Gavarres a l'edat mitjana...*, p. 42-53.

segles XII i XIII, convertiran Rupjà en el centre neuràlgic de les seves possessions circumdants,¹⁹ i en el punt d'exercici i d'imposició de les exaccions senyoriales.²⁰

No obstant, l'aparent minva del poder d'aquests senyors feudals, especialment en declivi al segle XIII, es contraposa, en paral·lel, a la intrusió i al creixent protagonisme de la Seu episcopal de Girona en aquestes terres. El manifest interès i la incidència de la mitra gironina sobre la vila de Rupjà i el seu territori circumdant, però, és ben primerenc. Entre finals del segle XI i principis del XII, documentem les primeres adquisicions de propietats disperses a la zona, ja sigui en forma de terres i masos o de drets diversos.²¹ A partir de finals del segle XII, documentem l'inici del despreniment territorial dels Rupjà a favor dels bisbes gironins.²² Una tendència que, al llarg del segle XIII, amb el progressiu increment del domini eclesiàstic a la zona, culminarà amb l'adquisició episcopal del castell de Rupjà – el 5 de desembre de 1268 –²³ i, poc després, amb el de la jurisdicció civil i criminal del lloc, conjuntament amb el dret de notaria.

Així, la compra del castell rupjanenc per part de Pere de Castellnou, bisbe de Girona, a la seva parenta Guillema de Rupjà, s'emmarca en l'estratègia política d'expansió dels dominis de la mitra al Baix Empordà. De fet, conjuntament amb Rupjà, el prelat es feia també amb el castell de Fonolleres i els llocs de Domeny, Sant Ponç i Fontajau, per un preu total de 34.000 sous barcelonesos de tern. Tres dies després d'aquesta operació, el 8 de desembre de 1268, la mateixa Guillema de Rupjà, filla de Bernat de Rupjà, cedia al bisbe els castells de Sant Pere Pescador i Canya, i diversos drets a Peralada i Oltreia (bisbat d'Elna), entre d'altres.²⁴ No obstant, sembla clara la voluntat de la Seu d'erigir la vila i castell de Rupjà, conjuntament amb el de la Bisbal d'Empordà, en un dels centres principals, fortificats, de l'administració dels seus dominis territorials a la zona,

¹⁹ El 1106, per exemple, Guerau de Rupjà donava a Adelaida tot l'alou que posseïa a la parròquia de Santa Eulàlia d'Ultramort i a Santa Coloma de Matella, i drets en penyora que tenia a Sant Feliu de Parlavà, Sant Julià de Corçà, Sant Feliu de la Garriga, Santa Maria de l'Olm i Sant Vicenç de Vallvaralla, entre d'altres. [ACG, perg. 141 (1106 agost 8)].

²⁰ El 1175, per exemple, Ramon de Vilafant reconeixia fer host a Guillem de Rupjà, i li lliurava un ase negre a la plaça situada davant del castell [AHG, perg. 398 (1175 setembre 25)].

²¹ ACG, perg. 70 (1065 juny 16); ACG, perg. 78 (1071 febrer 17); ACG, perg. 109 (1093 gener 2); ACG, perg. 122 (1096 setembre 9); ACG, perg. 120 (1097 maig 28); ACG, perg. 141 (1106 agost 8); ACG, perg. 196 (1127 juliol 20).

²² ACG, perg. 374 (1171 juliol 7); ACG, perg. 460 (1185 gener 25) [testament de Guillem de Rupjà]; ACG, perg. 468 (1187 abril 4). Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *Pergamins de la Mitra*, docs. 106 (1220 abril 1), 150 (1232 setembre 11), 248 (1261 novembre 12).

²³ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *El Cartoral de rúbriques vermelles...*, doc. 63 (1268 desembre 5). Transcrivim el document sencer a l'Apèndix Documental 1 (doc. 1).

²⁴ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *Pergamins de la Mitra...*, doc. 278 (1268 desembre 8).

començant per l'annexió al terme rupianenc dels llocs de Parlavà i Ultramort (el 1314 i 1316, respectivament).²⁵ Un objectiu en el qual, com veurem, hi col·laboraren freqüentment, amb la seva ploma, els nous notaris de nomenament episcopal establerts a la vila.

1.2. La notaria

Com tantes altres notaries de Catalunya, desconeixem els orígens concrets de l'escrivania de Rupjà. Per a la zona, disposem d'algunes notícies al llarg del segle XIII relacionades amb l'activitat escriptuària d'alguns escriptors, la majoria d'ells eclesiàstics, molts cops al costat dels potentats i senyors del territori, com els Rupjà o els bisbes de Girona. En especial, és notòria la presència, en diferents instruments anteriors a l'adveniment de la mitra gironina com a senyora de la vila el 1268,²⁶ de la mà de Guillem Bernat, sotsdiaca de Parlavà, qualificat, ja a partir de 1272, ben significativament, com a '*publicus notarius de Rupiano.*'²⁷

En efecte, malgrat l'actuació prèvia d'aquests primers escriptors no podem confirmar l'existència de la notaria rupianenca abans de 1269. Al document de compra del castell de Rupjà, el 5 de desembre de 1268, amb els seus amplis drets, rendes i pertinences, adquirits pel bisbe de Girona a Guillema de Rupjà, no evidencia en cap moment la presència d'una scrivania a la dita vila, tal com s'ha afirmat,²⁸ encara que aquest llinatge nobiliari, probablement, no hagués disposat de la potestat sobre la institució notarial – existent aquesta o no –, en mans d'un poder senyorial major.

De fet, aquest dret sobre la notaria és venut l'any següent, el 23 de maig de 1269, pel comte Ponç Hug III d'Empúries al prelat gironí, conjuntament amb la resta de la

²⁵ Marc AULADELL I AGULLO; Immaculada COSTA I VIARNÉS; Sílvia MANCEBO I GARCIA; Santi SOLER I SIMON. *Catàleg dels protocols del districte de la Bisbal d'Empordà*. Barcelona: Fundació Noguera, 2017, 2 vols.

²⁶ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *Pergamins de la Mitra...*, p. 207 (1252 octubre 7); doc. 236 (1260 març 7), etcètera. També, en una referència indirecta en una capbreu episcopal, en què Guillem Salvador, de Sobrevila, confessa tenir un quadre de terra del qual '*habeo instrumentum antichum firmatum et laudatum a Raimundo de Gerundella et donna Agnete de Gerundella, quondam, confectum XV kalendas septembris anno Domini Mº ducentesimo sexagesimo primo in posse Guillelmi Bernardi de Palaravano, subdiaconi*' [AHG Notarial Ru 21, (1358-1373), f. 75v. (1365 març 17)].

²⁷ Stephen P. BENSCH, «Un notariat baronial. Notaris i pràctiques documentals en el comtat d'Empúries al segle XIII», *Documentació notarial i arxius. Els fons notariais com a eina per a la recerca històrica. Jornades celebrades els dies 5 i 6 d'octubre de 2006 a l'Arxiu Històric de Girona*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007, p. 130. Es tracta d'un trasllat del 25 d'octubre de 1272 d'un document original datat el primer de febrer de 1237.

²⁸ Maria Teresa CEBRIÀ I LLISTOSELLA. «La notaria de Rupjà, una aproximació a la seva història.», *EHDAP*, 15 (1997), p. 59-76. M.T. Cebrià afirma que el document de 1269 ja evidencia el ple funcionament d'una notaria. *Ibidem*, p. 60.

jurisdicció civil i criminal del castell de Rupjà i dels seus voltants. Per mitjà d'aquest instrument, el comte cedia la facultat de poder "crear i tenir" notaris públics en el dit lloc, "*qui possit et valeat auctoritate vestra et successorum vestrorum publica conficere instrumenta*".²⁹ En canvi, desconeixem si aquest era un dret que l'autoritat comtal havia exercit a la pràctica amb anterioritat o si, en canvi, a partir d'aquell moment s'obria la possibilitat de la creació d'una notaria *ex novo* de mans de la mitra gironina.

Amb tot, és cert que a partir d'aquesta data, amb l'inici del domini senyorial i jurisdiccional dels bisbes de Girona sobre la pràctica totalitat de la vila rupianenca, comencem a documentar l'actuació dels primers notaris de Rupjà, d'entrada, per la del ja mencionat Guillem Bernat, ara "*notarius publicus*".³⁰ Alguns dels seus successors en el càrrec seran, com pot veure's en el quadre 1, Bartomeu Planes, de Rupjà, Jaume Martí, de Vilafreser, Jofre Bertran o Francesc Sanç, dels quals, desgraciàdament, conservem poques notícies i cap volum notarial anterior a 1309.

Tots ells, a partir de llavors, passen a actuar gràcies a la concessió de la fe pública i l'autoritat que els confereix la mitra gironina, senyora directa de la notaria. A més, els prelats gironins utilitzaran sovint en benefici propi la dita escrivania, requerint els serveis dels nous notaris per a afermar els dominis episcopals a la zona. Només dos mesos després de l'adquisició del dret de notaria, el 14 de juliol de 1269, Guillem Bernat escripturava un document per la Seu en el qual una trentena de veïns de Parlavà reconeixien al bisbe de Girona com a senyor del castell de Rupjà, en tant que habitants del seu terme.³¹

Pel que fa a l'edifici de la notaria, disposem d'algunes dades per a determinar de manera aproximada la seva ubicació dins la vila de Rupjà durant l'època de la regència de Guillem Pons (1355-1374). En els seus inicis professionals a Rupjà, el 1356, el dit notari vivia en unes cases llogades, per la quantitat de 6 sous anuals, a Berenguer Nadal i Guillem Garriga, les quals es trobaven vora l'habitatge de Pere Ferrer, i "*in quibus teneo dictam notariam*".³² Nou anys després, al maig de 1365, el dit Garriga confessava

²⁹ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *El Cartoral de rúbriques vermelles de Pere Rocabertí, bisbe de Girona (1318-1324)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2009 [edició a cura de Jaume de Puig i Oliver i Albert Serrat i Torrent], doc. 64 (1269 maig 23). Transcrivim el document sencer a l'Apèndix Documental 1 (doc. 2).

³⁰ Stephen P. BENSCH, «Un notariat baronial...», p. 130.

³¹ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *Pergamins de la Mitra...*, doc. 283 (1269 juliol 14).

³² AHG Notarial Ru 480 (12). Document disponible a l'Apèndix 1 (doc. 3).

tenir pel bisbe de Girona una casa dins els murs de la vila, la qual delimitava, per la seva part septentrional, “*in quadam domo Guillelmi Poncii, notario*”.³³

La conservació de l’inventari de la seva casa, realitzat *post mortem* l’agost de 1374 pel tutelatge i herència dels seus pupils, permet precisar encara més la localització dels habitacles. En l’inici del document, es declara que els fills de Pons vivien en unes cases “*cum domibus eidem contiguis*”, probablement les mateixes documentades els anys anteriors, i que, segons es desprèn del contingut del text, comprendrien un mínim de quatre dependències o estances, segurament en una sola planta, entre les que es trobava la *scribania*. Aquestes afrontaven, pels costats nord i est, amb els murs de Rupjà, en el quarter nord-oriental de la vila, on, precisament, documentem una certa concentració de veïns il·lustres o destacats dins la vida comunitària (com ara, els donzells Ramon de Finestres, Dalmau de Gallard i Jordà d’Abellars, o el saig Guillem Ferrer).

Amb tot, és especialment significativa la referència continguda en la dita capbreuació de Guillem Garriga. Al costat de la seva declaració, al marge esquerre, en lletres modernes interlineades s’hi pot llegir: “*Galceran Nató. La notaria*”.³⁴ Gràcies a aquesta indicació, és possible confirmar que la casa i la notaria de Guillem Pons, que seguirien utilitzant els seus descendents fins a l’any 1436, es trobaria ubicada en el mateix emplaçament en què, anys després, i durant gairebé quatre segles, es situà l’escrivania de la nissaga Nató de notaris locals (1470-1873), a l’actual plaça, precisament, “de la cúria.” La pervivència en el temps i en l’espai de la institució notarial, d’aquesta manera, erigiria aquest lloc – convertit pels Nató en l’edifici d’estil gòtic que encara podem veure, abandonat, avui en dia – en el punt de referència en el què, durant centenars d’anys, els notaris de Rupjà continuaren atenent els seus clients i teixint amb la seva ploma gran part de la història de la vila.

³³ AHG Notarial Ru 21. Capbreu de possessions de Rupjà i Ultramort a favor del bisbe de Girona [1358 juliol 24 – 1373 gener 3], f. 94r-95r.

³⁴ *Ibidem*.

Quadre 1.

Llistat dels primers notaris documentats a l'escrivania de Rupjà.

Notari	Localització / signatura	Data
Guillem Bernat, sotsdiaca de Parlavà	- Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. <i>Pergamins de la Mitra...</i> , doc. 179.	1245 març 20
	- <i>Ibidem</i> , doc. 207.	1252 octubre 7
	- <i>Ibidem</i> , doc. 209.	1253 maig 4
	- <i>Ibidem</i> , doc. 263.	1260 març 7
	- <i>Ibidem</i> , doc. 264.	1265
	- <i>Ibidem...</i> , doc. 273.	1268 juliol 7
	- <i>Ibidem...</i> , doc. 283.	1268 juliol 14
Guillem Bernat, de Parlavà, ‘notarius publicus de Rupiano’	Citat a Stephen P. BENSCH, «Un notariat baronial...», p. 130.	1272
Bartomeu Planes, notari de Rupjà	- Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. <i>Pergamins de la Mitra...</i> , doc. 339.	1278 agost 8
	- Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. <i>El Cartoral de rúbriques vermelles...</i> , doc. 80 (81).	1279 gener 23
	- AHG Notarial Ru 21 (1358-1373), f. 75v.	1285 setembre 6
	- AHG Notarial Ru 21 (1358-1373), f. 75v.	1286 març 9
Jaume Martí, de Vilefraser, notari substituït de Jofre Bertran, notari públic de Rupjà	- AHG Notarial Ru 424, <i>Bernat Nató</i> , 1754-1804, doc. solt n. 8. Maria Teresa CEBRIÀ I LLISTOSELLA. «La notaria de Rupjà...», p. 60.	1298 gener 6
Gaufred (Jofre) Bertran, notari de Rupjà	- Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. <i>Pergamins de la Mitra...</i> , doc. 582.	1303 juny 4
Francesc Sanç o Sanxo (regència de 1309 – c. 1344)	- AHG Notarial Ru 469 (1309 desembre – 1312 març 21). Primer manual conservat de la notaria de Rupjà.	1309 desembre.

1.3. Concessió de la notaria

Malgrat l'entrada progressiva a terres catalanes, entre els segles XII i XIII, de les incipients teories del renaixent dret comú, certament la potestat de crear i nomenar notaris fou una facultat compartida per diversos senyors al llarg de l'edat mitjana.³⁵ Des d'antic, la majoria de seus episcopals catalanes havien disposat d'aquesta prerrogativa, designant notaris, molts d'ells eclesiàstics, dels llocs de la seva pròpia jurisdicció.³⁶ Precisament per a la ciutat de Girona, el bisbe estava autoritzat, arran d'un privilegi reial de 1263, al nomenament de notaris capacitats per a redactar actes judicials i extrajudicials, motiu de llargs conflictes amb els notaris reials.³⁷

La notaria de Rupjà pertanyia a un lloc de domini senyorial eclesiàstic, propietat directa del bisbe de Girona. El 1269 el prelat gironí, Pere de Castellnou, a més d'adquirir, com hem vist, la jurisdicció civil i criminal de Rupjà, Ultramort i Parlavà, també aconseguia el dret de constituir *publicum notarium*, el qual podria conferir instruments públics per l'autoritat episcopal.³⁸ Maria Teresa Cebrià apunta que és ben significatiu el fet de l'adquisició conjunta de la jurisdicció i del dret de la notaria, idea totalment lògica, "tenint en compte que des de la notaria i l'escrivania s'exercien la fe pública extrajudicial i la fe pública judicial respectivament, elements fonamentals per al domini directe."³⁹ D'aquí l'estreta relació a Rupjà entre l'oficina del notari i la cúria senyorial, on el primer escripturava els principals afers que atenyien al govern civil de la vila, molts cops inclosos en els seus protocols notariais.

Així doncs, a Rupjà, el bisbe, senyor directe de la notaria, tenia el dret de nomenar els notaris que hi actuaven en nom seu, com succeïa també en altres notaries properes, com la de la Bisbal, la de Bàscara o la d'Ullà,⁴⁰ o de més allunyades, com les de Vic i

³⁵ Stephen P. BENSCH, «Un notariat baronial...», p. 124.

³⁶ Ignasi J. BAIGES I JARDÍ, «El notariat català: orígens i evolució», a *Actes del I Congrés del Notariat*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994, p. 131-166.

³⁷ *Ibidem*, p. 160-162. Daniel PIÑOL ALABART, «La autoridad de los notarios en la edad media: nominación y práctica. La Corona de Aragón.», a Daniel PIÑOL ALABART (coord.), *La auctoritas del notario en la Sociedad medieval: nominación y prácticas*. Barcelona: Trialba, 2015, p. 92. Pels conflictes entre el poder civil i l'eclesiàstic per les notaries de Girona, en aquests anys, vegi's especialment Josep Maria PONS I GURI, «El conflicte de la notaria de Girona», a *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*. Barcelona, Fundació Noguera, Textos i Documents, 1989, p. 33-93. Segons aquest historiador, aquesta pugna no és més que l'exteriorització de les difícils relacions entre l'Església i la Corona en el llarg regnat de Pere el Cerimoniós. *Ibidem*, p. 36.

³⁸ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *El Cartoral de rúbriques vermelles...*, doc. 64 (1269 maig 23).

³⁹ Maria Teresa CEBRIÀ I LLISTOSELLA, «La notaria de Rupjà...», p. 61.

⁴⁰ Veure Apèndix documental 1 (documents 4 i 5).

Tarragona.⁴¹ Conservem diversos actes de nomenaments de notaris per a l'escrivania rupianenca, alguns d'ells molt il·lustratius. El 10 de febrer de 1342, per exemple, el bisbe establia la dita notaria a Pere Costa, a canvi d'un cens anual de 25 sous i d'una entrada inicial de 1.500 sous, dels quals el segon en firmava debitori.⁴² El pagament d'aquestes quantitats, sobretot en el cas de les entrades, solia ser satisfet de manera fraccionada en diversos terminis. La quantia dels censos, però, es mantingué invariable al llarg de la centúria. El 1437 el pagament continuava essent de 25 sous anuals, com s'especifica en el document d'encant i subhasta de la notaria de Rupjà, mentre que per 'l'alberch major', s'entregaven a la mitra dos parells de capons.⁴³

El nomenament dels notaris, en general manat directament pel bisbe, constituïa, com en molts altres llocs, un mecanisme de control senyorial sobre l'escrivania de Rupjà i sobre els seus escrivans, els quals adquirien, un cop ratificada la seva autoritat, el dret d'actuació sobre aquesta. D'aquesta manera, el 1350, Guillem Pons actuava a la Bisbal emparat per la *auctoritate reverendi domini episcopi Gerundense*,⁴⁴ i amb el seu propi *signum*, que reproduïm a continuació. Amb tot, com a la resta de notaries dels dominis episcopals, els notaris rupianencs, la majoria d'ells senyors útils de la notaria,⁴⁵ escripturaven els documents emparant-se en la fe pública que els conferia la condició de notaris episcopals, tot i que molts eren, segons Maria Teresa Cebrià, notaris de creació reial,⁴⁶ cosa que de moment no podem ratificar. En tot cas, aquest doble revestiment d'*auctoritas* s'explicaria en quant a la necessària concessió i permís episcopal per al desplegament de la funció notarial en els dominis de la seu gironina.

⁴¹ Rafel GINEBRA I MOLINS, «Les escrivanies eclesiàstiques a Catalunya», a *Actes del II Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, p. 89-160.

⁴² ADG, *Notularum*, G-16, f. 45-46v i f. 54v. En canvi, l'any 1339 Francesc Ballester pagava per la notaria de la Bisbal un cens anual de 60 sous [ADG, *Notularum*, G-14 f. 26v-29 (1339 agost 30)], mentre que a la de Bàscara Guillem Sanç entregava 20 sous anuals, a banda de l'abonament de 50 sous per a cada un dels seus successors en l'escrivania. [ADG, *Notularum*, G-14 f. 37v-41 (1339 novembre 3)].

⁴³ AHG Notarial Ru 125. *Liber notularum*. 1446-1448, Raimon Nicolau. Document del 17 d'agost de 1437, citat a Maria Teresa CEBRIÀ I LLISTOSELLA, «La notaria de Rupjà...», p. 62. En aquest llibre de notes es contenen els nombrosos problemes relacionats amb la successió de Miquel Pons, el darrer notari a Rupjà d'aquesta nissaga familiar.

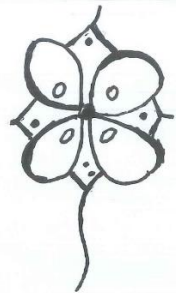
⁴⁴ AHG Notarial Ru 476 (coberta).

⁴⁵ Maria Teresa CEBRIÀ I LLISTOSELLA, «La notaria de Rupjà...», p. 62. L'autora assegura que, al llarg de la seva història, el domini útil de la notaria acostumarà a restar en mans del notari titular, excepte en algunes poques ocasions en que aquest pot arrendar-la.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 65-66.

Quadre 2

Signe del notari Guillem Pons

<i>Nom del notari</i>	<i>Referència</i>	<i>Signum del notari</i>
Guillem Pons	<i>Sig+num [Guillelmi] Poncii, notarii publici Episcopalis, auctoritate reverendi domini Episcopi Gerundensis, qui predictus vocatus interfuit et hec scribi fecit et clausit.</i> [AHG Notarial Ru 476 (coberta)].	

En aquest sentit, la subordinació de la funció notarial al servei del poder senyorial, segons Cruselles, “com a element intermediari entre la classe política dirigent i els governats”,⁴⁷ fou una constant arreu del territori.⁴⁸ El notari – part integrant de la petita oligarquia local i amb estreta comunicació amb el senyor – es va convertir en un element clau del sistema de poder baronial, que buscava, darrere la fe pública conferida a aquell, la consolidació de la seva autoritat jurisdiccional. També a Rupjà, on els notaris s’encarregarien, al mateix temps que de l’escripturació dels afers de la cúria del lloc (visibilització de l’administració i justícia senyorial), també d’afermar, com hem vist, els nous dominis de la mitra a les terres del Baix Empordà.

2. Els notaris de Rupjà

Com hem vist, els notaris de Rupjà exerceixen la seva funció per l’autoritat del bisbe de Girona, senyor directe de la notaria. El titular d’aquesta, dit també regent, en posseeix el domini útil i té, a més, la facultat de poder posar-hi substituïts, teòricament aptes per a l’ofici, que després havien d’ésser confirmats, sovint de paraula, pel prelat gironí. Això feia que, si bé els titulars de l’escrivania eren generalment establerts de forma directa per la mitra, aquests podien tenir veu en el nomenament de nous notaris. Aquesta

⁴⁷ Salvant les distàncies, ja que aquest historiador parla d’una ciutat capital com València. José María CRUSELLES GÓMEZ. *Els notaris de la ciutat de València: activitat professional i comportament social a la primera meitat del segle XV*. Barcelona: Fundació Noguera, 1998, p. 275.

⁴⁸ Abel RUBIÓ I SERRAT, «La notaria i escrivania dels termes de Rupit i Fornils...», p. 79-112.

pràctica sembla comuna en altres escrivanies de la zona, com la de la Bisbal, on cap a 1341 el bisbe acceptà de paraula el notari substituït Bernat de Bell-lloc, d'Ullastret, proposat pel regent de la notaria, Francesc Ballester, mentre aquest darrer fos a Sardenya.⁴⁹

Amb tot, dos trets essencials caracteritzen els escrivans no només de la vila rupianenca, sinó també, aparentment, de la zona baix-empordanesa durant el període estudiat. En primer lloc, la seva àmplia i continua mobilitat en el territori, com sovint demostra el desplaçament paral·lel de la seva activitat professional en diverses notaries pròximes, sense aparents contradiccions jurisdiccionals. I, en segon lloc, i malgrat l'anterior, la progressiva estabilització de l'ofici a través de la implantació d'un sistema hereditari en la regència, que passarà de pares a fills, com veiem en el cas de Guillem Pons i els seus successors.

2.1. Els predecessors de Guillem Pons

En parlar dels orígens i la història de la notaria de Rupjà, ja ens hem referit de forma indirecta als primers notaris coneguts, de finals del segle XIII. En efecte, es tracta d'escrivans mal documentats – davant la migradesa de les fonts –, dels quals, tot i comptar a partir dels inicis del segle XIV amb els primers protocols, en conservem poques notícies fins ben entrada la centúria. Moltes d'aquestes informacions, sovint en format de carta, ens les aporten documents provinents de la seu gironina, que, com a senyora directa de la notaria, lògicament mantenia un contacte continuat amb aquesta.

Amb tot, el primer escrivent del qual comencem a comptar amb major informació sembla ser Francesc Sanç o Sanxo, que clouria el primer volum notarial conservat per a la notaria de Rupjà, el 1309.⁵⁰ No obstant, donada la trajectòria de la notaria, documentada des d'almenys el 1269, i atès el volum documental d'aquest protocol, que reflecteix una considerable activitat notarial, és més que probable que aquest no sigui el primer manual confeccionat en aquesta escrivania, com ho demostren, per altra banda, nombroses referències indirectes posteriors a documents antics.

⁴⁹ Així, el desembre de 1344 el bisbe manava fer pública escriptura de la dita concessió feta tres anys abans [ADG, *Notularum*, G-17, f. 190r-190v. (1344 desembre 28)].

⁵⁰ Es tracta d'un manual d'uns 100 folis, amb instruments datats entre desembre de 1309 i el 21 de març de 1312 [AHG Notarial Ru 469].

Conservem algunes informacions d'aquest notari, Francesc Sanç, tot i ser molt minses. Entre el març i el setembre de 1311, s'encarregà de la confecció del capbreu de les possessions de Parlavà a favor de Pere de Xesa,⁵¹ noble local, a la vegada que desplegava la seva funció de notari a l'escrivania rupianenca. Per al període de la seva regència (c. 1309 – c. 1344), es conserven 13 volums, tots ells manuals notariais, tot i que d'alguns d'ells és difícil establir-ne l'autoria.

L'abril de 1328, a causa de la seva malaltia, el bisbe acceptava que es fés substituir per Antoni Tussí,⁵² de qui de fet, per aquesta any, conservem un manual d'autoria compartida amb el notari Sanç.⁵³ Existeix un buit documental a partir d'aquest moment (1329) fins al següent manual notarial conservat, iniciat l'abril de 1335, i atribuït al mateix Sanç, sembla que recuperat físicament.⁵⁴ Tot i així, excepte algunes referències de deutes no satisfets,⁵⁵ a partir d'aquest moment sols disposem de dos volums notariais més, fins a la notícia documentada de la mort del dit notari. Aquesta, esdevinguda abans del 31 de març de 1344, quan el bisbe, atès l'òbit, establí la notaria a Pere Costa, escrivà de Monells,⁵⁶ ajornaria l'inici de la regència d'aquest últim (documentada ja des de 1342),⁵⁷ i obligaria a replantejar l'autoria dels manuals conservats a partir d'aquesta data, atribuïts teòricament a un mateix Francesc Sanç.⁵⁸

És difícil de precisar l'organització i l'evolució de la notaria durant aquests anys, sense una anàlisi acurada de tots els protocols conservats. No obstant, és possible que la desaparició del notari titular suposés l'inici d'un període de cert desordre a l'escrivania,

⁵¹ ADG, Pergamins de la Mitra, c. 18, n. 66 (1311 març 23 – setembre 1). Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *Pergamins de la Mitra...*, doc. 641.

⁵² ADG, *Lletres episcopals*, U-3, f. 111v. (1328 abril 14).

⁵³ AHG Notarial Ru 471 (1328 març 26 – 1329 març 24). Segons la descripció del registre en el catàleg de protocols del districte de la Bisbal, el dit Antoni actuaria des de l'1 de maig de 1328, moment en què comença a regir la notaria per Francesc Sanç. Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. II, p. 878.

⁵⁴ AHG Notarial Ru 2 (1335 abril 4 – 1337 agost 11).

⁵⁵ L'11 de desembre de 1335, Francesc Sanç prometia satisfer la seva part del deute de 6.000 sous a favor del draper de Girona Guillem de Santmartí [ADG, *Notularum*, G-11, f. 5]. D'altra banda, tenim constància del deute contret amb Maria de Carreres, minyona que l'havia servit durant dos anys a casa seva, i que reclamava la neboda d'aquesta, Brunissèn, filla de Berenguer Ferrer de Paret Rufí, el maig de 1326. Segons aquesta, es tractava, entre d'altres, de 20 mitgeres d'ordi [ADG, *Lletres episcopals*, U-2, f. 75r-75v. (1326 maig 9)]; [ADG, *Lletres episcopals*, U-2, f. 85 (1326 maig 26)].

⁵⁶ ADG, *Lletres episcopals*, U-7, f. 156v-166 (1344 març 31).

⁵⁷ ADG, *Notularum*, G-16, f. 45-46v (1342 febrer 10). ADG, *Notularum*, G-16, f. 162-164 (1343 abril 17).

⁵⁸ Segons les informacions dels registres de Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. II, p. 878.

el domini útil de la qual recauria, aparentment, en el dit Pere Costa (c. 1342-1351).⁵⁹ Aquest darrer, elegit directament pel bisbe, i amb plenes facultats per a nomenar substituïts, hagué d'afrontar en els primers anys, però, l'oposició al seu nomenament plantejada per un altre Francesc Sanç homònim, fill del notari de Bàscara, Guillem Sanç, i potser un familiar de l'anterior notari difunt.⁶⁰ Aquest segon Sanç, en efecte, podria correspondre's amb el Francesc Sanxo a qui se li atribueixen els darrers tres protocols notariaus anteriors a la regència de Pere Costa. Així, malgrat que el bisbe en requeria el lliurament dels seus protocols el desembre de 1344,⁶¹ i que l'escriuària continuava concedida a Pere Costa,⁶² el febrer de 1345 el dit Sanç prometia exercir fidelment l'ofici de notari de Rupjà, probablement en nom del seu titular.

No obstant, sembla que Francesc Sanç no exerciria sinó amb negligència la professió en la dita notaria, segons es desprèn d'una causa que era oberta contra ell l'octubre⁶³ i el novembre de 1345,⁶⁴ aparentment arran d'una falsedat trobada en un dels seus llibres notariaus.⁶⁵ Fou condemnat, i, després d'haver estat fet presoner a principis de juliol de 1346,⁶⁶ a l'agost d'aquest any el bisbe ordenà al batlle de Rupjà, Bernat sa Roca, primer reprendre'l en públic, i, després, retornar-li tots els volums de l'escriuària, excepte aquell acusat de fals.⁶⁷ Tot i així, no tornem a trobar-lo actuant a la notaria de Rupjà i és possible que sigui ell mateix el Francesc Sanç mencionat com a difunt en una lletra de Pere Costa al bisbe a finals d'octubre de 1346. En aquesta, Costa, titular de l'escriuària, informa al prelat que, arran de l'òbit, pren possessió de la notaria.⁶⁸

Totes aquestes notícies d'instabilitat a l'oficina notarial de Rupjà podrien reflectir-se, també, en la sobredimensionada presència de notaris treballant-hi al mateix temps. A banda de l'activitat del ja referit Francesc Sanç, entre 1344 i 1351 documentem l'actuació, sovint conjunta i paral·lela, de quatre notaris més (Pere Costa, Bernat

⁵⁹ *Ibidem*, p. 878-879. Nosaltres, com hem dit, hem ajornat l'inici del període de la seva regència, davant del referit document del nomenament per part del bisbe el 1344.

⁶⁰ ADG, *Lletres episcopals*, U-8, f. 5r-5v (1344 abril 7). El bisbe insisteix a Pere Fresolf, majordom episcopal, i a Bernat sa Roca, batlle de Rupjà, que donessin possessió de la notaria al dit Costa, malgrat l'oposició de Sanç.

⁶¹ ADG, *Lletres episcopals*, U-8, f. 173v-174 (1344 desembre 21).

⁶² ADG, *Notularum*, G-18, f. 5r-5v (1345 febrer 6).

⁶³ ADG, *Notularum*, G-18, f. 65 (1345 octubre 21). En el document, una procuració del bisbe a favor de Bernat de Roca, de Parlavà, es qualifica aquest últim com "d'Ultramort".

⁶⁴ ADG, *Lletres episcopals*, U-9, f. 117 (1345 novembre 4).

⁶⁵ ADG, *Lletres episcopals*, U-10, f. 91 i 93v (1346 agost, ca. 15).

⁶⁶ ADG, *Lletres episcopals*, U-10, f. 76 i 77v. (1346 juliol 7). ADG, *Notularum*, G-18, f. 133v (1346 juliol 7).

⁶⁷ ADG, *Lletres episcopals*, U-10, f. 91 i 93v (1346 agost).

⁶⁸ ADG, *Notularum*, G-18, f. 185r-185v (1346 octubre 28).

Salvador, Bernat Oller i Guillem Pons), alguns d'ells en qualitat de titulars de la notaria, d'altres com a substituïts del regent. Bernat Oller, natural d'Albons, ja clouria algunes de les actes en el manual de Sanç de 1344-1345,⁶⁹ i, després de la mort d'aquest, en el de 1345-1346,⁷⁰ mentre que el 1347 havia de jurar davant del batlle pel seu càrrec de substituït a proposició feta de Pere Costa.⁷¹ Mostra d'aquesta diversitat d'escrivents és la participació col·lectiva en la redacció del manual de 1346-1347, en el què actuarien, de forma combinada en diferents mesos, Pere Costa, Bernat Salvador, Bernat Oller i Guillem Pons,⁷² qui aniria introduint-se, progressivament, en l'activitat de la notaria de Rupjà.

2.2. Guillem Pons (1355-1374)

Malgrat que gairebé la majoria de notícies que coneixem referents a Guillem Pons es situen a les actuals terres per sota del riu Ter (la Bisbal, Rupjà, Casavells, Matajudaica...), el més probable és que fos natural de la zona de la Tallada d'Empordà,⁷³ on el 1374 encara hi vivia el seu germà, Ramon Pons.⁷⁴ A l'hora de dictar el seu darrer testament, el juliol de 1374,⁷⁵ tot i elegir sepultura al cementiri de Rupjà, sembla que es recordà dels seus orígens,⁷⁶ deixant 10 sous a l'església de Sant Esteve de Maranyà a raó de misses per a l'ànima de sa mare, Beatriu, i altres 10 sous a la de Sant Julià de Verges, per a l'ànima del seu pare Guillem Pons.⁷⁷ A més, féu una deixa de 20 sous a l'església de Santa Maria de Tallada per a la celebració de misses per a l'ànima dels seus pares i la seva pròpia. Totes aquestes dades poden ser suficients per establir l'origen del notari en aquella zona.

⁶⁹ AHG Notarial Ru 472 (1344 març 26 – 1345 març 23).

⁷⁰ AHG Notarial Ru 473 (1345 març 30 – 1346 març 24). En aquest manual documentem una de les primeres actuacions de Guillem Pons a la notaria de Rupjà.

⁷¹ ADG, *Lletres episcopals*, U-10, f. 159v. (1347, dijous abans d'Epifania). De fet, conservem, per a l'agost de 1347 al gener de 1348, un manual notarial de la seva activitat durant aquest període [AHG Notarial Ru 475 (1347 agost 13 – 1348 gener, c. 4)].

⁷² AHG Notarial Ru 468 (1346 octubre 31 – 1347 agost 10).

⁷³ A uns 9 quilòmetres de Rupjà, a 15 de la Bisbal i a 10 de Sant Martí d'Empúries.

⁷⁴ Al juny 1371, sabem que Ramon Pons tenia unes terres situades entre la Tallada i Verges, als llocs dits *Feixa des Pla* i *Pedregar*. [AHG Notarial Ru 493, f. 16r., 17r., 17v.].

⁷⁵ AHG Notarial Ru 500 (1374 juliol 19). Apèndix Documental 1 (doc. 12).

⁷⁶ Com sembla habitual per a l'època. Daniel PINOL ALABART, *A les portes de la mort: religiositat i ritual funerari al Reus del segle XIV*. Reus: Centre de Lectura de Reus, 1998.

⁷⁷ És possible que sigui el Guillem Pons, de la Tallada, difunt ja al juny de 1371, que disposava d'una terra a la parròquia de Verges, al lloc de "Tres Quarteres". [AHG Notarial Ru 493, f. 16r.].

A partir dels documents episcopals (cartes, nomenaments), dels seus protocols notariais conservats i, sobretot, gràcies al seu testament i a dos inventaris *post-mortem* del seu habitatge, podem aproximar-nos mínimament a la persona del notari, especialment a la seva vida laboral. Desconeixem, per ara, els seus orígens professionals, i com assolí – i de qui – l’aprenentatge necessari per a desenvolupar les funcions notariais. Ignorem la professió del seu pare, ni si mantenia algun vincle familiar que l’hagués pogut apropar a les lletres. Molt probablement, com marcava el costum de l’època, el jove Guillem hauria exercit com a aprenent en l’oficina d’algun notari de la zona, *morando in arte*, és a dir, adquirint a nivell pràctic tot el bagatge formatiu necessari per a desenvolupar l’ofici.⁷⁸

El fet de provenir d’un territori que era domini del comte d’Empúries, podria ajudar-nos, potser, a orientar la recerca dels seus primers anys, tot i que també seria possible trobar-lo iniciant-se en l’escrivania de la Bisbal, de titularitat episcopal, on és documentat per primer cop el 1346. Però no és fins a principis de la dècada de 1350 quan comencem a documentar la seva intensa activitat notarial, al capdavant de la regència de la dita notaria bisbalenca, tot en paral·lel a la seva tasca desenvolupada a Rupià. Finalment, acabaria establint-se de manera definitiva a l’escrivania d’aquesta darrera vila, fins a la seva mort el juliol de 1374.

2.2.1. Regència de la notaria de la Bisbal (1346-1362)

La notaria de La Bisbal d’Empordà era regentada durant la primera meitat del segle XIV per diferents membres de la família Ballester, almenys des de que l’abril de 1295 Jaume Ballester prestà homenatge al bisbe per la dita escrivania.⁷⁹ A l’octubre de 1320, el bisbe confirmava a Jaume Ballester, possiblement el mateix individu, la regència de la notaria, a canvi del pagament de 500 sous d’entrada i amb dret a transmetre-la al seu hereu.⁸⁰ Així, Francesc Ballester, possiblement fill de l’anterior, ja documentat com a notari regent el 1328 i el 1335,⁸¹ era establert el 1339 pel bisbe en la dita escrivania, a

⁷⁸ Laureà PAGAROLAS I SABATÉ. «Notaris i auxiliars de la funció notarial a les escrivanies de la Barcelona medieval.» *Lligall: revista catalana d’Arxivistica*, 8 (1994), p. 63-64.

⁷⁹ ADG, *Notularum*, G-1, f. 16v (1295 abril 29). Per referències posteriors, sabem que continuava com a notari de la vila el 1298 i el 1310 (AHG Notarial Ru 470, n. 42, f. 1v).

⁸⁰ ADG, *Notularum*, G-3, f. 30v-31 (1320 octubre 16).

⁸¹ Respectivament: ADG, *Notularum*, G-6, f. 192 (1328 maig 5); ADG, *Notularum*, G-10, entre el f. 91v i el f. 95 (1335 novembre 16).

cens de 60 sous anuals i amb la ratificació de poder posar-hi substitut.⁸² No obstant, el bisbe disposava de la facultat de continuar nomenant notaris, la majoria substituïts, com ara Bernat de Bell-lloc, d'Ullastret, durant l'estada a Sardenya del dit Ballester.⁸³

Per al període anterior a la regència de Guillem Pons (1346-1362), es conserven 11 volums de la notaria de la Bisbal, quatre dels quals corresponen a l'activitat del dit Francesc Ballester,⁸⁴ qui encara hi actuava el 1347.⁸⁵

Guillem Pons actuà com a notari regent de la vila de la Bisbal entre 1346 i 1362, en paral·lel als inicis de la seva activitat notarial a Rupià. Es conserven 6 protocols atribuïts a la seva persona, que corresponen a la seva tasca desenvolupada durant aquest període de setze anys.⁸⁶ Per una notícia posterior, sabem que el bisbe Arnau de Montrodon (1335-1348), atenent la mort de Francesc Ballester, li atorgà la regència de la dita notaria.⁸⁷ L'òbit del notari titular s'hauria d'haver produït, probablement, entre el 27 de març de 1347, data en què el documentem per últim cop, i l'any 1348, darrer del bisbe Arnau.

Conservem, de l'abril de 1349, el seu nomenament fet pel bisbe de Girona, en què és qualificat com "clergue de Bàscara".⁸⁸ Immediatament, el prelat informava de la dita elecció al batlle de la Bisbal, Bernat de Frigola,⁸⁹ qui havia mantingut una relació tensa amb l'anterior notari de la vila.⁹⁰ Ja al juny, el bisbe li arrendava els emoluments de la mateixa notaria per 500 sous anuals,⁹¹ que eren satisfets fraccionadament en diversos terminis. A inicis de la dècada de 1350, en canvi, es pagaven 27 lliures, tot i que en

⁸² ADG, *Notularum*, G-14, f. 26v-29 (1339 agost 30).

⁸³ ADG, *Notularum*, G-15, f. 145.

⁸⁴ Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. I, p. 93-94.

⁸⁵ AHG Notarial Ru 493, f. 19r. Es tracta de la referència indirecta a un document, datat el primer dia de febrer de l'any 1346.

⁸⁶ Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. I, p. 94-95. Es tracta de cinc manuals notariais i un llibre de testaments, xifra que podria ser major en identificar l'autoria d'alguns volums de notari desconegut.

⁸⁷ ADG, *Notularum*, G-36, f. 49-50 (1357 gener 16).

⁸⁸ ADG, *Notularum*, G-22, f. 93r-93v (1349 abril 8).

⁸⁹ ADG, *Lletres episcopals*, U-12, f. 61r-61v (1349, "dilluns abans del Ram").

⁹⁰ Sembla que Bernat Frigola hauria causat ferides al notari Francesc Ballester, i al maig de 1328 li era posada una pena de 10 lliures pels fets [ADG, *Notularum*, G-6, f. 192 (1328 maig 5)]. El novembre de 1335 es firmava una pau entre les dues parts [ADG, *Notularum*, G-10, s.f. (1335 novembre 16)].

⁹¹ ADG, *Notularum*, G-22, f. 137 (1349 juny 15). Les successives quantitats sembla que són satisfetes, de forma habitual, en diferents parts, i conservem diferents èpoques d'aquests pagaments fraccionats. Algunes d'elles, com la de 22 de setembre de 1352, de 90 sous, ens informen de la permanència de Guillem Pons a la notaria, justament en un any en què no es conserva cap protocol [ADG, *Notularum*, G-24, f. 64v.].

aquest cas les quantitats s'arrendaven per a dos anys.⁹² A mode d'hipòtesi, la disminució del preu de l'arrendament (de gairebé un 50%), podria deure's a la crisi de preus i salaris ocorreguda en aquests anys de Pesta Negra.

La tasca de Pons com a notari de la Bisbal es desenvolupà, gairebé sense interrupcions, durant tota la dècada dels anys cinquanta, com demostren no sols els protocols conservats, sinó també diferents documents de la mitra. El 16 de gener de 1357 el bisbe Berenguer de Cruïlles (1348-1362), sense voler perjudicar a Caterina, filla i hereva en la dita notaria de Francesc Ballester, prorrogava una regència de Guillem Pons que s'hauria perllongat des de la mort del dit titular, quan, potser com a mesura provisional, el bisbe Arnau de Mont-rodon l'hauria establert com a notari de la vila. La dita regència s'hauria d'allargar fins que l'esmentada Caterina hi posés un regent.⁹³ Una lletra del bisbe datada el dia següent confirmava que l'escrivania, titularitat de Caterina, es fés regir pel dit Pons.⁹⁴ No obstant, aquesta situació sols es mantindria fins al 24 de març, quan la dita hereva presentà com a substitut del seu pare a Pere Avinent, de Pals, que fou ratificat pel bisbe.⁹⁵

Malgrat que, encara, conservem de Guillem Pons un llibre de testaments d'aquests anys,⁹⁶ no podem assegurar quin fou el seu paper dins la dita notaria a partir d'aquest 1357, però és cert que, aparentment, la seva activitat, reflectida en els protocols, va disminuir, a la vegada que augmentava considerablement l'exercida a la notaria de Rupjà. De fet, en aquests anys centrals i finals de la dècada de 1350, Guillem Pons escriptura i clou a Rupjà volums que abarquen mig any de durada i que contenen de mitjana uns 150 folis. Pot dir-se que l'arribada d'un nou regent a la Bisbal va provocar la seva marxa definitiva? Amb tot, aquest fou probablement un període de transició en la seva vida laboral, en què la seva participació compartida entre les notaries de la Bisbal i de Rupjà – de la qual ja era regent el 1355 -, i ja evident durant tots els anys cinquanta, acabà decantant-se pel seu trasllat final a la vila rupianenca.

⁹² ADG, *Notularum*, G-24, f. 200. s.d.

⁹³ ADG, *Notularum*, G-36, f. 49-50 (1357 gener 16).

⁹⁴ ADG, *Lletres episcopals*, U-30, f. 195 (1357 gener 17).

⁹⁵ ADG, *Notularum*, G-36, f. 111r-111v (1357 març 24). No hem documentat cap protocol notarial conservat del dit Pere Avinent per a la notaria de la Bisbal.

⁹⁶ AHG LB 1694. Llibre de testaments [1356-1362]. És possible, també, que participés en la redacció, entre 1349 i 1354, del capbreu de Corçà a favor del bisbe de Girona. [AHG LB 1483 (1349-1354)].

2.2.2. Regència de la notaria de Rupjà (1355-1374)

Els inicis de l'activitat professional de Guillem Pons a la vila de Rupjà semblen iniciar-se – en paral·lel al seu treball notarial a la Bisbal – amb la regència de Pere Costa a la notaria rupjiana (c. 1342-1351),⁹⁷ durant la qual va actuar en diversos dels seus protocols conservats. Entre gener i març de 1347 documentem la seva primera participació en la redacció parcial d'un manual notarial en el què treballaren, conjunta i alternadament, els notaris Pere Costa, Bernat Oller, d'Albons, i Bernat Salvador.⁹⁸ A més, entre agost d'aquest any i el gener de 1348, clouria un número reduït d'actes en un manual del notari Bernat Oller.⁹⁹

La comunicació directa entre notari i la mitra gironina, sobretot a mesura que avancen els anys, sembla que fou habitual, fins el punt de confiar-li aquesta última alguns afers relatius a l'administració pública de la vila (com, per exemple, en el doc. 11, de l'Apèndix D). El setembre de 1351, a través d'una lletra en què és mencionat com a notari de la Bisbal, el prelat li atorgava llicència per posar en forma pública tots els testaments i contractes rebuts pels notaris de Rupjà. I, precisament, seria possible situar per a aquests anys el plec de folis sense datació en què redacta en forma pública algunes de les actes, la majoria d'elles testaments,¹⁰⁰ tipologia d'altra banda molt habitual entre la documentació de les notaries rurals i urbanes.

Entre l'agost de 1350 i el setembre de 1351, va redactar i cloure el qui per ara considerem el seu primer manual notarial, en solitari, a l'escrivania de Rupjà.¹⁰¹ Per una referència indirecta en un dels instruments d'aquest darrer protocol,¹⁰² sabem que durant aquest 1350 ostentava el càrrec de jutge ordinari de la cúria local, funció de

⁹⁷ Gràcies a la conservació de repetits nomenaments fets pel bisbe, sabem que Pere Costa, escrivà natural de Monells, ja era regent de la dita notaria el febrer de 1342 [ADG, *Notularum*, G-16, f. 45-46v], i que ho continuava essent el juny de 1343 [ADG, *Notularum*, G-17, f. 13], a l'abril de 1344 [ADG, *Lletres episcopals*, U-8, f. 5r-5v.], al febrer de 1345 [ADG, *Notularum*, G-18, f. 5r-5v.] i a l'octubre de 1346 [ADG, *Notularum*, G-18, f. 185r-185v.].

⁹⁸ AHG Notarial Ru 468 (1346 octubre 31 – 1347 agost 10).

⁹⁹ AHG Notarial Ru 475 (1347 agost 13 – 1348, gener).

¹⁰⁰ AHG Notarial Ru 605 [entre 1310 i 1350, aprox., juliol 15]. Per exemple, redacta *in publicam formam* el testament de Jaume Ramón, de Rupjà, ascendent de la important família local dels Brancós (f. 1r), o també s'encarrega de la redacció *in mundum* d'un altre document (f. 3v). El 22 de setembre de 1356, per altra banda, el prelat gironí pregava en una carta a Guillem Pons que lliurés una còpia del testament de Pere Vidal a Berenguer de Brancós, oncle i hereu del dit Pere [ADG, *Lletres episcopals*, U-29, f. 2r-2v.].

¹⁰¹ AHG Notarial Ru 476 (1350 agost 9 – 1351 setembre 7).

¹⁰² *Ibidem*, f. 3v. Per ara, desconeixem la seva durada en el càrrec.

preeminència dins l'aparell jurisdiccional del senyor de la vila i que, de fet, desenvoluparien alguns notaris rupianencs, en especial durant l'època moderna.¹⁰³

No obstant, aquest ofici, que de vegades compartia un mateix individu per a diferents pobles, solia ser ocupat per jurisperits foranis de la vila, que sovint no hi habitaven de forma permament.¹⁰⁴ La capitalitat de la Bisbal a la zona, com a centre neuràlgic i estratègic dels grans dominis baix-empordanesos de la mitra gironina, va provocar que es convertís en el lloc de residència habitual de bona part dels regents de les notaries i escrivanies de les cúries de les viles de la comarca,¹⁰⁵ com de fet podem observar en Guillem Pons fins el 1355.

De la mateixa manera, i malgrat que, aparentment, Guillem Pons mantenia una certa vinculació amb el territori rupianenc, és possible que en aquests primers anys no hi fés residència contínua. De fet, l'activitat paral·lela de Pons entre les notaries de Rupjà i la de la Bisbal – aquesta última, d'una considerable activitat notarial – evitava, segurament, l'establiment definitiu a la petita vila rupianenca. En aquest sentit, al juny de 1353, el prelat gironí, atès que el notari de Rupjà no hi volia viure, va nomenar Guillem de Costa, clergue de Foixà, com a notari del lloc,¹⁰⁶ i va manar a Pons, notari bisbalenc, que portés a Girona totes les escriptures que tingués referents a Rupjà.¹⁰⁷

És significatiu que per a 1353 disposem d'un manual notarial de Guillem Pons a la notaria de la Bisbal,¹⁰⁸ mentre que, per contra, no en conservem cap per a la de Rupjà, on sí s'hi troba un volum del dit Guillem Costa, iniciat justament el 10 de juny del dit any.¹⁰⁹ No obstant, és possible que Pons continués mantenint una certa relació de contacte amb l'escrivania de Rupjà, on sabem, per una referència indirecta, que va cloure un document a l'agost de 1353.¹¹⁰

¹⁰³ Maria Teresa CEBRIÀ I LLISTOSELLA. «La notaria de Rupjà...», p. 66.

¹⁰⁴ El 25 de maig de 1322 el bisbe nomenava Bernat Llapart, jurista de la Bisbal, jutge vitalici de la Bisbal, Rupjà i Sant Sadurní [ADG, *Notularum*, G-3, f. 129v-130v.]. Bernat de Bell-lloc, veí de Peratallada, i possiblement notari, era nomenat pel prelat gironí com a jutge ordinari de la Bisbal, Rupjà, Bàscara, Sant Sadurní, Ullà i Matajudaica el 30 de juliol de 1362 [ADG, *Lletres episcopals*, U-45, f. 61v.], i al 9 d'octubre del mateix any ho era Guillem de Pi, jurista natural de Llagostera [ADG, *Lletres episcopals*, U-46, f. 63v-64].

¹⁰⁵ Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. I, p. 27.

¹⁰⁶ ADG, *Notularum*, G-29, f. 48r-48v (1353 juny 12).

¹⁰⁷ ADG, *Lletres episcopals*, U-23, f. 1v (1353 agost 3).

¹⁰⁸ AHG Notarial LB 1636 (1353).

¹⁰⁹ AHG Notarial Ru 477 (1353 juny 10 – desembre 24).

¹¹⁰ AHG Notarial Ru 493, f. 19r.]

Amb tot, però, no és fins a finals de l'any 1355 quan tornem a trobar-lo treballant a la notaria de Rupjà, justament en un moment en què no en conservem cap protocol propi a la Bisbal, on, de fet, hi observem, tot i algunes referències,¹¹¹ un descens de l'activitat notarial pròpia. Així doncs, podria ser que a partir de 1355 i, sobretot de 1357, quan arribà – com hem vist – un nou notari a la vila bisbalenca, Pons anés decantant finalment la seva vida professional envers Rupjà, on de fet les seves actuacions anaren en augment.

Malauradament, disposem de poques referències d'aquests anys finals de la dècada de 1350, a banda de les que ens brinden la gran quantitat de volums – un cada mig any – conservats a partir d'aquesta data. Un total de 26 llibres, 5 manuals notarians i 3 capbreus senyorials conformen el resultat visible de la activitat desenvolupada per Pons a la notaria entre 1355 i 1374. Tot i compartir-ne la regència amb Guillem Costa fins el 1362,¹¹² la presència d'aquest últim és cada cop menor a partir de l'arribada del nou notari titular, que escripturaria gairebé la totalitat de volums notarians. De fet, és possible que Costa es traslladés a Foixà, on el 1356 el documentem, de manera indirecta, actuant com a substitut pel notari del lloc, Ponç Arnau.¹¹³

Amb tot, a banda de la seva gran producció notarial a Rupjà, una mínima part de la qual analitzarem en aquest treball, l'estudi de la documentació d'aquest anys ens demostra el nivell d'ascens professional i la rellevància social que adquirí Guillem Pons com a notari de la vila. Per la notaria, ubicada en un dels centres neuràlgics de la població, hi deuriem passar gairebé tots els veïns per a resoldre els seus afers contractuals. Però, a més, el notari destacà altra volta per ser un element clau en l'engrenatge feudal i en el sistema de poder i de control senyorial. Ja hem comentat com, durant la seva etapa d'activitat a la notaria, va encarregar-se de la redacció de fins a tres capbreus de possessions episcopals a la zona.¹¹⁴ Entre els folis dels seus protocols es conserven també documents d'homenatge dels habitants del lloc al bisbe, com el que redactà l'1 de

¹¹¹ El 16 de maig de 1355, en una lletra el bisbe li pregava que li enviés una còpia d'una sentència d'una disputa entre uns jueus i la tutoria d'uns fills pubills. ADG, *Lletres episcopals*, U-26, f. 59 (1355 maig 16).

¹¹² Precisament, el darrer any documentat de Pons a la notaria de la Bisbal.

¹¹³ És documentat com a "*presbiterum et notarium publicum*". [AHG Notarial Ru 493, f. 18v.].

¹¹⁴ Es tracta del capbreu de possessions del bisbe de Girona a Rupjà i Ultramort [AHG Notarial Ru 21 (1358 juliol 24 – 1373 gener 3)], del de Parlavà i Ultramort [AHG Notarial Ru 521 (1372 febrer 20 – 1373 juny 8)] i, possiblement, d'un capbreu de Rupjà, Parlavà, Ultramort i Cassà de Pelràs, de notari no identificat i sense datació, però que hem situat, pel seu contingut, entre finals de la dècada de 1360 i principis de la de 1370 [AHG Notarial Ru 604]. A més, trobem entre els seus registres un llibre d'administració i actes particulars de Jordà d'Abellars, qui ocupà diferents càrrecs senyorials a les institucions locals, com el de batlle [AHG Notarial Ru 606 (1362 novembre 1 – 1370 maig 31)].

juliol de 1374, just unes setmanes abans de morir, on juren més de 130 homes del territori.¹¹⁵

Com un dels agents intermediaris entre el bisbe i la vila, el notari fou molts cops el responsable de portar a terme diferents decisions i encàrrecs de la mitra, algunes d'una gran significació i rellevància. El context de guerra d'aquests anys fou generalitzat en tota la Corona d'Aragó, especialment en territoris fronterers com l'Empordà, que patiren greument les conseqüències bèl·liques. A finals de novembre de 1365, davant el perill del pas de les "companyies" que entraven al país, el bisbe encomanava el castell de Rupjà al notari Guillem Pons, Berenguer Mir, Bernat Roca, de Parlavà i Guillem Sagner, batlle d'Ultramort, amb la facultat d'obligar a la gent a recollir-s'hi.¹¹⁶ Tot i que, probablement, aquesta degué ésser una decisió precipitada i de caràcter provisional, obligada per una situació d'excepcionalitat, el fet revela la disposició del notari local, juntament amb altres veïns respectats i rellevants dels voltants de la vila, com a mitjà per a controlar i dirigir la població en un moment d'emergència. Davant del perill, el bisbe deuria escollir provisionalment a alguns dels habitants més significatius, representants de la seva autoritat en el territori. De fet, un mes després, el 3 de gener de 1366, el bisbe encomanava el castell a Bernat Torroella, ateses les grans dissensions que hi havia a Rupjà entre la gent que s'hi havia recollit.¹¹⁷

Podria ésser significatiu, per altra banda, que aquest 1365 resti com l'únic any, dins d'una seqüència prolongada de volums preservats per al període de Pons, en què no es conserva cap protocol notarial.

2.2.3. Breus notes sobre el seu testament i inventari

No podem acabar de parlar de la persona del notari Guillem Pons sense referir alguns aspectes de la seva vida. Més enllà de la seva quantiosa activitat professional, també

¹¹⁵ AHG Notarial Ru 500 (1374 juliol 1) [Apèndix Documental 2, doc. 10]. En contrapartida, el fotatge de 1378 atorga conjuntament a Rupjà i Parlavà 74 focs eclesiàstics (Esther REDONDO GARCÍA, *El fogatjament general de Catalunya de 1378*. Barcelona: CSIC, 2002, p. 240), el mateix nombre que apareix el 1403 en el procés realitzat pel cobrament del coronatge (Imma PUIG I ALEU, *Una visita pastoral al Baix Empordà als anys 1420-1423*. Barcelona: Fundació Noguera, 2006, p. 232).

¹¹⁶ ADG, *Lletres episcopals*, U-55, f. 66v (1365 novembre 28). Sembla l'evident, durant tot el segle XIV, i especialment en aquests anys cinquanta i seixanta, la voluntat de la mitra d'erigir Rupjà com a punt fort i centre neuràlgic dels seus dominis a la zona. Són múltiples les peticions de fortificació de la vila, i també les negatives dels habitants de Parlavà i Ultramort a contribuir en els seus murs [per exemple, ADG, *Lletres episcopals*, U-25, f. 264 (1355 març 11)].

¹¹⁷ ADG, *Lletres episcopals*, U-54, f. 128.

reflectida en alguns dels elements quotidians, l'anàlisi d'alguns instruments personals, inserits en els seus protocols, i l'estudi del seu testament i el dels dos inventaris redactats després de la seva mort, ens poden oferir dades interessants sobre l'individu.

Guillem Pons va morir el divendres 19 de juliol de 1374, a hora de completa. La notícia del seu traspàs va ser recollida al revers de la coberta anterior del seu darrer llibre notarial.¹¹⁸ És gairebé impossible aventurar la seva edat aproximada, tot i que documentem la seva actuació ja des de 1346. Si ens atenem als límits legals establerts en les Constitucions de Catalunya, que fixaven com a condició indispensable per als nous aspirants a l'exercici de la funció notarial una edat mínima de vint-i-quatre anys,¹¹⁹ Guillem Pons rondaria, almenys, la cinquantena en el moment de la seva mort, edat més que plausible per a l'època. Aquesta hipòtesi es reforçaria amb el fet de que el 1374 ja era vidu de la seva primera esposa, Alaïdis, segons es desprèn del seu testament.¹²⁰

El mateix dia de la seva mort, malalt però conscient, havia dictat les seves darreres voluntats, on declarava hereu universal el seu fill Guillem, futur notari, a qui deixava la regència de l'escrivania, malgrat la seva edat pupil. Els marmessors, el seu confessor Gerard Celrà,¹²¹ el seu gendre Bernat Marquès, de Monells, el seu germà Ramon Pons, de la Tallada – que eren absents en aquell moment – i Graïda, la seva dona, havien d'encarregar-se d'un seguit de lleixes, la majoria d'elles de caràcter religiós, a diferents parròquies de la zona. Amb les esglésies que s'hi refereixen hi devia d'haver existit algun tipus de vincle en vida, ja sigui el del seu origen (la zona de la Tallada, Verges, Maranyà), com també el d'una més que probable relació professional: és el cas d'Ullastret, on deixà un total de 25 sous a la capella i a la confraria de Sant Andreu d'Estany, una església en la que havia redactat algun document.¹²² És significatiu, per altra banda, que no mencionàs en cap moment la vila de la Bisbal en el seu últim testament, suposat oblit del que no en podem esbrinar la causa. Tot i així, gran part

¹¹⁸ “Divendres a XIX de juliol de l'any de nostra Senyor M CCC LXXIII, a hora de completa, passà d'esta vida en G. Pons, notari del castell de Rupjàn.” AHG Notarial Ru 500 (1375 maig 1 – novembre 28). Una pràctica habitual, la de la memòria familiar, entre la documentació de caràcter privat, més si implicava un alterament en el funcionament de l'escrivania. Vegi's, per exemple, Daniel PIÑOL ALABART. *Escriure a l'edat mitjana: poder, gestió i memòria*. Barcelona: Universitat de Barcelona Edicions, 2018, p. 38-42.

¹¹⁹ *Constitucions y altres drets de Cathalunya* (1704), vol. I, lib. IV; tit. XIII; const. II].

¹²⁰ AHG Notarial Ru 500 [1374 juliol 19]. Apèndix documental I (doc. 12).

¹²¹ A més de rector de la capella de Santa Maria del castell de Foixà i sagristà de l'església de Sant Vicenç de Rupjàn.

¹²² ADG, *Lletres episcopals*, U-65, f. 120v (1372 abril 7).

d'aquestes deixes religioses es destinaven a l'església de Sant Vicenç de Rupjà, d'on era parroquià des de feia anys, i on n'elegia sepultura al cementiri, destinant-hi 5 sous.¹²³

Al llarg del document testamentari hi apareixen familiars i persones pròximes al notari. Així, es recordava de les seves dues filles: a la petita, Beatriu, encara d'edat pupil, li deixava 3.000 sous en legítima paterna, quantitat considerable que havien de satisfer en diversos terminis, mitjançant l'administració tutelar dels seus béns, el tutor Bernat Marquès i altres amics propers; a la gran, Caterina, casada amb el dit Bernat i, potser, filla de la primera esposa de Pons, li atorgava 5 sous de suplement de la seva herència. Graïda, la seva segona muller,¹²⁴ i el dit Marquès, marit de la seva filla, prenien un paper destacat en les darreres voluntats del notari. A la primera, a la qual manava restituir-li tot el seu dot i lucre nupcial, li atorgava plena potestat sobre els seus béns, mentre visqués casta i busqués sempre la utilitat i el bé pel seu hereu. Al segon, el gendre, li donava lliure disposició sobre tots els seus béns i poders per a poder-los vendre i distribuir, juntament amb la resta de marmessors, per a solventar els seus deutes.¹²⁵ A més, el nomenava tutor dels seus fills, Guillem i Beatriu,¹²⁶ cunyats seus, mentre durés la minoria d'edat, als quals havia de cuidar, mantenir i nutrir diligentment, i fer-ne inventari dels seus béns.

Efectivament, una setmana després de la mort de Guillem Pons es va procedir a la redacció de dos inventaris diferents, tot i que complementaris.¹²⁷ El primer, realitzat el 2 d'agost, va anar a càrrec de la vídua del notari, Graïda, que s'ocupà d'inventariar els béns del seu difunt marit, com era obligació de les vídues.¹²⁸ El segon, gairebé idèntic, i

¹²³ Gràcies a la confrontació de diversos capbreus, podem donar una aproximació de la situació d'aquest cementiri medieval, entorn a la part nord-occidental de la vila, tocant a l'església.

¹²⁴ Pons deixava 20 sous a l'església de Rupjà per a la celebració de misses per a la seva ànima i la de la difunta Alaïdis, la seva primera esposa.

¹²⁵ Aparentment, l'únic deute que es desprèn del testament és el contret amb Alamany, sagristà difunt de Rupjà, al qual devia 150 sous del preu de l'hospici en què ara vivia, que havia estat del dit sagristà.

¹²⁶ Que, curiosament, portaven ambdós noms dels avis paterns, pares de Guillem Pons.

¹²⁷ AHG Notarial 500 [2 i 3 d'agost de 1374]. Transcrivim únicament el segon inventari, el dels béns dels pupils, a l'apèndix documental 1 (doc. 14). Tot i així, l'anàlisi comparat d'ambdós documents pot resultar interessant, especialment en algunes variacions en les descripcions dels béns, que ens aporten més informació sobre els objectes. És curiós com, per exemple, les tres quarteres de carn salada del dia 2 d'agost, es converteixen en dues a l'endemà.

¹²⁸ "Noverunt universi quod, cum uxor mortuo viro confestim post mortem eiusdem censeatur omnia bona dicti viri sui possidere infra annum lucrus de bonis ipsis in omnibus sue vite necessariis quod videatur post annum vero fructus ipsorum bonorum suos, faciat donet sibe in dote et sponsalicio suis fuerit integritatis satisfactum ad ictio quod uxor inventarium infra mensem postquam sui viri mortem fuerit computandam incipere et infra alium sequentem complere omnimode teneatur alia provisione anni lucrus et comode faciendi fructus suos careat ipso facto et hoc iuxta quodam Constitutionem / per Dominum Regem in curia Perpeniani (sic) celebrata editam; ideo, ego, Grahida..." [AHG Notarial Ru 500 (1374 agost 2)]. El document, de dos folis i mig, és clarament un esborrany, amb gran quantitat de frases

del qual ens ocuparem, és el resultat del manament del dit tutor Bernat Marquès i de Galceran de Castells, jutge ordinari de la cúria del castell de Rupjà, i que correspon als béns heretat dels pupills, Guillem i Beatriu, en concepte d'administració per la dita tutela.¹²⁹

Totes les pertinences es trobaven a l'hospici en què vivia el difunt, *cum domibus eidem contiguís*, localitzat dins els murs de Rupjà, en el quarter nord-oriental de la vila. La casa, probablement d'una sola planta, es dividia almenys en quatre estances o dependències, segurament unides en l'interior, i entre elles la notaria, seguint el model teòric de casa-obrador o oficina.¹³⁰ Tot i així, segons Cruselles, tot referint-se a la ciutat de València, l'oficina notarial no devia transcendir molt més enllà de la figura del seu titular, que portava a terme la funció i representava la mateixa autoritat de la institució.¹³¹

L'entrada, també mencionada com a celler, no es distingiria gaire de la de les cases vilatanes i rurals properes. Hi trobem, sobretot, diferents productes alimentaris (farina de forment, mestall, sagins de porc, carn salada, vi) i estris i materials per a la seva conservació (dalls, sacs, recipients per a vi i oli, gerres, pasteres, posts i portadores,¹³² etc.). Segurament, aquesta part de la casa serviria també com a menjador, ja que hi localitzem diverses cadires, un banc i una taula per a menjar (*comedendi*), a més d'un canalobre (encara que en tota la casa hi trobem molts utensilis d'il·luminació). Moltes de les nombroses prenes de vestir,¹³³ pel que sembla, es documenten en aquesta estança, malgrat que també se'n troben, lògicament, a la cambra.

En aquesta última, utilitzada probablement com a dormitori, hi havia tres matalassos amb tots els paraments necessaris per al llit (llençols, vànoves, colgues, coixins). La cambra sembla decorada per una estora, de cinquanta pams d'ample, i per una cortina. Possiblement, les diferents robes que s'hi descriuen, juntament amb les diverses

senceres ratllades i interlineades, possiblement apreciacions que anaria fent el notari o, més probablement, la vídua, que indicava les pertinences concretes a inventariar.

¹²⁹ AHG Notarial Ru 500 [1374 agost 3]. A més, hi eren presents el notari (segurament Ramon d'Orts, que havia prè, com veurem, possessió de la notaria el dia 23 de juliol) i els testimonis Jaume Pere, de Sant Iscle, i Mateu Celrà, de Foixà, macip del difunt Pons.

¹³⁰ Laureà PAGAROLAS I SABATÉ. «Notaris i auxiliars de la funció notarial...», p. 53.

¹³¹ José María CRUSELLES GÓMEZ. *Els notaris de la ciutat de València...*, p. 113.

¹³² Malgrat que els habitants de Rupjà, des de 1364, estaven autoritzats pel bisbe a construir forn a casa seva, a cens d'una mitjera de blat [ADG, *Notularum*, G-44, f. 183v-184 (1364 novembre 3)], certament la majoria de la població deuria portar encara el pa a pastar al forn senyorial que, de fet, era sovint arrendat pels propis homes de la vila, com ara el 1326, per 130 sous anuals (ADG, *Notularum*, G-6, f. 18v.).

¹³³ També es localitzen estris i materials per a cosir i fer llana, com ara els *duos carts abtos ad aperandum lanas*, i dues canes de pany de candís blau d'amplitud de quatre pams.

tovalloles i tovallons, es guardarien en l'arquibanc que s'hi refereix. Certament, si bé els béns i les pertinences quotidianes del notari i de la seva família entrarien dins la lògica del món rural, sense luxes excessius, és cert que, en comparació als nombrosos inventaris documentats de pagesos dels voltants, veiem una certa diferenciació qualitativa i, sobretot, quantitativa, que s'aproxima més aviat cap a les grans cases de la zona.¹³⁴ De fet, l'abundància i la gran gamma de vestimentes inventariades, tant d'home com de dona, i de diferents colors i materials, és una clara mostra de la diferenciació social del notari respecte la resta de veïns locals, la majoria d'ells pagesos, en els inventaris dels quals – nombrosos durant el període – les peces de roba hi són menys presents.

Amb tot, ens interessa especialment la part de la casa dedicada a l'escripció. Aparentment, s'hi referencien dos espais per al desenvolupament d'aquesta funció. Possiblement, la habitació que acolliria l'activitat professional del notari comptava, a més, amb una estança o cambra addicional (*camera scribanie*), que la precediria, on hi podria haver dormit el notari o algun dels seus ajudants. Així es desprèn de la localització d'un matalàs i dels diversos paraments d'un llit (llençols, coceres, capçal, colga, travesser, coixins, vànoves, flaçades), tot i que també es troben accessoris d'aquest tipus en la notaria. Finalment, en aquesta cambra també hi trobem un llibre vermell i altres objectes de valor, com ara dos parells de culleres i dues taces, tot d'argent. Aquesta sala probablement comunicava d'alguna manera amb l'espai dedicat a la cuina, com poden indicar els objectes que s'hi refereixen tot seguit (dues lloses, morters, olles, fins a divuit escudelles, dues taules, asts de ferro), la qual, per la seva banda, devia comptar amb una sortida a l'exterior, en algun pati o estable on hi havia un rossí i alguns paraments per muntar-lo (sella, bastos, esperons).

Però és a la *scribania* – que es trobaria a continuació de l'anterior cambra i, segurament, amb un accés independent al carrer– on s'hi refereixen els objectes bàsics per a l'activitat i la tasca diària del notari, que n'atendria allí els seus clients. En ella hi trobem, a banda d'uns pocs utensilis i materials indispensables per a l'escriptura (dos tinters de plom), també obres de referència relacionades amb l'art de la notaria i el seu

¹³⁴ Com veiem per exemple en l'inventari del castell-palau episcopal de Paret Rufí, del 1397. Elies SERRA I RÀFOLS, «Oficis i eines al segle XIV.», *VII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, vol. I, Barcelona, 1-6 d'octubre 1962, p. 563-575.

exercici, i que eren habituals entre molts notaris de l'època.¹³⁵ Hi trobem, per exemple, un *Rotlandin* – documentat com a *Rotlandina* en l'inventari de la vídua – que equival, probablement, a la *Summa artis notariae* de Rolandino Passageri,¹³⁶ obra cabdal per a l'aprenentatge i el treball del notari.¹³⁷ Encara que aquesta fou una obra estesa entre els professionals del dret, no tots els notaris disposaven d'aquest volum. D'entre tots els notaris de Cervera, per exemple, només Antoni Toldrà comptava únicament amb una *Summa* i unes *Constitucions*, valorats en 60 sous, fet que demostra la significació del notari rural.¹³⁸ Per altra banda, s'inventaria també un llibre en paper titulat *Vadell*, formulari notarial, compilat pel mallorquí Guillem Vadell, àmpliament estès a les terres catalanoaragoneses, i amb alguns exemplars similars conservats en notaries properes.¹³⁹

Finalment, hi trobem, a banda d'un salteri,¹⁴⁰ unes *Constitutiones* que, a la vegada, contenien els Usatges de Catalunya,¹⁴¹ obra de tipus jurídic general d'obligada consulta per a la redacció de determinades qüestions del dret públic i consuetudinari català, com ara les disposicions jurídic-legals referents a les nombroses vídues que es documenten entre els folis dels protocols de Guillem Pons en aquests anys.¹⁴² Segons Max Turull, mentre que l'obra de Rolandino havia de servir per a resoldre dubtes i qüestions derivats de la problemàtica contractual privada, les obres de caràcter més genèric, com són les *Constitucions*, havien de respondre i aclarir nocions de Dret Públic.¹⁴³

¹³⁵ Daniel PIÑOL ALABART, «Pere Sabater, notari de Tarragona i lletrat (segle XV).», *EHDAP*, 17 (1999), p. 125-152.

¹³⁶ Iniciat, amb lletres blanques, amb les paraules “*Antiquis temporibus [super contractuum et instrumentorum formas...*”, tal com segueixen alguns manuscrits conservats del dit tractat, com el de Sant Marco de Verona (Nawberry Library. Manuscript. Case MS 24.1. <https://vufind.carli.illinois.edu/all/vf-col/Record/13552469/TOC>) [consulta: 13 d'agost de 2019].

¹³⁷ Max TURULL RUBINAT, «Antoni Toldrà (notari del segle XIV) i la “*Summa Rolandina*”», *Miscel·lània Cerverina*, 6 (1988), p. 27-51.

¹³⁸ *Ibidem*, p. 37.

¹³⁹ Maria Josepa ARNALL I JUAN, «Fragment d'un formulari notarial del segle XIV conservat a l'Arxiu Històric de Girona», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 22 (2001), p. 435-457.

¹⁴⁰ En el primer inventari, de la vídua, sembla referir-se primer com unes *Hores de Santa Maria*, en pergami, frase ratllada, possiblement a indicació d'algú, per a documentar un salteri en pergami, cobert de vellut vermell, descripció molt més completa que la referència del segon inventari.

¹⁴¹ És així, creiem, en tant que s'inicia amb les paraules “*Antequam Usatici...*”. Es tracta d'un llibre en paper, lluny d'ésser, el més probable, un dels grans còdex il·luminats que ens han pervingut. Gaspar COLL I ROSSELL. *Manuscrits jurídics i il·luminació. Estudis d'alguns còdex dels Usatges i Constitucions de Catalunya i del decret de Gracià. 1300-1350*. Curial Edicions/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.

¹⁴² Per exemple, Francisca, muller del difunt Jaume Roca, de Parlavà, del 13 de setembre de 1371 (AHG Notarial Ru 493): “*Cum iuxta Constitutiones Generales Catalonie uxor mortuo marito inventarium facere teneantur...*”.

¹⁴³ Max TURULL RUBINAT, «Antoni Toldrà...», p. 43-44.

2.3. La successió notarial

A la notícia de la mort de Guillem Pons la segueix, a continuació, la de l'inici de la regència del notari Ramon d'Orts, nomenat pel bisbe,¹⁴⁴ sols quatre dies després. El dia 26 de juliol, el prelat escrivia una lletra a Bernat Roca, batlle de Rupjà, manant-li que lliurés al dit Orts, recentment nomenat notari de Rupjà, les escriptures de la notaria.¹⁴⁵ Segons Ferrer i Mallol i Riera i Sans, la intervenció de l'autoritat – en aquest cas del bisbe – en la transmissió dels protocols de notari a notari, atenent a la possible pèrdua irremeiable d'aquells, es devia a la voluntat d'assegurar la continuïtat de la funció notarial, en la línia de la preservació de la *res publica*.¹⁴⁶

En efecte, els poders públics es preocuparen ben aviat de la reglamentació entorn del problema de la conservació i transmissió de protocols.¹⁴⁷ En aquest sentit, molt s'ha debatut sobre la propietat, pública o patrimonial/privada, dels volums notarians,¹⁴⁸ si bé és significatiu, per al nostre cas, que aquests no apareguin en cap moment ni en el testament ni en l'inventari realitzat pels béns heretat dels pupils del notari, i siguin lliurats directament, en canvi, al nou regent de la notaria, Ramon d'Orts.

Les exigències notarians, certament, no s'aturaven. En el mateix protocol, al foli següent del testament del ja difunt Pons, s'hi insereix un nou assentament, tot indicant, a la part superior, l'obertura d'una nova etapa a l'escrivania: '*Hic inceptit regire scribania castris de Rupiano et eius terminorum Raymundii de Ortis, notario; quem dirigat dictus obram Marie, matris Eius.*', seguit de l'any i la data, 30 de juliol, del nou contracte escripturat. Si bé ja feia temps que Orts treballava a l'escrivania de Rupjà, ara ho faria en qualitat de regent d'aquesta, com a substituït per l'hereu homònim del difunt Guillem Pons, encara en minoria d'edat per esdevenir notari.

No és l'objectiu d'aquest treball estudiar en profunditat la figura de Ramon d'Orts, tot i que n'apuntarem algunes notes del qui fou escriptur jurat i, després, notari substituït de

¹⁴⁴ 'E puyts lo dimarts següent, a XXIII del dit mes de juliol de l'any de LXXIII fo creat notari del dit castell e terme d'equell en Ramon d'Orts, per mosenyor en Bertran, per la gràcia de Déu bisbe de Girona' (AHG Notarial Ru 500, coberta anterior).

¹⁴⁵ ADG, *Lletres episcopals*, U-62, f. 158v [1374 juliol 26].

¹⁴⁶ Maria Teresa FERRER I MALLOL; Jaume RIERA SANS. «La successió notarial i el traspàs de protocols en terres catalanes a la Baixa Edat Mitjana.», *EHDAP*, IV (1974), p. 395-428.

¹⁴⁷ Francesc Xavier CASADÓ RIBAS, «El llegat testamentari de protocols a la ciutat de Barcelona (segle XV i primer terç del segle XVI)», a *Estudis sobre història de la institució notarial a Catalunya en honor de Raimon Noguera*, Barcelona, Fundació Noguera, 1988, p. 165-184. A Barcelona, els notaris podien llegar les seves escriptures en testament a un altre notari de la ciutat. *Ibidem*, p. 178.

¹⁴⁸ *Ibidem*, p. 395.

Guillem Pons. Com refereixen gairebé tots els documents on apareix, sembla que era originari de Cassà de Pelràs.¹⁴⁹ En una de les primeres notícies que, per ara, disposem d'ell, del 25 de juliol de 1371, en l'apartat dels testimonis apareix mencionat com a "clergue tonsurat de Cassà de Pelràs".¹⁵⁰ En altres ocasions se'l qualifica de "scriptor"¹⁵¹ o "scriptoris iurati sub notario infrascripto",¹⁵² és a dir, de Guillem Pons, en els protocols del qual hi comença a intervenir de forma esporàdica com a substitut.

Certament, actuant com a escriptent jurat, seria l'ajudant principal de Pons a la notaria de Rupjà,¹⁵³ encarregant-se, per manament del notari, de funcions auxiliars i treballs d'abast general, a la vegada que escripturant, molt probablement, una part considerable dels instruments en els llibres notariais i algun trasllat.¹⁵⁴ A banda de la vila de Rupjà, treballà com a notari substitut a Palamós de manera puntual en aquests anys setanta,¹⁵⁵ i de 1378 a 1382 regiria la notaria de Cruïlles, on acabaria els seus dies.¹⁵⁶

Encara després de la breu regència de Ramon d'Orts a Rupjà (1373-1376), hi actuà com a regent Francesc Guinard (1376-1388) – del qual conservem una gran quantitat de protocols –, també en qualitat de substitut de l'hereu i fill de Guillem Pons, del mateix nom, el qual no trobem treballant a la notaria fins a 1387-1388.¹⁵⁷ En efecte, la transmissió hereditària de l'ofici de notari és una constant habitual arreu. Cruselles apunta que un 47'3% dels notaris valencians eren fills de notari, fet que es repetia,

¹⁴⁹ És possible que fos el Ramon Romey, àlies Ramon d'Orts, que fa acte de presència en l'homenatge múltiple prestat pels homes de la zona al bisbe de Girona [AHG Notarial Ru 500 (1374 juliol 1)], document que transcrivim a l'Apèndix Documental 2 (doc. 10).

¹⁵⁰ AHG Notarial Ru 495, f. 3v.

¹⁵¹ AHG Notarial Ru 493, f. 65v-67r.

¹⁵² AHG Notarial Ru 495, f. 37v. També en AHG Notarial Ru 497, f. 58r.

¹⁵³ Laureà PAGAROLAS I SABATÉ, «Notaris i auxiliars...», p. 58-59. Josep Maria PONS I GURI, «Algunes orientacions per a la utilització dels fons de seccions històriques en districtes notariais», a *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*. Barcelona: Fundació Noguera, 1989 (Textos i Documents), vol. I, p. 171.

¹⁵⁴ Per una anotació al marge, sabem que va expedir un trasllat públic de l'inventari dels béns que havien estat de Pere Bonfill, del mas homònim d'Ultramort, fet el 4 d'agost de 1371 (AHG Notarial Ru 493, f. 42-45r.).

¹⁵⁵ AHG Pa 606 (1378 febrer 24 – març 29).

¹⁵⁶ En un document de gener de 1382, apareix difunt. "Sig+num Petrus Vives, notarius publicus castri de Crudiliis et terminorum eiusdem, substitutus a dominam Grayda, uxorem Raymundi de Ortis, quondam, publici dicti castri notarii, tutrice Anthonii pupilli, filii dictorum coniugum ac heredis dicti quondam patris sui, hec de notis inventis in protocollis dicti quondam notarii scripsi et clausi." [ACA, Monacals, Sant Miquel de Cruïlles, rotlle 6, pergami 20 (1382 gener 15. Cruïlles)].

¹⁵⁷ AHG Notarial Ru 504 (1387 octubre 21 – 1389 març 12) (manual de Francesc Guinard i Guillem Pons fill).

observa, en altres consanguinis propers, com ara els germans,¹⁵⁸ un clar mecanisme, segons Puchades, de renovació i d'estabilitat del grup.¹⁵⁹

Certament, el fort caràcter hereditari de la funció notarial és recurrent a la zona estudiada, amb la formació d'autèntiques nissagues de notaris com els esmentats Ballester de la Bisbal, els Martí de Monells i, amb diferència, els futurs Nató, titulars de l'escrivania de Rupjà durant 12 generacions, fins el 1873. El fill homònim de Guillem Pons, amb tot, seguiria les passes marcades pel seu pare, tot i que aquest fou un camí que, com demostra la seva espectacular, centenària, producció notarial,¹⁶⁰ superà de molt, i que, més que probablement, mereix un capítol a part.

3. Els llibres notarians de Rupjà

Molts autors han ressaltat, malgrat les pèrdues innegables, la profusió i l'extrema riquesa dels fons notarians gironins i empordanesos, un excel·lent camp d'anàlisi, entre d'altres, per a l'estudi de l'organització notarial de la Catalunya Vella.¹⁶¹ Historiadors com C. Guilleré fa anys que insistiren en el "caràcter intensiu" de l'abundant producció notarial de les comarques de Girona.¹⁶² En aquest sentit, s'ha adduït que la documentació conservada del districte de la Bisbal constitueix, pel seu abast cronològic i per la continuïtat de les seves sèries – tot i unes importants pèrdues per a l'època medieval – un dels principals fons notarians d'aquesta zona de Catalunya.¹⁶³

¹⁵⁸ José María CRUSELLES GÓMEZ. *Els notarians de la ciutat de València...*, p. 259

¹⁵⁹ Ramon Josep PUCHADES I BATALLER. *Als ulls de Déu, als ulls dels homes: estereotips morals i percepció social d'algunes figures professionals en la societat medieval valenciana*. València: Universitat de València, 1999.

¹⁶⁰ Durant el seu període d'activitat com a notari, treballà en les notaries de Rupjà (1388-1429), Foixà (1392-1428), Corçà (1414-1426), Cruïlles (1397-1401) i Sant Sadurn de l'Heura (1415-1421), resultant-ne de tot plegat la xifra impressionant de 103 volums. Vegi's la taula 3 de l'annex 2.

¹⁶¹ Antoni MAYANS I PLUJÀ; Xavier PUIGVERT I GURT. «Les fonts notarians a les comarques gironines. Descripció, conservació i recerca.», *Documentació notarial i arxius. Els fons notarians com a eina per a la recerca històrica. Jornades celebrades els dies 5 i 6 d'octubre de 2006 a l'Arxiu Històric de Girona*, 2007. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 11-34. Per altra banda, moltes de les pèrdues podrien deure's al caràcter tradicionalment mòbil de molts volums notarians, atenent, entre d'altres, al fenomen del traspàs de protocols entre notarians. *Ibidem*, p. 16.

¹⁶² Christian GUILLERÉ; Antony PINTO, «Bailan des recherches sur le notariat géronais (XIIIe-XVe siècles)», *Documentació notarial i arxius. Els fons notarians com a eina per a la recerca històrica. Jornades celebrades els dies 5 i 6 d'octubre de 2006 a l'AHG*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007, p. 35-69.

¹⁶³ Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. I, p. 11.

Dins aquest conjunt, hem de situar la notaria de Rupjà. La intensa activitat notarial desplegada en aquesta vila es plasma en la preservació, força correcta, dels seus registres documentals. En aquest apartat, s'analitza la situació general de la gran profusió de volums conservats d'aquesta notaria, resultants de la producció escrita del notari. En concret, es realitza un examen detallat dels quatre protocols – dos manuals i dos llibres – corresponents al període treballat, determinant-ne el seu estat de conservació, les seves característiques físiques i els seus caràcters interns, com a mostra d'estudi de l'organització notarial i com a pas previ per a l'anàlisi de l'activitat notarial.

3.1. Nombre de protocols conservats i on es conserven

Els protocols notarians constitueixen, en darrera instància, un dels productes resultants de la intensa activitat notarial desenvolupada a Rupjà en aquests anys. Molt probablement, però, no disposem de tots els manuals i els llibres que es confeccionaren a la notaria rupjiana, i potser no sabrem mai quin tant per cent del total escripturat ens ha pervingut fins avui.

En efecte, la zona del Baix Empordà pateix un seriós problema de conservació de documentació notarial, tot i la multitud de notaries històriques i malgrat la riquesa dels fons conservats. Aquesta circumstància és especialment greu pel que fa al segle XIV, sobretot els anys anteriors a la Pesta Negra de 1348.¹⁶⁴ Xavier Soldevila denota com ni una sola de les antigues notaries medievals del Baix Ter ha conservat les sèries completes dels seus registres, i observa que només de Torroella de Montgrí i, precisament, de Rupjà, ha sobreviscut alguna seqüència significativa.¹⁶⁵ De la notaria de Colomers, per exemple, no ens ha pervingut ni un sol llibre, mentre que només comptem amb tres protocols anteriors a 1371 pel cas d'Ullastret,¹⁶⁶ tres més d'entre els anys 1336 i 1355 pel cas de Sant Sadurní de l'Heura (no disposant-ne de cap més fins el 1381),¹⁶⁷ i una seqüència més o menys significativa de Corçà a partir dels anys

¹⁶⁴ Caldria exceptuar, potser, el cas de Sant Feliu de Guíxols, que compta amb una gran sèrie de volums notarians conservats a partir de 1300, si bé molts d'ells es troben en un estat de conservació regular.

¹⁶⁵ Xavier SOLDEVILA TEMPORAL, «L'endeutament a la plana del baix Ter als segles XIII i XIV», *Documentació notarial i arxius. Els fons notarians com a eina per a la recerca històrica. Jornades celebrades els dies 5 i 6 d'octubre de 2006 a l'AHG*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007, p. 141-158.

¹⁶⁶ AHG Notarial UI 279 [entre 1351 i 1392 aprox.]; AHG Notarial UI 44 [1352 desembre 28 – 1384 gener 21]; AHG Notarial UI 310 [1353 desembre 28 – 1354 desembre 10].

¹⁶⁷ AHG Notarial SSa 110 [1336 agost 19 – 1346 febrer 1]; AHG Notarial SSa 109 [entre 1341 i 1349]; AHG Notarial SSa 152 [1354 octubre 15 – 1355 maig 28].

cinquanta d'aquesta centúria.¹⁶⁸ Finalment, de la multitud d'exemples documentats és especialment suggestiu i tràgic el cas de la notaria d'Ullà, de la qual sabem, per un document de 1357, de l'existència d'almenys una trentena de protocols anteriors a aquest any, mentre que fins avui només ens han pervingut quatre volums d'abans de 1363.¹⁶⁹

El fons notarial de Rupjà, per la seva part, conservat en la seva majoria a la Secció Notarial de l'Arxiu Històric de Girona, està constituït per un total de 611 volums que abarquen des de 1309, any del primer manual conservat,¹⁷⁰ fins a 1873,¹⁷¹ quan morí sense descendència Benet Nató Sans, el darrer notari de Rupjà, i es dissolgué per la Llei del Notariat la dita notaria.¹⁷² Per al període de 1309 a 1429, any de la mort de Guillem Pons (fill), disposem d'un total de 154 volums, els quals van augmentant considerablement durant la darrera centúria medieval (taula 1, annex 2). De fet, en comparar el gruix documental notarial de Rupjà amb el d'altres notaries properes, algunes d'elles de llocs tan importants i de molt major entitat política, econòmica o demogràfica¹⁷³ com Sant Feliu de Guíxols (1.176 volums), Torroella de Montgrí (778 volums) o Palamós (701 volums) – exceptuant la de la Bisbal d'Empordà, on també actuà Guillem Pons, amb un impressionant fons de 1.588 volums¹⁷⁴ – podem copsar la

¹⁶⁸ El primer protocol conservat de la notaria de Corçà data de 1334, i és l'únic conservat abans de 1350. AHG Notarial Co 379 [1334 octubre 30 – 1335 gener 28].

¹⁶⁹ AHG Notarial Ru 6 (6). Transcrivim el document a l'Apèndix Documental 1 (doc. 19). El primer protocol conservat d'Ullà és de 1327-1332 [AHG Notarial Ua 262 (1327-1332)], amb seriosos buits documentals fins a 1363: AHG Notarial Ua 263 [1345 gener 2 – 1347 novembre 7]; AHG Notarial Ua 264 [1347 novembre 10 – 1348 juliol 23]; AHG Notarial Ua 230 [1337 abril 3 – 1339 maig 31].

¹⁷⁰ Es tracta d'un manual de la regència de Francesc Sanxo (1309-1346), de desembre de 1309 a 21 de març de 1312 [AHG Notarial Ru 469]. Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. II, p. 877.

¹⁷¹ *Protocolo de los instrumentos de Benet Nató Sans*, de 1873 gener 5 - setembre 29. [ACBE-1-3-16-662]. Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. II, p. 968.

¹⁷² Benet Nató Sans va estar en actiu fins el 1870 i, en morir, s'aplicà sobre la notaria de Rupjà la Llei del notariat de 1862, que decretava la seva extinció en cessar el darrer titular. Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. II, p. 643. Per a una síntesi del contingut de la dita Llei, promulgada el 1862, vegis Ignasi J. BAIGES I JARDÍ, «El notariat català...», p. 165-166.

¹⁷³ Segons Josep M. Marquès, la «bisbalia» comptava durant el segle XIV amb uns 800 focs. Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ, «El govern episcopal de la Bisbal», *Estudis del Baix Empordà*, 14 (1995), p. 137-149. Segons el fogotament de 1378, Rupjà comptaria, conjuntament amb Parlavà, amb un total de 74 focs eclesiàstics (Esther REDONDO GARCÍA. *El fogotament general de Catalunya de 1378*. Barcelona: Consell Superior d'Investigacions Científiques, 2002), una informació que s'ha de prendre amb precaució per la naturalesa de la font, i que s'ha de contrarestar amb altre tipus de documentació, com la notarial, que pot arribar a desmentir aquests registres fiscals. Vegis, per exemple, l'Apèndix 2 (doc. 10).

¹⁷⁴ Tot i així, és significatiu que dels llocs que, segons J. M. Marquès formaven, a principis del segle XIV, la bisbalia a la zona baixempordanesa, Rupjà compti amb el protocol més antic conservat (1309), seguit de la Bisbal (1315), Ullà (1327), Corçà (1334), Sant Sadurní (1336), i també respecte d'altres pobles d'altres jurisdiccions, com Foixà (1327), Palau-sator (1342), Ullastret (1351), Vulpellac (1356), etc.

rellevància del fons rupianenc, que es situaria entre les principals viles empordaneses que conserven una major documentació notarial.¹⁷⁵

De l'activitat notarial a Rupjà de Guillem Pons (pare) també conservem un volum documental prou important, amb la considerable xifra de 26 llibres, 5 manuals notariais i, probablement, 3 llibres d'administració senyorial¹⁷⁶ (taula 1, annex 2), per un període de regència a la dita notaria d'uns vint anys (1355-1374). A més, fora d'aquest període, disposem d'un manual anterior, de 1350-1351, que és una mostra dels seus inicis professionals a la vila. Per altra banda, atenent la dispersió i la manca d'unitat dels volums dels anteriors notaris, creiem que és molt significatiu el fet de disposar d'una primera seqüència sense gairebé interrupcions de buits documentals a partir de 1355. Segurament, és el primer notari rupianenc de qui ens han pervingut, diria, gran part dels protocols que hauria pogut escripturar.

Com veiem, dins un context general de migradesa documental, Rupjà s'erigeix en excepció. Si bé en el seu estudi, Cebrià hi veia un "fons reduït",¹⁷⁷ certament l'existència de protocols notariais, a diferència d'altres notaries properes, des dels primers anys del segle XIV fan que s'hagin de matisar algunes d'aquestes afirmacions. Amb tot, es tracta d'una sèrie documental força completa, extensa i ampla, situació aparentment inusual a la zona i, en teoria, poc freqüent en notaries de viles rurals.¹⁷⁸

3.2. Característiques externes (físiques)

Els protocols notariais que ens han arribat avui tenen la seva pròpia història, la qual ha determinat, amb major o menor fortuna, la seva pervivència o el seu estat de

¹⁷⁵ Les dades s'han extret de Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. I, p. 12-13. Algunes altres són: Ullastret (435 volums), Corçà (404 volums), Cruïlles (439 volums), Palafrugell (497 volums), Calonge (345 volums), Monells (284 volums), Palau-sator (288 volums), Pals (38 volums), etc. Denotem com, a banda del fons notarial conservat per a Rupjà, viles molt properes – i que foren àmbit d'actuació i incidència de molts notaris de la zona – conserven també volums notariais importants, que podrien oferir altres dades referents a la notaria i al territori estudiat.

¹⁷⁶ Un aspecte que denota la ja mencionada tasca del notari com a agent senyorial. Segons els autors del *Catàleg de protocols de la Bisbal*, "la presència d'aquests volums als fons notariais s'explica pel fet que molt sovint els notaris eren també els escrivans de les corts locals i dels costums i conservaven la documentació originada per aquestes dues institucions" (les escrivanies dels batlles locals i de les universitats). Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. I, p. 12.

¹⁷⁷ Maria Teresa CEBRIÀ I LLISTOSELLA, «La notaria de Rupjà...», p. 59. Tot i així, l'autora és conscient de la seva importància i de les grans possibilitats d'estudi que ofereix una documentació, encara avui, gairebé inèdita.

¹⁷⁸ Segons Josep Antoni Llibrer, en el seu estudi sobre la notaria de la vila valenciana de Cocentaina, "els escrivans de viles o petits llocs, atès el seu minvat volum de treball, conformaven un protocol després de diferents anys d'escripturació." Josep Antoni LLIBRER I ESCRIG, «El notari Guillem Peris i la seua especialització artesanal: el reflex d'una societat en transformació al segle XV», *EHDAP*, 31 (2013), p. 122. Situació que, com veiem, no es dona a Rupjà.

conservació. Tot i que no és l'objectiu d'aquest treball analitzar amb detall les característiques físiques dels volums notariaus de Rupjà, si que en detallarem alguns aspectes que creiem rellevants per a l'estudi de l'activitat dels notaris d'aquesta vila. D'aquesta manera, el format dels protocols, la disposició i el tractament de les cobertes, així com l'anàlisi dels materials utilitzats per a la confecció dels llibres per part del notari, constitueixen un element imprescindible dins del complex sistema organitzatiu de la notaria.

3.2.1. Estat de conservació

Rupjà, amb els seus centenars de volums conservats, és una clara excepció dins el context de migradesa documental de les notaries històriques del Baix Empordà. No obstant, tot i que aparentment els efectes del temps han estat més benèvols respecte el fons rupjanenc, i que aquest es preserva en un nivell més o menys acceptable i gairebé íntegre,¹⁷⁹ no deixa de ser cert que els seus protocols reflecteixin sovint, també, diferents deficiències. Els primers protocols conservats, d'inicis del segle XIV, tenen una conservació regular, fins i tot deficient en alguns casos. A mesura que avança la centúria, però, i ja entrats al segle XV, l'estat dels volums de Rupjà millora considerablement.

Pel que fa al període de regència de Guillem Pons (1355-1374), tot i conservar-ne una seqüència documental gairebé íntegra – de 26 llibres, 5 manuals i 3 capbreus –, la majoria dels volums presenten una conservació més o menys regular, segons les directrius de l'Arxiu Històric de Girona (taula 2, annex 2).¹⁸⁰ Cal dir, no obstant, que en molt poques ocasions s'impedeix una lectura correcta. 13 dels llibres i 3 dels manuals notariaus conservats pateixen algunes irregularitats, derivades sobretot dels efectes de la humitat i dels rossegadors. Algun volum, com el de 1366, està especialment alterat per aquests efectes, que li han produït taques de fongs, a més de galeries produïdes pels insectes.¹⁸¹ La manca de les cobertes en alguns d'ells podria haver accelerat el procés de degradació. En aquests exemplars, precisament, el nivell de conservació dels primes folis impedeix establir la data dels primers instruments. Només 5 casos, però, presenten

¹⁷⁹ Maria Teresa CEBRIÀ I LLISTOSELLA, «La notaria de Rupjà...», p. 59.

¹⁸⁰ En el ja mencionat Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, 2 vols.

¹⁸¹ AHG Notarial Ru 485 [1366, gener 11 – setembre 14]. Marc AULADELL I AGULLO, et al. *Catàleg dels protocols...*, vol. II, p. 882.

un estat deficient: en un d'ells, s'indica específicament precaució en la consulta,¹⁸² mentre que altres dos originals es troben exclosos.¹⁸³ El 1365 és l'únic any per al qual no comptem amb cap volum notarial conservat, tot i que per referències indirectes sabem que va existir.¹⁸⁴

Respecte als quatre volums seleccionats i analitzats en profunditat per a aquest estudi – dos llibres de notes i dos manuals notariais –, corresponents a l'any de 1371-1372, observem un estat de conservació similar a la resta de la sèrie, presentant certes irregularitats i desperfectes dins d'un nivell més o menys òptim de preservació, que no en dificulta la comprensió. Els dos llibres pateixen danys en els primers fulls, un per falta de coberta, l'altre per l'acció dels insectes.¹⁸⁵ El segon llibre té la part superior dels primers 33 folis foradada, tot i que les dimensions d'aquest defecte disminueixen de forma progressiva al llarg dels fulls. En contrapartida, els manuals no pateixen efectes significatius del pas del temps entre els seus fulls, si bé s'han deslligat alguns folis que es conserven solts a part.

3.2.2. Format

El format general dels volums estudiats és essencialment en foli, mesura àmpliament estesa a les terres catalanes des del segle XIII, per analogia de la península itàlica.¹⁸⁶ Els dos manuals tenen una extensió de 113 i 102 folis, per un període d'uns vuit mesos i d'un any, respectivament,¹⁸⁷ mentre que els llibres, per una forquilla temporal d'uns sis i nou mesos,¹⁸⁸ estan constituïts per un total de 204 i 208 folis. Malgrat el gruix superior dels llibres, a causa de la major extensió de les actes, la resta de les mides d'ambdós tipus de protocols són més o menys homogènies [de 230 x 300 x 60 mil·límetres en els llibres de notes, i de 230 x 310 x 30 mm. en els manuals].

¹⁸² AHG Notarial Ru 14 [1362 setembre 13 – octubre 21]. *Ibidem*, p. 881.

¹⁸³ AHG Notarial Ru 9 [1358 agost 15 – 1359 març 12]. *Ibidem*, p. 881. AHG Notarial Ru 16 [1363 desembre 26 – 1364 desembre 23]. *Ibidem*, p. 882.

¹⁸⁴ En un acte de cùria sobre l'heretament de Francisca, hereva universal de Jaume Roca, de Parlavà, es fa referència a un instrument anterior, en poder del notari Guillem Pons, confeccionat el 19 de febrer de 1365. [AHG Notarial Ru 496, f. 14r.].

¹⁸⁵ AHG Notarial Ru 495 [1371 juliol 25 – 1372 febrer 12]. AHG Notarial Ru 496 [1372 febrer 12 – novembre 8].

¹⁸⁶ Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic al Camp de Tarragona. Història, activitat, escriptura i societat (segles XIII-XIV)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, p. 212.

¹⁸⁷ Concretament, del 16 de maig de 1371 al 4 de gener de 1372, en el primer, i del 27 de desembre de 1371 al 6 de desembre de 1372, en el segon.

¹⁸⁸ En concret, del 21 de juliol de 1371 al 12 de febrer de 1372, en el primer cas, i del 12 de febrer al 8 de novembre de 1372, en el segon.

A pesar d'aquests trets físics similars, alguns dels fulls del primer manual tenen unes dimensions inferiors als de la resta, d'entre 2 i 3 centímetres menys. Segurament, el caràcter manejable d'aquest tipus de protocols, escripturats al moment a manera d'esbòs amb notes molt abreviades, feia que s'acabessin formant a través de la inserció de folis de diversa mida. En canvi, els llibres notariais, tot i ser també un mer esborrany de l'instrument, eren el resultat d'un procés d'escripturació més pausat i deliberat, a la mateixa notaria, on el notari comptava amb els materials adequats per a la seva confecció.

3.2.3. Els materials

Per a l'exercici i el desenvolupament de la seva professió, el notari es feia servir d'una sèrie de materials indispensables, com ara el paper, la tinta o el pergamí, per a l'elaboració dels instruments públics i de les cobertes. Tot i així, el paper es va anar convertint, a partir del segle XII, en el suport principal per a l'escriptura,¹⁸⁹ i és omnipresent en la confecció dels protocols notariais. Segons Daniel Piñol, podem fer-nos una idea de la gran quantitat de paper utilitzat a les notaries atenent als volums que ens han arribat, número prou considerable, com hem vist, pel cas de Rupjà.¹⁹⁰ No obstant, els protocols analitzats no ens aporten informacions relatives a les despeses per a l'adquisició d'aquests materials per part del notari, sovint incloses en els darrers fulls.

El paper dels protocols de Rupjà analitzats és fi al tacte, i, normalment, de bona propietat. Com és habitual en altres llibres catalans en format foli del segle XIV,¹⁹¹ al bell mig dels seus fulls hi aparèixen de tant en tant diferents tipus de filigranes, les quals representen el símbol distintiu del fabricant paperer i, en certa manera, notifiquen la qualitat del material. Entre els folis estudiats s'en documenten formes diverses, com ara una lira,¹⁹² una fletxa,¹⁹³ una destrala,¹⁹⁴ una muntanya amb una creu,¹⁹⁵ un arc amb una sageta,¹⁹⁶ entre d'altres de difícil definició i identificació (taula 4, annex 2). Aquestes es troben en diferents posicions atenent a la disposició del notari a l'hora d'escripturar el foli i de lligar-lo després per formar el protocol. Cal dir que són especialment visibles,

¹⁸⁹ Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 214.

¹⁹⁰ *Ibidem*, p. 215.

¹⁹¹ *Ibidem*.

¹⁹² AHG Notarial Ru 495, f. 12r, 17r, 17v, 18r, 18v., etc.

¹⁹³ AHG Notarial Ru 496, f. 37r.

¹⁹⁴ AHG Notarial Ru 496, f. 40v.

¹⁹⁵ AHG Notarial Ru 493, f. 2v.

¹⁹⁶ AHG Notarial Ru 493, f. 70v.

sobretot en aquells fulls en blanc on, per qualsevol motiu, no s'hi acabà inserint l'instrument sencer.

Un estudi comparatiu més extens d'aquests senyals a la zona podria oferir-nos, entre d'altres qüestions, un ventall de productors, amb diferències qualitatives segons la marca i amb les tendències, els gustos i les possibles preferències dels consumidors, professionals de l'escriptura, sobre determinats materials. De fet, l'alternança d'aquests elements entre els folis de Guillem Pons no amaga una preeminència i una clara predilecció del notari per alguns d'ells. Amb tot, sembla existir una certa preparació organitzativa en la compil·lació dels volums, la majoria dels quals són confeccionats a partir d'un tipus de paper majoritari, bastant uniforme en quant a característiques formals. Així, per exemple, el primer llibre estudiat s'elaborà en la seva totalitat amb paper marcat per la filigrana de la lira, i que potser havia estat adquirit pel notari en un únic lot, com era habitual entre els professionals de l'escriptura. Els altres protocols també manifesten una certa unitat respecte una forma predominant (la dextral, en el cas del segon llibre), si bé resulten d'una combinació més freqüent d'aquests símbols.

Pel que fa a l'exercici manual de l'escriptura, el notari es servia de diferents tipus de plomes, banyades en diverses tintes. La seva coloració no és en absolut homogènia, tot i que hi predominen les tonalitats enfosquides i marronoses, sovint de color sèpia. Entre els béns del seu inventari, en la notaria hi trobem dos tinters *plumbi*, els únics referents a la tasca i pràctica de l'escrivà, ja que, probablement, la resta de materials deuriem haver estat traspassats al nou regent de la notaria.

3.2.4. Les cobertes

Un cop el notari ho considerava oportú, els diversos fulls de paper que contenien els instruments notariais eren enquadrats i relligats, formant-ne protocols que eren rematats amb una coberta de pergami.¹⁹⁷ Tot i que és difícil de precisar, sembla que aquest procés era realitzat per Guillem Pons quan el volum era prou consistent i comptava, més o menys, amb una mitjana d'entre 130 i 150 folis, depenent de l'any, tot i que molts sobrepassen els 200. Sense establir-ne una cronologia fixa d'execució (anual, semestral, trimestral), generalment aquests volums resulten d'un període de treball notarial d'aproximadament uns sis mesos, en el cas dels llibres, i d'uns dotze, en el cas dels manuals.

¹⁹⁷ Josep Maria PONS I GURI, «Llibres notariais catalans», *Rubrica IV* (1990), p. 334-336.

Per a la confecció de les cobertes, es reutilitzaven molts cops pergamins retallats que contenien documents cancel·lats o d'altres inservibles que havien perdut el seu valor inicial per antiguitat o per altres motius (còdexs, llibres de cant, textos bíblics i hebreus, etc.).¹⁹⁸ A la notaria de Rupjà la majoria de volums es troben enquadrats en pergami o pergami documental, tot i que algun d'ells ha perdut irremediablement part o la totalitat de les seves cobertes originals. Moltes d'aquestes es troben reforçades amb maculatures que contenen documents, tant de fragments llatins de diversa índole com, sobretot, de textos hebreus de diversa procedència, com era usual per a l'època.¹⁹⁹

Així doncs, per a la formació i sosteniment dels nous protocols confeccionats, el notari reaprofitava documents sense validesa jurídica i de caràcter accessible en la mateixa notaria. De fet, molts d'aquests pergamins havien estat anteriorment escripturats en la mateixa escrivania, però, al no haver estat finalment closos o reclamats per les parts interessades (que, en tot cas, podien demanar l'extensió d'una còpia a partir del manual o del llibre), restaven a disposició del notari, que els veia molt atractius, útils i, sobretot, gratuïts per a l'elaboració dels seus volums. Per exemple, per a la confecció de la coberta del manual de 1350-1351, Guillem Pons es serví d'un pergami original, sense entregar, clos per ell mateix aquell any com a notari de la Bisbal, i on s'observa el *signum* notarial propi.²⁰⁰ De la mateixa manera, el pergami que cobreix el manual de 1372, està datat el 22 d'abril de 1368 a la notaria de Rupjà.²⁰¹

Els quatre volums analitzats, corresponents al període de 1371-1372, manifesten una adequada conservació, i comparteixen alguns aspectes en les seves característiques físiques. La majoria manté les seves cobertes, moltes d'elles pergamins reutilitzats de la pròpia notaria de Rupjà o de la Bisbal. Només el primer llibre, ha perdut la seva coberta anterior, iniciant-se directament amb el primer foli, on s'inserten només les primeres paraules d'un testament.²⁰² A causa de la humitat i dels rossegadors, algunes de les cobertes es troben en un estat regular, sobretot en els extrems i en els lligats al llom, quedant en especial afectats, per tant, els folis immediatament següents, molts dels quals es troben malmesos.

¹⁹⁸ Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 220.

¹⁹⁹ Josep Maria, PONS I GURI, «Un fragment de còdex esdevingut coberta de manual notarial», *EHDAP*, XIII (1995), p. 47-53.

²⁰⁰ AHG Notarial Ru 476 (1350 agost 9 – 1351 setembre 7).

²⁰¹ AHG Notarial Ru 497 (1371 desembre 27 – 1372 desembre 6).

²⁰² AHG Notarial Ru 495 (1371 juliol 25 – 1372 febrer 12), f. 1r. Probablement, per haver exercit de coberta durant temps, es troba malmès en els seus costats. No sabem, a més, si aquest constituïria el primer full, o si la pèrdua de la portada ocasionà també la d'algunes pàgines inicials més.

El cos central de les portades exteriors també presenta trets similars per a tots els volums. Hi trobem inscripcions esparses de diverses èpoques, sobretot d'època moderna. La majoria poden ser simples proves de ploma o assaigs cal·ligràfics, però també hi apareixen anotacions potser memotècniques fetes arran de la consulta posterior d'instruments inserits en l'interior dels protocols, i que ens denoten la constant activitat notarial a l'escrivania durant segles.²⁰³ Posteriorment, en algun moment donat, en totes les cobertes s'hi va escriure en llapis, al centre, l'any corresponent del volum, i també el número de referència arxivística, al marge o al llom, escrit en rotulador. Si bé era corrent inserir-hi l'any,²⁰⁴ aquest només es deixa intuir en els manuals, en el primer cas en un requadre a la part superior en què s'hi pot llegir "*Anno [a Nativitate Domini] M CCC LXX primo*", entre d'altres inscripcions indesxifrables pel pas del temps.²⁰⁵ Generalment, però, aquesta informació és continguda dins del protocol, en el primer foli o amb l'entrada d'un nou any.

Pel que fa a la part interna de la coberta, en els protocols analitzats no s'hi acostuma incloure-hi gaire anotacions, com és corrent entre els notaris,²⁰⁶ degut potser a la inexistència d'espai en el pergamí reutilitzat. No obstant, en el revers de la coberta posterior del primer llibre, s'hi insereixen els comptes personals del notari – amb referències al preu de cinc mitgeres d'ordi – i els propis de la notaria – amb algunes mencions a tipologies d'instruments, segurament continguts en l'interior. Tot i així, la mateixa naturalesa de la font, amb unes inscripcions extremadament abreviades, i el mal estat de conservació del full, n'impedeixen una lectura clara i en dificulten una correcta transcripció. A més, aquest "caràcter patrimonial" dels protocols es reflecteix també en la inserció en el revers de les dites cobertes de fets anecdòtics, però de vital importància per a la notaria, com ara la mort de Guillem Pons i l'inici de la regència de Ramon d'Orts:

"Divendres a XIX de juliol de l'any de Nostra Senyor M CCC LXXIII, a hora de completa, passà d'esta vida en G. Pons, notari del castell de Rupia."

²⁰³ Per exemple, en la coberta posterior del primer manual s'hi indica, en lletres modernes, que "*és cercat és [sic] lo tastament de la [senyora?] Beatriu de Finestres de Ultramort*", possiblement per aclarir algun dubte o fer-ne un trasllat autèntic. Aquest testament es troba a l'assentament del 19 d'agost del dit manual [AHG Notarial Ru 493, f. 54v.].

²⁰⁴ Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 222.

²⁰⁵ AHG Notarial Ru 493 [coberta].

²⁰⁶ Laureà PAGAROLAS I SABATÉ, «Recull d'anotacions esparses dels protocols medievals barcelonins», a *Estudis sobre història de la institució notarial a Catalunya en honor de Raimon Noguera*, Barcelona: Fundació Noguera, 1988, p. 61-90.

*“E puyts, lo dimarts següent, a XXIII del dit mes de juliol de l’any de LXXVIII fo creat notari del dit castell e termens d’equell, en Ramon d’Orts, per mosenyor en Bertran per la gràcia de Déu bisbe de Girona.”*²⁰⁷

3.3. Característiques internes dels protocols notariais

Més enllà de l’anàlisi de les característiques físiques externes dels protocols notariais, diversos elements inserits en l’interior dels volums ens aporten informacions rellevants per a l’estudi de l’activitat notarial a Rupjà. En aquest sentit, algunes de les anotacions del propi notari localitzades tant en els manuals com en els llibres, sovint en forma d’abreviatures i utilitzades com a «codi personal» de l’escrivent,²⁰⁸ són interessants per a l’estudi del funcionament, de l’organització i del regiment de la notaria.

3.3.1. Caixa d’escriptura i marges

Almenys per a la notaria de Rupjà, és difícil de precisar si existia un cànon determinat per a l’estructuració conscient de l’escriptura en el foli. Aparentment, sembla existir la voluntat de deixar un espai d’uns 2 centímetres només al marge esquerre del full, no sols per facilitar la visualització correcta del document escripturat, sinó també per a la seva posterior utilització per a l’anotació de tot tipus de signes o indicadors del procés de redacció de l’instrument o de la seva taxa.

Tot i així, no deuria ser una qüestió en absolut rígida, ja que trobem algunes escriptures que aprofiten al màxim l’espai i en les què no s’ha respectat cap tipus de marge. Probablement, obeiria a la pràctica estrictament unipersonal de cada escrivà o a situacions particulars de cada instrument, com ara la necessitat de major espai.

3.3.2. L’escriptura

Diversos autors han destacat l’important paper dels notaris en el desenvolupament i la difusió de l’escriptura, i en el prestigi social que adquiriren, justament per aquest fet, en

²⁰⁷ AHG Notarial Ru 500 (coberta anterior).

²⁰⁸ Expressió utilitzada per Armando PETRUCCI, «Minuta, autógrafo, libro de autor», a *Alfabetismo, escritura, sociedad*. Barcelona: Gedisa, 1999, p. 73-91.

una societat generalment analfabeta.²⁰⁹ Unes lletres que, a més, podien convertir automàticament els acords privats entre particulars en motiu de força legal.²¹⁰

Pel període que estudiem l'escriptura predominant a casa nostra és la gòtica catalana de tipus notular, caracteritzada sobretot per la seva cursivització.²¹¹ No obstant, segons les diferents hipòtesis dels especialistes, és precisament en aquests anys finals del segle XIV, entorn de 1380,²¹² quan es produeix una transició gràfica, encara mal definida a Catalunya, amb la irrupció des de França de l'anomenada lletra bastarda. Els protocols estudiats de Ruplà de 1371-1372 s'emmarquen, en aquest sentit, en el context de les terres gironines²¹³ i de la Corona,²¹⁴ i manifesten caràcters cursius marcadament gòtics (com les majúscules gòtiques en el canvi d'any), barrejats amb traços típics de la bastarda, com per exemple les astes inferiors primes i punxegudes, que acaben formant una lletra força irregular.

Pel que fa a les abreviatures, aquestes abunden notablement en els protocols notariais estudiats. El caràcter d'esborrany d'aquests, com una primera redacció dels instruments que s'han de confeccionar, no obliga al desenvolupament de moltes paraules i clàusules, reduïdes de vegades a simples sigles o, simplement, etceterades. En aquest sentit, sembla utilitzar-se correctament el sistema abreviatu, destacant-ne especialment les abreviatures per suspensió, tot i que, com molt encertadament s'ha dit, no hem de pensar en una regla fixa més enllà del propi criteri individual de l'escrivà que ha d'escriure laboriosament molts documents.²¹⁵ La utilització d'aquest sistema, doncs, obeeix també al perfecte coneixement de l'escrivent de les fórmules i vocables específics que s'han de desenvolupar.²¹⁶

Amb tot, la presència sovint alternada de diferents mans, almenys dues, en el procés de redacció dels protocols dificulta l'estudi paleogràfic. De vegades, aquesta doble

²⁰⁹ Daniel PIÑOL ALABART, *El notariat públic...*, p. 214.

²¹⁰ José María CRUSELLES GÓMEZ. *Els notaris de la ciutat de València...*, p. 159.

²¹¹ Maria Josepa ARNALL I JUAN; Josep Maria PONS I GURI. *L'escriptura a les terres gironines (segles IX-XVIII)*, vol. I, Girona, 1993, p. 240-260. Daniel PIÑOL ALABART, «Notaris i cultura escrita al Camp de Tarragona: l'escriptura gòtica en els manuals notariais (segles XIII-XIV)», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 25 (2003-2004), p. 655-673.

²¹² Daniel PIÑOL ALABART, *El notariat públic...*, 2000, p. 246.

²¹³ Maria Josepa ARNALL I JUAN; Josep Maria PONS I GURI. *L'escriptura...*, p. 34-38.

²¹⁴ Francisco M. GIMENO BLAY. *La escritura gòtica en el País Valenciano después de la conquista del siglo XIII*. València, 1985.

²¹⁵ Josep Maria PONS I GURI, «Característiques paleogràfiques dels llibres notariais catalans fins el 1351», a *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*. Barcelona: Fundació Noguera, Textos i Documents, 1989, vol. I, p. 195.

²¹⁶ Daniel PIÑOL ALABART, «Abreviaturas notariales en el "Camp de Tarragona" en la Baja Edad Media», *Butlletí Arqueològic, Reial Societat Arqueològica Tarraconense*, 19-20 (1997-1998), p. 257-270.

presència es produeix fins i tot en un mateix instrument, en la que es comparteix la seva escripturació.²¹⁷ Almenys, hauríem de poder documentar la intervenció de dos escriptors, açò és, la del notari Guillem Pons i la del seu escriptor jurat, Ramon d'Orts, si bé és probable que pogués actuar-hi també algun altre mena d'ajudant, amb possibles inconvenients i prejudicis pels clients (Apèndix Documental 1, doc. 15).

Generalment, resulta difícil identificar la mà de l'escriptor, tot i que és clara la seva diferenciació: si bé alguns instruments presenten formes més cursives, d'altres són desenvolupats amb lletres més arrodonides, facilitant la seva lectura. És probable que el notari, Guillem Pons, es mantingués en els cànons típics de la tradició gòtica, en la qual s'havia format, mentre que un més jove Ramon d'Orts, escriptor jurat, restés més obert als nous corrents gràfics que arribaven al país.

3.3.3. Notes pel funcionament de la notaria

Les Corts de Perpinyà de 1351 – que obligarien els notaris a redactar íntegrament en un llibre tots els contractes – van significar, entre d'altres qüestions, l'aparició a les escripturacions de l'anomenat sistema de doble registre, format pels manuals i els llibres.²¹⁸ A la notaria de Rupjà sembla que es va complir aquesta disposició emanada del rei a partir de 1355, any d'inici de la regència de Guillem Pons, quan es deixaren de compilar, com fins llavors, manuals notariais, i es redactà el primer llibre conservat.²¹⁹ Amb tot, però, caldria realitzar un estudi més aprofundit sobre el procés de reorganització notarial en aquestes terres sorgit de les constitucions d'aquestes Corts.

L'escripturació no abreviada dels documents en aquest protocol, probablement, feia perdre significança i valor als antics manuals notariais. Aquests darrers, pel cas de la notaria de Rupjà, o bé s'han perdut, o bé, en optar per inserir, en els primers anys, les notes íntegres en els llibres, no se'n confeccionaren entre 1355 i 1366. Només conservem cinc manuals de Guillem Pons, el primer per a l'any 1366, i els quatre restants per al període final de la seva regència (1369-70, 1371-72, 1371-72, 1373-75), fet que potser indica una major activitat a la notaria en aquests anys – amb la corresponent necessària major organització – o, plausiblement, la tasca compartida d'almenys dos escriptors: el notari i l'escriptor jurat Ramon d'Orts, que feia possible

²¹⁷ Així succeeix, per exemple, en l'instrument de venda d'un censal, en la que intervenen diferents mans i diferents tintes en el procés de redacció [AHG Notarial Ru 496, f. 150v-153r.].

²¹⁸ Ignasi J. BAIGES I JARDÍ, «El notariat català...», p. 155.

²¹⁹ AHG Notarial Ru 480 [1355 desembre 15 – 1356 setembre 30].

una feina més eficaç. Ens fixarem especialment en aquest darrer període, a través de l'estudi comparat dels dos manuals notarials i els llibres de notes que els corresponen amb dates. De fet, com era habitual,²²⁰ els dos tipus de protocols segueixen un ordre cronològic més o menys similar, i és fàcil localitzar i identificar els instruments corresponents en ambdós volums.

Les diferents fases del complex procés de redacció de l'instrument notarial han estat brillantment estudiades per anteriors investigadors, com per exemple Maria Teresa Ferrer i Mallol,²²¹ Josep Maria Pons i Guri²²² o Ignasi J. Baiges i Jardí.²²³ Per al nostre estudi, però, sols ens interessa analitzar com aquestes diverses fases de l'escripturació dels contractes es reflectiren, a la pràctica, en l'interior dels protocols estudiats, a través de la inserció de signes i abreviatures, generalment reaprofitant l'espai habilitat als marges.²²⁴ Aquests elements, gairebé críptics en alguns casos, són indicadors de l'organització de l'activitat notarial i una mostra clara del funcionament quotidià de la notaria.

Així doncs, en un primer moment, després de la *rogatio* dels clients – segurament, sovint de paraula –, el notari procedia a redactar un primer esborrany del contracte en una cèdula, algunes d'elles conservades entre els folis del protocol o mencionades en els propis assentaments.²²⁵ D'aquesta manera, per a alguns instruments (Apèndix Documental 1, doc. 20), preservem gairebé la seqüència completa del procés de redacció (cèdula, manual i llibre). Seguidament, es produïa la lectura de la cèdula davant dels interessats (Apèndix 1, docs. 21-22) i, a continuació, s'esdevenia el moment més important, el de la ferma o jurament dels participants en presència de testimonis.²²⁶ Tot i la rellevància de l'acte, a partir del qual l'instrument prenia força juridicolegal, en els protocols estudiats no és habitual trobar-hi elements que ens indiquin aquest procediment, encara que, lògicament, el consentiment de les parts devia existir.

²²⁰ Maria Teresa FERRER I MALLOL, «La redacció de l'instrument notarial a Catalunya. Cèdules, manuals, llibres i cartes.», *EHDAP*, 4 (1974), p. 65.

²²¹ *Ibidem*, p. 29-211.

²²² Entre una extensíssima bibliografia, per exemple, vegi's Josep Maria PONS I GURI, «Llibres notarials catalans», p. 97-109.

²²³ Ignasi BAIGES I JARDÍ, «El notariat català...», p. 136-137, on es fa una breu síntesi de les diferents interpretacions dels especialistes en la mecànica seguida per a aquesta redacció.

²²⁴ Seguim per això, l'estudi realitzat per Daniel Piñol pel Camp de Tarragona. Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 232.

²²⁵ AHG Notarial Ru 493, f. 109r. “*In cedula*”.

²²⁶ Maria Teresa FERRER I MALLOL, «La redacció de l'instrument notarial...», p. 30-48. En el debat dels historiadors entre *ferma* i *firma*, seguim la terminologia utilitzada per Ferrer i Mallol, una de les grans especialistes en els estudis sobre l'instrument notarial català.

En els pocs casos documentats,²²⁷ la ferma és assenyalada mitjançant tres ratlletes en diagonal sobre els cognoms dels implicats, forma similar a l'aplicada en altres contrades.²²⁸ De vegades, el notari havia de desplaçar-se buscant la ferma dels clients absents durant la lectura del contracte, molts dels quals, com s'indica, juraven dies després.²²⁹ En una alguna ocasió, s'anotà a sobre del nom de l'atorgant, en aquest cas Brunissenda, que aquesta no havia fermat (*non firmavit*) el document.²³⁰

Confirmat el contracte, l'esborrany del nou instrument era introduït, *largo modo*,²³¹ pel notari o el seu escrivà en el llibre, a partir de la redacció íntegra de la minuta del manual, la qual era ratllada amb dues ratlles en forma d'aspa. En cas contrari, quan no trobem aquestes línies en els assentaments del manual, l'instrument no apareix en el llibre, o bé, més freqüentment, només n'apareix l'encapçalament principal, seguit d'un llarg espai per escripturar-lo posteriorment. De fet, tant en els marges de molts assentaments com a la part final del foli, hi trobem anotacions abreviades introduïdes pel notari prèviament a la redacció de l'instrument i que li serveixen d'indicadors de les idees principals del contracte, dades necessàries per a desenvolupar-lo en el llibre (atorgants, dia, lloc, testimonis, preu).²³²

La consulta obligada dels protocols per part del notari era imprescindible per al correcte funcionament de l'escribania. En els marges d'alguns encapçalaments d'assentaments del llibre, escripturats o no, s'hi pot llegir la indicació de *vidit in manuali*, a partir del qual s'ha d'extreure la informació necessària per a redactar el contracte en extens.²³³ En el manual, aquestes notes tenien un caràcter absolutament d'esborrany, extremadament abreviades en casos com les èpoques, en les que sols s'escrivia, després del contracte principal, la paraula *apocha*, introduïdes després, o no, en el llibre. Aquesta doble utilització pràctica per part de Guillem Pons dels volums del seu treball es deixa entreveure clarament en alguns instruments. En un cas concret, en el llibre s'hi assenyalava que s'ha d'anotar un instrument, potser encara no escripturat, que es troba 21

²²⁷ AHG Notarial Ru 495, f. 24r.

²²⁸ Maria Teresa FERRER I MALLOL, «La redacció de l'instrument notarial...», p. 44. Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 232.

²²⁹ AHG Notarial Ru 497, f. 57v.

²³⁰ AHG Notarial Ru 497, f. 87r.

²³¹ AHG Notarial Ru 497, f. 36v.

²³² Per exemple, l'instrument de venda d'un censal, el dia 30 de juliol de 1372, finalment cancel·lat [AHG Notarial Ru 496, f. 118r.-118v.].

²³³ [AHG Notarial Ru 496, f. 190v.-191r.]; [AHG Notarial Ru 496, f. 193v.-194r.]. Mentre que en el primer cas no es va procedir, malgrat la indicació, al redactat del document en el llibre, sí que s'hi va inserir, en canvi, el segon instrument.

folis endarrere, en el mateix volum, indicant-ne les seves primeres paraules amb l'objectiu de trobar-lo més fàcilment.²³⁴

No obstant, sovint la desídia d'alguns notaris i el volum de feina de la notaria provocava que, si bé el manual es portava més o menys al dia, l'extensió completa dels instruments en el llibre anés sempre acumulant retards,²³⁵ tot i les disposicions reials per frenar aquesta pràctica.²³⁶ Aquesta circumstància, en el cas de la notaria de Rupjà, es dona especialment en la majoria d'inventaris i en molts dels testaments, els quals, al ser copiats íntegrament i amb suficient concisió en el manual – i, probablement, donada la seva extensió – finalment no acabaren essent inserits en el llibre.²³⁷ En una ocasió, en el manual, fins i tot s'indica al marge de l'assentament que, a l'haver estat redactat ja en forma pública, aquest no es troba al llibre (*est in formam publicam, non in libro*),²³⁸ encara que finalment, pel que sembla, si fou desenvolupat.²³⁹ Tot i això, i tret d'alguns casos, cal dir que Guillem Pons redactava en el llibre de notes gran part dels contractes contrets a l'escrivania.

Finalment, el lliurament del pergami als clients s'indicava en el llibre o en el manual per mitjà d'una sèrie de signes que ajudaven al notari a controlar la sortida d'escriptures de la notaria, i que solien mantenir uns trets similars arreu.²⁴⁰ A Rupjà, aquest fet s'expressava en els llibres – en alguna ocasió, però, en el manual – generalment a través d'una ratlla en diagonal, des de la part superior dreta a la part inferior esquerra,²⁴¹ i en alguns casos en vertical, que encreuava tot el document. A més, també podia inserir-se, al marge esquerre de l'assentament, la paraula *facta*, abreujada per suspensió (*f.*).

²³⁴ AHG Notarial Ru 495, f. 95r. «*hic debbat notari quaddam instrumentum quod est notatum retro in XXI folia, quod sic incipit: 'Noverint universi quod ego, Brunissendis, uxori Petri Bonifilii, quondam, parrochie Sancte Eulalie de Ultramorte...'*». El document al qual es refereix es troba al mateix llibre, al foli 73r.

²³⁵ Maria Teresa FERRER I MALLOL, «La redacció de l'instrument notarial...», p. 61.

²³⁶ Josep Maria PONS I GURI, «Algunes orientacions per a la utilització dels fons de seccions històriques en districtes notariais», a *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*. Barcelona, Fundació Noguera, Textos i Documents, 1989, volum I, p. 165-166.

²³⁷ Així, per exemple, si bé el testament de Beatriu de Finestres, del 19 d'agost de 1371, és inserit en el manual, al llibre sols s'introdueix la invocació i la intitulació, i es deixen en blanc fins a quatre folis per ambdues cares. AHG Notarial Ru 493, f. 54v., i AHG Notarial Ru 495, f. 34r.

²³⁸ AHG Notarial Ru 497, f. 34v.

²³⁹ AHG Notarial Ru 496, f. 40r-40v.

²⁴⁰ Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 232.

²⁴¹ Mètode, recollit d'Irmeni, molt utilitzat a Catalunya, amb diferents variacions segons el costum de cada notaria. Josep Maria PONS I GURI, «De l'escrivent al notari i de la 'charta' a l'instrument. Recepció dels usos notariais itàlics a Catalunya», *Lligall, Revista catalana d'arxivística*, 7 (1993), p. 34-93.

L'existència de les dues modalitats en un mateix cas també és molt freqüent, si bé és estrany trobar la dita abreviatura sense el ratllat. Aquesta combinació metodològica podria obeir, potser, a les preferències de cadascun dels escriptors. Amb menys freqüència trobem, en aquests anys, les múltiples sigles derivades del concepte de *carta tradita*, com és habitual en altres contrades en èpoques precedents,²⁴² si bé en algun cas s'indica a la part inferior de l'assentament que aquest s'ha expedit als interessats o que se n'ha fet un trasllat.²⁴³ Només en una ocasió, el client es queixava al notari, mitjançant una carta, de no haver-se fet efectiu el lliurament de l'escriptura final (Apèndix Documental 1, doc. 15).²⁴⁴

En alguns assentaments, s'indica al marge que s'ha confeccionat un document en pergamí (*in pergameneo*),²⁴⁵ mostra de que probablement (a part de que potser s'escripturava directament del manual al pergamí, sense passar pel llibre) no sempre s'utilitzava aquest material – molt més car que el paper – per a totes les escriptures expedides. Sovint les parts interessades renunciaven al document *in mundum*, és a dir, a l'extensió d'un original final *in publicam formam*, i es solien conformar amb una còpia, més econòmica, de la minuta.

Segons Ferrer i Mallol, hem de comptar que no tots els contractes fets a les notaries s'haurien expedit en forma pública, malgrat ésser redactats en els registres notariais.²⁴⁶ A l'escrivania de Rupjà, d'entre els prop de 300 instruments inserits en el llibre de notes entre febrer i novembre de 1372, almenys un 25% és possible que es deixessin de lliurar al client.²⁴⁷ La majoria d'aquests documents són assumptes de poca entitat o durada, especialment comandes de bestiar (moltes d'elles, segurament, resoltes oralment), procuracions entre coneguts i algun que altre reconeixement de deute. És més que probable que, en una petita comunitat vilatana, aquest tipus de qüestions menors, solucionades de paraula, no requerissin estrictament d'una escriptura final que les avalés. En tot cas, en qualsevol moment es podria demanar al notari un trasllat o còpia del negoci, registrat entre els seus llibres.

Encara que són una minoria, de molta major importància deurien ser els diferents tipus de contractes en què s'estenia més d'un original, per a dues o més parts interessades.

²⁴² Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 232.

²⁴³ AHG Notarial Ru 495, f. 3v.; AHG Notarial Ru 495, f. 23v.

²⁴⁴ AHG Notarial Ru 6 (10).

²⁴⁵ AHG Notarial Ru 497, f. 51v.; AHG Notarial Ru 497, f. 68v.

²⁴⁶ Maria Teresa FERRER I MALLOL, «La redacció de l'instrument notarial...», p. 74.

²⁴⁷ Els quals no compten amb cap signe ni símbol indicatiu del lliurament final.

Aquesta modalitat de carta partida, molt estesa en temps medievals,²⁴⁸ es reflectia en els marges dels instruments amb les sigles d'ABC, que indicaven que el document *in mundum* que s'havia lliurat als clients estava dividit, mitjançant l'abecedari, en dues o tantes còpies autèntiques i idèntiques fossin requerides (mitjançant la paraula *aliam*). Per al mateix període de 1372, gairebé la totalitat de la quinzena de casos d'extensió d'originals múltiples a Rupjà són constitucions de dots o donacions *inter vivos* de la legítima paterna, documents essencials per a l'economia familiar i pagesa.²⁴⁹

No obstant, el contracte també podia ser cancel·lat en qualsevol moment, per voluntat d'una o de les dues parts implicades. Aquestes acudien a cal notari per informar-lo de la solució definitiva del negoci. Seguidament, la suspensió de l'afer era indicat al manual i, de vegades, també al llibre, normalment a la part inferior central de l'assentament, mitjançant expressions com *fuit cancellata de voluntate partium*. A la vegada, es procedia a ratllar tot l'instrument amb línies ondulades o amb una aspa amb doble línia en un dels seus costats (*quod vobis cancellari feri in nota per dictum notarium*).²⁵⁰

D'aquesta manera, el document perdia tota la seva anterior validesa jurídica. Encara que el negoci podia aturar-se fins i tot el mateix dia, o abans d'haver-se produït la ferma dels interessats i d'haver-se redactat al llibre (*non valet et quod non fuit firmatum*;²⁵¹ *non venit ad confectum*²⁵²), la pròpia naturalesa dels documents cancel·lats a la notaria de Rupjà – generalment debitoris, censals morts o violaris – podia implicar que aquests tardessin fins i tot anys a ser anul·lats. Això provocava, sovint, que aquest tipus d'instruments no fossin cancel·lats per les parts contractants inicials, sinó pels seus successors, els quals havien satisfet el deute o el censal contret anys abans i posaven fi, d'aquesta manera, no només al negoci, sinó també al seu document notarial.²⁵³

²⁴⁸ Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 233.

²⁴⁹ Rosa ROS MASSANA (ed.). *Els capítols matrimonials. Una font per a la història social*. Girona: CCG Edicions - Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, 2010.

²⁵⁰ AHG Notarial Ru 495, f. 9r.

²⁵¹ AHG Notarial Ru 493, f. 150r.

²⁵² AHG Notarial Ru 497, f. 21v-22r.

²⁵³ En alguns casos, per altra banda, succeïa el contrari, i del document, el qual conservava la seva plena vigència jurídica, se'n demanava al notari l'expedició d'una còpia o trasllat, com el qui es feu en paper el 15 de desembre de 1400 d'un primer instrument – una donació *inter vivos* - de l'1 de setembre de 1372 [AHG Notarial Ru 496, f. 148v.-149v.].

3.3.4. Anotacions en els protocols notariaus: el regim de la notaria

Per l'exercici de la seva professió, com la resta dels oficis, el notari havia de percebre uns emoluments que conformarien el seu salari.²⁵⁴ La multiplicitat de tarifes en la retribució dels serveis notariaus és una constant al llarg de l'edat mitjana, si bé les autoritats civils i eclesiàstiques ben aviat van intentar establir un ordre en la taxació d'aquests preus.²⁵⁵ L'any 1321, el bisbe de Girona determinà que, arran de la disputa existent entre la universitat de la Bisbal i el notari del lloc, Jaume Ballester, sobre la taxa a satisfer per la redacció de les actes, es tinguessin en compte les establertes per a la notaria d'Ullastret.²⁵⁶ Una contenció similar enfrontà el 1338 els prohoms de la universitat de Palafrugell amb el notari del lloc.²⁵⁷ El conflicte de la taxació dels salaris sembla reprendre's en els anys centrals del segle XIV, quan la davallada demogràfica causada per la Pesta provocà una puja de jornals.²⁵⁸

En el cas de la Bisbal, la dita ordre episcopal fou repetida novament el 1347, com es desprèn d'una suggeridora relació de taxes – *pro salariis instrumentorum et aliarum scripturarum* – de l'escrivania d'Ullastret, conservada intercalada entre els folis d'un protocol notarial de la Bisbal, en temps, precisament, de la regència de Guillem Pons (1346-1362).²⁵⁹ Així, si bé els llocs baronials gaudien d'autonomia per a establir les seves particulars taxacions,²⁶⁰ podem deduir que la quantia d'aquestes taxes conservades podrien aplicar-se de forma més o menys similar tant a la notaria bisbalenca com, per extensió, potser també a la de Rupjà.

Malgrat tot, no és el nostre objectiu, per ara, estudiar la variació dels preus per a cada escrivania i per a cada tipologia documental, sinó com aquests es reflectien, per mitjà de

²⁵⁴ Ignasi J. BAIGES I JARDÍ, «El notariat català...», p. 152.

²⁵⁵ *Ibidem*, p. 152-155.

²⁵⁶ El document, citat en l'inventari realitzat per Josep Maria Marquès, conté la transcripció d'aquestes taxes. ADG, *Notularum*, G-3, f. 153-154.

²⁵⁷ Josep Maria PONS I GURI, «Taxacions dels salaris de notaris i escrivans en jurisdiccions baronials de les terres gironines», a *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*. Barcelona, Fundació Noguera, Textos i Documents, 1989. Vol. I, p. 97.

²⁵⁸ El bisbe ordenava una taxació de salaris dels seus oficials de la Bisbal, Rupjà, Ullà i Bàscara el 1350 [ADG, *Lletres episcopals*, U-16, f. 144v-145).

²⁵⁹ AHG Notarial LB 1695 (1347-1349). Aquesta relació, que «és la forma del salari que l'escrivan de Ollestret seguex e ten en l'ofici de la sua escrivania», conté en cinc cares de folis diverses taxacions segons les tipologies contractuals (testaments, compravendes, deutes, donacions, comandes), amb diferents variants i preus per a cadascuna d'elles.

²⁶⁰ Josep Maria PONS I GURI, «Taxacions dels salaris...», p. 98-99.

signes, en els protocols notarial de Rupjà.²⁶¹ A primera vista, sembla indiferent l'ús alternat del manual i del llibre per a la inserció de les taxes, indicades de manera conjunta en un i altre protocol normalment amb la sigla *p.* (*precio*), seguida de la quantitat estipulada. En general, aquests indicadors, quan apareixen, són introduïts a la part esquerra de l'instrument, aprofitant els marges, tot i que en alguns casos també els trobem desenvolupats al final de l'assentament, reagrupant la suma total a pagar per a la realització d'una o més escriptures (*precio inter predictam III instrumenta, III solidos*).²⁶²

La quantitat final era el resultat de tots els serveis del notari, la qual s'incrementava si es desitjava l'expedició d'un original en forma pública. Així, per a la redacció d'un instrument de venda d'una casa, els clients hagueren de satisfer al notari 2 sous per la nota, més 1 sou per a la tramitació del document *in mundum*.²⁶³ Aquest increment addicional devia provocar que, molts cops, els interessats refusessin l'escripturació d'una *charta* pública. De fet, aquesta opció feia que el notari, en alguns assentaments, indiqués que si desitjaven un original, l'havien de requerir i, sobretot, pagar dins un termini d'uns dies.²⁶⁴

Quan el client encara no havia satisfet els emoluments a percebre per la feina feta, tant si s'havia entregat el document *in mundum* com si no, l'escrivent anotava en el mateix marge l'abreviatura del *debito* (*d.*), forma que trobem en altres contrades al segle XIV.²⁶⁵ Aquestes quantitats degudes al notari pels seus serveis podien ser indicades en fulls solts, com el que es troba en el segon llibre de Guillem Pons a Rupjà, de l'any 1356-1357, on es fa una llista de diferents persones i instruments escripturats que resten

²⁶¹ En tot cas, observem que, depenent del tipus de document i, també, de la feina realitzada pel notari, les taxes van des d'uns pocs diners fins arribar als florins en els afers més voluminosos.

²⁶² [AHG Notarial Ru 495, f. 118v.]. També és el cas dels sis instruments introduïts el 4 de març de 1372, que competien a l'afer d'un nou matrimoni, entre Francisca i Joan de Roca. En tots ells s'assenyala al marge el signe abreviat de *debito*, però en l'últim contracte, fet a l'endemà, s'indica al final de l'assentament que Bernat de Roca, pare de Joan, ha de satisfer *inter hoc et alia supra infrascripta duos florenos auri*, xifra total del treball d'escripturació del notari [AHG Notarial 496, f. 23v-25r.]. Una situació similar genera l'escripturació de diferents contractes el 6 de març de 1372, entre Jaume Ramon, de Brancós i Bernat Mestre, de Parlavà, que sumen "*III solidos pro huiusmodi contractus dicti violarii*." [AHG Notarial Ru 496, f. 32r.].

²⁶³ AHG Notarial Ru 496, f. 202r-203r. (1372, octubre 27).

²⁶⁴ AHG Notarial Ru 496, f. 166r. "*Precio pro notulis dictorum trium instrumentorum V solidos, pacto inhito. Petrus Boeti iuravit quod si dicta emptorum voluerit habere dictum instrumentum dicti violarii, quos infra V dies postquam fuerit requisitus solverit notarii totum id quod habere voluerit pro dicto instrumento in mundum redigendo.*" I, de la mateixa manera, havia estat anotat al manual, indicant al marge que "*debet V solidos pro notarium*" [AHG Notarial Ru 497, f. 77r.].

²⁶⁵ Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 234.

encara per a pagar (Apèndix Documental 1, doc. 23).²⁶⁶ En el revers de la coberta posterior del primer llibre, com era habitual,²⁶⁷ també disposem d'una relació conjunta dels comptes personals del notari amb els del treball de l'escrivania, que són ratllats un cop satisfets.²⁶⁸

Però, a més, alguns deutes pendents pels serveis notariaus prestats eren també anotats al marge o dins els propis assentaments, on apareixen indirectament. El 10 de novembre de 1371, Berenguer Pons havia de vendre una terra per a poder satisfer diversos deutes pendents del prevere Pere Pons, d'entre els quals 4 sous al notari de Rupjà per les escriptures referents a la cura i inventari dels béns del dit Pere.²⁶⁹ El restant de totes les quantitats, a més, havia de servir per a satisfer els salaris del jutge, de la taula del notari, dels corredors i dels estimadors. És significatiu que, justament en aquest marge, s'hi anoti el preu del document, 12 diners. També, en el mateix marge s'hi aprofita per recordar que, a més, el dit Pons devia per diversos instruments relacionats amb Pere Llorenç, 10 diners. En una altra ocasió, al final d'un assentament, el notari indicava que aquell no s'havia de trametre fins que el client no satisfés els deutes pendents per l'escriptura d'un violari.²⁷⁰ Potser, molts d'aquests impagaments devien poder satisfer-se de forma alternativa, i, en un cas, documentem com es paga, pel preu de l'instrument d'una doble venda d'una feixa i un quadre de terra, 6 diners i un parell de coloms.²⁷¹

3.3.5. Calendari i cronologia

Finalment, cal fixar-nos en els aspectes cronològics. Pel període que estudiem, i en els protocols analitzats, el sistema de datació plenament vigent és el de la Nativitat del Senyor (*Nativitate Domini*), implementat arran de les Corts de Perpinyà de 1351.²⁷² Desconeixem, per ara, si l'aplicació de la nova normativa fou o no problemàtica en les notaries episcopals de la zona baix-empordanesa, i si els notaris de Rupjà – de titularitat eclesiàstica –,²⁷³ obeint les disposicions reials, abandonaren de seguida el sistema

²⁶⁶ AHG Notarial Ru 6 (2) [1356, octubre 3 – 1357, març 22].

²⁶⁷ Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 234. Maria Teresa FERRER I MALLOL, «La redacció de l'instrument notarial...», p. 98.

²⁶⁸ AHG Notarial Ru 495. Lamentablement, l'estat de conservació d'aquest full, tan pròxim a la coberta, fa molt difícil la lectura adequada d'un tipus de text de per si ja tan abreuiat.

²⁶⁹ AHG Notarial 495, f. 112v-114r.

²⁷⁰ AHG Notarial Ru 497, f. 31v. Concretament: “*non tradatur quo usque [...] non habuero VI solidos et VII denarios qui mihi debent pro dicto violario et solucionem pecunias presenti anni.*”

²⁷¹ AHG Notarial Ru 497, f. 88v-89r.

²⁷² Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 241.

²⁷³ De fet, en els llocs eclesiàstics el decret fou aplicat de forma més o menys progressiva. A Tarragona, la nova normativa es va disposar a partir d'un sínode diocesà celebrat al maig de 1355, del qual es van fer

anterior. En tot cas, la calendació romana i l'any de l'Encarnació, amb els quals Guillem Pons s'hauria format com a notari, eren, ja als primers anys de la dècada de 1370, sols un record que podia aparèixer, de tant en tant, en forma d'equivocació de l'escrivent.²⁷⁴

A diferència dels manuals notariaus, de caràcter essencialment anual, en els llibres de notes de Rupia d'aquest període el canvi d'any, el 25 de desembre, s'assenyala no amb el començament d'un nou volum sinó amb la introducció d'unes grans lletres gòtiques, no molt ornamentades, en un nou foli.²⁷⁵ En l'inici d'un nou protocol, la data s'anota al principi amb lletres destacades, a gust del notari, com a obertura dels nous instruments a redactar. Així, per exemple, el segon llibre analitzat s'obre el 12 de febrer de 1372 amb les capitals gòtiques “*Ihesus Ihesus [Ihesus] anno a Nativitate [Domini M CCC] LXX secundo*”, a la vegada que el dia i el mes són indicats seguidament a la part superior central del nou assentament, entre dos petits calderons.²⁷⁶ Pel que fa al llibre anterior,²⁷⁷ és probable que la pèrdua d'alguns folis inicials hagi suposat també la desaparició d'aquests elements de datació.

En general, els instruments segueixen un ordre cronològic correcte. Les puntuals alteracions d'aquest, quan es produeixen, podrien obeir bé a directrius específiques del propi funcionament de la notaria, bé a simples descuits de l'escrivent en el mètode seguit d'inserció dels instruments en el llibre en blanc a partir de les diverses minutes del manual. En els diversos assentaments, la data desenvolupada hi apareix sols un cop per a cada dia i, quan s'escriptura més d'un document diari, s'hi anota, al final d'aquest, “*actum et testes ut supra*”. La forma resumida dels protocols, que eren en general de caràcter anual i seguien una seqüència cronològica més o menys estable, feia innecessària la constant i repetida inserció de la data en cada instrument. En tot cas, en aquest últim sols s'hi referia, normalment a la part final de l'acte, l'expressió “*Actum est hoc*”, el lloc (normalment Rupia), el dia i el mes en què aquell havia estat clos. Tot i així, també hi són presents locucions com “*Que fuerunt acta in Rupiano die...*” o, de

ressò els notaris de la zona, introduint els canvis en els protocols i també, en un cas concret, el text anunciant el canvi esdevingut. Daniel PIÑOL ALABART, Daniel. *El notariat públic...*, p. 241-242.

²⁷⁴ Per exemple, un document del 4 de febrer de 1372 (seguint la línia cronològica dels assentaments), datat com *III idus febroarii* [AHG Notarial Ru 495, f. 198v.]. També, potser, el cas contrari: entre les múltiples referències en els volums a instruments antics, datats per l'Encarnació, hi trobem un exemple en què l'«*anno Domini*» s'hi troba interlineat, mostra probable de l'error de l'escrivent davant d'un costum ja totalment assimilat [AHG Notarial Ru 495, f. 179v.].

²⁷⁵ AHG Notarial Ru 495, f. 155v.

²⁷⁶ AHG Notarial Ru 496, f. 5r.

²⁷⁷ AHG Notarial Ru 495.

vegades, fórmules més poètiques com “*ad habendam memoriam in futurum quod fuit actum Rupiani...*”.²⁷⁸

Amb tot, si bé el més habitual és trobar la data al final dels instruments, al cos de l’assentament i abans dels noms dels testimonis, existeixen també exemples en què aquesta és introduïda al principi del document (*Noverint universi quod die sabbati nona mensis augusti anno a nativitate Domini M° CCC° LXX primo, circa oram*),²⁷⁹ sobretot en el cas de les múltiples actes de la cúria de Rupjà, inserides entre els protocols de Guillem Pons (*Noverint universi quod die iovis tercia mensis iunii anno a nativitate Domini M° CCC° LXX secundo, circha oram tercie...*).²⁸⁰

²⁷⁸ AHG Notarial Ru 496, 206r.

²⁷⁹ AHG Notarial Ru 495, f. 23v.

²⁸⁰ AHG Notarial Ru 496, f. 88r-89r.

4. L'activitat notarial a Rupjà

En aquest darrer punt, analitzarem de forma exhaustiva l'activitat notarial a la vila de Rupjà durant els mesos d'agost de 1371 a octubre de 1372, a partir de l'estudi dels quatre protocols – dos manuals i dos llibres – corresponents a aquest període. Per mitjà de les dades que ofereixen aquests volums, ens endinsarem en diversos aspectes relacionats amb la tasca professional del notari, com la seva clientela, els llocs d'escriptura o el volum de treball diari.²⁸¹ Per acabar, com a mostra sistemàtica d'aquesta activitat notarial, es proposa l'anàlisi d'una tipologia documental concreta, les compravendes de béns. No debades, tots aquests elements ens permetran veure l'estreta vinculació del notariat baix-empordanès amb el seu territori.

4.1. Anàlisi de l'activitat notarial de l'any 1371-1372

Sembla ésser comú entre els historiadors atorgar a l'activitat del notariat rural un paper secundari, molt minso, en contraposició al ritme frenètic de les escrivanies de les ciutats. A diferència de les puixants zones urbanes, l'escàs volum de treball dels notaris de la ruralia i de les petites viles, suposadament, donava com a resultat la composició d'un protocol sols després d'anys de contínua escripturació.²⁸² No obstant, el mateix Josep Antoni Llibrer, en el seu estudi sobre la vila valenciana de la Pobla de Vallbona, intensifica la figura dels notaris del lloc, la família Dassió, com a mostra d'activitat notarial excepcional i poc freqüent per un notariat de caràcter vilatà.²⁸³

Si bé les notaries de viles petites, d'entorns essencialment rurals, no poden comparar-se, clarament, amb el moviment escripturari de les grans ciutats (importants centres econòmics), ja hem pogut veure com aquestes afirmacions haurien de matisar-se pel cas de l'escrivania de Rupjà. El notari Guillem Pons, per exemple, va confeccionar al llarg de la seva dilatada regència en aquesta oficina (1355-1374), fins a 35 volums derivats

²⁸¹ Són aspectes definits per Jean L. LAFFONT, *Problèmes et méthodes d'analyse historiques de l'activité notariale (XVe-XIXe siècles)*. Toulouse: Presses universitaires du Mirail, 1991, p. 17-28. Són elements àmpliament tractats, també, en l'obra de Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 142-163.

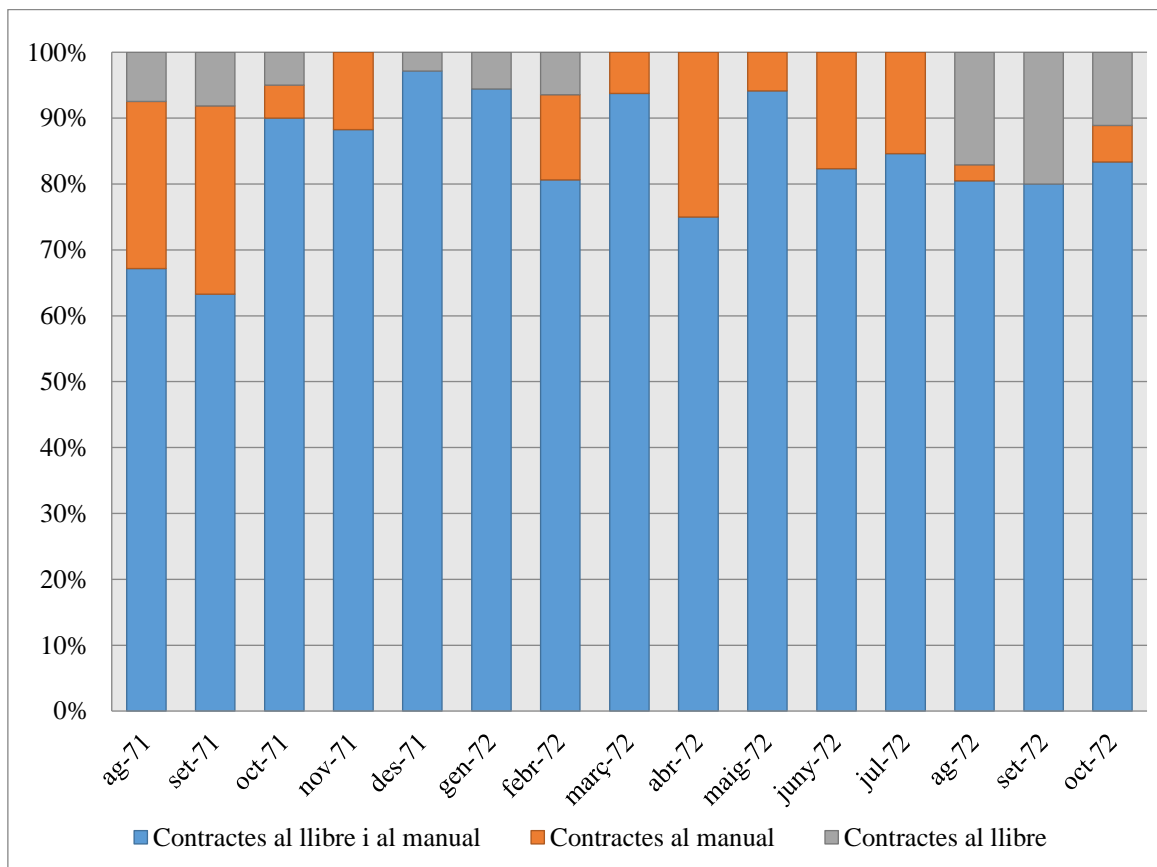
²⁸² Josep Antoni LLIBRER ESCRIG, «El notari Guillem Peris...», p. 122.

²⁸³ Josep Antoni LLIBRER ESCRIG, «L'origen d'una nissaga de notaris valencians. Els Dassió al segle XV: de l'escrivania rural al notariat urbà.», *EHDAP*, XXIX (2011), p. 43-61.

de la seva tasca professional, i que en la seva majoria són llibres de notes que corresponen, cadascun d'ells, a una forquilla temporal d'aproximadament sis mesos. El seu fill i futur notari, l'homònim Guillem Pons, arribaria a confeccionar, arran de la seva activitat en diverses escrivanies de la zona, un centenar de protocols notariais durant més de tres dècades de treball (taula 3, annex 2).

Gràfic 1.

Nombre de contractes redactats en els protocols notariais.

Tots els volums del primer Guillem Pons estan formats per una mitjana d'entre 50 i 100 folis pel cas dels manuals notariais, i al voltant dels 150 i 200 folis en els llibres de notes, que contenen, aquests darrers, aproximadament uns 275 instruments. Els dos llibres estudiats – de 204 i 208 folis, respectivament –, disposen, pel període analitzat d'1 d'agost de 1371 a 31 d'octubre de 1372, de 253 i 290 assentaments, que conformen un total de 543 instruments. No obstant, aquestes dades han de prendre's necessàriament en precaució, ja que molts contractes, com es mostra al *gràfic 1*, no es troben redactats al llibre, sinó al manual i, de vegades, a l'inrevés. Per a l'estudi complet de l'activitat notarial, doncs, cal una anàlisi exhaustiva i comparada de totes les dades

dels quatre protocols del període, que, en conjunt, guarden entre els seus folis un total de 615 documents d'una variada tipologia documental.

4.1.1. L'activitat per mesos

Per a l'examen d'aquesta gran activitat escriptuària, proposem l'anàlisi exhaustiu dels dos llibres de notes i dels dos manuals notariais corresponents al període treballat. L'estudi comparatiu d'ambdós tipus de protocols ens permet copsar majorment l'amplitud de l'ocupació laboral a la notaria, atenent que, tot i que Guillem Pons segueix el sistema del doble registre, molts instruments no apareixen escripturats de forma repetida en un o altre volum, com hem pogut observar en el gràfic anterior.

Quadre 3.

Nombre de contractes per mes i any (juny de 1371 – novembre de 1372).²⁸⁴

Mesos	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Nombre de contractes de 1371						25	29	67	49	40	51	35
Nombre de contractes de 1372	36	31	32	40	51	17	39	41	50	36	43	

La forquilla cronològica que hem pres en consideració, per altra banda, és la que ens brinden els dos llibres estudiats, des d'agost de 1371 fins a octubre de 1372, encara que, per a afavorir aquest estudi, s'ha ampliat l'interval temporal amb les dades que ens aporten únicament els manuals pels mesos de juny i juliol de 1371 i novembre de 1372.²⁸⁵ En definitiva, es tracta d'un període d'uns divuit mesos que, tot i no sobrepassar un caràcter essencialment anual, ens pot iniciar mínimament en l'esbós

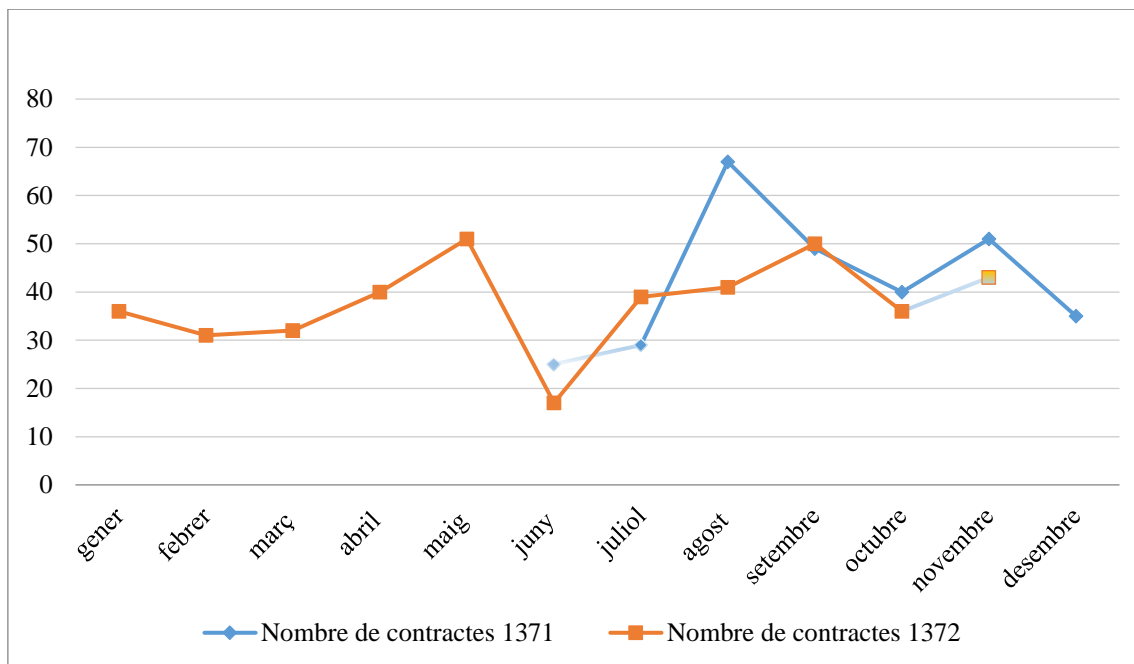
²⁸⁴ Elaboració a partir de les dades contingudes en els manuals i els llibres notariais.

²⁸⁵ Cal prendre aquestes darreres xifres com a provisionals, a falta d'analitzar el contingut d'aquests mesos en els llibres de notes, i, per això, s'han reflectit aquestes dades en cursiva en la taula elaborada.

d'algunes primeres tendències, reflectides en la repetició de mesos tan significatius com els de l'estació estival, i que caldria introduir, amb tot, en una comparació seriada d'anys successius.

Gràfic 2.

*Activitat anual de la notaria (juny de 1371 – novembre de 1372).*²⁸⁶

Com veiem tant en el *quadre 3* com en el *gràfic 2*, l'activitat notarial es manté més o menys constant al llarg de l'any, si bé és cert que el treball del notari tendeix a incrementar-se i a reduir-se amb lleugeres variacions durant uns mesos determinats. Existeixen moments laborals àlgids durant el període, com ara l'agost de 1371, que, amb 67 instruments comptabilitzats, és la mesada amb major moviment escripturari. No obstant, és probable que aquests punts sobresurtin d'una tendència regular – al mateix mes de l'any següent es documenten sols 41 instruments – com a resultat de situacions excepcionals, com ara la redacció precipitada de multitud de testaments i altra documentació relacionada (inventaris, tutories, èpoques de marmessoria), a causa, potser, d'una hipotètica mortalitat generalitzada durant l'estiu de 1371. D'aquesta manera, durant els mesos de juny, juliol i agost de 1371 s'escripturaren 8, 18 i 12 últimes voluntats, respectivament.

²⁸⁶ Cal prendre com a provisionals, com s'ha dit, les xifres corresponents als mesos de juny i juliol de 1371 i de novembre de 1372, atenent al diferent mètode d'anàlisi.

Tot i aquests casos especials, sembla cert que juliol i agost comporten una etapa de revifada progressiva de la feina a la notaria, després d'un mes de juny que representa, durant els dos anys estudiats, el període de menor concentració contractual, amb al voltant d'una vintena de documents. En efecte, com veurem, la major dedicació de la clientela pagesa a les intenses ocupacions agrícoles dels inicis d'estiu, retura el ritme habitual de l'escrivania i permet al notari gaudir d'un temps addicional per a la redacció de les escriptures. De fet, alguna d'aquestes és introduïda extensament, fins i tot, dues vegades al manual i una al llibre, amb la introducció – cas excepcional – dels *signum* dels contractants en el dit protocol.²⁸⁷

L'increment gradual del moviment escripturari a mesura que avança el període estival sembla establir-se en els mesos de l'adveniment de la tardor, quan les feines al camp es relativitzen i s'espaien en el temps. En el mateix sentit, tot i que caldria un major aprofundiment, potser és notori l'estancament de l'activitat notarial entre els mesos hivernals, de desembre a abril, quan s'incrementen els treballs de les terres vinícoles,²⁸⁸ àmpliament documentades als voltants de Rupià. Finalment, durant el maig de 1372 la tasca professional del notari es reactiva, amb l'escripturació de negocis tan simptomàtics com les comandes de bestiar (un 15% dels contractes), concentrades, en especial, entre els mesos d'abril a octubre.

Amb tot, encara que hi havia dies de més gran i intensa tasca notarial a l'escrivania, és cert que en d'altres es consignen molt pocs o, fins i tot, cap contracte. Normalment, l'activitat diària de la notaria es centrava en afers relativament quotidians que atenyien els assumptes privats i particulars de la vida econòmica i social de les famílies locals, com ara àpoques i deutoris, compravenda i pagament de censals, i, de manera important, els documents relacionats amb nous matrimonis (com els dots i els heretaments). L'atenció a aquest tipus de negocis, que generaven sovint un nombre significatiu d'instruments en una mateixa jornada, deuria ocupar durant uns dies o setmanes bona part de l'horari de treball del notari, dedicat de ple a la redacció d'aquestes escriptures en el seu escriptori per a la seva posterior entrega als clients.

²⁸⁷ AHG Ru 497, f. 57r i 57v; AHG Ru 496, f. 94r.

²⁸⁸ Carme BATLLE I GALLART. *L'expansió baixmedieval, segles XIII-XV*, vol. III d'*Història de Catalunya*. 7a ed. Barcelona: Edicions 62, 2001, p. 385.

4.1.2. La clientela

Un dels elements essencials en l'estudi de l'activitat notarial és l'anàlisi del tipus de clientela que requeria el treball de Guillem Pons i la seva procedència, amb l'objectiu, entre d'altres, d'analitzar la incidència de l'escrivania de Rupjà sobre la societat i el seu territori circumdant. En l'exercici de la seva professió, el notari estava al servei dels seus clients, als quals havia d'atendre en tot moment per a resoldre els particulars afers contractuals.²⁸⁹ Les parts interessades, atorgants i beneficiaris, acudien a la notaria per tot tipus de qüestions i negocis, també notificats i encarregats, de vegades, a través de petits bitllets,²⁹⁰ alguns d'ells conservats. Com és habitual en petites comunitats vilatanes,²⁹¹ per l'oficina del notari degueren passar un gran percentatge dels habitants de la rodalia de Rupjà en algun moment de la seva vida, fet que queda reflectit en la seqüència de tipus documental (des de tutories i dots fins a testaments i inventaris).

Tipus de clients

En el període analitzat, la majoria de clients que passaren per la notaria de Rupjà – tant els atorgants com els beneficiaris dels documents – procedeixen de la pagesia o són persones vinculades directa o indirectament al treball de la terra. Així, encara que aquests mai són referits com a pagesos, certament, algunes evidències – com la pròpia tipologia dels documents i el seu contingut – ens indiquen que, en efecte, la vila de Rupjà i els seus voltants conformaven una comunitat essencialment rural. La no especificació de l'ofici dels contractants, de fet, és habitual en notaris que treballen en medis socioprofessionals homogenis, formats per una majoria gairebé absoluta de població pagesa.²⁹² Aquest fet, per altra banda, explicaria la profunda davallada de l'activitat notarial durant els períodes més intensos en les tasques agrícoles, sobretot el juny – temps de la sega i recollida de la collita –, que és justament el mes amb menys contractes escripturats.

En menor mesura, documentem la concurrència a l'escrivania d'altres grups, des d'alguns pocs oficis artesanals (fusters, sastres, teixidors, paraires, drapers), tant de la

²⁸⁹ “*Que a raquesta de les gents farà cartes e altres contractes leguts.*” [AHG Notarial Ru 480 (9)]. Inscripció en un full solt, en què s'indiquen els juraments que han de fer els notaris substituïts.

²⁹⁰ Maria Teresa FERRER I MALLOL, «Cartes i bitllets privats en els manuals del notari barceloní Narcís Guerau Gili (segle XV)», *Estudis universitaris catalans*, vol. 24 (1980), p. 197-218.

²⁹¹ Josep Antoni LLIBRE I ESCRIG, «L'origen d'una nissaga...», p. 45.

²⁹² *Ibidem*, p. 134.

pròpia vila com d'altres llocs i de la ciutat de Girona, fins a diversos nivells d'eclesiàstics (clergues, beneficiats, diaques, domers, sagristans, rectors, preveres, frares) que, per altra banda, també poden actuar com a senyors directes. També és notòria la presència, generalment en qualitat de beneficiaris, d'alguns senyors feudals del territori (com el cambrer i el prior del monestir de Sant Pere de Rodes, el comanador de la Comanda d'Aiguaviva de l'Orde de l'Hospital, la Seu de Girona o alguns petits donzells i senyors locals), i la dels seus representants (batlles de diferents viles, el castlà, el bada de les torres del castell, el saig o el propi notari). Tots ells, ja sigui directament o per mitjà dels seus segons, fan valer el seu poder sobre els dominis establerts a la zona, gràcies als serveis jurídics del notari del lloc. Per últim, també documentem la presència d'alguns pocs jueus de la Bisbal, Girona i Peratallada.

Dins la naturalesa de la clientela de Guillem Pons, cal distingir entre un clar predomini d'homes en contraposició al gairebé 30% de dones documentades. Aquestes, quan apareixen en qualitat d'atorgants o beneficiàries, solen fer-ho al costat dels seus marits, pares o germans, que sovint els donen el seu consentiment. Moltes d'elles són absents en el moment de la ferma i, fins i tot, en algunes ocasions els seus noms són ignorats pel notari, que s'oblida d'anotar-lo omplint l'espai en blanc, potser per falta d'informació o d'importància. Tot i així, la dona sovint pren un paper rellevant en els contractes, i també pot aparèixer molts cops sola, sobretot quan és hereva d'un mas – com, per exemple, Brunissenda Bonfilla, propietària útil del mas Bonfill d'Ultramort –, o quan actua en qualitat de vídua marmessora o tutora testamentària dels seus propis fills pupils.

Procedència dels clients

Pel que fa a la procedència de la clientela del notari, com es pot veure als mapes adjunts (annex 1), es detecta una gran dispersió de gent del territori circumdant a la notaria, si bé existeix una clara majoria d'atorgants i beneficiaris del propi terme, conformat des de principis del segle XIV pels llocs de Rupjà, Parlavà i Ultramort. Els veïns d'aquestes dues últimes parròquies, per falta d'atenció notarial a les seves localitats, haurien de traslladar-se fins a la notaria rupianenca per a l'escripturació dels seus contractes, molts dels quals implicaven a habitants de la pròpia vila. Fins a un 71% dels atorgants que apareixen en els instruments del període d'agost de 1371 a octubre de 1372, com pot

observar-se en el gràfic 3, eren naturals d'aquesta contrada, mentre que un 15% es desplaçaren a Rupjà des d'altres localitats baix-empordaneses.²⁹³ En la mateixa línia, els beneficiaris (gràfic 4), tot i que se'n documenten de diverses procedències, generalment són també gent natural dels voltants de la vila, com és habitual en comunitats rurals.²⁹⁴

L'elevat nombre total d'atorgants del Baix Empordà, un 86%, contrasta notablement amb la manca – només un 2% - de gent procedent dels territoris de l'Alt Empordà, dominis, per altra banda, del comte d'Empúries. En aquest sentit, a falta d'un anàlisi més aprofundit, cal assenyalar que la presència d'individus d'altres senyories, que comptaven amb les seves pròpies escriptures, és molt minsa. Així, potser és significatiu que, tot i la proximitat a Rupjà de llocs com la vila reial de Torroella de Montgrí, la complexa senyoria de Cruïlles, o territoris comtals com Monells i la zona de Verges i la Tallada, origen de Guillem Pons, els habitants d'aquests llocs representin una absoluta minoria en la clientela del notari.

Amb tot, els desplaçaments a la notaria de Rupjà des de llargues distàncies vindrien donats, especialment, per a solucionar qüestions molt específiques, com les que, per exemple, implicaven a Ramon Saloni, procurador del rector de la capella del castell de Mallorca.²⁹⁵ Una sèrie de traspassos de béns immobiliaris també exigiren a Guillem Bou, ciutadà de Barcelona, però oriünd de Fonolles, a acudir fins a l'oficina de Guillem Pons.²⁹⁶ La mort també va obligar, potser, a Jaume Cebrià, de Santa Coloma de Matella, però en aquell moment present a la parròquia d'Ultramort, a recórrer ràpidament als serveis del notari per a la redacció de les seves darreres voluntats.²⁹⁷

²⁹³ Per ordre d'aparicions en els documents, són els llocs de Fonolles, Santa Maria de la Sala, La Pera, Casavells, La Bisbal, Foixà, Verges, Ullastret, La Tallada d'Empordà, Pedrinyà, Torroella de Montgrí, Vall-llobrega, Corçà, Cruïlles, Púbol, Ullà, Matajudaica, Monells, Sant Iscle d'Empordà, Santa Coloma de Matella, Anyells, Canet de la Tallada, Cassà de Pelràs, Colomers, Palamós i Sant Sadurní de Garrigoles.

²⁹⁴ Odile REDON, «Le notaire au village...», p. 675.

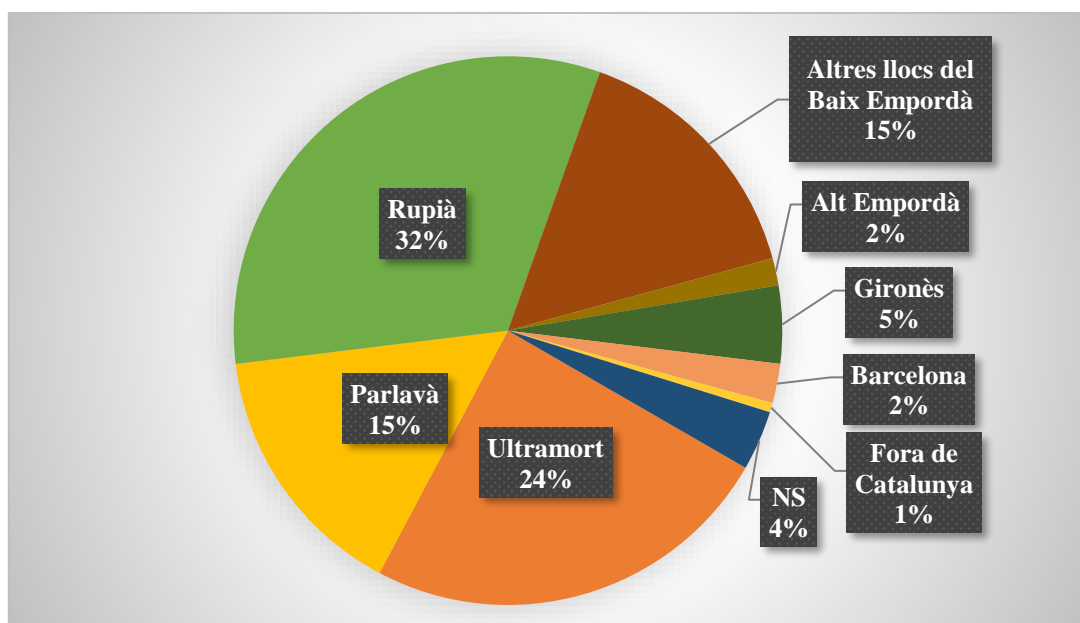
²⁹⁵ AHG Notarial 495, f. 104r.-104v., 111r.-111v.

²⁹⁶ AHG Notarial Ru 495, f. 119v-120r., 120v.-121r., 129r.-130r. És probable que les diverses vendes de les seves propietats a la zona signifiquessin un trasllat definitiu a la ciutat comtal.

²⁹⁷ AHG Notarial Ru 495, f. 75v-78v.

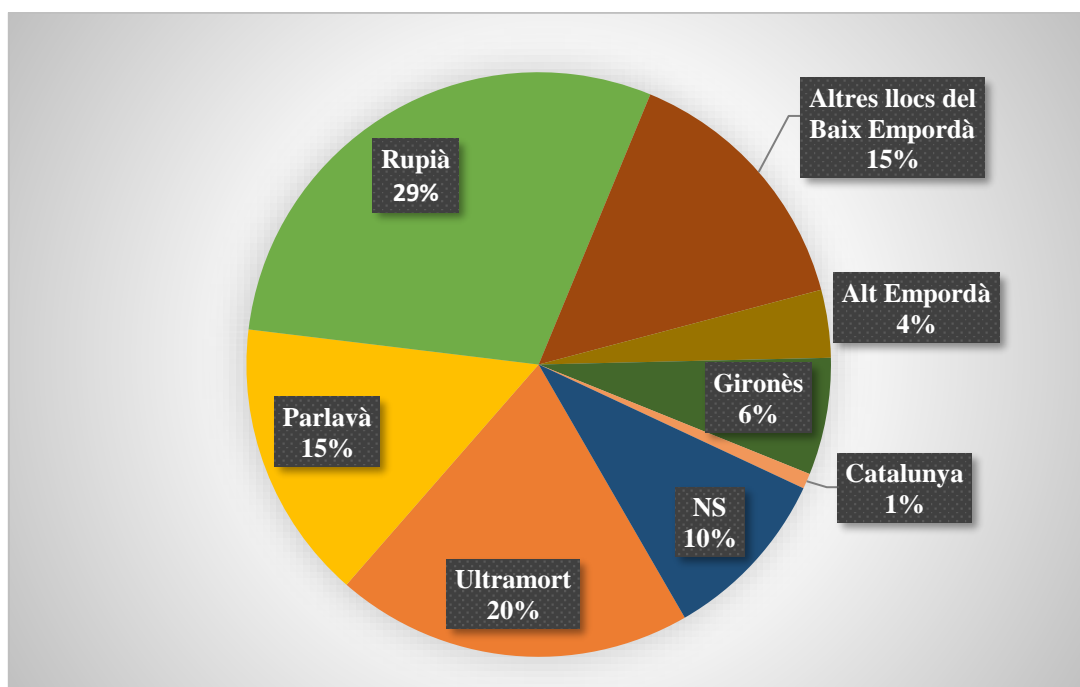
Gràfic 3.

Procedència dels atorgants en els llibres estudiats (segons referències en els contractes) (en %).

Gràfic 4.

Procedència dels beneficiaris en els llibres estudiats (segons referències en els contractes) (en %).

Els testimonis

De forma regular, les persones que intervenen com a testimonis en els documents, generalment entre dos i tres per instrument,²⁹⁸ i sempre homes, també tenen un origen estrictament local (Rupià, Parlavà, Ultramort, Foixà, la Pera...). Malgrat no formar part del conjunt de la clientela interessada en el negoci, cal dir, però, que són una part essencial dels contractes notariais. La seva presència destacada dona certa validesa i força a l'acte de jurament, en especial quan es tracta d'individus d'una certa rellevància o consideració social. D'aquesta manera, és habitual trobar entre les persones que donen testimoni a veïns il·lustres o d'un cert prestigi i, sobretot, nivells eclesiàstics baixos (clergues, sagristans, preveres), estretament vinculats amb el teixit social i religiós de la comunitat.

Molts cops, els propis contractants devien posar-se d'acord amb amics, coneguts o familiars per a testificar en el moment de la ferma, tot i que també és més que probable que sovint aquests fossin, simplement, persones que es trobaven en aquell instant a la notaria per a qualsevol motiu o que passaven pel carrer. I, de fet, molts testimonis apareixen al mateix dia en qualitat d'atorgants o beneficiaris en altres instruments, després d'haver prestat la seva paraula aprofitant la seva visita a l'escrivania. En el mateix sentit, Ramon d'Orts, que treballaria diàriament a l'oficina notarial, o que es desplaçaria pel territori a la recerca dels clients, apareix com a testimoni en gran part de les escriptures realitzades en aquest període.

4.1.3. Llocs d'escriptura i mobilitat del notari

El tipus i la procedència local de la clientela de Guillem Pons també condiciona el lloc en el qual es prenen les escriptures. En efecte, Rupia s'erigeix en el centre notarial per excel·lència de la zona. Els propis veïns, els pagesos dels voltants i els habitants d'altres llocs del terme (de Parlavà i Ultramort, sobretot) acudeixen a l'escrivania a la recerca dels serveis del notari, salvant unes distàncies no molt llunyanes. D'aquesta manera, es comprèn que l'àmplia majoria dels documents siguin datats en aquesta vila.

²⁹⁸ No és molt habitual disposar de tres o més testimonis per contracte, si bé existeixen algunes situacions excepcionals, com els set testimonis que testificaren en els cinc instruments del 5 de març de 1372, els quals implicaven les famílies Roca i Mir, pel matrimoni dels seus fills [AHG Notarial Ru 496, f. 23v.-27v.].

No obstant, aquesta concentració de l'escriptura en un nucli principal no implica un total immobilisme del personal de la notaria. Així, ja sigui el propi notari o bé el seu escrivà, apareixen de forma habitual fora dels murs de l'oficina. Aquests, carregats amb els materials necessaris, i potser, en els llargs recorreguts, a cavall del rossí documentat a l'inventari, es desplacen sovint per a complir les diverses peticions dels clients i aconseguir-ne les seves fermes. Així, documentem la seva actuació a la plaça de davant del pont del castell,²⁹⁹ dins la presó,³⁰⁰ dins les cases dels contractants de la mateixa vila³⁰¹ i del veïnat de Brancós,³⁰² o, en molts casos, simplement '*infra parrochia*' de Rupjà, la d'Ultramort o la de Parlavà, de forma probable, en els nombrosos masos d'aquesta àrea, com ara els de les famílies Brancós o Bonfill.

Certament, en algunes ocasions concretes, veiem com Guillem Pons o l'escrivà jurat Ramon d'Orts entren dins l'àmbit privat de la casa, per a la realització d'actes tan importants com ara testaments o inventaris *post-mortem*. El dissabte 22 de novembre de 1371, per manament del batlle, el saig Guillem Ferrer i Ramon d'Orts, *scriptori iurati Guillelmi Ponci, notario de Rupiano*, accediren dins el mas Brancós per a inventariar una sèrie de béns empenyorats.³⁰³ Les condicions físiques de molts testadors, com la de Guillem de *Puncho*, del mas homònim de Parlavà,³⁰⁴ obligaven al notari, juntament amb els testimonis cridats, a desplaçar-se d'urgència fins el domicili del moribund. En ocasions, aquesta precipitació devia comportar una anotació molt ràpida de les darreres voluntats, escrites en folis de menor qualitat i en format quartilla – cosits, després, directament al manual –, com és el cas de Jaume Cebrià, de Santa Coloma de Matella, que es trobava a punt de morir a Ultramort.³⁰⁵

En definitiva, la mobilitat del notari o del seu segon dins el seu espai geogràfic de treball és un aspecte a tenir en compte.³⁰⁶ El 20 de febrer de 1372, Ramon d'Orts es trobava primer actuant com a testimoni en un document clos a Rupjà i, al mateix dia, en

²⁹⁹ AHG Notarial Ru 496, f. 22r-22v.

³⁰⁰ AHG Notarial Ru 495, f. 193v-194r. Escripturnant l'afer d'un personatge de Narbona, empresonat per algun motiu que ignorem.

³⁰¹ AHG Notarial Ru 495, f. 53v. Dins de la casa de Pere Casteyona i la seva muller Brunissenda, de Rupjà.

³⁰² AHG Notarial Ru 495, f. 2v-3v. Dins del mas de Brancós, a la parroquia de Rupjà.

³⁰³ AHG Notarial Ru 493, f. 103v-104r. Apèndix Documental 2 (doc. 12).

³⁰⁴ AHG Notarial Ru 495, f. 31r-33r.

³⁰⁵ AHG Notarial Ru 495, f. 75v-78v.

³⁰⁶ Giuliano PINTO; Lorenzo TANZINI; Sergio TOGNETTI. '*Notarium itinera*'. *Notari toscani del basso Medioevo, tra routine, mobilità e specializzazione*. Firenze: Leo S. Olschki Editore, 2018.

un altre a Parlavà.³⁰⁷ Certament, aquesta funció itinerant deuria ésser delegada a la majoria de les vegades en el dit escriptent jurat, en compliment dels seus deures d'auxiliar del notari.³⁰⁸ Orts, que, de manera significativa, no acostuma a intervenir com a testimoni de les actes preses més enllà de l'oficina notarial – mostra, potser, del seu treball com a redactor d'aquestes –, és documentat en diverses escriptures de fora vila.³⁰⁹ És probable que, en els darrers anys de la seva vida, el notari assignés la tasca mòbil al seu escriptent, representant intermediari entre la notaria i els seus clients sobre el territori circumdant.

* * *

En definitiva, com veiem, la tasca professional de Guillem Pons cobreix una demanda de caràcter essencialment local, amb algunes incidències d'àmbit comarcal, que engloba sobretot les necessitats contractuals específiques dels veïns del terme. En aquest sentit, podem dir que la notaria de Rupjà exercia com a centre notarial de la zona, en absència d'altres escriptories properes, i cobria les necessitats contractuals dels habitants de la rodalia. Amb tot, l'arrelament del notari en el lloc en què viu implica la freqüentació a la notaria d'una clientela local qualitativament poc variada, que exigeix la resolució de negocis elementals, la majoria d'ells derivats del propi perfil socioeconòmic del territori.³¹⁰

4.2. Estudi de les tipologies documentals de 1371-1372

El darrer aspecte treballat, dins l'anàlisi de l'activitat notarial a Rupjà, és el de l'estudi quantitatiu de les diferents tipologies documentals del període, ressaltant-ne alguns dels seus aspectes més generals. Atenent el gran nombre d'instruments quantificats, però, es proposa l'examen exhaustiu d'un tipus concret de document, la compravenda, com a mostra de la producció de l'exercici professional de Guillem Pons. Es destaquen, amb tot, els diversos elements que integren les diferents formes de compravendes, des de la naturalesa dels venedors i compradors, fins als preus dels diversos tipus de béns venuts (mobles, immobles, crediticis), sense voler endinsar-nos en un estudi sistemàtic de les

³⁰⁷ AHG Notarial Ru 496, f. 10v-11v.

³⁰⁸ Laureà PAGAROLAS I SABATÉ, «Notaris i auxiliars...», p. 59.

³⁰⁹ Per exemple, en AHG Notarial Ru 496, f. 127v-128r.

³¹⁰ Josep Antoni LLIBRER I ESCRIG, «L'origen d'una nissaga...», p. 136.

valuosíssimes dades que aporta aquesta font documental per a les diverses disciplines historiogràfiques, com ara la història econòmica, la social o l'agrària.

4.2.1. Tipus de contractes a la notaria de Rupjà

Un dels elements essencials que es desprenen d'una primera observació de les diferents tipologies documentals, tant en les notaries urbanes com en les d'àmbit vilatà i rural, és, lògicament, la de la seva estreta relació amb la clientela de la notaria. En efecte, els diversos tipus de contractes escripturats pel notari obeeixen, en primer terme, a les demandes més bàsiques i puntuals de la categoria de clients més immediats, pagesos i vilatans, en la seva majoria, en el cas de Rupjà. El ritme de l'activitat econòmica de les grans viles i ciutats exigeix i demanda uns documents que, amb molta menor freqüència, trobarem en les petites viles o llocs més rurals. La font, amb tot, és reflex de l'estructura econòmica en la què s'insereix el notari.³¹¹

D'aquesta manera, la majoria de contractes escripturats a la notaria de Rupjà es relacionen amb afers de la vida quotidiana d'una petita vila del món rural, com per exemple les comandes de bestiar – el 5% dels instruments –, essencials per a moltes llars pageses,³¹² o els establiments emfitèutics, els sots-establiments i els contractes de conreu – que representen un altre 5%. A més, els homenatges i els asserviments als diferents senyors feudals de la zona, així com les redempcions, també hi són presents (un 3%).

No obstant, tot i que el medi socioeconòmic pot influenciar i marcar diferències de contingut entre les diverses escriptures conservades entre els folis de les escrivanies, allò cert és que existeix una generalització d'algunes tipologies en tots els àmbits del territori, produïdes per unes necessitats contractuals comunes de la població. El deute, per exemple, originava un gran moviment escripturari, amb diversos tipus de documents, com els debitoris, les àpoques o actes relacionades amb l'impagament, com

³¹¹ Josep Antoni LLIBRER I ESCRIG, «L'origen d'una nissaga...», p. 59.

³¹² Elvis MALLORQUÍ GARCIA, «Fonts per a una història global del món rural: pergamins, capbreus, registres episcopals i llibres notariais», *Documentació notarial i arxius. Els fons notariais com a eina per a la recerca històrica. Jornades celebrades els dies 5 i 6 d'octubre de 2006 a l'Arxiu Històric de Girona*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007, p. 159-170. Lluís SALES I FAVÀ, *Custodiar, pasturar i engreixar. Els inicis de la ramaderia comercial al massís de les Gavarres (segle XIV)*. XXVIè premi Joan Xirgo, 2016. [en línia: <http://www.gavarres.cat/documents/noticia/noticia317.pdf>. Consulta 20 d'agost de 2019]. Xavier SOLDEVILA I TEMPORAL, «La ramaderia ovina i el comerç de la llana a Torroella de Montgrí (1290-1340)», *Estudis d'Història Agrària*, 14 (2000-2001), p. 63-90.

les penes pecuniàries (derivades d'un acte de cúria, però redactades en el manual del notari) o la solució de litigis i controvèrsies.

Però és el pagament i satisfacció dels deutes i censals, estrictament, el que exigeix una constant escripturació d'èpoques de solució d'aquests, molts cops consignades en els manuals simplement com a '*apocha*', a continuació del document o negoci que les origina. Pel cas de la notaria de Ruplà, com pot observar-se en el *gràfic 6*, aquests tipus de documents representen una tercera part de les escriptures introduïdes en els volums notariaus, posicionant-se com la tipologia documental majoritària. La seva gran varietat, derivada de la dependència de multitud de contractes principals previs (compravendes, heretaments, dots, censals, etc.), genera una gran activitat notarial. Així, per exemple, gran part de les compravendes – examinades detalladament en el següent apartat –, que representen un 13% dels documents, disposen d'una època de satisfacció del seu preu.

Un altre tipus d'afer que reunia i aconseguia produir una gran quantitat d'instruments notariaus, la majoria d'ells, a més, expedits en forma pública, eren els matrimonis.³¹³ En efecte, l'acord d'unes noves núpcies implicava la redacció, gairebé sempre successiva, de diversos tipus de documents (heretaments, definicions de drets hereditaris, èpoques i deutoris, redimences i asserviments...), que obligaven el pas dels pares i dels nuvis per cal notari.³¹⁴ No obstant, en el nostre estudi de l'activitat notarial, hem cregut convenient aplegar en una sola categoria només aquells documents relacionats amb els heretaments (i legítimes) i les renunciacions de drets a la herència, sense pretendre una anàlisi exhaustiva de la complexitat d'aquests contractes. Tot i això, l'heretament dels fills suposà a Ruplà el 9% dels instruments consignats durant el període estudiat.

Una de les tipologies més habituals a les notaries, també, eren els testaments. Entre agost de 1371 i l'octubre de 1372, per exemple, es redactaren 25 testaments i codicils, la majoria d'ells només en el manual, i amb varietat de formes d'invocació religiosa (Apèndix Documental 2, doc. 23). No obstant, si ampliéssim la forquilla cronològica de l'estudi, podríem observar com des del 5 de juny del primer any fins el 8 de novembre del segon, s'ordenaren fins a 51 darreres voluntats (*gràfic 6*), 42 de les quals concentrades durant l'estiu – de juny a setembre – de 1371. La majoria d'aquests

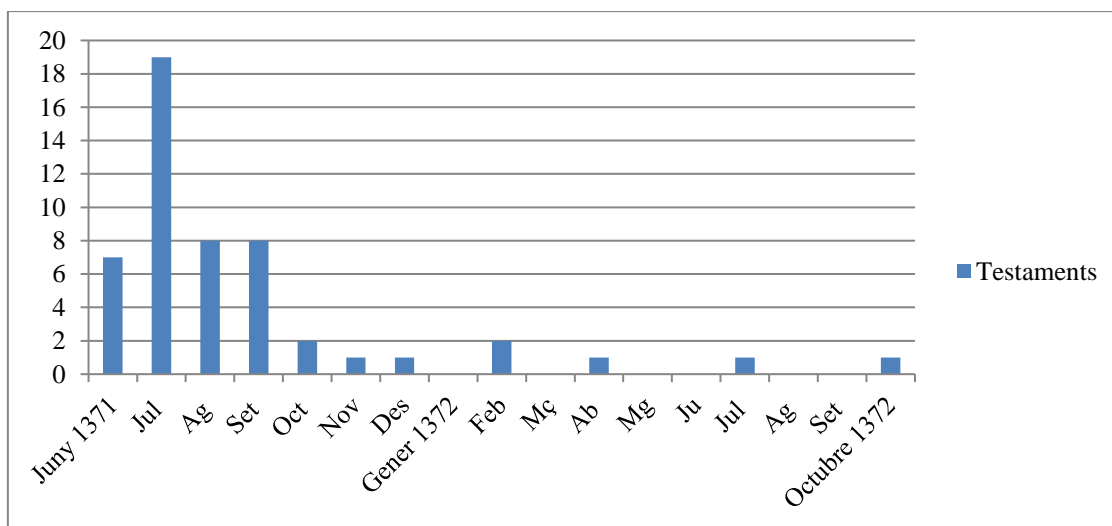
³¹³ Lúdia DONAT PÉREZ; Xavier MARCÓ MASFERRER; Pere ORTÍ GOST, «Els contractes matrimonials a la Catalunya medieval», a Rosa ROS MASSANA (ed.). *Els capítols matrimonials. Una Font per a la història social*. Girona: CCG Edicions - Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, 2010, p. 19-46.

³¹⁴ Lúdia DONAT PÉREZ; Xavier MARCÓ MASFERRER; Pere ORTÍ GOST, «Els contractes matrimonials...», p. 20-21.

documents exigien el desplaçament del notari o del seu auxiliar al domicili del moribund, *detentus in firmitate*, de manera que només en 19 dels 51 casos esmentats, l'instrument és datat a Rupjà o a la seva parròquia.³¹⁵

Gràfic 5.

Nombre de testaments per mesos (5 de juny 1371 – 28 d'octubre 1372).

La mort, a més, condicionava l'escripturació d'altres tipus de documents, com ara els inventaris de béns o els nomenaments de tutor dictaminats per la cúria,³¹⁶ arran de la minoria d'edat dels fills. Les vídues o els tutors eren els encarregats, generalment, de fer redactar inventaris de béns del difunt, molts cops per a la bona administració de les tuteles dels fills d'aquest. A l'escrivania de Rupjà es redactaren, entre l'agost de 1371 i l'octubre de 1372, fins a 25 inventaris, un total de 31 (el 5 % dels contractes) si considerem altres relacions de béns, realitzades per motius diferents, com les empires, els empenyoraments o les subhastes d'aquests. Una quantitat que, atenent les perspectives d'escassetat d'aquesta font en el món rural,³¹⁷ esdevé prou considerable.

Finalment, hem de considerar una altra tipologia documental més o menys freqüent entre els manuals notariais de Guillem Pons: les actes de cúria (un 3% dels assentaments). Malgrat que aquests tipus de documents, d'una gran heterogeneïtat, no

³¹⁵ En 23 ocasions el notari hagué de desplaçar-se a Ultramort, mentre que sols escripturà 2 testaments a Parlavà. En 7 ocasions, no es refereix el lloc.

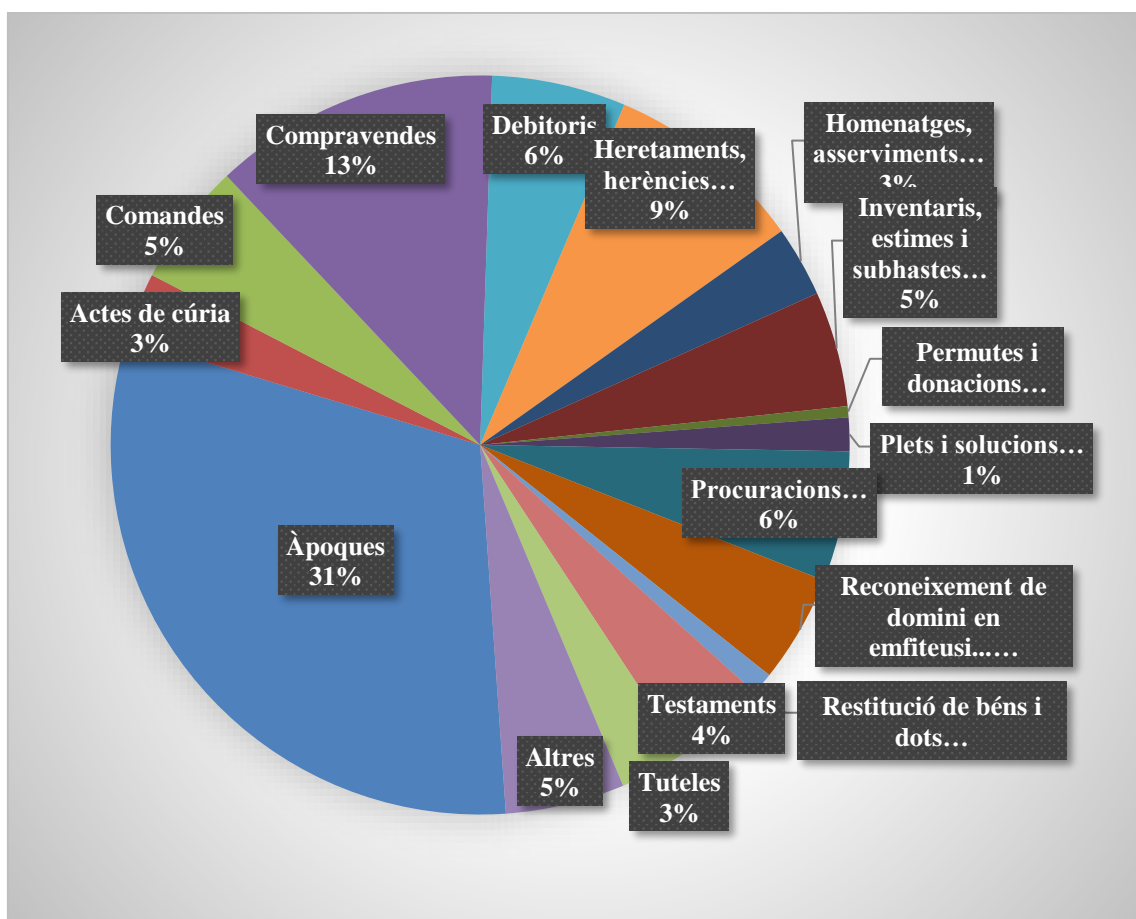
³¹⁶ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ, «El govern episcopal de la Bisbal», p. 144.

³¹⁷ Pere BENITO I MONCLÚS, «Casa rural y niveles de vida en el entorno de Barcelona a fines de la Edad Media», *Col·loqui internacional "Pautes de consum i nivells de vida al món rural medieval"* (Universitat de València, 18-20 de setembre de 2008). Disponible en línia: <https://www.uv.es/consum/benito.pdf> [consulta: 24 d'agost 2019].

entrin dins l'òrbita dels contractes privats de la notaria, i que es relacionin amb afers d'ordre públic, civil o judicial dels habitants de la jurisdicció,³¹⁸ solen aparèixer de forma habitual, certament, entre els instruments notariais, molt probablement perquè el notari era també l'encarregat de redactar molts cops gran part d'aquestes actes. Aquest treball encomanat al notari es devia, sobretot, a la seva doble funció de notari i de representant oficial del senyor principal de la vila, com ho eren també el batlle, el jutge de la cúria o el saig.³¹⁹ D'aquesta manera, com un dels agents intermediaris amb el poder senyorial, la feina del notari a la notaria es confonia, de vegades, amb la de la cúria del lloc, com ha quedat reflectit en la toponímia rupianenca, on la façana de l'escrivania presideix la plaça dita de la cúria.

Gràfic 6.

Tipologies documentals del període analitzat (agost 1371 – octubre 1372).

³¹⁸ Lluís SALES FAVÀ. *La jurisdicció a Sabadell a la baixa edat mitjana. Edició i estudi d'un llibre de la cort del batlle (1401-1404)*. Girona: Associació d'Història Rural (Biblioteca d'Història Rural), 2019, p. 41.

³¹⁹ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ, «El govern episcopal de la Bisbal», p. 142.

4.2.2. Estudi de les tipologies documentals: les compravendes.

Finalment, dins de l'examen dels tipus de documents escripturats a la notaria de Rupjà, es proposa l'estudi exhaustiu de les compravendes, com a exemple de l'activitat notarial en aquests anys. Entenem per compravenda tot aquell document que implica el traspàs, a perpetuïtat o no, de diversos tipus de béns, des de mobles i immobles fins a crediticis (com els censals i els violaris), entre dos o més individus, a canvi del pagament d'un preu acordat i estipulat, generalment en metàl·lic. A partir d'aquesta premissa, tenint en compte els objectius d'aquest estudi, en els següents punts es tracta únicament de l'anàlisi quantitatiu i numèric d'alguns dels elements que integren aquests instruments (compradors i venedors, tipus de béns venuts, preus, etc.), sense entrar en l'extracció de les enormes possibilitats d'estudi, en molts camps, que ofereixen les múltiples dades obtingudes.

Així, durant el període estudiat, es concertaren a la notaria de Rupjà un total de 76 instruments de compravenda – el 13% dels contractes –, que suposaren la transferència de 81 béns d'una ampla varietat (taula 7, annex 2), i de les quals s'ofereix una petita mostra (Apèndix 3). La cronologia de les vendes – si bé escassa i obligada d'una ampliació seqüenciada – no sembla obeir, com il·lustra el *quadre 4*, a una tendència general de concentració escripturaria en moments determinats de l'any, tal com s'observa, en canvi, amb el global de contractes del període, sinó que existeix una profunda dispersió d'aquestes al llarg dels mesos analitzats. És molt probable que aquesta dilatada redacció anual es degui, doncs, a necessitats contractuals pròpies i concretes dels clients del notari, que demanden de forma habitual i contínua aquests tipus de documents.

Quadre 4.

Cronologia dels instruments de compravenda (agost 1371 – octubre 1372).

Mesos	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Nombre compravendes de 1371								1	3	4	10	4
Nombre compravendes de 1372	4	0	4	4	9	2	6	9	11	5		

Venedors i compradors

La part essencial de tota compravenda és la part humana protagonista de l'acció, la del venedor més o menys interessat en vendre el bé, i la del comprador que es mostra disposat a adquirir-lo i satisfer-ne un preu a canvi. En aquest sentit, les situacions particulars i les lògiques de cada transacció són gairebé indesxifrables. No obstant, alguns dels documents estudiats, i proposats a l'apèndix documental 3, ens indiquen, en la seva part inicial, els motius teòrics que van impulsar al o als venedors a desprendre's del que es ven en l'instrument de compravenda.

Alguns venedors, sobretot vídues, addueixen raons d'extrema necessitat per a justificar el traspàs, com per exemple el de Brunissenda i el seu pupil Bernat, els quals "*non habent de quo possent vivere*",³²⁰ motiu pel qual han d'intervenir els oficials de la cúria, el jutge i el batlle. Francisca, vídua de Salvador Amalric, de Rupjà, també es veu obligada a vendre – amb el permís del jutge ordinari – una terra de l'heretat del seu fill Esteve, atès l'elevat cens que la gravava.³²¹ Sembla que la seva nova condició de ciutadà de Barcelona va impulsar a Guillem Bou, natural de Fonolleres, a traspassar

³²⁰ AHG Notarial Ru 497, f. 41r. (Apèndix Documental 3, doc. 7).

³²¹ AHG Notarial Ru 496, f. 70v-72r. (Apèndix Documental 3, doc. 2).

dues cases i un cortal al dit lloc,³²² així com a sotsestablir un hort de terra,³²³ entre el 13 i el 25 de novembre de 1371. Finalment, també trobem exemples de marmessors que, disposats a fer efectives les darreres voluntats dels difunts, decideixen vendre part dels seus béns.³²⁴

La majoria de les transaccions es produeixen entre persones del territori, en molts casos, sobretot en el traspàs de tinences, pertanyents als sectors de la pagesia. Tot i això, es documenten també alguns nobles, com Blanca i Graïda de Cruïlles i el donzell Jordà d'Abellars, i diversos eclesiàstics, aquests últims en qualitat de compradors. Normalment, aquests són protagonistes de les compravendes que impliquen l'adquisició de censals o la cessió de deutes, un producte que també interessa especialment a uns pocs ciutadans de Girona – molts d'ells drapers – que tenen incidència sobre el territori i adquireixen aquests capitals sense necessitat, la majoria de vegades, de desplaçar-se personalment a la notaria.

Pel que fa a la procedència dels venedors, observem un clar predomini dels habitants del terme de Rupjà, Parlavà i Ultramort, els quals representen el 65% dels atorgants (quadre 5), mentre que, en el cas dels compradors, aquest número s'incrementa fins el 80% (quadre 6). Tot i així, existeix una concurrència a la notaria de persones, sobretot de venedors, d'arreu del territori baix-empordanès, en especial del més proper, com ara Casavells, Corçà, Cruïlles, Fonolles, Foixà o la Pera, que acudeixen a la notaria per a resoldre les vendes de diferents béns relacionades, en especial, amb la vila de Rupjà i el seu voltant.

Així, per exemple, tot i desplaçar-se des de Barcelona (conformant els 7 documents d'aquesta localització), Pere Pons i Guillem Bou, naturals de Rupjà i Fonolles, acudiren a l'escrivania per a desprendre's del patrimoni que tenien al seu lloc d'origen. Arnau Mestre i Guillem Pere Guillem, constituïts com a síndics i procuradors de la universitat dels homes de Parlavà, acordaren en l'escrivania rupianenca la venda a Nicolau Flaçà, domer d'Ultramort, les parts proporcionals de la producció agropecuària per la pròxima festa de sant Tomàs, fent-li entrega, a més, dels masos rònecs (Apèndix Documental 1, doc. 20). Altres venedors i compradors forans, que no provenen de la vila de Rupjà, també s'adrecen a la notaria per a la transacció de béns immobles, com

³²² [AHG Notarial Ru 495, 119v-120r.], [AHG Notarial Ru 495, f. 120v-121r.], [AHG Notarial Ru 495, f. 129r-130r.].

³²³ AHG Notarial Ru 495, f. 121v-122r. (Apèndix Documental 2, doc. 17).

³²⁴ AHG Notarial Ru 496, f. 171v-172v. (Apèndix Documental 3, doc. 4).

per exemple terres i cases en altres llocs com Fonolleses o Foixà, o per a la venda de renda censal, la qual ens permet entreveure l'existència d'un mercat creditici més o menys actiu.

Quadre 5.

Procedència dels venedors

Lloc	Documents	Lloc	Documents
Barcelona	7	Matajudaica	1
Bàscara	1	Palamós	1
Brancós (veïnat de Ruplà)	2	Parlavà	7
Casavells	1	Ruplà	26
Corçà	1	Santa Maria de Vilanera	1
Cruïlles	1	Torroella de Montgrí	2
Foixà	2	Ultramort	15
Fonolleses	1	Vall-llobrega	2
La Pera	3	Verges	1
La Sala	1		

Quadre 6.

Procedència dels compradors

Lloc	Documents	Lloc	Documents
Bàscara	1	Palamós	1
Brancós (veïnat de Ruplà)	4	Parlavà	13
Corçà	1	Ruplà	32
Fonolleses	4	Sant Martí Vell	1
Girona	3	Ultramort	12
Monells	3	Verges	1

Els béns venuts

Durant el període estudiat, a la notaria de Ruplà es varen redactar compravendes de diferents tipologies de béns. Podríem distingir, per una banda, aquelles transaccions

categoritzades com a ‘vendes pures’, les que impliquen la cessió de béns immobles – molts d’ells gravats amb censos –, mobles, semi-movents i de tot tipus de drets, i, per l’altra banda, les de violaris i censals morts, en les què les parts contractants pactaven la percepció d’una renda anual en metàl·lic, redimible, i anomenada pensió, a canvi del pagament d’un capital.³²⁵

Com pot observar-se en el *quadre 7*, 28 de les vendes realitzades durant el període – gairebé un 35% del total –, estan relacionades amb el mercat del sòl vilatà i, sobretot, agrícola. Dins d’aquesta xifra, es documenta el traspàs del domini útil de 8 cases a Rupià, Fonolleres, Ultramort i Parlavà, que, com veurem, pertanyen al domini directe de diversos senyors i estan gravades amb diferents censos. La resta de compravendes d’immobles – un total de 20 – corresponen a una gran varietat de béns terrícoles, de naturalesa sovint difícil de precisar degut, sobretot, a l’ambigüitat de la terminologia (en especial, entre ‘terra’ i ‘feixa’), malgrat que ja Mercè Aventín advertia de que les diferències a la pràctica podien ser irrellevants.³²⁶

Amb tot, les parcel·les majoritàries són aquelles que engloben el concepte ‘terra’ (7 vendes), normalment les dedicades al cultiu dels cereals,³²⁷ seguides de la vinya (4 vendes) i les feixes (3 vendes). El conjunt de terres agrícoles venudes s’ubiquen, generalment, als espais més immediats de Rupià – com ara a la seva Horta, o petits terrenys annexos a les cases –, i, en especial, en tota la seva parròquia, en una ampla varietat de localitzacions la majoria avui difícils de precisar (Toronell, Molí Mitjà, Arenys o Arenchs, Jonquer, Coll de Cassà, Pedró, etc.). Tot i així, també existeixen traspassos de béns situats a les parròquies més pròximes, com les de Sant Feliu de Parlavà (a Fonts),³²⁸ Sant Julià de Corçà (a Mas des Plan)³²⁹ o en els mateixos límits entre les de Rupià i Foixà, a Torre Milans o Erms.³³⁰ El cas documentat més llunyà, és una terra situada entre les parròquies de Vila-romà i Vall-llobrega, al lloc de Morrada.³³¹

³²⁵ Montserrat RICHOU I LLIMONA. *La terra, la família i la mort al Baix Maresme (1348-1486)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2012, p. 55 i 66-67.

³²⁶ Mercè AVENTÍN I PUIG. *La societat rural a Catalunya en temps feudals: Vallès oriental, segles XIII-XVI*. Barcelona: Columna, 1996, p. 231.

³²⁷ Víctor FARIAS ZURITA. *El mas i la vila a la Catalunya medieval: els fonaments d’una societat senyorialitzada (segles XI-XIV)*. València: Universitat de València, 2009, p. 45-46.

³²⁸ Annex 2, taula 7, n. 51.

³²⁹ *Ibidem*, n. 9.

³³⁰ *Ibidem*, n. 26.

³³¹ *Ibidem*, n. 74.

També són objecte de compravenda els fruits produïts en una terra durant un període determinat de treball (5 vendes) – com la dels habitants de Parlavà, que cediren els fruits proporcionals, especificats, de les seves terres a Nicolau Flaçà, domer d’Ultramort, per la festa de sant Tomàs³³² –, així com aquells béns semovents o animals (4 vendes), com ara vaques, bous, ases i porcs. Cal dir, però, que l’operació més habitual efectuada per a animals és la comanda de bestiar (33 en total), que implica la cessió d’aquest i el repartiment dels beneficis.³³³ De fet, en una de les 4 vendes d’animals documentada, la d’una somera blanca i el seu poltre, el venedor, en el mateix instrument, reconeix tenir-los després en comanda al comprador.³³⁴ De tota manera, tots aquests resultats ens evidencien la concurrència a un mercat animal prou important.

No obstant, si hem de parlar de Rupjà com a centre d’intercanvis i d’atracció de capitals,³³⁵ cal destacar en aquests anys les operacions de caràcter creditici, en especial les que impliquen la venda de censals i violaris, generalment de diner. És el que s’ha anomenat la dimensió geogràfica del crèdit, focalitzada en aquelles poblacions on existia una notaria, com Torroella, Ullà, Peratallada o Rupjà.³³⁶ Aquests negocis representen, en conjunt, gairebé el 34% de les transaccions globals (27 vendes), si bé existeix un clar predomini de les compres de violaris (18 vendes), contractes vitalicis que, per tant, asseguraven el cobrament d’una pensió fins a la mort de les persones especificades en el document.³³⁷ A més, en contrapartida, com a principal mecanisme d’endeutament pagès, el recurs al crèdit censal aportava una dosi de capital a l’economia familiar – pagesa o no – en situacions excepcionals o no previstes de necessitat de numerari.³³⁸

Finalment, una altra part considerable de les transaccions són en concepte de traspessos de drets sobre béns, en especial sobre censos i deutes, tot i que en una ocasió es cediren

³³² Apèndix Documental 1, doc. 20.

³³³ Xavier SOLDEVILA I TEMPORAL, «La ramaderia ovina...», p. 71-72.

³³⁴ Annex 2, taula 7, n. 5. Apèndix documental 3, doc. 5.

³³⁵ No documentem, per altra banda, la intensa activitat mercantil relacionada amb les transaccions de cereals, estudiades recentment per Xavier Soldevila, que evidencien un mercat de gra prou important durant els anys 20 del segle XIV. Xavier SOLDEVILA I TEMPORAL, «El mercat del gra en una parròquia rural tres-centista. Rupjà, 1309-1319», comunicació presentada a *Cultius, especialització i mercats. X Congrés sobre sistemes agraris, organització social i poder local (Alguaire, 4 a 6 d’abril de 2019)*, disponible en línia: http://www.sistemesagraris.udl.cat/X-Cultius_fitxers/Pdf/S1-%20Soldevila,%20Xavier%20MG.pdf [consulta: 12 de maig].

³³⁶ Xavier SOLDEVILA I TEMPORAL, «L’endeutament a la plana del baix Ter als segles XIII i XIV», *Documentació notarial i arxius. Els fons notariais com a eina per a la recerca històrica. Jornades celebrades els dies 5 i 6 d’octubre de 2006 a l’Arxiu Històric de Girona*, 2007, p. 141-158.

³³⁷ Montserrat RICHOU I LLIMONA. *La terra, la família i la mort...*, p. 66-67.

³³⁸ Xavier SOLDEVILA I TEMPORAL, «L’endeutament a la plana del baix Ter...», p. 141-145.

els drets pertanyents a un violari.³³⁹ En el primer cas, es tracta sovint de la compra de censos, en diner o en espècie, que el comprador realitzava, en alguna festivitat concreta de l'any, al venedor, i que, ara, per mitjà de la compra, se'n volia deslliurar. Pel que fa als deutes – 10 de les 16 compravendes d'aquesta categoria –, constitueixen sobretot traspassos, a canvi del mateix import degut, relacionats amb els impagaments de certes quantitats en diner, contrets anteriorment per a diversos motius – dots i legítimes no satisfets, solucions de censals passades, comandes no retornades, etc. –, i que podien implicar a persones particulars (i els seus fidejussors) o generals. El 8 de març de 1372, per exemple, Bartomeu Benet, draper i ciutadà de Girona, es feia amb els drets sobre un deute de 750 sous que les universitats de Palamós, Colomers, Vall-romà i Vall-llobrega tenien pendent amb les nobles Blanca i Graïda de Cruïlles, a raó d'un censal de 1.500 sous anuals.³⁴⁰

Quadre 7.

Classificació dels tipus de béns venuts.

Naturallesa	Tipus de bé	Béns venuts	Nre. de la venda (taula... annex)	Apèndix III
Béns immobles	Casa	8	13, 16, 18, 25, 32, 52, 62, 76.	Doc. 1.
	Terra	7	8, 11, 19, 39, 46, 47,* 51.	Doc. 2.
	Vinya	4	26, 27, 47,* 74.	
	Camp	1	64.	
	Feixa	3	33, 63, 72.*	Doc. 3.
	Quadre de terra	2	68, 72.*	Doc. 4.
	Hort	1	9.	
	Àrea de terra o farraginal	1	65.	
	Cortal	1	14.	
Béns en espècie i semi-movents	Animals	4	3, 5, 34, 54.	Docs. 5, 6 i 7.
	Espècie	1	6.	
	Fruits d'una terra	5	17, 21, 22, 35, 36.	Docs. 8 i 9.

³³⁹ Annex 2, taula 7, n. 44.

³⁴⁰ *Ibidem*, n. 29.

Drets sobre béns, censos o deutes	Censos	5	4, 10, 50, 69, 70*.	
	Drets sobre deutes	10	2, 7, 15, 29, 30, 42, 43, 45, 67, 71.	Doc. 10.
	Drets sobre violaris	1	44.	
Censals i violaris	Censal en espècie	2	37, 38.	
	Censal en diner	7	1, 20, 23, 24, 31, 57, 70*.	
	Violari en diner	18	12, 28, 40, 41, 48, 49, 53, 55, 56, 58,* 58*, 59*, 59*, 60, 61, 66, 73, 75.	Doc. 11.
Total de béns venuts: ³⁴¹		81		

Preus dels béns venuts

Per a l'adquisició dels béns objecte de les compravendes, s'havia de satisfer a canvi el lliurament d'una quantitat, gairebé sempre en metàl·lic i comptabilitzada mitjançant el sou barcelonès de tern, i que podia satisfer-se íntegrament o mitjançant terminis (Apèndix Documental 2, doc. 3), amb la conseqüent escripturació d'èpoques de pagament. La diferent naturalesa i característiques dels diversos tipus de béns venuts dona com a resultat una heterogènia profusió de preus. A més, un element important a l'hora de determinar la tarifa devia ser el de l'adquisició completa, o no, de la propietat o del domini absolut (útil i directe) del bé. No obstant, molts altres factors ens són desconeguts, especialment en el cas dels béns terrícoles, dels quals en desconeixem la seva extensió, la localització concreta, la qualitat i l'estat del seu sòl, l'accés o no als recursos d'aigua, i, en definitiva, la seva productivitat. Tots aquests elements, entre d'altres, explicarien, segurament, l'enorme fluctuació dels preus de les tinences agrícoles i de les cases.

Els possibles guanys o beneficis que podia proporcionar el bestiar també marcaven el seu alt valor. Un bou vermell, un ase negre i dues truges i un porc blancs li costaren a Jaume Ramon, de Rupjà, el 2 de setembre de 1371, un total de 136 sous,³⁴² mentre que Pere Gerald va vendre a Nicolau Flaçà, domer d'Ultramort, una somera de pèl blanc i el seu poltre per 110 sous, animals que, després, reconegué tenir-li en comanda. De fet, és

³⁴¹ Són el resultat de la suma dels béns totals producte de compravenda, no dels seus documents. Aquells instruments que impliquen la venda de més d'un bé, estan marcats amb l'asterisc (*).

³⁴² *Ibidem*, n. 3. Apèndix Documental 3, doc. 6.

possible que l'elevat cost d'adquisició i manteniment del bestiar impliquessin la preferència dels pagesos per aquest darrer tipus de contracte, que comportava l'usdefruit de l'animal – necessari en algunes de les tasques agrícoles anuals – a mig lucre.

Per últim, considerarem la categoria de compravendes de censals i violaris, el preu de les quals variava, lògicament, en funció de la quantitat de diner que s'hauria de percebre en concepte de pensió anual, si bé la rendibilitat del violari, de caràcter vitalici, deuria ser major. De tota manera, si bé algunes de les quantitats dels censals es disparen, arribant a pagar 34 lliures i 15 sous pel preu de 50 sous de renda anual,³⁴³ el més habitual és trobar censals i violaris que giren al voltant dels 15 sous de pensió, per a la qual es lliura un capital inicial d'uns 105 sous, quantitat gens menyspreable per a solucionar necessitats i pagaments en numerari inesperats i que, amb circumstàncies favorables, no devia ser difícil de reunir per a redimir el contracte.

Censos que graven els béns immobles venuts

La immensa majoria de les compravendes de tinences i altres béns immobles concretes a la notaria de Rupjà – 26 de 28 – no suposaven la cessió o ‘translació’³⁴⁴ del domini ple de l'objecte venut, sinó que únicament se'n traspassava el domini útil. Així, doncs, la integritat dels drets del senyor directe del bé quedava preservada pel cobrament del lluïisme i per la continuïtat en la percepció dels censos que gravaven aquests béns i que significaven el cànon que s'havia de satisfer per la potestat sobre la terra.³⁴⁵ En el cas de les tinences agrícoles, a més, el seu conreu suposava el lliurament anual d'una part proporcional de la collita o agrer, generalment la tasca i el braçatge dels esplets – sense especificar-ne, la majoria de les vegades, els fruits.

Com pot observar-se en la taula 8 de l'annex 2, la meitat de béns gravats amb un cens en les transaccions d'immobles del període – 13 de 26 – corresponen al domini directe del bisbe de Girona, i totes elles es localitzen a la parròquia de Rupjà, d'on era senyor majoritari.³⁴⁶ Altres senyories, però, tenien presència en aquest i altres territoris propers on es produïren les dites compravendes, com ara la Comanda d'Aiguaviva de l'Orde de

³⁴³ Annex 2, taula 7, n. 20.

³⁴⁴ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ, «Clàusules d'evicció d'alguns notaris gironins del segle XIII», *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 3 (1984), p. 13- 27.

³⁴⁵ Montserrat RICHOU I LLIMONA. *La terra, la família i la mort al Baix Maresme...*, p. 57-58.

³⁴⁶ Jordi SAURA I NADAL, «La vila de Rupjà a finals del segle XIV. Estudi d'un capbreu del bisbe de Girona», *Estudis del Baix Empordà*, 38 (2019) [en premsa].

Sant Joan de Jerusalem, els monestirs de Sant Miquel de Cruïlles, Santa Maria d'Ullà i Sant Feliu de Guíxols, o l'Almoina del Pa de Girona, senyora del lloc de Fonolleres.³⁴⁷

Gairebé tots els agrers i els censos de les tinences de terra són satisfets en cereal, sobretot forment i ordí, en quantitats variables que es comptabilitzen en diferents mesures (la de Rupjà, la vella, la d'Anyells...) i de manera alternada entre les unitats de la quartera i la mitgera.³⁴⁸ En el cas dels censos, el pagament de la renda podia resoldre's també amb l'entrega d'aviram, en especial de gallines i capons, pagats per Nadal o Sant Miquel, o amb el lliurament d'un import en metàl·lic, que en les dites compravendes gira al voltant dels 6 i 12 diners. La festivitat de Sant Pere i Feliu – 1 d'agost –, just després de la collita, s'erigeix com el termini de lliurament i satisfacció de la renda per excel·lència, si bé d'altres censos són pagats per Nadal, Sant Miquel o Tots Sants.

Clàusules jurídiques de les compravendes: els formularis

Al llarg de l'escriptura del contracte, el notari anava introduint una sèrie de conceptes i condicions de caràcter jurídic que estructuraven el document i li donaven força legal. Aquestes complexes clàusules llatines, provinents la majoria del recuperat dret romà, plenament implantat a Catalunya a finals del segle XIV, allargaven els instruments notariais, però eren indispensables per a la seva validesa. D'aquesta manera, tot notari havia de comptar indispensablement, dins dels requisits "d'idoneïtat" de l'ofici, amb uns coneixements, a més de pràctics i gramaticals, també jurídics.³⁴⁹

Aquest maneig i control d'un cert bagatge teòric, segurament, suposava l'abreviació i etceteració de moltes fórmules introduïdes en els assentaments dels manuals notariais – molts cops, amb la introducció només del verb principal i la locució *et cetera*.³⁵⁰ En aquests casos, hauríem de suposar que es tractaria de fórmules prou conegudes pel notari, de les quals no caldria desenvolupar-ne el contingut en un primer esborrany. Seguidament, en la calma de l'escriptori, notaris i escrivans es disposarien a desenvolupar aquestes clàusules per a l'escripturació completa de l'instrument. Allí,

³⁴⁷ Annex 2, taula 7, n. 14.

³⁴⁸ La mitgera rassa de Rupjà mesurava 38'199 litres, mentre que la mitgera curulla eren 41'035 litres. La rassa d'Anyells girava al voltant dels 28'363 litres. Claudi ALSINA CATALÀ; Gaspar FELIU I MONTFORT; Lluís MARQUET I FERIGLE. *Pesos i mesures dels Països Catalans*. Barcelona: Curial, 1990, p. 363.

³⁴⁹ Daniel PIÑOL ALABART, «La autoridad de los notarios...», p. 86.

³⁵⁰ Vegi's, per exemple, l'Apèndix Documental 3, doc. 6.

molts notaris, com Guillem Pons, comptaven amb obres de referència i especialitzades, de caràcter teòric i pràctic, relacionades amb l'exercici de l'*Ars Notariae* – com la *Rolandina* documentada entre els béns del notari de Rupjà –, o d'altres específiques de Dret Públic, com ara les Constitucions de Catalunya, les quals podia consultar a diari per a la resolució de determinats problemes i dubtes contractuals.

Tot i així, per a facilitar la redacció dels documents i el desenvolupament de les seves clàusules, el notari es feia servir de l'ajuda de formularis notariais on es contenien les fórmules jurídiques essencials. A la notaria de Rupjà, Pons comptava amb un llibre-formulari, en paper, titulat *Vadell*, corresponent al text compilat pel mallorquí Guillem Vadell, molt estès en les terres de la Corona d'Aragó. En aquest sentit, considerem significativa la conservació, dins un protocol notarial de la Bisbal d'Empordà de mitjan segle XIV – on, com s'ha vist, hi treballà Guillem Pons –, d'un fragment d'aquest formulari de factura mallorquina,³⁵¹ i que, de forma probable, podria tenir almenys un cert parentiu amb l'obra referenciada en l'inventari del notari rupianenc.

Per qüestions d'espai, no entrarem a analitzar ara en detall cadascun dels diferents elements jurídics que integraven i atorgaven fermesa al negoci notarial. No obstant, sí n'esbossarem alguns dels aspectes generals dels més significatius, resseguint les fórmules que constituïen el formulari *Guillem Vadell*, precisament en l'apartat dedicat a les compravendes (anomenat “*De emptione et venditione*”),³⁵² i, en especial, a aquelles que impliquen el traspàs de béns immobles. En aquestes, les clàusules – o *capitula*, segons la terminologia de l'època – mantenien un ordre estructural més o menys uniforme en els seus continguts,³⁵³ la qual cosa facilita l'estudi del seu formulari.

Primerament, podien manifestar-se les causes o raons que havien impulsat a la redacció del contracte de venda, és a dir, la *narratio sive relatio*, tal com es denota en alguns

³⁵¹ AHG Notarial LB 1480 (1334-1387). El contingut del fragment, estudiat per Maria Josepa Arnall [Maria Josepa ARNALL I JUAN, «Fragment d'un formulari notarial del segle XIV conservat a l'Arxiu Històric de Girona», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 22 (2001), p. 435-457.], concorda gairebé completament amb un formulari manuscrit, precisament del dit Vadell, de la parròquia d'Arbeca (Camp de Tarragona). Daniel PIÑOL ALABART, «Formularios notariales en las notarías de la diócesis de Tarragona (siglos XIII-XIV).», *Les formulaires: compilation et circulation des modèles d'actes dans l'Europe médiévale et moderne. XIIIe Congrès de la Commission Internationale de Diplomatie. Paris, 3 a 4 septembre 2012*. Paris: École Nationale des Chartes, p. 87-104.

³⁵² Seguim, per això, les pautes marcades per Maria Josepa Arnall en el mencionat estudi del fragment del formulari de la Bisbal. Maria Josepa ARNALL I JUAN, «Fragment d'un formulari notarial...», p. 443. Aquest apartat està contingut entre els folis 41r i 51v.

³⁵³ Maria Josepa ARNALL I JUAN, «Fragment d'un formulari notarial...», p. 443.

documents que aportem.³⁵⁴ Però, de forma general, la majoria dels instruments de compravenda atorgats a la notaria de Ruplà s'inicien directament amb la descripció de l'objecte venut (*res vendita*), amb les seves pertinences³⁵⁵ i afrontacions en el cas dels béns immobles. A continuació, s'especifica el preu de la venda i, després de la rebuda dels diners (*confiteor... habuisse et recepisse*), seguidament, s'introdueix una clàusula de tipus renunciatiu, comuna en moltes de les tipologies documentals: la renúncia *exceptio non numeratae pecuniae* i la *exceptio doli mali*.³⁵⁶

Rebut l'objecte, es procedia a l'enumeració dels diferents drets i accions que es cedien amb la transacció, salvant i recordant-se sempre, en el cas concret, els del domini directe del bé, concretant-ne qui era el senyor i especificant-ne el cens o agrer corresponent en el cas de les tinences i dels altres béns immobles.

A continuació, s'inserien les diferents clàusules que constituïen la denominada "figura jurídica de l'evicció", estudiada brillantment per Josep Maria Marquès.³⁵⁷ Aquest concepte definia les diverses possibilitats de privació de drets sobre el bé venut, per la qual cosa, en el contracte, el comprador rebia la garantia del venedor del lliure gaudi i de la segura possessió sobre l'objecte del traspàs.³⁵⁸ Per la seva part, a través d'una sèrie de condicions i clàusules jurídiques, la part venedora es comprometia a respondre a la part compradora davant de qualsevol reclamació, demanda o eventual judici que un tercer pogués al·legar o interposar sobre i en relació a la cosa venuda.³⁵⁹ Alguns cops, el venedor podia responsabilitzar-se d'aquestes *questiones*, prometent indemnitzar al comprador si fos el cas,³⁶⁰ fins i tot, obligant els seus propis béns (clàusula

³⁵⁴ Apèndix Documental 3, docs. 2, 4 i 8.

³⁵⁵ "Cum intratis et exitibus solo fundamentis, parietibus, biguis, tegulis et tegulatis, portis et finestrarum, scilicet et omnibus aliis inseherentibus sique pertinentibus..." (Apèndix 3, doc. 1).

³⁵⁶ Daniel PIÑOL ALABART. *El notariat públic...*, p. 316. Maria Josepa ARNALL I JUAN, «Fragment d'un formulari notarial...», p. 441.

³⁵⁷ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ, «Clàusules d'evicció...», p. 13-27.

³⁵⁸ "Et sic promitto vobis et vestris predictam venditionem cum omni eius melioramento semper vos et vestros facere, habere, tenere et possidere in pace et secure contra cunctos." (Apèndix 3, doc. 1).

³⁵⁹ "Et inde semper vobis et vestris teneri promitto de eviccionem omnique dampno et interesse licis et extra, ita quod si per quancumque personam cuiuscumque existat condicionis fiet monebitur seu intemptabitur vobis vel vestris questio, petitio vel demanda in predicta domo quam vobis vendo, in continenti promitto mihi ponere et restituere ante vos et vestros..." (Apèndix 3, doc. 1).

³⁶⁰ "Ego, emptore, promitto vobis et vestris integritate restituere et emendare omnis missiones, dampna et interesse que vel quas vos vel vestri pro predictis faceritis seu substituditis qualitercumque una cum toto eo quod inde a vobis vel vestris obtinere facerit seu evicere..." (Apèndix 3, doc. 1).

bimembre)³⁶¹ o els d'altres familiars i amics que podien intervenir com a fidejussors de l'acte.³⁶²

Finalment, la redacció del contracte jurídic es conclouïa amb la introducció de la clàusula de corroboració (*concessio et laudamentum*),³⁶³ mitjançant la qual els venedors es comprometien a atendre i complir fidelment la dita compravenda, la majoria de vegades, reforçat per un jurament per Déu amb la mà estesa sobre els Evangelis.³⁶⁴

³⁶¹ Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ, «Clàusules d'evicció...», p. 20-21.

³⁶² *Ibidem*, p. 22.

³⁶³ Maria Josepa ARNALL I JUAN, «Fragment d'un formulari notarial...», p. 443.

³⁶⁴ “*Et iurans per Deum et eius sancta quatuor Evangelia corporaliter tacta predictam vendicionem et omnia et singula supradicta semper rata, grata et firma habere, tenere et servare, attendere et complere et contra ea non venire aliqua racione; virtute cuius iuramento, cercioratus de iure meo, renuncio quantum ad hoc omni iuri contra predicta venienti.*” (Apèndix 3, doc. 1).

5. Conclusions

Al llarg d'aquest treball s'ha realitzat una aproximació al funcionament i a l'activitat d'una petita notaria baix-medieval de la Catalunya Vella, la de Rupjà, de la qual en resta avui un fons documental prou considerable. La notaria pertanyia a un lloc de domini senyorial eclesiàstic, propietat directa del bisbe de Girona, i els notaris, nomenats directament per la Mitra, hi actuaven per l'autoritat i la fe pública que els conferia el poder episcopal.

L'estudi s'ha centrat, en especial, en la figura d'un d'aquests fedataris, Guillem Pons, que, després d'exercir la seva professió a la Bisbal, va regir l'escrivania de Rupjà entre 1355 i 1374, any de la seva mort. A través, sobretot, del buidatge exhaustiu de la seva pròpia documentació notarial ha estat possible reconstruir parcialment la seva trajectòria professional i vital, des dels seus orígens a la zona de la Tallada, fins al seu llit de mort, en dictar testament. La conservació de dos inventaris dels seus béns, a més, ens ha permès dotar-nos d'una imatge aproximada, entre d'altres, de la distribució espacial del seu habitatge i de l'escrivania, localitzada al costat nord-oriental de la vila i amb continuïtat espacial durant els segles següents.

L'objecte central d'anàlisi, amb tot, han estat quatre dels seus protocols notarians, dos manuals i dos llibres de notes, a partir de la forquilla temporal marcada per la cronologia dels llibres escollits, la d'agost de 1371 a octubre de 1372. Hem vist com aquests volums presenten un estat de conservació acceptable, i unes característiques externes molt similars entre ells, tot i algunes diferències de foliació i format. Per altra banda, l'examen minuciós i detallat de les seves característiques internes ha fet possible copsar els diferents elements que integren els volums notarians, començant per la mateixa escriptura, que s'emmarca dins de la lletra gòtica de tipus notular, dins els cànons gràfics de l'època. Sens dubte, però, han estat les diverses anotacions contingudes generalment als marges dels instruments les que ens han aportat més informació sobre el regiment i el funcionament de l'escrivania, com ara el control notarial dels documents i de les diverses fases del procés de redacció i expedició d'aquests.

Amb tot, l'apartat cabdal del treball el constitueix l'anàlisi de l'activitat notarial produïda a Rupjà durant el període marcat, on s'han examinat diverses qüestions i aspectes relacionats amb la tasca professional del notari, com ara el volum de feina de la

notaria o la seva clientela. L'escripturació de documents es manté constant al llarg dels mesos estudiats, si bé s'observen petites alteracions, potser derivades del mateix cicle de les tasques agrícoles. De fet, veiem com el treball de Guillem Pons cobreix les necessitats contractuals d'una clientela majoritàriament pagesa i local, circumscrita al terme jurisdiccional de Rupjà – amb Parlavà i Ultramort –, amb algunes incidències d'habitants del territori més proper a l'escrivania, on es redacten, per altra banda, la majoria d'instruments. Alguns contractes jurídics determinats, sobretot els testaments o els inventaris, obliguen sovint al notari o al seu ajudant, Ramon d'Orts, a desplaçar-se als llocs de demanda. La notaria de Rupjà, en aquest sentit, s'erigeix com a centre notarial i pol d'atracció contractual de la zona, en absència d'altres escrivanies properes, englobant així les exigències documentals dels veïns de la rodalia.

L'arrelament del notari en el seu territori, doncs, exigeix la resolució de negocis elementals, derivats la majoria del propi perfil socioeconòmic de la zona. En aquest sentit, l'anàlisi de les diverses tipologies documentals ve marcat per l'existència de contractes característics del món rural, com les comandes de bestiar o tots aquells relacionats amb el règim o la producció i explotació de la terra. Tot i així, la majoria són tipologies comunes a tot el territori, com per exemple els deutoris o les àpoques de diferent naturalesa, que representen una tercera part dels documents escripturats.

Una part considerable dels documents - un 13% - són compravendes que impliquen la transferència de diversos tipus de béns, i que hem escollit com a mostra tipològica per a l'anàlisi concreta de l'activitat notarial, amb l'estudi del seu formulari. Les vendes es dilaten al llarg de tota la cronologia estudiada, sense cap tendència a la concentració temporal, i, cal dir-ho, obeeixen, més bé, a exigències contractuals puntuals, sovint marcades, com expliquen els documents, per necessitats gairebé vitals. Venedors i compradors del territori s'intercalen en els documents, si bé es documenta el desplaçament d'individus d'altres llocs interessats en aquestes transaccions, especialment quan impliquen la compravenda de censals i violaris o de drets sobre deutes, deixant entreveure l'existència a Rupjà d'un mercat creditici prou important.

El notari és també un oficial més del senyor de la vila, com ho és el batlle, el saig o el jutge ordinari. Com a agent episcopal, el bisbe encomana a Guillem Pons la redacció de diversos capbreus, que afirmen i confirmen el control senyorial sobre el territori i els seus habitants. En aquest sentit, el notari també participa de les principals institucions de govern i administració baronial de la vila, com ho és la cúria local, on redacta, i

insereix entre els seus propis manuals, moltes de les actes i resolucions dictaminades pel jutge i executades pel batlle, i que concerneixen, sobretot, a qüestions d'ordre públic o al dret civil i impositiu. Amb tot, s'observa com el bisbe utilitza el notari – com el batlle o el jutge del castell – per a la resolució de tot tipus d'assumpes relacionats amb la vida comunitària, fins i tot en qüestions de direcció de la població en moments clau de perill extern, com el 1365. Un fet que, per altra banda, ens dona indicis de la pròpia història de la vila.

D'aquesta manera, el notari esdevé un personatge públic, però que, alhora, entra dins l'esfera privada a través de la relació clientelar que estableix amb els habitants de la vila, els quals li confien la redacció dels seus negocis, fins i tot, demanant-li consell. Així, el veiem participant en la solució de tot tipus d'afers contractuals que impliquen la vida dels seus clients. Molts dels instruments estudiats es refereixen a la constitució i l'administració de les tuteles dels pupils, dictaminades pel jutge ordinari, i que solen resoldre's amb la redacció d'inventaris de béns. El notari fa acta de presència en aquests primers moments i en d'altres clau com la formació de nous matrimonis, amb l'escripturació de nombrosos instruments derivats, principalment, dels heretaments. És present també en els darrers sospirs de la vida, en el llit de mort del testador, potser ajudant a pronunciar al moribund, de veu difícil, les seves darreres voluntats. Dins aquesta confidencialitat i intimitat de la casa particular es redacten els inventaris *post-mortem*, on moltes vídues, com la representativa Madame Bovary, han d'obrir la porta del propi habitatge a la ingerència notarial per deixar examinar les seves robes i els objectes més familiars i quotidians. Certament, és des d'aquesta quotidianitat, en aquest contacte diari més enllà de les grans institucions de govern, on escriuen els notaris, com deia Josep Pla, la història de Catalunya, i des d'on es guanyen el prestigi que els atorga una societat analfabeta que, com aquella cançoneta eivissenca, ha de menester els fedataris, fins i tot, per escriure els seus amors.

Per concloure, amb aquest treball, fixem un primer pas per a continuar un estudi molt més ampli que aporti més dades sobre el paper del notari en l'àmbit vilatà i rural i la seva inserció en la societat baixmedieval. Deixant de moment la ploma al tinter, el camí no ha fet més que començar.

FONTS CONSULTADES

Signatura³⁶⁵	Volum	Cronologia	Descripció	Notari
AHG Notarial Ru 469 ³⁶⁶	Manual	1309, desembre, [entre 14 i 18] – 1312, març 21	Ca. 100 f. + doc. solts.	Francesc Sanxo
AHG Notarial Ru 605	Llibre de testaments i altres contractes comuns	[Entre 1310 i 1350 aprox.], juliol 15	4 f. Sense enquadernació.	Notari no identificat. Guillem Pons redacta algunes actes en forma pública.
AHG Notarial Ru 470	Manual	1312, octubre 24 – 1316, juny 8	Ca. 145 f. + 43 doc. solts.	Francesc Sanxo
AHG Notarial Ru 468	Manual	1346, octubre 31 – 1347, agost 10	139 f. + 5 doc. solts. Sense enquadernació.	Actuació de diferents notaris, la de Guillem Pons entre gener i març de 1347.
AHG Notarial Ru 475	Manual	1347, agost 13 – 1348, gener [...]	Ca. 82 f. + 6 doc. solts.	Bernat Oller. Guillem Pons clou algunes actes.
AHG Notarial Ru 476	Manual	1350, agost 9 – 1351, setembre 7	Ca. 56 f. + 10 doc. solts.	Guillem Pons
AHG Notarial Ru 604	Capbreu de possessions de Rupjà, Parlavà, Ultramort i Cassà de Pelràs a favor del bisbe de Girona	[Entre 1351 i 1428, aprox.]	f. 1-17, 20 i 31-33 + 1 doc. solt. Sense enquadernació.	Notari no identificat

³⁶⁵ Les dades per a l'elaboració d'aquesta taula – excepte les dels quatre protocols analitzats – s'han extret de Marc AULADELL I AGULLÓ, Immaculada COSTA I VIARNÉS, Sílvia MANCEBO I GARCIA, Santi SOLER I SIMON. *Catàleg dels protocols del districte de la Bisbal d'Empordà*. Barcelona: Fundació Noguera, 2017, vol I., p. 877-884.

³⁶⁶ Primer volum conservat de la notaria de Rupjà.

AHG Notarial Ru 480	Llibre (primer)	1355, des. 15 – 1356, set. 30	Ca. 155 f. + 13 doc. solts	Guillem Pons
AHG Notarial Ru 6	Llibre (segon)	1356, octubre 3 – 1357, març 22	Ca. 130 f. + 12 doc. solts	Guillem Pons
AHG Notarial Ru 493	Manual	1371, maig 16 – 1372, gener 4	113 f. + 8 doc. solts	Guillem Pons
AHG Notarial Ru 497	Manual	1371, des. 27 – 1372, des. 6	102 f. + 15 doc. solts	Guillem Pons
AHG Notarial Ru 495	Llibre	1371, juliol 25 – 1372, febrer 12	204 f. + 1 doc. solt	Guillem Pons
AHG Notarial Ru 496	Llibre	1372, febrer 12 – novembre 8	208 f. + 8 doc. solts	Guillem Pons
AHG Notarial Ru 500	Llibre	1374, maig 1 – novembre 28	Ca. 190 f. + 5 doc. solts	Guillem Pons; Ramon d'Orts
AHG Notarial Ru 21	Capbreu de possessions de Rupjà i Ultramort a favor del bisbe de Girona	1358, juliol 24 – 1373, gener 3	Ca. 165 f. + 2 doc. solts	Guillem Pons
AHG Notarial Ru 76	Llibre	1375, juliol 27 – 1376, gener 20	Ca. 195 f. + 2 doc. solts	Ramon d'Orts
AHG Notarial Ru 125	Llibre	1446, abril 22 – 1448, des. 5	136 f. + 11 doc. solts	Ramon Nicolau
AHG Notarial LB 1695 (1347-1349) ³⁶⁷	Llibre de cúria	1347, des. 1 – 1349, abril 8	45 f. + 2 doc. solts	Francesc Ballester

³⁶⁷ Únic protocol notarial consultat de l'escrivania de la Bisbal d'Empordà.

BIBLIOGRAFIA

ADROER I PELLICER, M. Àngels; MATAS I BALAGUER, Josep, «Sobre la propietat i la regència de les notaries a la demarcació de Girona», a *Actes del I Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994, p. 493-514.

ADROER I PELLICER, M. Àngels; GRAU I PUJOL, Josep Maria-Tomàs; MATAS I BALAGUER, Josep. *Catàleg dels protocols de districte de Girona*. Barcelona: Fundació Noguera, vol. I, 1996.

ALSINA CATALÀ, Claudi; FELIU I MONTFORT, Gaspar; MARQUET I FERIGLE, Lluís. *Mides i mesures dels Països Catalans*. Barcelona: Curial, 1990. Biblioteca de Cultura Catalana, 67.

ARNALL I JUAN, M. Josepa; PONS I GURI, Josep M. *L'escriptura a les terres gironines (segles IX-XVIII)*, 2 vols., Girona, 1993.

ARNALL I JUAN, M. Josepa, «Fragment d'un formulari notarial del segle XIV conservat a l'Arxiu Històric de Girona», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 22 (2001), p. 435-457.

AULADELL I AGULLÓ, Marc; COSTA I VIARNÉS, Immaculada ; MANCEBO I GARCIA, Sílvia ; SOLER I SIMON, Santi. *Catàleg dels protocols del districte de la Bisbal d'Empordà*. Barcelona: Fundació Noguera, 2017, 2 vols.

AVENTÍN I PUIG, Mercè. *La societat rural a Catalunya en temps feudals: Vallès oriental, segles XIII-XVI*. Barcelona, Columna, 1996.

BAIGES I JARDÍ, Ignasi J., «El notariat català: origen i evolució», a *Actes del I Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994, p. 131-166.

- «Les taxes dels notaris andorrans (1356)», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 22 (2001), p. 485-507.

BAIGES I JARDÍ, Ignasi J.; PIÑOL ALABART, Daniel., «Las cursivas notariales catalanas en el siglo XIII», a C. del Camino (ed.), *De la herencia romana a la procesal castellana*, Sevilla: Universidad de Sevilla, Secretariado de publicaciones, 2012, p. 75-93

BARCELÓ CRESPI, Maria, «El ritmo de la comunidad: vivir en el mundo rural, los trabajos y los días. El ejemplo de Mallorca bajomedieval», a *La vida cotidiana en la Edad Media: VIII Semana de Estudios Medievales. Nájera (4 a 8 agosto 1997)*. Logroño: Instituto de Estudios Riojanos, 1998, p. 129-168.

BATLLE I GALLART, Carme. *L'expansió baixmedieval, segles XIII-XV*, vol. III d'*Història de Catalunya*. 7a ed. Barcelona: Edicions 62, 2001.

BENITO I MONTCLÚS, Pere, «Casa rural y niveles de vida en el entorno de Barcelona a fines de la Edad Media», *Col·loqui internacional "Pautas de consum i nivells de vida al món rural medieval"* (Universitat de València, 18-20 de setembre de 2008). Disponible en línia: <https://www.uv.es/consum/benito.pdf> [consulta: 24 d'agost 2019].

BENSCH, S.P. «Un notariat baronial: notaris i pràctiques documentals en el comtat d'Empúries al segle XIII», *Documentació Notarial i Arxius. Els fons notarials com a eina per a la recerca històrica. Jornades celebrades els dies 5 i 6 d'octubre de 2006 a l'Arxiu Històric de Girona*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007, p. 123-134.

BONO HUERTA, José. «Dos formularios notariales del siglo XV de Mallorca», *Rubrica. De scriptis Notariorum (s. XI-XV)*, III (1989), p. 11-37.

CANELLAS LÓPEZ, Ángel; TRENCHS I ÒDENA, Josep, «La cultura de los escribanos y notarios de la Corona de Aragón (1344-1479)», *Folia Stuttgartensia*, Saragossa, 1988.

CASADÓ RIBAS, Francesc Xavier, «El llegat testamentari de protocols a la ciutat de Barcelona (segle XV i primer terç del segle XVI)», a *Estudis sobre història de la institució notarial a Catalunya en honor de Raimon Noguera*, Barcelona, Fundació Noguera, 1988, p. 165-184.

CEBRIÀ I LLISTOSELLA, Maria Teresa, «La notaria de Rupjà, una aproximació a la seva història.», a *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, 15 (1997), p. 59-76.

COLL I ROSSELL, Gaspar. *Manuscrits jurídics i il·luminació. Estudi d'alguns còdexs dels Usatges i Constitucions de Catalunya i del Decret de Gracià (1300-1350)*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995 (Textos i Estudis de Cultura Catalana, 38).

COMAS I VIA, Mireia. *Entre la solitud i la llibertat. Vídues barcelonines a finals de l'Edat Mitjana*. Roma: Viella (Col·lecció IRCVM-Medieval Cultures, 4), 2015.

Col·legi d'Advocats de Barcelona, *Constitucions y altres drets de Cathalunya*, vol. I. Barcelona: Joan Pau Martí y Joseph Llopis stampers, 1704.

CONDE DELGADO, Rafael, «El pas de l'escrivà al notari», a *Actes del I Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994, p. 439-462.

- «Notaries i conflictes entre notaris en les ciutats i viles», a *Actes del II Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, p. 9-28.

CRUSELLES GÓMEZ, José María. *Els notaris de la ciutat de València: activitat professional i comportament social a la primera meitat del segle XV*. Barcelona: Fundació Noguera, 1998.

CRUZ I RODRÍGUEZ, Joan, «Notaris i escrivans a Igualada: una aproximació a la seva història», a *Actes del I Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, p. 549-558.

CUADRADA MAJÓ, Coral. *L'aixada i l'espasa. L'espai feudal a Catalunya*. Tarragona: Arola editors, 1999.

CULEBRAS DEVESA, Jesús. *Rupià*. Girona: Diputació de Girona, 2016 (Quaderns de la Revista de Girona).

FARÍAS ZURITA, Víctor. *El mas i la vila a la Catalunya medieval: els fonaments d'una societat senyorialitzada (segles XI-XIV)*. València: Universitat de València, 2009.

FELIU I MONTFORT, Gaspar, «La demografia baixmedieval catalana: estat de la qüestió i propostes de futur», *Revista d'història medieval*, 10 (1999), p. 13-44.

FERRER I MALLOL, M. Teresa; RIERA SANS, Jaume, «La successió notarial i el traspàs de protocols en terres catalanes a la Baixa Edat Mitjana.», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, IV (1974), p. 395-428.

FERRER I MALLOL, M. Teresa, «La redacció de l'instrument notarial a Catalunya. Cèdules, manuals, llibres i cartes», *EHDAP*, IV (1974), p. 29-192.

- «Notariat laic contra notariat eclesiàstic. Un episodi entre ambdós a Girona (1374-1380)», *EHDAP*, V (1977), p. 19-34.

- «Cartes i bitllets privats en els manuals del notari barceloní Narcís Guerau Gili (segle XV)», *Estudis universitaris catalans*, vol. 24 (1980), p. 197-218.

- «Irregularitats i falsificacions notariales», a *Actes del I Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994, p. 463-478.

- «El llibre de comptes d'un notari barceloní del segle XV: Nicolau de Mediona», *Estudis castellanencs*, 6 (1994), p. 535-550.

- «L'expansió d'una regalia al començament del segle XIV: el notariat reial» *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, XIII (1995), p. 55-74.

- «L'instrument notarial (segles XI-XV)», a *Actes del II Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, p. 29-88.

- *El llibre de comptes de Nicolau de Mediona*. (rev. Carles Vela Aulesa). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2018.

FRAGA FAURA, Luis, «Los formularios notariales y la formación del notario en Cataluña», *Anales de la Academia Matritense del Notariado*, XXII, I (1978), p. 319-333.

FUMANAL I PAGÈS, Miquel Àngel, «Un segle i mig d'escrivans i notaris al vescomtat de Bas (ca. 1211-1356)», *EHDAP*, XXXI (2013), p. 7-34.

GARCIA CÁRCEL, Ricardo; MARTÍNEZ RUÍZ, Mª Vicenta. *Población, jurisdicción y propiedad del obispado de Girona. Siglos XIV-XVII*. Girona: Publicaciones del Colegio Universitario de Gerona, n° 2, 1976.

GARCÍA GRANERO, Juan, «Formularios notariales de los siglos XIII al XVI», *Anales de la Academia Matritense del Notariado*, XXII, I (1978), p. 227-286.

GIFRE I RIBAS, Pere; SOLER I SIMON, Santi. *Patrimoni i Arxiu. Inventari del fons patrimonial Caramany de Corçà. Segles XIII-XX*. Bisbal d'Empordà: Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, 1996.

GIMENO BLAY, Francisco M. *La escritura gòtica en el País Valencià després de la conquesta del segle XIII*. València: Universitat de València, 1985.

GINEBRA I MOLINS, Rafel, «Les escriptories eclesiàstiques a Catalunya», a *Actes del II Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, p. 89-160.

GUILLERÉ, Christian. *Diner, poder i societat a la Girona del segle XIV*. Girona: Ajuntament de Girona, 1984.

GUILLERÉ, Christian; PINTO, Antony, «Bailan des recherches sur le notariat géronais (XIIIe-XVe siècles)» *Documentació notarial i arxius. Els fons notariais com a eina per a la recerca històrica. Jornades celebrades els dies 5 i 6 d'octubre de 2006 a l'Arxiu Històric de Girona*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007, p. 35-69.

GUNZBERG MOLL, Jordi, «Antoni Vinyes: notari, ambaixador i polític (Barcelona-Nàpols: 1424-1488)», a *Actes del I Congrés del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994, p. 373-387.

- «La participación de los notarios en las principales instituciones barcelonesas (siglos XIV-XV)», *Barcelona Quaderns d'Història*, núm. 5 (2001), p. 47-56.

HERNANDO DELGADO, Josep. *Llibres i lectors a la Barcelona del segle XIV*. Barcelona: Fundació Noguera, 1995.

IGLESIAS I FONSECA, Josep Antoni. *Llibres i lectors a la Barcelona del segle XV. Les biblioteques de clergues, juristes, metges i altres ciutadans a través de la documentació notarial (anys 1396-1475)*. Barcelona: Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 1996.

- «El bibliòfil Bernat d'Esplugues (†1433), notari i escriptor del Consell de la ciutat», *Barcelona Quaderns d'Història*, núm. 5 (2001), p. 57-78.

LAFFONT, Jean L. *Problèmes et méthodes d'analyse historiques de l'activité notariale (XVe-XIXe siècles)*. Toulouse: Presses universitaires du Mirail, 1991.

LLIBRER ESCRIG, Josep Antoni. «L'origen d'una nissaga de notaris valencians. Els Dassió al segle XV: de l'escriptoria rural al notariat urbà.», *EHDAP*, XXIX (2011), p. 43-61.

- «El notari Guillem Peris i la seua especialització artesanal: el reflex d'una societat en transformació al segle XV», *EHDAP*, XXXI (2013), p. 117-145.

MALLORQUÍ GARCIA, Elvis. *Les gavarres a l'edat mitjana. Poblament i societat d'un massís del nord-est català*. Girona: CCG Edicions (Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines), 2000 (Biblioteca d'història rural. Estudis, 2).

- *Parròquia i societat rural al Bisbat de Girona*. Barcelona: Fundació Noguera, 2011.

MARQUÈS I PLANAGUMÀ, Josep Maria. *Pergamins de la Mitra (891-1687): Arxiu Diocesà de Girona*. Girona: Generalitat de Catalunya. Servei d'Arxius: Patronat Francesc Eiximenis, 1984.

- «Clàusules d'evicció d'alguns notaris gironins del segle XIII», a *Arxiu de Textos Catalans Antics* (Barcelona), 3 (1984), p. 13-27.
- «El govern de la diòcesi i de la bisbalia de Girona (1334-1362)», *Estudis del Baix Empordà*, 12 (1993), p. 85-105.
- «El govern episcopal de la Bisbal», *Estudis del Baix Empordà*, 14 (1995), p. 137-149.
- *Una història de la diòcesi de Girona (ca. 300-2000)*. Girona: Bisbat de Girona; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007.
- *El Cartoral de rúbriques vermelles de Pere Rocabertí, bisbe de Girona (1318-1324)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2009 [edició a cura de Jaume de Puig i Oliver i Albert Serrat i Torrent].

MARQUÈS I PLANAGUMÀ, Josep Maria; SERNA I COBA, Èrika, «La família Trilla i el sepulcre del cavaller Asbert, (†1334) de Vilanova de la Muga», *AIEE*, Figueres, 32 (1999), p. 113-125.

MAYANS I PLUJÀ, A.; PUIGVERT I GURT, X. «Les fonts notarials a les comarques gironines, Descripció, conservació i recerca», *Documentació Notarial i Arxius. Els fons notarials com a eina per a la recerca històrica. Jornades celebrades els dies 5 i 6 d'octubre de 2006 a l'Arxiu Històric de Girona*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007, p. 11-34.

MIRAMBELL BELLOC, Enric, «Aportació a la història del notariat gironí», a *Actes del I Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994, p. 699-712.

MOLINÉ I BRASÉS, Ernest, «Inventari i encant dels béns d'un notari barceloní», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, X (1921), p. 277-284 i 425-426.

MORENO CLAVERÍAS, Belén. *Els inventaris post-mortem. Una font per a la història econòmica i social*. Girona: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines (Biblioteca Història Rural), 2018.

ORTEGA RAVENTÓS, Noemi, «Escrivanies i notaries de la Geltrú, Vilanova i Cubelles (segles XIII-XV)», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, XXXIII (2015), p. 7-45.

PAGAROLAS I SABATÉ, Laureà, «Recull d'anotacions esparses dels protocols medievals barcelonins», a *Estudis sobre història de la institució notarial a Catalunya en honor de Raimon Noguera*. Barcelona: Fundació Noguera, 1988, p. 61-90.

- «Notaris i auxiliars de la funció notarial a les escrivanies de la Barcelona medieval», *Lligall* (Barcelona), 8 (1994), p. 53-72.
- «Notariat i cultura: els registres notarials», a *Actes del I Congrés del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994, p. 333-350.

- «Gènesi i evolució dels registres notariais (segles XIII-XIX)», a *Actes del II Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, p. 161-184.

PETRUCCI, Armando. *Alfabetismo, escritura, sociedad*. Barcelona: Gedisa, 1999.

PINTO, G.; TANZINI, L. TOGNETTI, S. ‘‘Notarium itinera’’. *Notai toscani del basso Medioevo tra routine, mobilità e specializzazione*. Firenze: Olschki (Biblioteca Storica Toscana, 78), 2018.

PIÑOL ALABART, Daniel, «Abreviaturas notariales en el ‘‘Camp de Tarragona’’ en la Baja Edad Media», *Butlletí Arqueològic, Reial Societat Arqueològica Tarraconense*, època V, any 1997-1998, núm 19-20, p. 257-270.

- *A les portes de la mort: religiositat i ritual funerari al Reus del segle XIV*. Reus: Centre de Lectura de Reus, 1998.

- «Pere Sabater, notari de Tarragona i lletrat (segle XV)», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, 17 (1999), p. 125-152.

- *El notariat Públic al Camp de Tarragona. Història, activitat, escriptura i societat (segles XIII-XIV)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000.

- «Notaris, notaries i protocols a la diòcesi de Tarragona a l'edat mitjana», a *Actes del II Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, p. 427-445.

- «Algunes notícies sobre la presència de llibres en els inventaris (1360-1440)», a Jaume BARULL PELEGRÍ; Meritxell BOTARGUES PALASÍ (ed.). *Història de la cultura. Producció Cultural i Consum Social. Actes del Congrés d'Història de la Cultura. Producció Cultural i Consum Social (Lleida, 6 a 8 de novembre de 1997)*, Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 2000, p. 67-85.

- «Notaris i cultura escrita al Camp de Tarragona: l'escriptura gòtica en els manuals notariais (segles XIII-XIV)», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 25 (2003-2004), p. 655-673.

- «La autoridad de los notarios en la Edad Media: nominación y práctica. La Corona de Aragón», a PIÑOL ALABART, Daniel (coord.). *La ‘auctoritas’ del notario en la sociedad medieval: nominación y prácticas*. Barcelona: Trialba, 2015, p. 75-104.

- «Formularios notariales en las notarías de la diócesis de Tarragona (siglos XIII-XIV)», a GUYOTJEANNIN, Olivier; MORELLE, Laurent; SCALFATI, Silio P. *Les formulaires: compilation et circulation des modèles d'actes dans l'Europe médiévale et moderne. XIIIe congrès de la Commission internationale de diplomatique. Paris, 3-4 septembre 2012*. París: École nationale des chartes, 2016, p. 87-104.

- *Escriure a l'edat mitjana: poder, gestió i memòria*. Barcelona: Universitat de Barcelona Edicions, 2018.

- «Documentación y comercio: la actividad notarial en Catalunya en la Baja Edad Media», a MANTEGNA, Cristina; PONCET, Olivier *Les documents du commerce et des*

marchands entre Mogen Âge et époque moderne (XIIe-XVIIe siècle). Roma: École Française de Rome, 2018, p. 95-115.

PONS ALÓS, Vicenç, «Los notarios valencianos en época de Pedro IV y Juan I (1351-1396). Aproximación a su prosopografía», *EHDAP*, XXX (2012), p. 31-86.

- «*”Me fonc donada la autoritat de notari”*». La consolidación de la ‘auctoritas notariae’ en Valencia en el reinado de Martín el Humano (1396-1410)», a PIÑOL ALABART, Daniel (coord.). *La ‘auctoritas’ del notario en la sociedad medieval: nominación y prácticas*. Barcelona: Trialba, 2015, p. 105-146.

PONS I GURI, Josep Maria, «El testamento parroquial gerundense en el siglo XIV», *Annals de l’Institut d’Estudis Gironins*, 16 (1963), p. 185-200. [Reproduït en català, amb el títol «El testament parroquial gironí en el segle XIV», a *Recull d’estudis d’història jurídica catalana*. Barcelona: Fundació Noguera, 1989, vol. I, p. 21-32].

- *Les col·leccions de costums de Girona*. Textos i documents, 16, Fundació Noguera, Barcelona, 1988.

- «El conflicte de la notaria de Girona», a *Recull d’estudis d’història jurídica catalana*. Barcelona, Fundació Noguera, Textos i Documents, 1989, vol. I, p. 33-93.

- «Taxacions dels salaris de notaris i escrivans en jurisdiccions baronials de les terres gironines (Palafrugell, Bàscara, Caldes de Malavella, Llagostera, Cassà de la Selva i vescomtat de Cabrera)», a *Recull d’estudis d’història jurídica catalana*. Barcelona, Fundació Noguera, Textos i Documents, 1989, vol. I, p. 95-157.

- «Algunes orientacions per a la utilització dels fons de seccions històriques en districtes notariales», a *Recull d’estudis d’història jurídica catalana*. Barcelona, Fundació Noguera, Textos i Documents, 1989, vol. I, p. 161-189.

- «Característiques paleogràfiques dels llibres notariales catalans fins el 1351», a *Recull d’estudis d’història jurídica catalana*. Barcelona, Fundació Noguera, Textos i Documents, 1989, vol. I, p. 193-218.

- «Les taxacions dels salaris de notaris i escrivans al terme del castell de Palafrugell», *L’Estoig* [Palafrugell: Arxiu i Museu de Palafrugell], núm. 1 (1989), p. 31-50.

- «Llibres notariales catalans», *Rubrica. Trivium, Quadrivium, Studium* IV (1990), p. 97-109.

- «De l’escrivent al notari i de la “charta” a l’instrument. Recepció dels usos notariales itàlics a Catalunya», *Lligall*, 7 (1993), p. 34-93.

- «Un fragment de còdex esdevingut coberta de manual notarial», *EHDAP*, XIII (1995), p. 47-53.

PUCHADES I BATALLER, Ramon Josep, «El notari valencià baixmedieval: exemple de la posició i percepció social de la professió notarial en l’occident mediterrani dels segles XIII, XIV i XV», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, XVI (1998), p. 87-122.

- Ramon Josep. *Als ulls de Déu, als ulls dels homes: estereotips morals i percepció social d'algunes figures professionals en la societat medieval valenciana*. València: Universitat de València, 1999.

PUIG I ALEU, Imma. *Una visita pastoral al Baix Empordà als anys 1420-1423*. Barcelona: Fundació Noguera, 2006.

PUIG I USTRELL, Pere, «Senyoria directa, domini útil i funció notarial a la notaria i l'escrivania públiques de Terrassa», a *Actes del I Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994, p. 617-634.

REDON, Odile, «Le notaire au village. Enquête en pays siennois dans le deuxième moitié du XIIIe siècle et au début du XIVe siècle.», dins *Champagnes médiévales: l'homme et son espace* (études offertes à Robert Fossier), Paris: Publications de la Sorbonne, 1995, p. 667-680.

REDONDO GARCÍA, Esther. *El fogatjament general de Catalunya de 1378*. Barcelona: Consell Superior d'Investigacions Científiques, 2002.

RICHOU I LLIMONA, Montserrat, «Economia i societat en els registres notariais: la clientela dels capítols matrimonials del notari barceloní Miquel Franquesa (1458-1482)», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, 28 (2010), p. 61-142.

- *La terra, la família i la mort al Baix Maresme (1348-1486)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2012.

ROS MASSANA, Rosa (ed.). *Els capítols matrimonials. Una Font per a la història social*. Girona: CCG Edicions - Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, 2010.

RUBIÓ I SERRAT, Abel, «La notaria i escrivania dels termes de Rupit i Fornils (1308-1835): aproximació i particularitats d'una notaria de jurisdicció senyorial», *EHDAP*, XXXII (2014), p. 79-112.

SABATÉ CURULL, Flocel, «Els objectes de la vida quotidiana a les llars barcelonines al començament del segle XIV», *Anuario de Estudios Medievales*, 20 (1990), p. 53-108.

SALES I FAVÀ, Lluís. *Custodiar, pasturar i engreixar. Els inicis de la ramaderia comercial al massís de les Gavarres (segle XIV)*. XXVIè premi Joan Xirgo, 2016. [en línia: <http://www.gavarres.cat/documents/noticia/noticia317.pdf>. Consulta 20 d'agost de 2019).

SAURÍ I ROS, M. Concepció; SOLER I SIMON, Santi. *Història del Baix Empordà*. Girona: Diputació de Girona, 2006 (Història de les Comarques Gironines, vol. IV).

SERRA I RÀFOLS, Elies, «Oficis i eines al segle XIV», *VII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, vol. I, Barcelona, 1-6 d'octubre 1962, p. 563-575.

SOLDEVILA TEMPORAL, Xavier, «La notaria de Torroella de Montgrí abans de 1348», a *Actes del II Congrés del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, p. 503-516.

- «La ramaderia ovina i el comerç de la llana a Torroella de Montgrí (1290-1340)», *Estudis d'Història Agrària*, 14 (2000-2001), p. 63-90.

- «L'endeutament a la plana del baix Ter als segles XIII i XIV», *Documentació notarial i arxius. Els fons notariaus com a eina per a la recerca històrica. Jornades celebrades els dies 5 i 6 d'octubre de 2006 a l'Arxiu Històric de Girona*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007, p. 141-158.

- «Crédito y endeudamiento popular en el Ampurdán (ca. 1300-1348)», dins Monique BOURIN; François MENANT, Lluís TO FIGUERAS (coord.). *Dynamiques du monde rural dans la conjoncture de 1300: échanges, prélèvements et consommation en Méditerranée occidentale*. Roma: École française de Rome, 2014, p. 469-491.

- «Torroella de Montgrí i La Plana del Baix Ter (1270-1348). Reflexions sobre el domini d'una vila en el seu territori immediat», a *El món urbà a la Corona d'Aragó del 1137 als decrets de Nova Planta: XVII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó* [Salvador Claramunt Rodríguez (coord.)], 2003, vol. III, pàg. 937-942.

- «El mercat del gra en una parròquia rural tres-centista. Rupià, 1309-1319», comunicació presentada a *Cultius, especialització i mercats. X Congrés sobre sistemes agraris, organització social i poder local (Alguair, 4 a 6 d'abril de 2019)*, disponible en línia: http://www.sistemesagraris.udl.cat/X-Cultius_fitxers/Pdf/S1-%20Soldevila,%20Xavier%20MG.pdf [consulta: 12 de maig].

SOLÉ I COT, Sebastià; VERDÉS I PIJUAN, Pere, «L'aportació dels notaris a la societat catalana en els camps del dret, la història, la literatura i la política», a *Actes del I Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 1994, p. 11-130.

TORRAS I SERRA, Marc, «Escrivanies judicials, vicarials i senyorials», a *Actes del II Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, p. 355-408.

TURULL RUBINAT, Max, «Antoni Toldrà (notari del segle XIV) i la "Summa Rolandina"», *Miscel·lània Cerverina* (Cervera), 6 (1988), p. 27-51.

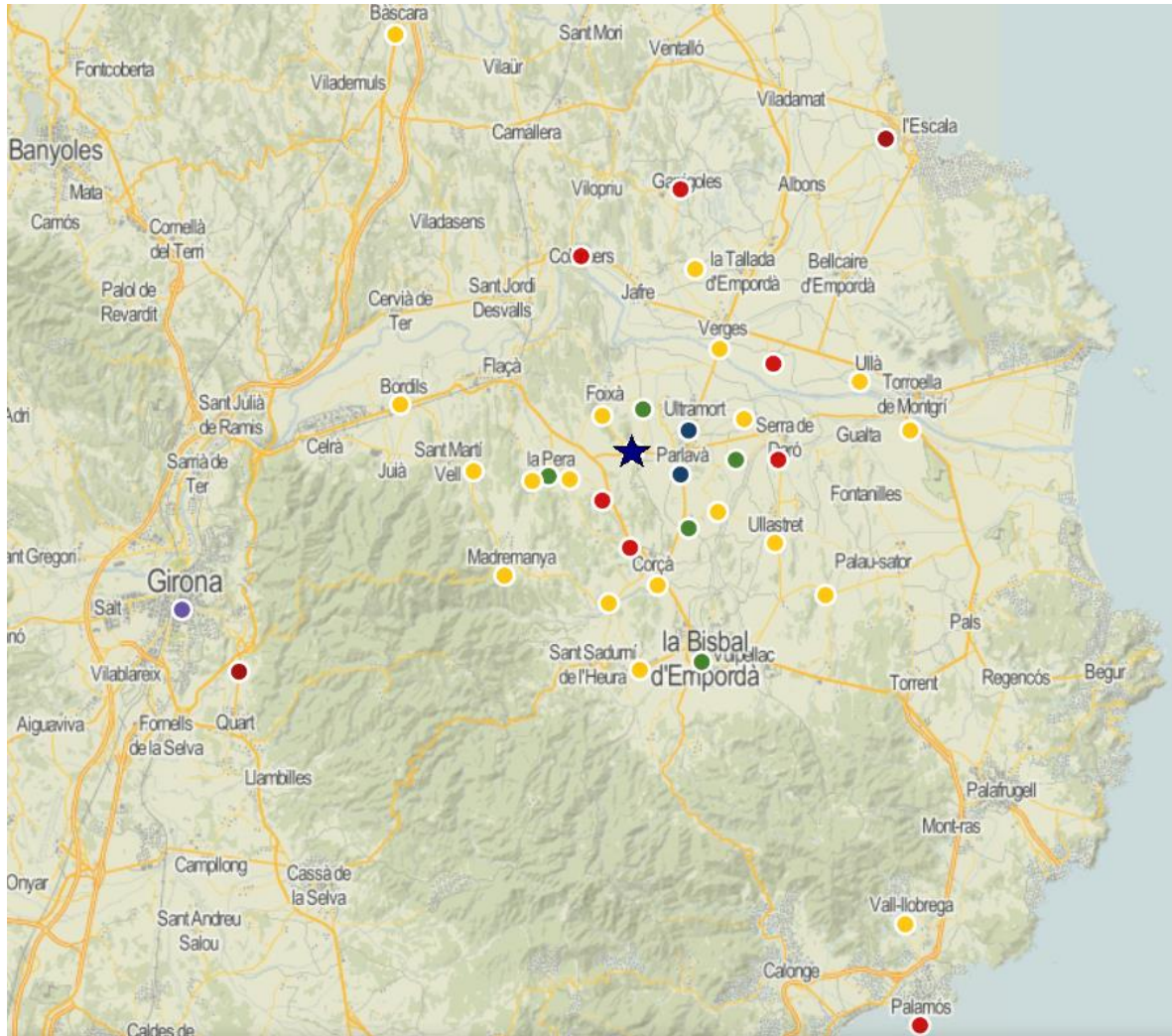
VALLS TABERNER, Ferran, «Un formulari jurídic del segle XII», *Anuario de Historia del Derecho Español*, III (1926), p. 508-517.

VERCHER I LLETÍ, Salvador. *Casa, família i comunitat veïnal a l'Horta de València. Catarroja durant el regnat de Ferran el Catòlic (1479-1516)*. Catarroja: Servei de Publicacions de l'Ajuntament de Catarroja, 1992.

ANNEX 1. MAPES

Mapes de la procedència de la clientela de Guillem Pons (1371-1372).

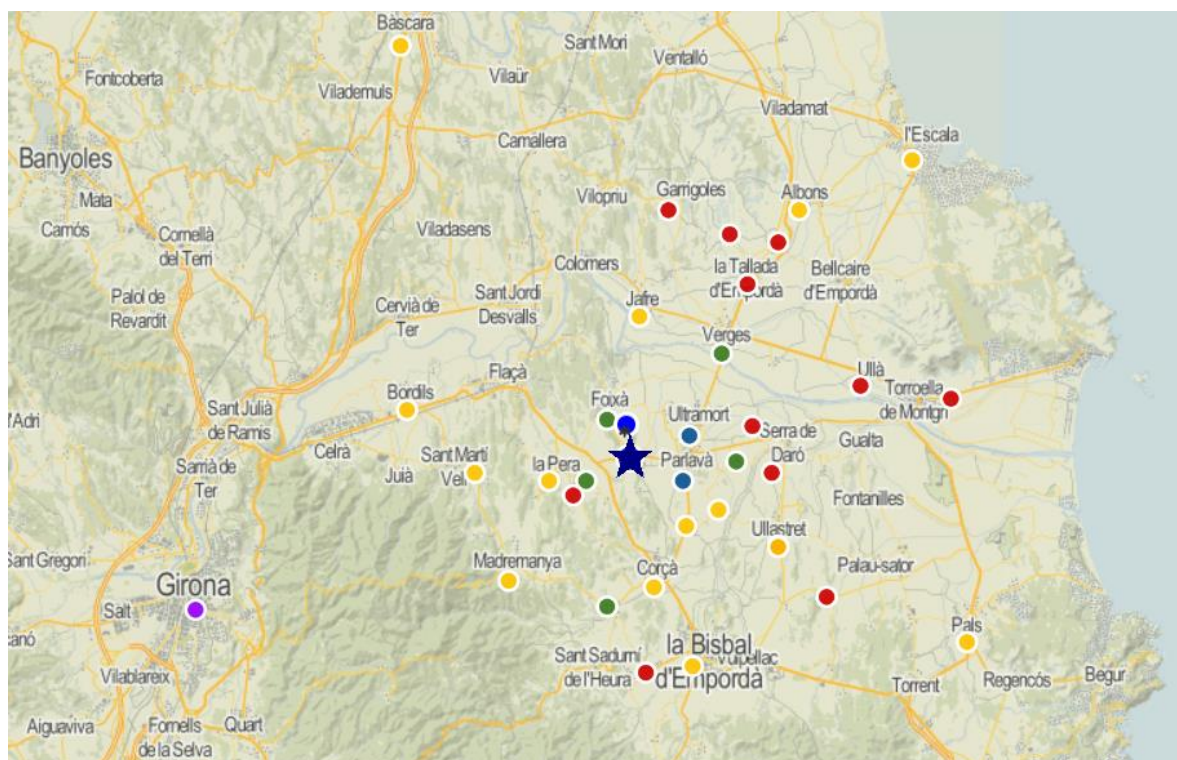
Mapa 1. Procedència dels atorgants (segons nombre de referències en els contractes).

Font: *Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya* [elaboració personal a través d'*instamaps*].

Mapa 2. Procedència dels beneficiaris (segons nombre de referències en els contractes).

Font: *Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya* [elaboració personal a través d'*instamaps*].

LLEGENDA	
● (red)	1 aparició
● (yellow)	Entre 2 i 5 aparicions
● (green)	Entre 6 i 10 aparicions
● (purple)	Entre 11 i 20 aparicions
● (blue)	Més de 20 aparicions
★ (blue)	Rupia

ANNEX 2. TAULES

Taula 1. Protocols conservats de la notaria de Rupjà pel període 1309-1429 (en volums).

Notari	Manual	Llibre	Capbreu	Notari no identificat
Regència de Francesc Sanxo (1309-1346)	11			2
Regència de Pere Costa (1346-1351)	4			
Regència de notari no identificat (1351-1428)			1	x
Regència de notari no identificat (1352-1353)	1			x
Regència de Guillem de Costa (1353-1362)	4			
Regència de Guillem Pons (pare) (1355-1374)	5	26	2	1
Regència de Ramon d'Orts (1373-1376)	2	3	1	
Regència de Francesc Guinard (1376-1388)	8	14	3	
Regència de Guillem Pons (fill) (1388-1429)	37	29		
TOTAL VOLUMS: 154				

Taula 2. Estat de conservació dels protocols de la regència de Guillem Pons (1355-1374).

Any	Tipus	Conservació regular	Conservació deficient	Precaució en la consulta	Original exclòs de consulta
1355-1356	Primer llibre	x			
1356-1357	Segon llibre		x		
1357	Tercer llibre		x		
1357-1358	Quart llibre	x			
1358-1373	Capbreu				
1358-1359	Cinquè llibre		x		x
1359	Sisè llibre				
1359-1360	Setè llibre	x			
1360-1361	Vuitè llibre	x			
1361-1362	Novè llibre	x			
1361-1362	Desè llibre	x			
1362-1363 ³⁶⁸	Onzè llibre		x	x	
1363	Dotzè llibre	x			
1363-1364	Tretzè llibre		x		x
1365					
1366	Llibre	x			
1366	Manual	x			
1366-1367	Catorzè llibre				
1367-1368 ³⁶⁹	Llibre	x			
1368	Llibre				
1368-1369	Llibre				
1369-1370	Manual	x			
1369-1370	Llibre				
1370	Llibre				
1370-1371 ³⁷⁰	Llibre				
1371-1372	Manual ³⁷¹	x			
1371-1372	Llibre	x			
1371-1372	Manual				
1372	Llibre	x			
1372-1373	Llibre	x			
1372-1373	Capbreu	x			
1373-1375	Manual				
1373-1374	Llibre				
1374	Llibre	x			

³⁶⁸ Dividit en dos fragments, inserits en un únic volum [AHG Notarial Ru 14].

³⁶⁹ Dividit en dos fragments, inserits en un únic volum [AHG Notarial Ru 486].

³⁷⁰ Dividit en dos fragments, inserits en un únic volum [AHG Notarial Ru 18].

³⁷¹ En negreta, els protocols notarial analitzats en aquest estudi.

Taula 3. Volums notariais conservats de Guillem Pons (fill) (1388-1429).

Notaria	Manual	Llibres	Capbreus senyorials	Llibres de cúria
Rupià (1388-1429) ³⁷²	37	29	-	
Foixà (1392-1428) ³⁷³	17	2	<i>5 capbreus de notari no identificat</i>	
Cruilles (1397-1401) ³⁷⁴	2	3	-	
Corçà (1414-1426) ³⁷⁵	7	1	<i>1 capbreu de notari no identificat</i>	2
Sant Sadurní de l'Heura (1415-1421) ³⁷⁶	3		-	
Total	66	35	6?	2

³⁷² Marc AULADELL I AGULLÓ; Immaculada COSTA I VIARNÉS; Sílvia MANCEBO I GARCIA; Santi SOLER I SIMON. *Catàleg dels protocols del districte de la Bisbal d'Empordà*. Barcelona: Fundació Noguera, 2017, vol. II, p. 890-897.

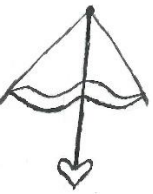
³⁷³ *Ibidem*, vol. I, p. 454-456.

³⁷⁴ *Ibidem*, vol. I, p. 395.

³⁷⁵ *Ibidem*, vol. I, p. 346-347.

³⁷⁶ *Ibidem*, vol. II, p. 1113.

Taula 4. Tipus de filigranes.

Número	Signatura	Tipologia	Filigrana
1	Llibre AHG Notarial Ru 495, f. 12r.	Lira	
2	Llibre AHG Notarial Ru 496, f. 40v.	Destral	
3	Manual AHG Notarial Ru 493, f. 2v.	Muntanya i creu	
4	Manual AHG Notarial Ru 493, f. 70v.	Arc i fletxa	

Taula 5. Tipologies documentals de Rupjà (agost 1371 – octubre 1372).

Tipologia documental	Llibre 1	Llibre 2	Totals
Actes de cúria	10	8	18
Àpoques i absolucions de deutes	89	100	189
Comandes	10	22	33
Compravendes	26	50	76
Debitoris	20	16	36
Heretaments, herències i legítimes	15	39	54
Homenatges, asserviments i remences	6	13	19
Inventaris, estimes i subhastes, empires i empenyoraments	25	6	31
Permutes i donacions	2	2	4
Plets i solucions de litigis i controvèrsies	3	6	9
Procuracions i constitució i absolució de fidejussors	12	23	35
Reconeixement de domini en emfiteusi, establiments i sots-establiments	17	12	29
Restitució de béns i dots	5	1	6
Testaments i codicils	22	3	25
Tuteles i nomenaments de tutor	13	5	18
Altres	14	18	32
TOTALS	289	325	614

Taula 6. Llistat dels testaments (5 de juny de 1371 – 28 d'octubre de 1372).

Nom de l'atorgant	Tipologia	Situació	Lloc i data	Signatura
Francesc de "Molis", de Verges	Testament	" <i>detentus in firmitatis</i> "	1371, juny 5. Ultramort	AHG Ru 493, f. 2v-3r.
Pere Vidal, domer de Rupjà	Testament	" <i>sanus</i> "	1371, juny 18. Rupjà	AHG Ru 493, f. 4v-5v.
Pere Soler, clergue de Rupjà	Testament	" <i>sanus</i> "	1371, juny 18. Rupjà	AHG Ru 493, f. 9r-9v.
Francisca, muller d'Arnau Fonellar	Testament ³⁷⁷	" <i>detenta in firmitatis</i> "		AHG Ru 493, f. 10r-10v.
Guillema, muller de Bernat Genís, àlies Pagès Vidal	Testament	" <i>detenta in firmitatis</i> "	1371, juny 25. Ultramort	AHG Ru 493, f. 11r-12r.
Elissenda, muller de Bernat Borràs d'Ultramort	Testament	" <i>detenta in firmitatis</i> "	1371, juny 25. Ultramort	AHG Ru 493, f. 12v-13r.
Guillema, muller de Pere Bernat, àlies Morgue, difunt, d'Ultramort	Testament	" <i>sana</i> "	1371, juny 25. Ultramort	AHG Ru 493, f. 13v-14r.
Sibil·la, muller de Guillem de Púbol, d'Ultramort	Testament	" <i>detenta in firmitatis</i> "	1371, juliol 1. Ultramort	AHG Ru 493, f. 14r-14v.
Blanca, muller d'en Berenguer Borràs de Rupjà	Testament	" <i>detenta in firmitatis</i> "	1371, juliol 4. Rupjà	AHG Ru 493, f. 24v-25r.
Pere Bonfill d'Ultramort	Codicil ³⁷⁸		1371, juliol 5. Ultramort	AHG Ru 493, f. 25r.
Beatriu, muller del donzell Ramon de Finestres, domiciliat a Ultramort	Testament ³⁷⁹	" <i>detenta in firmitatis</i> "	1371, agost 19. Ultramort	AHG Ru 493, f. 25v-27v.
Ramon Moner de Rupjà	Testament	" <i>detentus in firmitatis</i> "	1371, juliol 11. Rupjà	AHG Ru 493, f. 28v-29r.
Marquesa, muller de Pere de Guàrdia de Rupjà	Testament	" <i>detenta in firmitatis</i> "	1371, juliol 14. Rupjà	AHG Ru 493, f. 29r-29v.
Alamanda Vilara, muller de Francesc Vilar, difunt, de Rupjà	Codicil	" <i>sana</i> "	1371, juliol 14. Rupjà	AHG Ru 493, f. 30r.
Francesc de "Radio" de Rupjà	Testament	" <i>detentus in firmitate</i> "	1371, juliol 15. Rupjà	AHG Ru 493, f. 30r.
Guillem Pere Guillem d'Ultramort	Testament	" <i>detentus in firmitate</i> "	1371, juliol 16. Ultramort	AHG Ru 493, f. 30v.
Agnès, esposa de Guillem Pere Guillem d'Ultramort	Testament	" <i>sana</i> "	1371, juliol 16. Ultramort	AHG Ru 493, f. 31r.

³⁷⁷ No fou firmat "*quod mortem inventum fuit*".

³⁷⁸ Havia dictat testament en poder del dit notari, el 17 de desembre de 1368.

³⁷⁹ No fou firmat.

Francisca, muller de Guillem Figuera, d'Ultramort	Testament	''detenta in firmitate''		AHG Ru 493, f. 31r-31v.
Guillema, muller de Bernat de Soler, de Rupia	Testament	''detenta in firmitate''	1371, juliol 18.	AHG Ru 493, f. 31v-32r.
Dolça, muller de Guillem Boet, fill de Guillem Boet, d'Ultramort	Testament	''detenta in firmitate''	1371, juliol 21. Ultramort	AHG Ru 493, f. 34r.
Margarita Pareta, muller de Guillem Boet, major de dies, d'Ultramort,	Testament	''detenta in firmitate''	1371, juliol 21. Ultramort	AHG Ru 493, f. 34v.
Guillem Martí Carbús, de Parlavà	Testament	''detentus in firmitate''	1371, juliol 22. Ultramort	AHG Ru 493, f. 35r-35v.
Pere Pons, prevere de Rupia	Testament	''detentus in firmitate''		AHG Ru 495, f. 1v.
Berenguer de Brancós, de la parròquia de Rupia	Testament	''detentus in firmitate''	1371, juliol 25. Veïnat de Brancós	AHG Ru 495, f. 3v-5r.
Brunissenda, muller de Pere Ferrer, d'Ultramort	Testament	''detenta in firmitate''	1371, juliol 27. Ultramort	AHG Ru 495, f. 5r-6r.
Jaume Roca, fill de Bernat Roca, de Parlavà	Testament	''detentus gravi in firmitate''	1371, juliol 28. Parlavà	AHG Ru 495, f. 6r-8v.
Cilia, muller d'Arnau Rupiana, de Rupia	Testament	''detenta in firmitate''	1371, juliol 31. Rupia	AHG Ru 493, f. 40r-41r.
Pere Ferrer, d'Ultramort	Testament	''detentus in firmitate''	1371, agost 2. Ultramort	AHG Ru 493, f. 41v-42r.
Bernat Roca, de Parlavà	Testament		1371, agost 6. Rupia	AHG Ru 495, f. 16r. / AHG Ru 493, f. 46v-48r.
Bartomeua, muller de Ramon Moliner, difunt, de Rupia	Testament	''sana''	1371, agost 6.	AHG Ru 493, f. 48r-49r.
Pere Seguelors, de Rupia	Testament	''detentus in firmitate''	1371, agost 9. Ultramort	AHG Ru 493, f. 49r-50r.
Brunissenda, propietària del mas Bonfill d'Ultramort	Testament	''detenta in firmitate''		AHG Ru 495, f. 21v.
Guillem de ''Puncho'', de Parlavà	Testament	''detentus in firmitate''	1371, agost 18. Parlavà	AHG Ru 493, f. 52v-54r.
Pere Castellona, fill de Pere Castellona, de Rupia	Testament	''detentus in firmitate''	1371, agost 21. Rupia	AHG Ru 495, f. 39v-40v.
Pere Castellona, de Rupia	Testament	''detentus''	1371, setembre 4. Rupia	AHG Ru 495, f. 52v-53r.
Guillem Castellona Cebrià, d'Ultramort	Testament	''detentus in firmitate''	1371, setembre 8. Ultramort	AHG Ru 495, f. 56v-57v.
Guillem Castellona Cebrià, d'Ultramort	Codicil	''detentus in firmitate''	1371, setembre 14. Ultramort	AHG Ru 495, f. 65v-66r.
Brunissenda, muller de Pere Domènec(?), de Rupia	Testament	''detenta in firmitate''	1371, setembre 14. Ultramort	AHG Ru 493, f. 73r.

Salvador Amalric, de Rupjà	Testament	“ <i>detentus in firmitate</i> ”	1371, setembre 18. Rupjà	AHG Ru 495, f. 69r-70r.
Guillem Maymó, de Brancós, parròquia de de Rupjà	Testament	“ <i>detentus in firmitate</i> ”	1371, setembre 19. Rupjà	AHG Ru 495, f. 71r-72r.
Jaume Cebrià, de Santa Coloma de Matella	Testament	“ <i>detentus in parrochia Ultramorte</i> ”	1371, setembre 22. Ultramort	AHG Ru 493, f. 78r-80r.
Arnau Mercader, d’Ultramort	Testament	“ <i>detentus in firmitate</i> ”	1371, setembre 26. Ultramort	AHG Ru 495, f. 79r-80r.
Miquela, muller de Guillem Dalmau, àlies Guillem Palet, d’Ultramort	Testament	“ <i>detenta in firmitate</i> ”	1371, octubre 3. Ultramort	AHG Ru 493, f. 84r-84v.
Salvador Guillem, de Rupjà	Testament	“ <i>detentus in firmitate</i> ”	1371, octubre 22. Rupjà	AHG Ru 495, f. 98r-99v
Berenguer Nadal, de Rupjà	Testament	“ <i>detentus in firmitate</i> ”	1371, novembre 5. Rupjà	AHG Ru 495, f. 107r-109r.
Pere Gerald, d’Ultramort	Testament	“ <i>sanus</i> ”	1371, desembre 10. Rupjà	AHG Ru 493, f. 110r-110v.
Brunissenda, vídua primer del difunt Pere Girbau, de Rupjà, i segon de Pere Bonfill, d’Ultramort	Testament	“ <i>detenta in firmitate</i> ”	1372, febrer 3. Ultramort	AHG Ru 497, f. 14v-16r.
Berenguer Ferrer, fill de Guillem Ferrer, d’Ultramort	Testament	“ <i>detentus in firmitate</i> ”		AHG Ru 495, f. 198v.
Jaumota, muller de Pere Pons, difunt, d’Ultramort	Testament	“ <i>detenta in firmitate</i> ”	1372, abril 10. Ultramort	AHG Ru 497, f. 36v-37v
Guillem de Candell, de Rupjà	Testament	“ <i>sanus</i> ”	1372, juliol 25. Rupjà	AHG Ru 496, f. 106v-107v
Jaumota, muller de Pere Pons, difunt, d’Ultramort	Testament	“ <i>sana</i> ”	1372, octubre 28. Rupjà.	AHG Ru 497, f. 91v-92r.

Taula 7. Compravendes a la notaria de Rupjà (agost 1371 – octubre 1372).

Nre. venda	Data	Venedor	Procedència	Comprador	Procedència	Tipus de bé venut	Preu del bé
1	18/08/1371	Joan Bosch	La Pera	Berenguer Ferrer	Ultramort	Un censal de 15 sous barcelonesos de tern ³⁸⁰ anuals, a pagar en dos terminis.	105 sous <i>b.t.</i>
2	02/09/1371	Elisenda, filla de Pere Ferrer de Costa, difunt	Vall-llobrega	Jaume Ramon, àlies Jaume de Bruguera	Rupjà	Tots els drets sobre les 35 lliures restants del deute esponsalici de 60 lliures del seu difunt marit.	-
3	02/09/1371	Pere Ferrer i Elisenda, sa muller	Vall-llobrega	Jaume Ramon, àlies Jaume Bruguera	Rupjà	Un bou de pèl roig i un ase de pèl negre i dues sues o truges de pèl blanc i un porc blanc.	8 lliures i 40 sous <i>b.t.</i>
4	26/09/1371	Arnau Fonellar	Ultramort	Guillem Tomàs, <i>lapicide</i>	Ultramort	Una mitgera de forment bo i net, a la mesura currible de Rupjà, de cens anual, que el comprador li feia al venedor cada any per sant Pere i Feliu, <i>in auxilium</i> del cens que li fa el segon al senyor bisbe, senyor directe.	120 sous <i>b.t.</i>
5	01/10/1371	Pere Gerald	Ultramort	Nicolau Flaça, domer	Ultramort	Una somera de pèl blanc i ‘ <i>unum pullum eius natum</i> ’, que, després, reconeix tenir en comanda i custòdia.	110 sous <i>b.t.</i>
6	16/10/1371	Jaume Ramon	Brancós, Rupjà	Bonanat Miquel	Rupjà	5 somades de vi de les vinyes dels pupils Francesc i Margarita, fills del difunt Berenguer de Brancós, les quals es troben dins un vas en el celler de Bernat Sastre, de Rupjà.	140 sous <i>b.t.</i>
7	30/10/1371	Guillem Alofre	Rupjà	Francisca, vídua de Salvador Amalric, difunt	Rupjà	Tots els seus drets i accions sobre els béns que foren del difunt Salvador Amalric, a raó de 100 sous de deute.	100 sous <i>b.t.</i>

³⁸⁰ En endavant, *b.t.*

8	30/10/1371	Pere Domènec	Corçà	Geralda	Corçà	Una terra a la parròquia de Sant Julià de Corçà, al "Mas des Plan".	16 sous <i>b.t.</i>
9	07/11/1371	Berenguer Mir	Rupià	Guillem Moner	Rupià	Un hort de terra a l'Horta de Ruplà.	10 sous <i>b.t.</i>
10	08/11/1371	Guillem Arnau	Parlavà	Guillem Pere Guillem	Parlavà	Mitja gallina de cens anual que Cília, muller del dit Pere, donava anualment al dit Berenguer per sant Miquel, per una casa, <i>in auxilium</i> del cens que feia pel mas al senyor bisbe. També ven 2 diners censals que prestava la dita dona per un cortall que fou pertinença del seu mas.	12 sous <i>b.t.</i>
11	10/11/1371	Berenguer Pons	Rupià	Pere Pons, prevere	Rupià	Una terra a la parròquia de Ruplà, al lloc de Pedrera, per resoldre uns deutes.	70 sous <i>b.t.</i>
12	13/11/1371	Arnau Fonellar, i [...] sa muller	Ultramort	Brunissen	Ultramort	Un violari de 28 sous i 8 diners <i>b.t.</i> anuals, de vida natural de les dues parts.	200 sous <i>b.t.</i>
13	13/11/1371	Guillem Bou	Fonolles, ara ciutadà de Barcelona	Pere <i>Lenes</i>	Fonolles	Una casa a Fonolles.	130 sous <i>b.t.</i>
14	13/11/1371	Guillem Bou	Fonolles, ara ciutadà de Barcelona	Guillema, vídua de Berenguer Ferrer	Fonolles	Un cortal a Fonolles.	60 sous <i>b.t.</i>
15	21/11/1371	Jordà d'Abellars, donzell	Rupià	Pere i Jaume Bordills, absents, ciutadans i drapers	Girona	Un deute de diverses persones de 174 sous i 3 diners <i>b.t.</i> d'un censal de 64 sous i 4 diners	174 sous i 3 diners <i>b.t.</i>
16	25/11/1371	Guillem Bou	Fonolles, ara ciutadà de Barcelona	Pere Vaquer i Brunissenda, sa muller, absent	Fonolles	Una casa a Fonolles.	9 lliures i 7 sous <i>b.t.</i>
17	27/11/1371	Saurina, vídua de Berenguer de Brancós	Rupià	Bernat Sastre	Rupià	Venda dels fruits d'una vinya durant nou anys, situada a la "Mayola" de la parròquia de Ruplà.	40 sous <i>b.t.</i>

18	28/11/1371	Guillem Albert	Rupià	Pere Albert, fuster	Rupià	Una casa a Rupià, amb un edifici contigu.	360 sous <i>b.t.</i>
19	01/12/1371	Guillem Albert	Rupià	Pere Comte	Rupià	Una terra a la parròquia de Sant Vicenç de Rupià, al Coll de Cassà.	40 sous <i>b.t.</i>
20	07/12/1372	Guillem Garriga i Francisca, sa muller	Parlavà	Pere Bendit i el seu fill Bartomeu, ciutadans	Girona	50 sous <i>b.t.</i> de renda censal i anual, que s'han de pagar en dos terminis per Sant Joan Baptista i Evangelista	34 lliures i 15 sous <i>b.t.</i>
21	08/12/1371	Alegra	Fonolles	Cilia, muller d'ARNAU Manlò, i Bonanata d'en Andreu	Parlavà	Els fruits d'un camp de terra de la parròquia de Sant Cristòfol de Fonolles, al lloc de "Freixa", durant els pròxims sis anys	100 sous <i>b.t.</i>
22	15/12/1371	Arnau Mestre i Guillem Pere Guillem, síndics i procuradors de la universitat dels homes de Parlavà	Parlavà	Nicolau Flaça, domer	Ultramort	La part proporcional – especificada – de la producció agropecuària per la pròxima festa de Sant Tomàs Apòstol. També, li fan entrega de tots els masos rònecs.	-
23	05/01/1372	Saurina, vídua de Berenguer de Brancós	Rupià	Jaume Ramon	Rupià	20 sous <i>b.t.</i> de renda censal i anual.	140 sous <i>b.t.</i>
24	13/01/1372	Berenguer, fill de Bernat Berenguer, difunt	Rupià	Brunissenda	Bàscara, ara habitant d'Ultramort	Un censal de 28 sous <i>b.t.</i> anuals, a satisfer en dos terminis.	200 sous i 8 diners <i>b.t.</i>
25	23/01/1372	Guillem Tomàs	Rupià	Arnau Fonellar	Ultramort	Una casa a Ultramort.	60 sous <i>b.t.</i>
26	28/01/1372	Pere Foixà, clergue de la capella de Santa Maria del castell de Foixà	Foixà	Pere Guàrdia	Rupià	Una vinya amb terra situada entre les parròquies de Rupià i Foixà, a "Torre Milans o Erms".	9 lliures <i>b.t.</i>
27	06/03/1372	Jaume Ramon	Brancós, Rupià	Bernat Mestre	Parlavà	Una vinya amb terra, a la parròquia de Rupià, a Sa Roca.	430 sous <i>b.t.</i>

28 ³⁸¹	06/03/1372	Bernat Mestre	Parlavà	Jaume Ramon	Brancós, Rupià	Un violari de 17 sous i 2 diners <i>b.t.</i> anuals, de vida natural de les dues parts.	120 sous i 2 diners <i>b.t.</i>
29	08/03/1372	Blanca i Graïda de Cruïlles	Cruïlles	Bartomeu Benet, absent, draper i ciutadà	Girona	Tots els seus drets i accions sobre el deute de les universitats de Palamós, Colomers, Vall-romà i Vall-Ilobrega de 750 sous <i>b.t.</i> a raó d'un censal de 1.500 sous anuals.	750 sous <i>b.t.</i>
30	13/03/1372	Guillem de Candell	Rupià	Jaume Ramon	Brancós, Rupià	Tots els seus drets i accions sobre els béns que foren de Berenguer de Brancós, difunt, de Saurina, i dels seus fidejussors Bernat Sastre i Bonanat Miquel, sobre un violari de 28 sous i 8 diners.	200 sous i 8 diners <i>b.t.</i>
31	06/04/1372	Berenguer, fill de Bernat Berenguer, difunt	Rupià	Francesca i Bernat de Font	Fontseca, ara habitant de Ruplà	Un censal de 14 sous i 4 diners anuals	100 sos <i>b.t.</i>
32	12/04/1372	Guillem Sabater	Rupià	Elisenda, vídua de Ramon Joan	Rupià	Una casa al barri de Ruplà.	90 sous <i>b.t.</i>
33	21/04/1372	Martí Vicenç	Rupià	Guillem Tomàs	Rupià	Una feixa de terra a la parròquia de Parlavà, a "Prat de Guitart".	16 sous <i>b.t.</i>
34	29/04/1372	Brunissenda (intervenció de la cúria)	Rupià	Arnau Fonellar	Ultramort	Una somera.	98 sous i 6 diners.
35	02/05/1372	Pere Llorenç, prevere beneficiat	Rupià	Guillem Arnau, rector de l'altar dels Quatre Màrtirs	Parlavà	Els fruits de la dècima de la parròquia d'Ultramort que obté de les rendes del benefici dels Quatre Màrtirs, constituït a l'església de Girona i rebedors a l'església de Santa Eulàlia d'Ultramort, per a tres anys (des del pròxim 1 de juny).	27 lliures i 5 sous anuals (15 lliures per Tots Sants i la resta per Pasqua).

³⁸¹ Cancel·lat posteriorment per Bernat Marquès.

36	03/05/1372	Pere Llorenç, prevere beneficiat	Rupià	Pere de Soler	Rupià	Els fruits de la dècima dels censos, tasques, agrers, drets i rendes que percep a raó del benefici de l'altar de Sant Esteve, a l'església de Ruplà, des del pròxim 1 de juny fins a 3 anys.	8 lliures anuals, a satisfer en dues meitats, per Sant Pere i Feliu i per Pasqua.
37	07/05/1372	Guillem Massiot	Torroella de Montgrí	Bernat Mestre, marmessor del testament de Pere Bonfill, difunt, d'Ultramort	Parlavà	Un censal de quatre mitgeres anuals de forment bo, net, sec i purgat, a la mesura currible del castell de Ruplà, a pagar per sant Pere i Feliu, per a satisfer l'aniversari que el dit difunt constituí a l'església d'Ultramort. S'han d'extreure d'un camp de terra que Pere Berenguer té en alou a "Camp des Coll", a la dita parròquia d'Ultramort, i d'un clos de terra del dit Pere Berenguer. També ven 20 sous.	48 lliures <i>b.t.</i>
38	07/05/1372	Guillem Massiot	Torroella de Montgrí	Jaumota, absent, vídua de Pere Pons	Ultramort	Una mitgera de forment sobre la terra anterior.	5 sous.
39	14/05/1372	Francisca, mare i tutora del pupil Esteve Amalric	Rupià	Guillem Alfofre	Rupià	Una terra, de censos excessius pel dit pupil. Està situada a la parròquia de Ruplà, al lloc dit "Pedró".	30 sous <i>b.t.</i>
40	17/05/1372	Arnau Fonellar	Ultramort	Guillem Garriga	Rupià	Un violari de 7 sous i 2 diners anuals, de vida natural del venedor i de la seva dona Francisca.	50 sous i 2 diners <i>b.t.</i>
41	17/05/1372	Joan Rossell i Guillema, sa muller	Foixà	Bernat Pi	Rupià	Un violari de 15 sous anuals, de vida natural del dit Joan i del seu fill Bernat Carmencó, de Foixà. S'han de pagar cada any dins la casa del comprador, a Ruplà.	105 sous <i>b.t.</i>

42	22/05/1372	Bernat Rossell, clergue del monestir de Santa Maria de Vilanera	Santa Maria de Vilanera	Bernat Puig, diaca	Sant Martí Vell	Tots els seus drets i accions contra Bernat Llorenç, de Fonolleres, i els seus béns, a raó de 90 sous que el dit Bernat Llorenç li tenia en comanda i pur dipòsit.	90 sous <i>b.t.</i>
43	29/05/1372	Miquel Martí	Parlavà	Pere Rubey, absent	Fonolleres	Tots els seus drets i accions contra els béns de Pere Castellona, de Rupjà, i Brunissenda, la seva muller, del deute de 9 lliures que reconegueren deure-li.	9 lliures <i>b.t.</i>
44	01/06/1372	Berenguer Terrades	Casavells	Francesc Beçon	Parlavà	Tots els seus drets i accions contra els béns que foren del difunt Pere Genís, de Casavells, a raó de 16 sous i 8 diners censals i anuals, d'un violari de 50 sous, de vida natural de certes persones. També, li ven els drets sobre del deute de 145 sous i 8 diners de solucions pretèrits del dit violari.	262 sous i 4 diners <i>b.t.</i>
45	04/06/1372	Margarita, vídua de Pere Castellona, i muller de Guillem de Vilanova, de Pedrinyà	Parlavà	Miquel Martí	Parlavà	Tots els seus drets i accions contra els béns que foren del seu marit Pere, difunt, a raó de l'esponsalici del seu marit.	-
46	14/07/1372	Berenguer <i>Costoni</i>	Rupjà	Bernat Pujol	Rupjà	Una terra a la parròquia de Rupjà, anomenada "Argila", i un hort de terra a l'Horta de Rupjà.	30 sous <i>b.t.</i>
47	14/07/1372	Berenguer <i>Costoni</i>	Rupjà	Bernat Negre	Rupjà	Una vinya amb terra a la parròquia de Rupjà, al lloc dit "Arenchs", i una terra dita "Jonquer" a la dita parròquia.	150 sous <i>b.t.</i>

48 ³⁸²	16/07/1372	Bernat Castelló, Beatriu, sa muller, i Dolça, mare del primer	La Sala	Dolça, muller de Guillem Sabater	Rupià	Un violari de 14 sous i 4 diners anuals, de vida natural del venedor i de la compradora i els seus supervivents,.	100 sous i 4 diners <i>b.t.</i>
49 ³⁸³	30/07/1372	Guillem Albert	Rupià	Bernat Prim	Rupià	Un violari de 20 sous anuals, de vida natural del dit Guillem i d'Avinent, muller sua, i dels seus supervivents.	140 sous <i>b.t.</i>
50	30/07/1372	Pere Ferrer	Rupià	Guillem Albert	Rupià	Un cens de 12 diners que el segon li prestava anualment per la festa de Sant Pere i Feliu a raó d'una feixa de terra que fou del mas <i>Costony</i> de Ruplà, situada a la "Condamina", a la dita parròquia.	20 sous <i>b.t.</i>
51	30/07/1372	Guillem Forester, sacrista	Parlavà	Bernat Romaguera, major de dies	Parlavà	Una <i>modicam</i> de peça de terra situada a la parròquia de Sant Feliu de Parlavà, a "Fonts".	14 sous <i>b.t.</i>
52	03/08/1372	Bernat <i>Pontoni</i> , teixidor	Ultramort	Berenguer Borràs, i Blanca, sa muller	Rupià	Unes cases amb terreny contigu al barri de Ruplà.	151 sous <i>b.t.</i>
53 ³⁸⁴	06/08/1372	Elisenda, vídua de Ramon Tomàs	Ultramort	Bernat Prim	Rupià	Un violari de 14 sous i 4 diners anuals, de vida natural de la dita Elisenda i de Guillem Massiot, de Torroella, i els seus supervivents.	100 sous i 4 diners <i>b.t.</i>
54	10/08/1372	Bernat Oller, i Brunissenda, sa muller	Matajudaica	Bernat Prim	Rupià	Una vaca de pèl roig i un vedell, que tindran en comanda a mig lucre	6 lliures i 10 sous <i>b.t.</i>

³⁸² Fou cancel·lat 21 25 d'octubre de 1386 per la dita Dolça.

³⁸³ Va ser cancel·lada, probablement en posterioritat, per les dues parts.

³⁸⁴ Va ser cancel·lat el 23 de febrer de 1382, per voluntat del dit Bernat Prim.

55 ³⁸⁵	10/08/1372	Joan Bosch	La Pera	Guillem Maiora, absent	Parlavà	Un violari de 15 sous anuals, de vida natural del venedor i de Pere Corretger, de la Pera, fill del comprador, i dels supervivents.	105 sous <i>b.t.</i>
56	10/08/1372	Ramon Ramadà	La Pera	Guillem Maiora, absent	Parlavà	Un violari de 15 sous anuals, de vida natural del venedor i de Pere Corretger, fill del comprador, i els seus supervivents.	105 sous <i>b.t.</i>
57	16/08/1372	Elisenda, vídua de Guillem Fidel	Ultramort	Pere Rovira, i Brunissenda, sa muller	Parlavà	Un censal de 25 sous anuals.	175 sous <i>b.t.</i>
58	15/08/1372	Pere Cebrià, i Guillema	Ultramort	Bernat Marquès, absent	Monells	Un violari de 15 sous anuals, de vida natural de Caterina i Joan, muller i fill de Bernat Marquès, i un altre de 15 sous de vida natural de Guillem i Beatriu, fills del notari Guillem Pons, i supervivents.	210 sous <i>b.t.</i>
59	16/08/1372	Guillem Boet, sa muller Margarita, el seu fill Guillem, i la muller d'aquest, Dolça	Ultramort	Bernat Marquès, absent	Monells	Un violari de 15 sous anuals, de vida natural de Dolça i Guillem i un altre de vida del mateix Guillem Boet i sa muller Margarita.	210 sous <i>b.t.</i>
60	27/08/1372	Berenguer Borràs, i Blanca	Rupià	Guillem Garriga	Rupià	Un violari de 14 sous i 4 diners anuals, de vida natural de Berenguer Borràs i Blanca	100 sous i 4 diners <i>b.t.</i>
61	01/09/1372	Pere Gerald, i Elisenda, sa muller	Ultramort	Bernat Marquès, absent	Monells	Un violari de 15 sous anuals, de vida natural del dit Gerald i de Ramon d'Orts, fill de Ramon d'Orts, de Cassà de Pelràs.	105 sous <i>b.t.</i>
62	04/09/1372	Pere Pons, procurador de sa muller Francesca	De Rupia, ara ciutadà de Barcelona	Pere Romaguera, i Brunissenda, sa muller, absent	Rupià	Una 'casalia' a Rupia.	50 sous <i>b.t.</i>

³⁸⁵ Va ser cancel·lat el 29 de maig de 1380, pel dit Pere Corretger.

63	07/09/1372	Pere Pons	De Rupjà, ara ciutadà de Barcelona	Bernat Jordà, i Elvira, sa muller, absents	Brancós, Rupjà	Una feixa de terra a la parròquia de Rupjà, a Sa Roca.	9 lliures i 10 sous <i>b.t.</i>
64	07/09/1372	Pere Pons	De Rupjà, ara ciutadà de Barcelona	Bernat Jordà, i Elvira, sa muller, absents	Brancós, Rupjà	Un camp de terra a la parròquia de Rupjà, al Rec Mitjà, en el qual afronta.	340 sous <i>b.t.</i>
65	09/09/1372	Pere Pons	De Rupjà, ara ciutadà de Barcelona	Francisca, muller de Ramon Canet, de Corçà	Rupjà	Una àrea de terra o farraginal a la parròquia de Rupjà, a la "Condamina des Mirador".	60 sous <i>b.t.</i>
66	10/09/1372	Pere Boet	Ultramort	Elisenda, absent, vídua de Guillem Fidel	Ultramort	Un violari de 28 sous i 8 diners anuals, de vida natural de Ramon i Gerald, fills de Berenguer Joan, teixidor de Rupjà.	200 sous i 8 diners <i>b.t.</i>
67 ³⁸⁶	10/09/1372	Pere Boet	Ultramort	Guillem de Púbol	Ultramort	Tots els seus drets i accions contra Guillem Boet, pare seu, i Margarita, la seva madrastra, i els fills d'aquests, germans seus, a raó dels 800 sous restants d'un deute de 1.000 sous en el qual eren obligats per un instrument notarial de l'agost passat.	800 sous <i>b.t.</i>
68	23/09/1372	Arnau Esteve i Arnau de Puig, marmessors	Bàscara	Brunissenda, vídua de Guillem Seguelors	Bàscara	La meitat d'un quadre de terra.	120 sous <i>b.t.</i> (estimació)
69	27/09/1372	Pere Berenguer, àlies Pere de Pi	Ultramort	Bernat Mestre	Parlavà	4 mitgeres de forment bo i net, a mesura de Rupjà, de cens anual, per sant Pere i Feliu, sobre tres vessanes d'un camp de terra que té en alou a la parròquia d'Ultramort, a "Camp des Coll", i altres.	-

³⁸⁶ Va ser cancel·lat el 27 d'abril de 1376, per voluntat de Guillem de Púbol.

70	28/09/1372	Pere Berenguer, àlies Pere de Pi	Ultramort	Jaumota, absent, vídua de Pere Pons	Ultramort	Una mitgera de forment bo i net, a mesura de Rupjà, de cens anual, per sant Pere i Feliu, sobre tres vessanes d'un camp de terra en alou a "Cap des Coll". També ven 5 sous de censal anual.	----
71	28/09/1372	Jordà d'Abellars, donzell	Rupjà	Bernat Romaguera	De Rupjà, ara habitant de Verges	Tots els drets que té sobre els béns que foren d'Arnau Soler, difunt, de Verges, a raó de 43 sous que li devia per tres solucions passades d'un censal de 28 sous i 8 diners anuals	43 sous <i>b.t.</i>
72	19/10/1372	Bernat Salvador, i Caterina, sa muller	Rupjà	Bartomeua, vídua de Ramon Moner	Rupjà	Una feixa de terra a la parròquia de Rupjà, a "Toronell" o "Molí Mitjà". I un quadre de terra a la dita parròquia, a "Arenys".	100 sous <i>b.t.</i>
73	23/10/1372	Guillem Bernat, i Maria, sa muller	Ultramort	Bernat Prim	Rupjà	Un violari de 14 sous i 4 diners anuals, de vida natural de Bernat i Joan, fills de Guillem Albert, de Rupjà.	100 sous i 4 diners <i>b.t.</i>
74	25/10/1372	Francisca, vídua de Pere Carbonell	Palamós	Pere Teixidor	Palamós	Una vinya amb terra que, per herència, posseeix la seva filla a la parròquia de Vila-romà i a Vall-llobrega, al lloc de "Morrada".	70 sous <i>b.t.</i>
75	25/10/1372	Bernat Pujol, i Francisca, sa muller	Rupjà	Guillem Garriga	Rupjà	Un violari de 7 sous i 2 diners anuals, de vida natural del dit Bernat Pujol, i de Guillema, filla seva, i supervivents.	50 sous i 2 diners <i>b.t.</i>
76	27/10/1372	Bernat Romaguera, menor de dies	Parlavà, ara habitant de Verges	Berenguer <i>Moreni</i>	Parlavà	Una casa a Parlavà.	50 sous <i>b.t.</i>

Taula 8. Béns immobles venuts gravats amb censos.

Nre. de la venda	Tipus de bé	Localització	Senyor directe	Censos/agrers	Pagament
8	Terra	Mas des Pla (parròquia de Sant Julià de Corçà)	Monestir de Sant Miquel de Cruïlles	Cens anual de 2 mitgeres i 2 quarteres de forment, a mesura de Monells.	Sant Pere i Feliu
9	Hort de terra	Horta de Rupjà	Bisbe de Girona	Cens anual d'1 quartera de forment, a mesura de Rupjà (s'ha de satisfer dins el castell).	Sant Pere i Feliu
11	Terra	Pedreria (parròquia de Sant Vicenç de Rupjà)	Prior del monestir de Santa Maria d'Ullà	Dels esplets, 2 tasques.	
13	Casa	Fonolles	Comanda d'Aiguaviva de l'Orde de Sant Joan de Jerusalem	Cens anual d'1 quartera de forment, a mesura d'Anyells.	Sant Pere i Feliu
14	Cortal	Fonolles	Almoina del Pa de Girona	-	
16	Casa	Fonolles	Almoina del Pa de Girona	Cens anual d'1 <i>anserem</i> (?).	Sant Pere i Feliu
18	Casa i edifici contigu	Rupjà	Bisbe de Girona	Cens anual de 2 gallines.	Sant Miquel
19	Terra	Coll de Cassà (parròquia de Rupjà)	Comanador de la Comanda d'Aiguaviva	Dels esplets, la tasca i el braçatge.	
25	Casa	Ultramort	Bisbe de Girona/Francesc Gallard	12 diners al dit Gallard.	Sant Miquel
26	Vinya amb terra	Torre Milans o Erms (entre Rupjà i Foixà)	Berenguer Ferrer, de Foixà	Dels esplets, la tasca; i dels esplets del pa, la tasca i el braçatge.	

27	Vinya amb terra	Sa Roca (parròquia de Rupjà)	Prior de Sant Miquel de Cruïlles	Dels esplets, la tasca; i dels esplets del pa, la tasca i el braçatge.	
32	Casa	Barri de Rupjà	Bisbe de Girona	Cens anual d'1 quartera de forment a mesura d'Anyells.	Sant Pere i Feliu
33	Feixa de terra	Prat de Guitart (parròquia de Sant Feliu de Parlavà)	Benefici de l'altar de Sant Joan a l'església de Sant Isidor de la Pera	Cens anual d'1 mitgera de forment, i una 'ambosta'.	Sant Pere i Feliu
39	Terra	Pedró (parròquia de Rupjà)	Bisbe de Girona	Cens anual d'1 mitgera d'ordi, a mesura d'Anyells, per una part de la terra. Cens anual d'1 mitgera d'ordi a mesura de Rupjà, i 1 quartera de forment a mesura d'Anyells, i una gallina per Tots Sants.	Sant Pere i Feliu
46	Terra i hort	Argila i Horta (parròquia de Rupjà)	Bisbe de Girona	Cens anual, per la terra, de 2 sous barcelonesos de tern. Cens anual, per l'hort, 12 diners, i a la sagristia de Rupjà, 6 diners, per lluminàries del mas Costony.	Sant Pere i Feliu
47	Vinya i terra	Arenchs i Jonquer (parròquia de Rupjà)	Bisbe de Girona	Dels esplets de la terra, una tasca. I si fos cultivada 'de pa', dues tasques. Cens anual de 12 diners. Cens anual de 6 diners per la vinya, per a l'obra i fàbrica de l'església de Rupjà, per blat i oli, del mas Costony. Cens anual de 1 diner i òbol per la terra, a Pere Ferrer, ferrer de Rupjà.	Sant Pere i Feliu
51	Peça de terra	Fonts (parròquia de Parlavà)			
52	Cases amb terreny	Barri de Rupjà	Bisbe de Girona	Cens anual d'1 mitgera de forment.	Sant Pere i Feliu
62	<i>Casalia</i>	Rupjà	Bisbe de Girona	Cens anual d'un parell de gallines.	Nadal

63	Feixa de terra	Sa Roca (parròquia de Rupjà)	Comanador de la Comanda d'Aiguaviva	Dels esplets, la tasca i el braçatge.	
64	Camp de terra	Rec Mitjà (parròquia de Rupjà)	Bisbe de Girona	Dels esplets, la tasca i el braçatge	
65	Àrea de terra o farraginal	Condamina des Mirador (parròquia de Rupjà)	Bisbe de Girona	Cens anual d'1 mitgera de forment, a mesura vella.	Sant Pere i Feliu
68	Mig quadre de terra		Bisbe de Girona	(drets de domini directe)	
72	Feixa de terra i quadre de terra	Toronell o Molí Mitjà (parròquia de Rupjà) i Arenys (Rupjà).	Bisbe de Girona	Dels esplets de la feixa, una tasca. Cens anual per la feixa d'un parell de capons, per Nadal. Dels esplets del quadre de terra, dues tasques. Cens anual de 6 diners per el quadre, per Sant Miquel.	Nadal i Sant Miquel
74	Vinya amb terra	Morrada (parròquies de Vila-romà i Vall-llobrega)	Pere Pallarés, senyor del castell de Sant Esteve de Mar, que infeudat al senyor rei	Dels esplets, la tasca i el braçatge. Cens anual de 4 diners.	Sant Pere i Feliu
76	Casa	Parlavà	Abat del monestir de Sant Feliu de Guíxols	Cens anual de mig capó.	Tots Sants

APÈNDIX DOCUMENTAL 1

Document 1.

1268, desembre 5.

Venda. *Guillema de Rupia ven al bisbe de Girona, Pere de Castellnou, parent seu, els castells de Rupia i de Fonolleses, amb tots els seus drets i pertinences, i els dominis episcopals de Domeny, Sant Ponç i Fontajau, pel preu de 34.000 sous barcelonesos de tern.*

O. ADG, c. 18, n. 13 [PM 277].

A. Còpia del segle XIV: ADG, RC, f. 24v-26r.

B. Còpia del s. XIX; ACG, *Llibre Verd*, f. 4v-6r.

Extret de Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *El Cartoral de rúbriques vermelles de Pere Rocabertí, bisbe de Girona (1318-1324)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2009, doc. 63 (17), p. 271-276.

Instrumentum venditionis seu empcionis castri de Rupiano et iurium suorum.

Sit notum cunctis quod ego, domina Guillema de Rupiano, per me et meos, presentes atque futuros, gratis et spontanea voluntate ac nemine me cogente, set ob maximam utilitatem meam, vendo, et cum hoc presenti publico instrumento firmiter omni tempore valituro liberando trado, vobis, domino Petro, Dei gratia Gerundensi episcopo, consanguineo meo, et quibuscumque volueritis, in perpetuum, pro fino, francho, puro et libero alodio, totum castrum meum de Rupiano et castrum de Fonolieriis, cum fortitudinibus, turribus, palaciis, stadiis dictorum castrorum, domibus, muris, propugnaculis et omnibus hedificiis constructis et construendis a terra usque ad celum, et cum terris, trilliis, vineis, condaminis, laborationibus panis et vini et cum olivariis et aliis arboribus generum diversorum, et cum mansis et bordis, mansionariis et aliis quibuslibet habitacionibus, et cum militibus et feudis militum et peditum et cum baiulis et hominibus et feminis et cum donacionibus militum et baiulorum et peditum et aliorum quorumlibet cuiuscumque condicionis existant, ubicumque morentur, et cum molendinis, monariis, aqueductibus et reductibus et cum bosquis, ruviris, rippariis, garricis, stagnis, pratis, aquis, fontibus, pascuis, pasturis, silvis, venationibus, piscatis, rochis, podiis, costis, planis, correntibus, devesis, adempriviis, usibus, iuribus, adiacenciis, possessionibus et tenedonibus, censibus, agrariis, omnibus terre meritis, et cum terminis, introitibus et exitibus et pertinenciis et omnibus proprietatibus et integritatibus dictorum castrorum, et cum castlaniis, / albergis, botagiis, iuvis, batudis, traginis, gueytis, operibus, et cum districtu exeundi ad sonum et viafors dictorum castrorum et pertinenciarum eorumdem, cum homagio militum et peditum et cum aliorum servitutibus, iurisdiccionibus, questis, toltis, forciis, serviciis, adempramentis,

stabilimentis, placitis, firmamentis, cuguciis, exorchiis, intestiis, bannis, arsinis, capitibus fractis, firmamentis de directo, homicidiis, iusticiis, regaliis, terciis, laudismiis, foriscapiis, obventionibus, exactionibus et proventibus universis, et cum omni districtu ac mero et mixto imperio, et generaliter cum omnium rerum dominiis tacitis et expressis et cum iure patronatus quod habeo et habere debeo in duobus presbyteris seu locis presbyterorum qui sunt instituti in ecclesia Sancti Vincencii de Rupiano, et cum omnibus accionibus realibus et personalibus et cum omnibus aliis expressis et non expressis que dici vel nominari possint que ad dicta castra de Rupiano et de Fonoleriis vel ad me pertineant et pertinere debeant iure aliquo sive causa, cum omnium rerum dominiis tam in parrochia Sancti Vincencii de Rupiano et Sancti Felicis de Palarravano, Sancte Eulalie de Vulture Mortuo, Sancti Christofori de Fonoleriis, Sancte Marie de Serra, Sancti Aciscli, Sancti Mathei de Caneto, quam in quibuslibet aliis locis et parrochis universis.

Que quidem castra cum omnibus et singulis supradictis comprehensis et aliis omnibus universis que ad predicta castra de Rupiano et de Fonoleriis vel ad me pertinent vel pertinere debent iure aliquo sive causa, et que dicta castra vel ego habemus vel habere debemus ratione aliqua sive modo, cum omnibus melioramentis et augmentis in predictis factis et a modo faciendis, sicut melius dici, intelligi seu etiam excogitari potest, ad vestrum commodum ac bonum et sanum intellectum specialiter vel generaliter, principaliter vel accessorie ullo modo.

Si predicta omnia et singula et universa vobis et quibuscumque volueritis vendo et trado per finum, franchum, purum et liberum alodium perpetuo, precio triginta quattuor milium solidorum barchinonensium monete de terno, et pro duabus canonis seu porcionibus cotidianis panis, vini, denariorum et augmentorum presentium et futurorum et omnium aliorum, sicut duo canonici continue residentes recipiunt vel recipient in futurum in canonica ecclesie Gerundensis, quam vos et Capitulum Gerundense inde mihi dedistis, concessistis et assignastis habendas et percipiendas tam in absentia quam in presencia diebus omnibus vite nostre et etiam post me Petro de Sancta Eugenia, viro meo, diebus omnibus vite sue, si contigerit supervivere ipsum mihi, et etiam pro domo et forcia de Pariete Ruffino, pertinente mense episcopali, et loco vocato Domeyn, et pro omnibus aliis que mensa episcopalis habet et accipit vel habere et accipere debet in parrochia Sancti Felicis de Pariete Ruffino, Sancti Narcissi de Todilano, Sancti Poncii de Fonte Ajallo, et in aliis locis et parrochiis universis ratione predicte forcie de Pariete Ruffino et loci predicti de Domeyn, cum omnibus iuribus eorundem, que omnia similiter inde mihi / dedistis, concessistis et assignastis diebus omnibus vite mee et predicto Petro de Sancta Eugenia, viro meo, quamdiu vixerit, si contigerit supervivere ipsum mihi.

Super receptionem quorum XXX^a quattuor millium solidorum barchinonensium monete de terno renuncio scienter exceptioni non numerate, non habite et non solute peccunie, et exceptioni doli. Et si hec que vobis vendo plus valent aut de cetero plus excessissent in valorem, ea omnia gratis et ex certa sciencia vobis dono, titulo pure et perfecte donacionis irrevocabiliter inter vivos, et in remissionem peccatorum meorum et pro

remedio anime mee et parentum meorum et illorum specialiter quibus iniuriata sum nec plenarie satisfeci, renunciando scienter et expresse iuri quo deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur, et exceptioni doli et metus et actioni in factum et iuri restitutionis in integrum et omni alii iuri contra predicta in aliquo repugnanti.

Et ideo predicta castra et omnia alia singula et universa quorum vobis corporalem, vacuam et plenam possessionem tradidi pleno iure et me confiteor tradidisse de meo meorumque iure, posse et dominio extraho et eicio penitus in presenti, eadem omnia in vestrum et quorum volueritis ius, posse et dominium prorsus irrevocabiliter transferendo. Donans et cedens vobis et quibus volueritis in prefatis omnibus et singulis et in omnibus aliis pro premissis aut racione vel occasione predictorum vel aliquorum de premissis, seu racione fructuum, proventuum vel expletorum aut aliorum quorumlibet iurium seu rerum usque nunc inde perceptorum vel deinceps percipiendorum contra quaslibet personas cuiuscumque sexus, dignitatis vel condicionis existant, totum ius meum et locum quem et quod ego habeo vel habere debeo vel ad me spectant vel spectare debent racione aliqua sive iure, et in vos et quoscumque volueritis transfero penitus et transmito, et omnes voces, raciones, acciones meas, reales, personales, utiles, directas, speciales, generales, ordinarias, extraordinarias, privatas, publicas atque mixtas, mihi competentes vel competituras, constituens inde vos procuratorem et dominum in rem vestram propriam pleno iure sine revocatione aliqua et retentu, ad habendum, tenendum, omnique tempore sane, quiete et libere possidendum pro fino, francho, puro et libero alodio ad omnem vestram voluntatem et quorum volueritis perpetuo faciendam.

Mandans omnibus militibus et castlanis et baiulis ac omnibus aliis universis personis que pro premissis vel racione premissorum mihi aliquatenus teneantur ut vobis homagia faciant et tamquam suo domino obediant et inde vobis respondeant ac omnia alia faciant que mihi ante huiusmodi vendicionem facere tenebantur, absolvens eos omnes inde cum hoc presenti publico instrumento. Et convenio vobis per me et meos prefatam vendicionem ac omnia supradicta semper vobis et quibuscumque volueritis facere, habere, tenere et possidere in sana pace, et erimus inde vobis defensores et guarentes legitimi contra cunctam viventem personam. /

Verum si aliqua persona in predictis vobis tetigerit, contradixerit, forifecerit, emparaverit, perturbaverit, inquietaverit sine questionem aliquam vel demandam inde contra vos vel vestros moverit, ego et mei statim satisficiemus et respondebimus pro vobis et ante litis contestacionem in nos honus litigii suscipiemus et ducemus causam cum nostris propriis missionibus et expensis a litis principio usque in finem. Aut, si vos volueritis, possitis eam ducere per vosmetipsum, vobis tamen super hoc prius electione servata, remittendo vobis ex pacto necessitatem denunciacionis. Et si vos in propria persona causam malveritis ducere, convenio vobis reffundere omnes expensas circa litem factas et omnia dampna, gravamina, interesse et missiones quas et que vos vel vestros facere vel pati modo aliquo oportuerit, sive obtineatis in eam, sive subcumbatis, et quicquid et quantum a vobis evinceretur, et credamini de omnibus universis et singulis verbo simplici sine aliquo sacramento et testium probacione. Et pro hiis

omnibus universis et singulis complendis et atendendis ac de firma et legali evictione obligo vobis et vestris me et omnes heredes et successores meos ac omnia bona mea, mobilia et immobilia, et iura ubicumque presencia et futura.

Et ut hec omnia maiori gaudeant firmitate meo proprio motu iuro per Deum et eius Sancta Quatuor Evangelia, corporaliter tacta, predicta omnia et singula in omnibus et per omnia rata, firma atque segura habere, tenere et inviolabiliter observare, atendere et complere, nec in aliquo contravenire per me vel per aliquam personam interpositam, iure aliquo sive causa. Et si aliquo iure scripto vel non scripto, legali vel divino, publico vel privato, humano, canonico, ecclesiastico vel civili, novo vel veteri, sive excepcione vel occasione aliqua in posterum contra premissa vel eorum aliqua venire possem, illis omnibus renuncio per virtutem superius prestiti iuramenti.

Quod est actum nonis decembris anno Domini M° CC° sexsagesimo octavo.

Sig+num domine Guilleme de Rupiano, venditricis predicte, que hec omnia firmo, laudo, concedo ac iuro.

Huius rei testes sunt dominus Guillelmus de Montegrino, Gerundensis sacrista, Raimundus de Avinione, archidiaconus de Rogacionibus, Arnaldus de Iuviniano, Gerundensis canonicus, Raimundus de Olivaria de Flosciano, Jaçpertus de Botonacho, abbas Sancti Felicis Gerunde, Petrus de Balneolis, presbyter de Capitulo Gerundensi, Arnaldus Poncii, iurisperitus, Bernardus de Molleto, Arnaldus de Sancto Iacobo, canonicus Sancti Felicis, Petrus de Capmany, presbyter, Petrus de Dexesa, de Rupiano, et Andreas de Olivaria, de Vulture Mortuo.

Sig+num Michaelis de Ulmo, qui hec scripsit mandato Bernardi de Vicco, publici Gerunde notario. Raimundus de Caciano, tenens locum Bernardi de Vicco, publici Gerunde notario, subscribo.

Document 2.

1269, maig 23.

Venda. *El comte Hug [III] d'Empúries i el seu fill Huguet cedeixen al bisbe de Girona, Pere de Castellnou, la jurisdicció civil i criminal del castell de Rupjà (també el dret de notaria), sobre els llocs de Rupjà, Ultramort i Parlavà, els homes d'església de Fonolleres i la meitat dels homes de Serra; a canvi, el bisbe renúncia a la jurisdicció sobre Canet i Sant Iscle.*

O. ADG: c. 18, n. 57, carta partida.

A. Còpia de 1269: ADG, c. 18, n. 57b.

B. Còpia de 1271: ADG, c. 18, n. 74.

C. Còpia de 1272: ADG, c. 18, n. 14.

D. Còpia de 1284: ACG, perg. 1461 [PM 281].

E. Còpia del segle XIII: ACG, perg. 1637.

F. Còpia del s. XIV: ADG, RC, ff. 28r-29v, ex O.

G. Còpia de 1358: ADG, c. 18, n. 61 [PM 281].

Extret de Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ. *El Cartoral de rúbriques vermelles de Pere Rocabertí, bisbe de Girona (1318-1324)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2009, doc. 64 (19), p. 276-280.

Instrumentum iurisdictionis et meri imperii date per comitem Impuriarum episcopo Gerundensi in castro de Rupiano et eius terminis.

Noverint universi quod nos, Poncius Ugo, Dei gratia Impuriarum comes, et Uguetus eius filius, gratis et ex certa sciencia et nostra mera liberalitate ob honorem et reverenciam Gerundensis ecclesie matris nostre et ob dileccionem et affectionem quam habemus ad vos, reverende pater Petre, divina inspiracione episcope Gerundensis, per nos et per omnes successores nostros, damus et concedimus pure et libere donacione simplici et irrevocabili inter vivos vobis, et omnibus successoribus vestris, perpetuo, dominis castri de Rupiano, pro libero et francho alodio omnem iurisdictionem civilem et criminalem et omne merum ac mixtum imperium in castro, villa et parrochia de Rupiano, et in villa et tota parrochia de Ultramorte, et in villa et tota parrochia de Palarafano, et in hominibus et feminis habitantibus et habitaturis in predictis locis, presentibus et futuris, ita quod vos et successores vestri, domini castri de Rupiano, possitis, per vos vel per baiulos vel alios officiales vestros seu quoscumque alios volueritis, uti et exercere pure et libere omnem predictam / iurisdictionem et merum ac mixtum imperium in castro et villis, parrochis et locis antedictis, sine omni contradiccione nostra et successorum nostrorum et sine aliquo retentu quem ibi vel inde

non facimus, salvo tamen et retendo nobis et nostris successoribus perpetuo iure et dominio nostro in personis propriis, si quas habemus vel de cetero habebimus in predictis locis, in hoc scilicet, quod teneantur nobis et nostris successoribus perpetuo firmare et facere ac sequi directum et respondere sicut quilibet tenetur firmare et facere ac sequi directum et respondere suo domino, propter quam retencionem non intelligimus vobis aliquid subtrahere neque nobis retinere de predicto mero et mixto imperio in nostris personis propriis antedictis.

Item damus et concedimus vobis et successoribus vestris dominis castri de Rupiano perpetuo eodem modo quod in dicto castro possitis semper constituere et habere publicum notarium qui possit et valeat auctoritate vestra et successorum vestrorum publica conficere instrumenta.

Item damus et concedimus vobis et vestris successoribus dominis castri de Rupiano, perpetuo, eodem modo, totam civilem iuridiccionem in mansis, et bordis, et hominibus et feminis habitantibus et habitaturis in eisdem, quos mansos et bordas ecclesia Gerundensis habet in villa et tota parrochia Sancti Christofori de Foneileris, et in hominibus et feminis qui de dictis mansis et bordis exierint et habitaverint in predicta villa et parrochia vel in ipsis mansis et bordis stabiliti fuerint. In aliis vero hominibus eiusdem ville et parrochie retinemus nobis et nostris perpetuo dictam civilem iuridiccionem.

Item damus et concedimus vobis et successoribus vestris dominis castri de Rupiano, perpetuo, eodem modo, medietatem tocus civilis iuridiccionis in hominibus et feminis, presentibus et futuris, habitantibus et habitaturis in tota villa et parrochia de Serra, ita quod nos et vos et successores nostri et vestri ponamus ibi baiulum et iudicem comuniter ad exercendam, tractandam et definiendam totam civilem iuridiccionem in predicta villa et tota parrochia de Serra, vel nos ponamus ibi unum baiulum et vos alium, ita quod illi duo baiuli gerant vicem unius communis et insimul exerceant omnia supradicta, et totum illud quod inde exierit dividatur medium per medium inter nos et vos et successores nostros et vestros. Salva tamen utrique nostrum et vestrum iuridiccionem sua in possessionibus et feudis que pro quolibet nostrum et vestrum ibi tenentur et tenebuntur.

De quibus omnibus supradictis a nobis superius vobis datis et concessis, mitimus vos in presenti in corporalem et vacuam possessionem vel quasi, ita ut ea habeatis et teneatis et omni tempore possideatis vos et successores vestri domini castri de Rupiano pro libero et francho alodio ad omnes vestras voluntates et dictorum successorum vestrorum perpetuo faciendas, sine aliqua contradiccione nostra et nostrorum, renunciantes super hiis specialiter et expresse illis legibus propter quas donaciones ab ingratu revocantur et omni alii iuri et consuetudini, privilegio et foro quibus contra predicta vel aliquid predictorum obviam ire possemus nos vel successores nostri ullo tempore aliqua racione.

Et nos, Petrus, Dei gratia episcopus Gerundensis, ex certa sciencia confitemur et in veritate recognoscimus vobis, Poncio Ugoni, per eandem Impuriarum comiti, et vobis,

Ugueto, eius filio, quod nos non habemus nec habere debemus racione castri / de Rupiano, nec alia racione aliquam iuridiccionem civilem nec etiam criminalem in villa et parrochia de Caneto, iuxta ripam Ticeris, nec in villa et parrochia de Sancto Acisclo. Et si quam forte iuridiccionem ibi habemus vel habere debemus racione dicti castri vel alia racione, vel etiam domini ipsius castri condam habuerunt, illam totam iuridiccionem, gratis et ex certa sciencia, per nos et per omnes successores nostros et dominos castri de Rupiano, solvimus et remittimus vobis et successoribus vestris, in perpetuum, ita quod vos et successores vestri perpetuo possitis predicta exercere in predictis villis et parrochiis sine omni impedimento et contradiccione nostra et successorum nostrorum et ecclesie Gerundensis et dominorum castri de Rupiano. Salvo tamen et retento nobis et successoribus nostris perpetuo iure nostro et dominio et castri de Rupiano in possessionibus et feudis que pro nobis et pro dicto castro tenentur in locis supradictis et in boscho nostro de Mathela, in quo possimus ponere et habere foristarium et bannum, sicut est hactenus consuetum, et salvo nobis etiam et retento et successoribus nostris perpetuo iure et dominio nostro et castri de Rupiano in personis propriis quas habemus et de cetero habebimus in predictis locis, in hoc scilicet quod teneantur nobis et successoribus nostris firmare, facere ac sequi directum et respondere, sicut quilibet tenetur firmare, facere ac sequi directum et respondere suo domino.

Item, confitemur et recognoscimus vobis et successoribus vestris perpetuo quod vos habetis et [habere] debetis, et successores vestri per vos, merum imperium per omnes villas et parrochias supradictas, exceptis castro et villa et parrochia de Rupiano, et villa et parrochia de Ultramorte, et villa et parrochia de Palaravano, in quibus vos dedistis nobis merum et mixtum imperium pro ut superius continetur.

Item, confitemur et recognoscimus vobis et successoribus vestris perpetuo quod comes Impuriarum in novitate sua habet bovaticum in hominibus castri et parrochie de Rupiano et aliorum omnium locorum supradictorum, in quo bovatico episcopus Gerundensis recipit decimam iure episcopali, quod tamen bovaticum comes Impuriarum recipiat in dictis locis, pro ut consuetum est recipi. Si tamen domini castrorum comitatus Impuritanensis recipiunt aliquam partem in bovatico racione castrorum, nos et successores nostri domini de Rupiano recipiamus eandem partem simili racione castri de Rupiano in bovatico predicti castri et terminorum eiusdem.

Actum est hoc X kalendas iunii anno ab incarnatione Domini M^o CC^o LX° nono.

Ego, Poncius Ugo, comes Impuriarum, qui hec firmo, sig+num.

Sig+num Ugonis de Impuriis, qui hec firmo. Ego, Petrus, Dei gratia Gerundensis episcopus, subscribo.

Testes huius rey sunt Iaspertus, abbas Sancti Felicis Gerunde, Bernardus, abbas Sancti Michaelis de Fluviano, Arnaldus de Miniana, precentor Gerundensis, Guillelmus Gaufridus, clericus Gerundensis, Raimundus, precentor Castilionis, Berengarius Dominici, de Castilione, Bernardus de Impuriis, de Gerunda, Arnaldus de Armentera, de Castilione, Guillelmus Assalitus, de Castilione, miles, Dionisius de Rivis Mortuis, miles, Petrus Bardonerius, de Castilione./

E+go, Matheus Eymerici, notarius publicus Castilionis, hec scripsi cum litteris rasis et emendatis in XXX^a linea, ubi dicitur «personis», die et anno quo supra.

Document 3.

1356, gener 15.

Nota. *Guillem Pons, notari del castell de Rupjà i dels seus termes, fa memòria de que Berenguer Nadal i Guillem Garriga, del dit lloc, tutors dels fills pupils del difunt Guillem Nadal, li llogaren unes cases on té la seva notaria, que són vora la casa de Pere Ferrer, per 6 sous anuals.*

AHG Notarial Ru 480 (12).

Memoria sit mihi Guillelmus Poncii, notari castri de Rupiano et terminorum eius, quod Berengarius Natalis et Guillelmus Garriga de Rupiano³⁸⁷, tutores infantum pupillorum filiorum Guillelmi Natalis, condam, conduxerunt sive logerunt mihi quasdam domos in quibus teneo dictam notariam que sunt infra et ante hospicium Petri Ferrari de Rupiano³⁸⁸, de die veneris que est XV dies iannuari anno a nativitate Domini M° CCC° L sexto, ad unum annum precio sive logerio VI solidos.

Document 4.

[1356]

Documents relacionats amb el nomenament del nou notari d'Ullà, Bernat Pedrera.

AHG Notarial Ru 480 (9).

Quant vos serets a Uylà presentats la letra del senyor bisbe al ba[ttle] [...] ab escrivà publich e aquella presentada requerits lo que us meta en P. [...] ³⁸⁹ e que faça fer ³⁹⁰ la crida axí com mosenyor lo bisbe li mana en la letra. [...] prenets vostra possessió en senyal de possessió, don vos ma a man los lib[res] de les notes e processses, e si era dia

³⁸⁷ Ratllat: *conduxerunt si.*

³⁸⁸ Ratllat: *ad unam a.*

³⁸⁹ Ratllat: *axí.*

³⁹⁰ Interlineat.

de plet, tenguessets lo [...] present e escriguessen per vos que que escrivís e luireus la clau de [...] un estan les escriptures e de tot fets fer carta e fet [...] incorporar la crida e la letra.

La crida sia aytal: ‘‘Ara oiats ho tot hom que·s fa assaber la cort [...] del senyor bisbe de Gerona, que com en Bernat Padrera, fiyll d’en [...] Padrera, batlle de Bàschera, haia comprada la notaria e es[crivania] del loch e terme d’Uyllà e tot dret d’aquella³⁹¹ d’en Arnau de Montrodon, del qual era, e que [...] lo dit senyor bisbe haia en per totstemps confirmada al dit B[ernat Pa]drera, per çò la dita cort de part del dit senyor bisbe [...] a tot hom generalment que el dit Bernat Padrera d’aquí ana[van] [...] e tengua per notari e escrivà publich del dit loch e terme [...] e ab aquell, ho substituït d’aquell, fassa cartes e altres escriptures, contractes autentichs e publichs, e no ab altre, dins lo loch e terme damont dit, sots pena de C solidos a cascun e per cascuna veguada.’’

Membrens que·m a horets del pex
que creu que si vayg visitar
non menjars de massa³⁹² fresch, mas
no creu que sia deçà dilluns.

Vostre Philip.

Aquell que substituirets deu jurar III coses: la primera qui[...] secret çò de que serà request per son offici e çò que notari deu [...] secret; la segona, que a raquesta de les gents farà cartes e altres [con]tractes leguts; la terça per tal cor lo carrech és vostre que sia bon e a vos³⁹³ ell tenent e regent l’offici.

Document 5.

1356, gener-març.

Nomenament. *Documents relatius al nomenament del nou notari substituït de l’escrivania d’Ullà, proposat pel notari del lloc i confirmat pel bisbe.*

AHG Notarial 480 (8).

³⁹¹ Frase interlineada.

³⁹² Interlineat.

³⁹³ Ratllat: *ten*.

Die iovis XVII die marci anno a nativitate Domini M° CCC° LVI, Bernardus Pedrera,³⁹⁴ scutiifer reverendissimi domini episcopi Gerundensis presentavit Guillelmus Bonet, de Uliano, regenti³⁹⁵ baiuliam de Uliano, quoddam patentem literam dicti domini episcopi et eius sigillo in dorso sigillatam cuius tenor talis est:

“En Berenguer, per la gràcia de Déu bisbe de Gerona, a l’amat en Guillem Bonet, tenentloch de batlle nostre d’Uylà, salutem et dileccionem. Com l’amat cambrer nostre, en Bernat, fiyll d’en Guillem Pedrera, batlle nostre de Bàschara, haia³⁹⁶ comprat d’en Arnau de Montrodon lo violari e tot dret que haia e haver devia en la notaria e escrivania d’Uylà, e fruyts e emoluments d’aquella, et la dita notaria e escrivania, ab tots drets e pertinències d’aquella al dit Bernat e als seus, haiam empertostemps confirmada, e ell creat, fet e constituït notari³⁹⁷ publich en la dita scrivania, e loch e terme nostre d’Uylà. [E] per mor d’açò, a vos per les presents cometem, diem e espresament manam [que el] dit Bernat Pedrera o aquell que ell volrrà, per nom seu, en continent, com per ell, per procurador seu serets request, posets e metats en corporal e reyal possessió [la] dita notaria e escrivania e de les escriptures, fruiyts, emoluments e drets d’aquella a ela pertanyents en qualque manera, e d’aquelles façats al dit Bernat o a son sub[stitut] o substituïts en aquella, ho a qui ell vollrà respondre entegrament sens [contra-]dicció per aquels de quis pertany ne sien a ell per aquella tenguts ne obligats en qualque manera. En carta volem que en lo dit loch façats per nom nostre [mana-]ment general ab veu de crida públicament que el dit Bernat Pedrera haïen e ten[gan] per notari nostre publich en l’escrivania, loch e terme nostre d’Uylà. E volem que açò [no] mudets.

Dada a Gerona a nou jorns de març en l’any de la nativitat de nostre [senyor] M CCC L sis.”

Qua letra presentata ibidem in continenti dictus Bernardi Pedrera requisivit dictum locumtenetem quatinus inducat ipsum in possessionem dicte scribanie; quibus pactis, in continenti, dictus locumtenentes una cum dicto Bernardo Pedrera intravit quoddam domum in qua sunt omnis libri et scripturis dicte scribanie et induxit ipsum in corporalem possessionem dicte scribanie. Et in signum vere et tradire possessionis tradidit³⁹⁸ manum ad manum quoddam librum notularum testamentorum, et alium librum notularum instrumentorum, et aliam librum *Librum curie* dicti loci, que fuerunt acta predictis die et anno presentibus testes Bernardo B[onet?] et Bonanatus Laurentii, ebdomedarius de Calabug, et Poncio Reg, capel[lanus] Uliani, quibus per actis in continenti dictus Bernardi Pedrera requisivit / [dicti?] tenentem baiuli quatinus faciat feri in dicto loco de Uliano preconizacionem [...].

³⁹⁴ Ratllat: *not[ari]*.

³⁹⁵ Ratllat: *la bay*.

³⁹⁶ Ratllat: *i*.

³⁹⁷ Ratllat: *puplic*.

³⁹⁸ Ratllat: *dictos*.

Et, in continenti, dictus baiulus mandavit Petro Mercaderii cum ana[...] feri per loca assueta in loco de Uliano preconizacionem que sequitur: ‘‘Ara...’’³⁹⁹

Quequidem preconizatio fuit facta et proclamata per dictum preconem locis assuetis in⁴⁰⁰ dicto loco Uliani⁴⁰¹ pro ut constat per relacionem dicti preconis die et anno prefixis. De quibus omnibus, dictus Bernardus Pedrera, petiit si feri et tradi publicum instrumentum per notarium infrascriptum ad habendum memoria in futurum, que fuerunt acta predictis die, anno, ora et loco, et presencia testes supradictis.

* * *

Eadem die dictus Bernardus Pedrera, notarius publicus⁴⁰² Uliani, cum instrumento facto in posse Petri de Pon[ce?], substituet Bernardi Boneti, notari, in dicta scribania. Et dictus Berengarius, et cetera, recipiens promisit et iuravit et notari publici domini episcopi, XVI die mensis ianuari anno VI.

Document 6.

[1371], juny 9. Rupia.

Procuració. *Graïda, muller de Guillem Pons, notari de Rupia, ordena procurador a Castelló [...], ciutadà de Girona, absent, per a exigir i recuperar de Jaume Esteve, de Ferreries, parròquia de Flaça, l'instrument de venda d'un censal i violari que aquest li havia cedit.*

AHG Notarial Ru 493, f. 3v-4r.

Sit omnibus notum quod ego, Grahida, uxor Guillelmi Poncii, notari castri de Rupiano, attendens me⁴⁰³ a Blanca, filia Francisci de Hospitali, quondam, vicinatus de Matha, parrochie Sancti Vincencii de Villa Asinorum, que⁴⁰⁴ primo fuit uxori Petri de Carraria, quondam, vicinatus de Çamora, dicte parrochie, et que nunc est uxori Iacobi Petri⁴⁰⁵, castri de Sancto Acisclo habere locum et cessionem⁴⁰⁶ in triginta quinque solidos barchinonenses de terno annualibus, rendalibus et censualibus, quos Berengarius de Carraria, parrochie de Villa Asinorum, dicte Blanche et suis et quibus voluerit, vendidit

³⁹⁹ Espai en blanc de mig foli.

⁴⁰⁰ Ratllat: *lo de*.

⁴⁰¹ Ratllat: *per*.

⁴⁰² Ratllat: *s*.

⁴⁰³ Interlineat.

⁴⁰⁴ Ratllat: *f*.

⁴⁰⁵ Ratllat: *gr*.

⁴⁰⁶ Interlineat.

ad censuale perpetuum pro libero et francho alodio in modo tam usu et nuda percepcione videlicet sive aliquibus terciis, laudisimis et foriscapiis et sive aliquo directo dominio. Et in centum solidos dicte monete annualibus et censualibus quos dictus Berengarius de Carraria dicte Blanca vendidit ad violarium omnia vita naturali ipsius Blanche et Sibilie, uxori Petri de Luppariis, maioris dieorum, parrochie de Cilrano, et alterius ipsarum superviventis.

Quam siquidem vendicionem predictorum triginta quinque solidos annualium dicti censualis perpetui et dictorum centum solidos annualium et rendibilium dicti violarii dicte Blanca et suis dictus Beengarius de Carraria fecit super omnibus et singulis bonis et iuribus suis, mobilibus et immobilibus, privilegiatis et non privilegiatis, ubique sunt, presentibus et futuris, precio septuaginta librarum dicte monete, de quibus sunt triginta quinque librarum pro precio dicte censualis perpetui, et aliem triginta quinque librarum pro precio dicti violarii, cum instrumento de predictis facto octava die decembris anno a nativitate Domini M^o CCC^o sexagesimo tercio, in posse Guillelmum Lobeti, notarii Gerunde, pro ut de dicta mea cessione melius et lacius constat per quoddam publicum instrumentum⁴⁰⁷ in castro de Sancto Acisclo, vicesima quinta die ianuarii anno a nativitate Domini M^o CCC^o septuagesimo, in posse Bernardi Bonifilii, auctoritate domini comitis Impuritani notarii publici castrorum de Occulostricto et de Sancto Acisclo et terminorum eiusdem,⁴⁰⁸ confecium.

Ideo, ex certa sciencia constituo, /⁴⁰⁹ facio, ordino⁴¹⁰ certum et specialem procuratorem meum vos, Castilionem de [...] civem Gerunde, licet absentem, ad petendum, exigendum, habendum et recuperandum⁴¹¹ a Iacobo Stephani de Ferrarariis, parrochie de Flaciano, dictum venditionis instrumentum dictorum censualis [perpetui] et violarii cui per dictum Iacobum Petri, virum dicte Blanche, extitit traditum [...] et ipsum Iacobum Stephani pro predictis conveniendum et reconveniendum. Et inde eidem apocham feri faciendum et firmandum, necnon etiam si a dicto Iacobo Stephani dictum instrumentum recuperare et habere⁴¹² non poteritis ad comparendum per me et nomine meo coram venerabili et discreto domino iudice ordinario civitatis Gerunde et ad petendum et suplicandum eidem domini iudici quatinus dictum vendicionis instrumentum de notula ipsius instrumenti que primis dictum Guillelmi Lobeti, notarii, esse iterum *abstecha* et reparari⁴¹³ et in mundum redigi a vobis nomine meo et pro me recipienti tradi faciat.

Et ad⁴¹⁴ prestandum sacramentum in anima mea quod dictam reparacionem non petitis in fraudem seu dolium alicuius set ad mei iuris conservacionem et quodcumque aliud iuramentis in et pro predictis necessarium et opportunum faciendum. Et etiam ad substituendum alium vel alios procuratorem vel procuratores in predictis et circa

⁴⁰⁷ Ratllat: *confectum*.

⁴⁰⁸ Ratllat: *confac*.

⁴⁰⁹ Ratllat: *facio et*.

⁴¹⁰ Ratllat: *vos*.

⁴¹¹ Interlineat: *ac [...] pro meo in iudicio et extra*.

⁴¹² Ratllat: *non*.

⁴¹³ Ratllat: *fa*.

⁴¹⁴ Ratllat: *iurandum*.

predictam qui eadem habeant potestatem. Et generaliter ad omnia alia et singula in predictis et circa predicta faciendum et exercendum que ad expeditionem negotiorum predictorum necessaria inveniatur et etiam opportunam et que potest et debet facere et expedire procurator legitime constitutus et que ego facere possem personaliter constituta etiam si talia essent que mandatum exigerent speciale comitens vobis et substituendis a vobis super predictis generalem et liberam administracionem cum plenissima facultate, promittens vobis et notario infrascripto, tanquam publice persone,⁴¹⁵ nomine vestro et omnium quorum interesse vel intererit aut interesse poterit legitime stipulanti, paciscenti et recipienti me, ratum et firmum perpetuo habituram quicquid per vos vel substituendum aut substituendam a vobis in premissis et circa premissa, actum, fuerit sive gestum et numquam revocabitur sub meorum bonorum omnium ypotheca.

Actum est hoc Rupiano IX die iunii. Testes Petrus de Solerio⁴¹⁶, presbitero de Rupiano, et Raymundus de Orto, de Caciano de Piloraso.

Document 7.

[1371], octubre 21. Rupià.

Àpoca. Bernat Mas de la Pera i Ramon Pons de la Tallada, marmessors testamentaris del difunt Bernat Cornell, clergue establert a l'església de Santa Maria de Castelló d'Empúries, reconeixen que han rebut de Francesc Català, prevere i comanador de l'hospital de pobres de Castelló, els 300 sous barcelonesos de tern que restaven d'un deute de 35 lliures que tenia amb el dit difunt.

AHG Notarial Ru 495, f. 96r-96v.

Sit omnibus notum quod nos, Bernardus de Manso de Piru et Raymundus Poncii de Talliata, manumissores et executores ultimi testamenti Bernardi Cornilii, quondam, clerici stabiliti in ecclesia sancte Marie Castilionis Impuritani, confecti sexta die ffebroari anno a nativitate Domini M^o CCC^o sexagesimo secundo, in posse Michaelis⁴¹⁷ Curçanini⁴¹⁸, notari publici olim regentis scribania castris de Talliata, / confitemur et recognoscimus vobis, discreto Francisco Catalani, presbitero et comendatori hospitalis pauperum ville Castilionis, quod⁴¹⁹ vos inter diversas vices seu solutiones solvistis mihi, dicto Bernardo de Manso, nomine quo supra, et ego nomine manumissorio quo supra, a vobis numerando habui et recepi omni mea voluntati omnes

⁴¹⁵ Ratllat: *vestro*.

⁴¹⁶ Ratllat: *pil*.

⁴¹⁷ Ratllat: *de Villanova*.

⁴¹⁸ Ratllat: *olim*.

⁴¹⁹ Ratllat: *vobis*.

illos trescentos solidos barchinonenses de terno qui per vos tempore mortis dicti Bernardi Cornilii eidem restabant ad solendum ex⁴²⁰ illo debito triginta quinque librarum barchinonenses de terno in quo vos estis dicto defuncto, quondam, principaliter obligati cum instrumento in posse Michaelis de Villanova olim notario dicte ville Castilionis racione in dicto instrumento contenta.

Et ideo renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et non recepte et doli⁴²¹ auctoritate dicte manumissorie facimus vobis et vestris et bonis vestris et vestris de predictis⁴²² trescentis solidos, ex dicto debito per vos restantibus ad solvendum bonum et perpetuum finem et finem pactum de ulterius non petendo, sine melius et utilio potere dici et intelligi ad omnem vestram et vestrorum bonum et sanum intellectum et volentes nichilominus et rogando percipientes tenere presentis publici instrumenti dicti Michaeli de Villanova notario et eius notulas tenentem quod vestri requisicionem notulam dicti debitorii instrumenti vobis cancellet vel si malveritis in publicam formam vobis tradat quoniam nos nomine quo supra dicta instrumentum debitorium pro cancellato et nullo habenti et haberi volumus.

Actum est hoc Rupiani XXI die octobris testes Bernardus Rosserii, presbiter deserviens in ecclesia sancti Vincencii de Rupiano, et Guillelmus de Candello, de Rupiano.

Document 8.

[1372], abril 15.

Àpoca. Graïda, muller de Guillem Pons, notari de Rupia, reconeix haver rebut de Pere Pagès, del dit lloc, de mans de Guillem Llagost, de Bàscara, 50 sous del deute del primer d'abril de 1369, d'aquells 50 sous de renda censal que el difunt Jaume Sanç, notari de Bàscara, li havia venut a la dita Graïda.

AHG Notarial Ru 497, f. 38r.

Grayida, uxor Guillelmi Poncii,⁴²³ notario de Rupiano, confiteor et recognosco vobis, Petro Pagesii de Rupiano, quod vos⁴²⁴ ut et districtu curie solvistis mihi et pro me tradidistis Guillelmo Lagosti, de Baschera, illos quinquaginta solidos qui mihi exsolvi debebat prima die mensis aprilis anni LXIX, ex illis L solidos rendalibus et censualibus

⁴²⁰ Ratllat: *illis de*.

⁴²¹ Ratllat: *per me et meos*.

⁴²² Ratllat: *trescentibus*.

⁴²³ Ratllat: *quondam, de*.

⁴²⁴ Ratllat: *solvistis pro me*.

quos Iacobi Sanchii, quondam, notario de Baschera, mihi et meis perpetuo vendidit cum instrumento in quo vos,⁴²⁵ Arnaldus Ferrari et Guillelmus Segueroni de Baschera intervenistis fideiussores. Et ideo renunciando ex etc. Ex pacto cedo vobis omnia iura contra heredes et bona dictorum Iacobo, Arnaldo Ferrari et Guillelmo Segueroni et etc.

Actum XV die aprilis, testes Petrus Vitalis et Petrus Poncii, clerici de Rupiano.

Document 9.

1372, maig 24. Rupia

Procuració. *Guillem Pons, notari de Rupia, ordena i constitueix procurador seu a Jaume Montiró, sastre de Castelló d'Empúries, absent, per a exigir i rebre en nom seu els 100 sous malgaresos que el difunt Bernat Surdí, cavaller de Vilanova, li havia llegat en el seu darrer testament.*

AHG Notarial Ru 496, f. 83v.

Sit omnibus notum quod ego, Guillelmus Poncii, notari castri de Rupiano et terminorum eiusdem, gratis constituo, facio et ordino certum et specialem procuratorem meum vos, Iacobus Montironi, sartorem ville Castilionis Impuritanum, licet absentem, ad petendum, exhigendum et recipiendum pro me et nomine meo a venerabilibus heredibus, manumissoribus et bonorum detentoribus venerabilis Bernardi Surdii, quondam, militis de Villanova, omnes illos centum solidos malgareses quos dictus venerabilis Bernardi Surdii, quondam, militis, mihi in suo ultimo testamento legavit sive dare mandavit, nec non eisdem venerabilibus heredibus seu manumissoribus dicti venerabilis Bernadi Surdii, quondam, militis, seu alii seu aliis personis nomine eorum dictum tradentibus et solventibus pro me et nomine meo, apocham et diffinicionem et pactum finissium, validum et solempnem de ulterius non petendo, et non faciendum et firmandum promitens in posse mei, ipsi notari, nomine vestre et nomine omnium aliorum quorum interest, intererit et interesse poterit, stipulantis mei semper ratum et firmum habere quicquid per vos actum, gestum seu procuratum fuiret in premissis sub obligatione omnium bonorum meorum ubique.

Quod fuit actum Rupiani et a me, dicto Guillelmo Poncii, firmatum et laudatum XXIII die madii anno a nativitate Domini M° CCC° LXX° secundo, presentibus testibus Raymundo de Orto, de Caciano de Pilo Raso, et Guillelmo Gomis, de Ultramorte.

⁴²⁵ Ratllat: *et quidam*.

Document 10.

[1372], setembre 13. Rupjà.

Procuració. *Graïda, muller de Guillem Pons, notari de Rupjà, i hereva de la seva difunta mare, Margarita, muller de Bartomeu Albert, de Besalú, amb el consentiment del seu marit, ordena i constitueix com a procurador al seu avi, Bernat Sagardí, de Besalú, per a la defensa dels seus drets hereditaris sobre els béns de la seva mare.*

AHG Notarial Ru 496 f. 167v-168r.

Sit omnibus notum quod ego, Grayida, uxor Guillelmi Poncii, notarii castri de Rupiano, et heres domine Margarite,⁴²⁶ matris mei, quondam, uxor Bartholomei Alberti, quondam, de Bisullo, de consilio et voluntate dicti viri mei, inferius firmantis, ac ex certa sciencia constituo, facio et ordino procuratorem meum certum et specialem ac etiam generalem vos, venerabilem Bernardum Sagardi, de Bisullo, avunculum meum, absentem tamquam presentem, ad deffendendum in iudicio et extra me et omnia bona mea et etiam bona que fuerunt dicte domine⁴²⁷ Margarite, matris mea, mihi nomine hereditario dicte matris mea pertinencia. Et etiam ad omnes lices, raciones et causas per me contra quascumque personas aut per quascumque personas contra me vel bona mea aut bona que fuerunt dicte domine matris mea mihi nomine hereditario⁴²⁸ ipsius ut predicte pertinencia moras et monendas tam agendo quam deffendendo qualicumque racione sive causa, et tam in foro ecclesiastico quam civili et sub ex comune iudicum quovicumque dictas et concedens vobis, dicto procuratori meo, et super predictis plenariam potestatem utendi, agendi, deffendendi et experiendi in iudicio et extra conveniendi et reconveniendi quoslibet personas.

Et si vobis videbitur ius super bonis meis firmandi, et pro ipsa iuris firma bona mea obligandi libellum et libellos dandi et offerendi⁴²⁹ et etiam recipiendi lices tam agendo quam deffendendo / ducendi et contestandi sacramento calumpnie et alterius generis iuramentum in animam meam prestandi et subvendi testes, instrumenta et alia probacionum genera producendi et productos et producta reprobandi triviam et deffectus opponendi sententiam et sententias, tam interlocutorias quam diffinitivas audiendi. Et ab ipsis et a quoviscumque gravamen illato, comunicato vel etiam inferendo si vobis videbitur appellandi et appellos petendi et recipiendi et appellacionum causas prosequena et dicendi ad effectum renunciando de facto. Et in causas concludendi et concludi petendi et videndi protestandi de iure meo requirendi. Et monendi et suplicandi et protestatis monicis requisitis et suplicatis repudendi, et de protestatis monitis

⁴²⁶ Ratllat: *uxor*.

⁴²⁷ Ratllat: *matris mea*.

⁴²⁸ Ratllat: *quo super*.

⁴²⁹ Ratllat: *sacramentum, calumpnie*.

requisitis et suplicatis publicum et publica instrumentum et⁴³⁰ instrumenta feri faciendi et recipiendi que et quociens vobis videbitur procuratores unum vel⁴³¹ pluriens aut licet contra et post subrogandi qui habeant idem posse, et ipsos destituendi et officium procuratoris iterum in vos resumendi. Et eos vel alios iterum substituendi et ponendi si et que vobis videbitur faciendum.

Et omnia alia in premissis et circa premissa libera faciendi et exererendi quecumque in eisdem, ego facere possem personaliter constituta, et relevans vos dictum procuratorem meum et substituendum seu substituendos a vobis ab ab omni onere satisfaciendi de iudicato solvendo araci habitacione promito notario infrascripto tamquam publice persone predictam omnia et singula et infrascripta a me legitime stipulanti et recipienti nomine vestro et nomine omnium aliorum quorum interest, interere et interesse poterit.

Et etiam sponte iuro per Deum et eius Sancta Quatuor Evangelia corporaliter a me tacta me ratum, gratum et firmum perpetuo habituram quicquid per vos aut substituendo aut substituendos a vobis in predictis et circa predictam actum, gestum, fecerit seu etiam procuratorum et nunquam revocabitur sub bonorum meorum ubique obligacione.

Et ego, dictus Guillelmus Poncii, vir dicte constituentis, consentientis predictis, laudo hoc et firmo.

Actum est hoc Rupiani, XIII die septembris.

Testes Raimundus de Orto, de Cacione de Piloraso, et Franciscus de Riaria, comorans Bisullini.

Document 11.

1374, abril 26. Girona.

Carta. *Bernat de Camps, canonge, Jaume Albert i Ramon Albert, preveres del Capítol de la Seu de Girona, manen a Guillem Pons, notari de Rupjà, i a Arnau Sa Guàrdia, prevere del dit lloc, que inspeccioni si la construcció d'un mur al pati de la casa de Pere Comte, de Rupjà, pot perjudicar la cosa pública.*

AHG Notarial Ru 500 (1).

Bernardi de Campis, canonicus, Jacobus Alberti et Raimundus Alberti, presbiteri de Capitulo Gerundensis vicarii in spiritualibus et temporalibus generales ecclesie

⁴³⁰ Ratllat: *infra*.

⁴³¹ Ratllat: *prole*.

Gerundensis sede vacante.⁴³² Discretis et nobis in Christo dilectis Guillelmo Poncii, notario, et Arnaldo ça Guàrdia, presbitero de Ruppiano; salute in Domino. Pro parte Petri Comitis de Rupiano fuit⁴³³ humiliter supplicatum quod cum ipse velit in aliqua parte seu mansi pro melioramento et augmento eiusdem construere parietem et hedifficium in quodam modico terre patio ei contiguo quod nedit et intendit esse de pertinenciis ipsius mansi et ad eius ademprivium ne per aliquem inde possiet reprehendi construendi dictum parietem licentiam sibi concedere dignaremur.

Ideo vobis de cuius discretione in domino confidimus conittimus per presentes quatenus ad dictum mansum comitis et patium terre personaliter accedentes et propriis oculis subiaentes vocate ad hec duabus vel tribus personis fidedignis et in talibus expertis nostro nomine videatis et recognoscatis si per construcionem dicti parietis rei publice vel alicui fiet seu generabitur preiudicium et si reperitis non fieri preiudicium eisdem Petro Comitis signetis nomine nostro ubi hedifficabit ipsum parietem et hedifficium quoviam nos si et pro ut signabitis et ordinabitis inde sibi concedimus licenciam tenore presentium letam. Datum Gerunde XXVI die mensis aprilis anno a nativitate Domini MCCCLXX quarto.

Document 12.

[1374], juliol 19. Rupjà.

Testament. *Guillem Pons, notari de Rupjà, ordena el seu darrer testament, en el qual constitueix com a marmessors el seu confessor Gerard Celrà, el seu gendre Bernat Marquès, de Monells, el seu germà Ramon Pons, de la Tallada, i la seva muller Graïda. Elegeix sepultura al cementiri de Sant Vicenç de Rupjà, d'on és parroquià, destinant-hi 5 sous. Declara el dit Marquès com a tutor dels seus dos fills pupils, Beatriu i Guillem, a qui institueix com al seu hereu universal.*

AHG Notarial Ru 500 [1374, juliol 19].

In nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti, Amen. Ego, Guillelmus Poncii, notario, detentus in firmitate de que me mori timeo morte corporali, cum bono sensu, plenaque memoria et integra loquela, ordino et conpono meam ultimam voluntatem ac condo, facio meum ultimum testamentum, in quo eligo atque pono meos manumissores et etiam executores huius mei ultimi testamenti videlicet venerabilem et discretum

⁴³² La mort del bisbe Jaume de Trilla (1369-1374), s'havia produït l'1 de març del mateix any. Jaume Albert i Ramon Albert, preveres del Capítol, havien esdevingut durant el seu govern vicaris generals. Josep Maria MARQUÈS; Èrika SERNA. <<La família Trilla i el sepulcre del cavaller Asbert, (†1334) de Vilanova de la Muga>>, *AIEE*, Figueres, 32 (1999), p. 113-125.

⁴³³ Dues paraules interlineades.

Geraldum Cilrani, rectorem capelle Beate Marie castri de Fuxano et confessorem meum et sacristani ecclesie Sancti Vincencii de Rupiano qui nunc est et pro tempore fuerit, et Bernardi Marchesii, de Monellis, generum meum, et Raimundi Poncii, de Talliata, fratrem meum, licet absentes, et dominam Grahidam, uxorem meam, presentem.

Quibus duobus ipsorum de quibus unus sic Bernardi Marquesii dono plenum et liberum posse omnia bona mea ad manus suas accipiendi et de eiusdem vendendi et distribuendi quot et quantitatem sufficientem ad solvendum omnia debita que debeo et legata omnia infrascripta exsolvendi et distribuendi in primis quidem erint omnia iubeo et mando exsolvi manumissoribus [espai blanc] Aloemani, sacriste, quondam, de Rupiano, centum quinquaginta solidos in quibus eis tenere pro precio hospicii in quo nunc maneo quod fuit dicti Alomani.

Item iubeo exsolvi omnia qua legata parvim in hec meo testamento facta et fienda, in primis / quidem iubeo corpus meum sepelli in cimiterio ecclesie Sancti Vincencii de Rupiano, cuius sum parrochianus, qui ecclesie dimitto cum suis clericis quinque solidos in sepulture mee.

Item dimitto sacriste dicte ecclesie pro melioramento, XII denarios.

Item dimitto cereis ardentis in ecclesie Sancti Vincencii de Rupiano, quem Corpus Domini Nostri Ihesus Christi in dicta ecclesia perpeatur quinque solidos.

Item dimitto candeles Beate Marie de Rupiano, XII denarios annuorum dicti.

Item dimitto cuilibet retulorum et lampadarum dicte ecclesie XII denarios annuorum dicti.

Item dimitto pro missis ob remedium anime mee in die sepulture mee cuilibet presbitero qui interficiter dicte mee sepulture, duodecim denarios pro quibus teneantur quilibet presbiter *ater* divinum intercedere pro anima mea.

Item dimitto fieri unum *novenal*, novem missarum scilicet quam a die sepulture mea usque ad novem die dicte mee sepulture unus presbiter celebret sine aliquo intervallo unam missam defunctorum, et dictus presbitero absolvat qualibet die super tumultum meum et detur dicto presbitero pro qualibet die XII denarios pro oblacionum, de bonis meis.

Item dimitto pro missis in dicta ecclesia de Rupiano celebrandis ob remedium animarum mei et donna Alaydis, quondam, primam uxorem meam, viginti solidos.

Item dimitto pro missis celebrandis ob remedium anime donne Beatricis, matris mea, quondam, in ecclesia Sancti Stephani de Maranyano, decem solidos.

Item dimitto pro missis celebrandis in ecclesia Sancti Iuliani de Virginibus ob remedium anime domini Guillermi Poncii, quondam, patris mei, X solidos.

Item dimitto pro missis celebrandis ob remedium animarum parentum meorum et mei in ecclesia Sancte Marie de Talliata celebrandis, viginti solidos.

Item recognosco domine Grahide, uxori mea,⁴³⁴ dotem suam et lucrum nupciali pro ut continentur in nuptias instrumentis inter me et ipsam confratris; et dimito dictam donnam Grahidam, uxorem meam, dominiam et potentem de omnibus bonis meis una cum herede meo universali infrascripto dum tamen vixerit caste et fecerit negocia dicti heredis mei utiliter atque beni, ita que de ipsis bonis provideatur sibe et heredi meo universali infrascripto iuxta posse et facultates ipsorum bonorum meorum.

Item dimito iure institutionis et pro hereditate et legitima paterna Beatrice, filie mea, tres mille solidos subi solvendo per terminos et soluciones iuxta posse et facultate bonorum meorum requisicioni dicti Bernardi Marquesii et aliorum amicorum proximiliorum suorum et in hiis ipsam Beatrice, filiam meam, mei heredem instituo salvo quod si ipsa Beatrix obierit infra pupillarem etatem vel postea quemcumque sine prole legitima vel cum prole legitima que non perveniat ad etatem condendi testamenti substituo sibe in dicto legato heredem meum universalem infrascriptum salvis dicte filie mea si venerit ad etatem condendi testamentum trecentis solidos, de quibus ipso centum possit condere.

Item dimito pro missis celebrandis in capella Sancti Andree de Stagno de Occulostricto ob remedium animarum comfrarum confrarie dicti Sancti Andree deffunctorum, viginti solidos si ipsis animabus dictorum comfratrum tenere et si non tenere pro omnibus confraribus dicte confratrie celebrentur.

Item volo et iubeo quod de bonis meis solvantur in melioramentis dicte comfrarie quinque solidos, in quibus dicte comfrarie tenere ex / pacto unius morabatini auri a precicici X solidos quem alios quinque solidos dicte confratrie exsolvi.

Item dimito domine Caterine, filie mee, uxorisque dicti Bernardi Marquesii de Monellis, iure institutionis et in supplementum sue hereditatis ulter ea que sibe dedi tempore suarum nuptias quinque solidos et in hiis et aliis que tempore sui matrimonii sibe dedi iure institutionis ipsam mihi heredem instituo salvis mihi et remaneabus illesis condicionibus et retencionibus parvi apponitis et rececitis tempore sui matrimoni in instrumento donacionis per me sibe factem.

Item dimito Matheo Cilrani mancipio meo in remuneracione serviciorum mei factorum novem florenos auri de Aragonia.

Item omnia alia bona mea mobilia et immobilia quecumque sicut et obicumque dimito Guillermo, filio meo, et ipsum Guillermo, filium meum, heredem meum universalem facio, salvo quod superius sum testatus, et etiam salvo quod si dictus Guillermus, filius meus, obie[r]ut infra pupillarem etatem vel postea quomumque sine prole legitima vel cum prole legitima que non perveniat ad etatem condendi testamenti; in utroque dictorum casum substituo sibe et mihi instituo in heredem dictam Beatricem, filiam meam, si tunc vixerit, salvo dicto Guillermo filio sua hereditate et legitima paterna et quarta trabellianita siquer de dicta hereditate distrahere possit suo quam.

⁴³⁴ Ratllat: *donna*.

Et nihi tunc dicta Beatrix vixerit vel vixerit et postea obie[r]ut sine prole legitima vel cum prole legitima que non pervenerit ad etatem condendi testium in utroque dictorum casum substituo mihi instituo⁴³⁵ heredem meam dictam Caterinam si tunc vixerit, et ni tunc vixerit vel vixerit et obierit sine prole legitima vel cum prole legitima que non perveniat ad etatem condendi testamenti, substituo sibe et mihi instituo dictum Raymundum Poncii, fratrum meum, si tunc vixerit et ni tunc vixerit vel vixerit et obierit sine prole legitima vel cum prole legitima que non perveniat ad etatem condendi testamenti substituo sibi mihi in ipso tamen heredes pauperes Christi quibus ipso causa dividantur et distribuentur per reverendum dominum Episcopum Gerundem pro ut ipso domino Episcopo videbitur fore melius ordineandum ad salutem civiviarum mei et pro cuncti et benefactorum⁴³⁶ meorum.

Preterea ego, auctoritate huius mei testamenti in quancum de iuce possum dono et constituo et decerno in tutorem dictis filiis meis in quantum in pupillare etate constituti fuerint in tutorem et in quantum in adulta etate conscienci fuerint in tutorem dictum Bernardi Marquesii, generum meum et cognacum dictorum pupillorum, et dictum Bernardi Marquesii in tutorem dono ipsum depertendo ac in domino exortando quatenus dictos pupillos filios meos custodiat, manuteneat et nutriat diligenter ac bona eorumodem deffendat, manuteneat et nulluplicat iuxta posse. Et de eorum⁴³⁷ bonis inventarium faciat a tempore finite tutele comptum et rationem reddat et reliquer restituat et alia omnia faciat que tutor testamentarius facere, debere et tenere de iure.

Et hec quod sic mea ultima voluntate quam laudo et aprobo et quam volo valere iure testamenti que si non valet iure testamenti volo saluti quod valerit / iure codicillorum vel iure cuiuslibet alterius mea ultime voluntatis quo nulus de iure valeat possit in eternum.

Actum Rupiani XIX die iulii, testes huius testi vocati et rogati sunt Petrus Romaguera et Petrus eius filius, Berengarius Vitalis, çabaterius Berengarius Iohannis, Petrus Iohannis, Petrus Bernardus, Petrus Alamani, fabri, Arnaldi de Gardia, clericus, omnes de Rupiano.

Document 13.

1374, agost 3. Rupjà.

Tutoria. *Galceran de Castells, jutge ordinari del castell de Rupjà i dels seus termes, atenent a la demanda de ratificació de Bernat Marquès, de Monells, sobre la tutoria dels fills del difunt Guillem Pons, notari de Rupjà, confirma aquest en la dita tutoria. El dit Bernat, per la seva part, es compromet a exercir correctament el seu ofici de tutor.*

⁴³⁵ Ratllat: *instituo*.

⁴³⁶ Lletra ratllada: *i*.

⁴³⁷ Interlineat sobre paraula ratllada: *dictorum*(?).

Noverint universi quod die iovis que fuit tertia mensis augusti anno a nativitate Domini millesimo CCC^o LXX° quarto, coram venerabili et discreto domino Galcerando de Castellis, iudice ordinario castri de Rupiano et terminorum eiusdem, comparuit Bernardus Marquesii, de Monellis, tutor testamentarius Guillelmi et Beatricis, filiorum Guillelmi Poncii, quondam, notari dicti castri de Rupiano, et supplicavit et requisivit dicto domino iudici quot ipsum ad dictam tutelam confirmari deberet.

Et dictus iudex attentis dictis supplicatione et requisicione fore iustas et iuri et rationi *causoras* confirmavit dictum Bernardum Marchesii tutorem testamentarium predictum ad dictam tutelam, mandando eidem Bernardo Marchesii quantum dictos pupillos nutriat bonis moribus et eos et omnia eorum bona manuteneat, gubernet et deffendat utilia agendo et in utilia et dampnosa penitus evitando, et inventarium de eorum bonis faciat et computum et rationem tempore finite tutele ipsi iudici aut eius successori aut dictis pupillis reddat et relique restituat et alia faciat que pro tutorem legitimum datum et constitutum pupillis facere debet et tenere tam de consuetudine quam de iure.

Et dictus Bernardus Marchesii dictam tutelam et confirmacionem a dicto domino iudice gratis acceptans promissit dicto domino iudici et notario infrascripto tamquam publicis personis nomine dictorum pupillorum et omnium aliorum quorum interest vel interesse potere aut poterit legitime stipulantibus paciscentibus et recipientibus predictam omniam per dictum dominum iudicem mandata bene et fideliter proponere suo facere pro ut superius est *sibe* iniusto sub obligatione omnium bonorum suorum.

Et etiam iuravit per Deum et eius Sancta Quatuor Evangelia, corporaliter tacta predictam, attendere et complere et contra ea non venire aliqua racione. Et ego, dictus Galcerandus de Castellis, iudex predictus, predictis omnibus meam auctoritatem interpono provere et deceram.

Quod fuit actum in castro de Rupiano et a dicto Bernardo Marquesii firmatum et laudatum et per dictum dominum iudicem auctorizantem die et anno predictis, presentibus testibus Iacobo Petri de Sancto Acisclo et Bernardo Boniffilii, notario castri de Occulostricto, et Raymundo Poncii de Talliata.

Document 14.

1374, agost 3. Rupia.

Inventari. Bernat Marquès, de Monells, tutor testamentari dels pupils Guillem i Beatriu, fills del difunt Guillem Pons, notari de Rupia, confirmat en la tutoria per Galceran de Castells, jutge ordinari del castell de Rupia i dels seus termes,

ordena fer inventari dels béns dels dits pupils, que es troben a la casa del dit Pons.

AHG Notarial Ru 500 [3 d'agost de 1374].

Cum obdoli maculam evitandam et ad omnem dubium removendum ne bona pupillorum depereant tutores et curatores nec non alii qui bona regunt aliena teneantur facere inventarium seu repertorium de bonis et rebus qui et quos inveniunt in hereditatem illorum quorum in se tutelam sive curam suscripsint sive gerunt idcirco sig+no venerabilis sante crucis perpetuo ego, Bernardus Marchesii de Monellis, tutor testamentarius Guillermi et Beatricis, filiis Guillermi Poncii, quondam, notario de Rupiano, et a domino Galcerando de Castellis, iudice ordinario dicti castri et eius terminorum confirmato, in presencia notario et testes subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum infra tempus legitimum postque fui datus tutor incepti facere et feci inventarium seu repertorium de omnibus bonis et rebus dictorum pupillorum que inveni:

Primo hospicium in quo dicti pupilli in habitant cum domibus eidem contiguis quod est intus muros forcie de Rupiano pro ut confrontatur ab oriente et a circio in dicta forcia, a meridie in quibus dicti domibus Bernardi Borracii et in carrario, ab occidente in domibus Bernardi⁴³⁸ Prim.

Item in cellario sive intrata⁴³⁹, unum saccum repletum farine frumenti.

Item unum saccum de mestay.

Item unam pasteram⁴⁴⁰ aptam ad pestar.

Item unam postem abtam ad portandum panem.

Item quasdam mapas sive tovayes.

Item unum quardonum parvum.

Item tres sidacios.

Item unam tectam modici valoris.

Item unam tabulam comedendi.

Item unum⁴⁴¹ scannum sive banch parvum.

Item unum saccum cum una quarteria grani lini.

Item quasdam cuyraçes modici valoris.

⁴³⁸ Ratllat: *Borracii et in carrario.*

⁴³⁹ Interlineat.

⁴⁴⁰ Ratllat: *de.*

⁴⁴¹ Ratllat: *saccum.*

Item unum salomon parvum *aygader*.

Item unum scrineolum.

Item unum candelabrum sive *canalobra*, modici valoris.

Item unum dayum sive *day de ferra*.

Item unam postem.

Item unum *levador de cap de ferra*.

Item unam rasoram, sive *rasora de pa*.

Item unum *calfador de ayga*.

Item unam scrineam modici valoris.

Item unum scrineum camere.

Item unum scrineolum, sive *scrinyol* cum sale.⁴⁴²

Item unam vegetem sive botam *menys de frens*.

Item⁴⁴³ unam semalem sive *samal sgavalada*.

Item unam vegetem maresiam sive bota parvam.⁴⁴⁴

Item unum tinardum.

Item unum vixellum sive *vaxel sgavalat*.

Item duas alfabias virides sive *gerras vinaderas*.

Item unum dolium / sive *doiy vinader*.

Item unum garbellum sive *garbell padrer*.

Item duos quarterios⁴⁴⁵ carniū salsarum.

Item duos sagimens sive sagins porchi.

Item sexsaginta ragols vel circa.

Item duos saccos vaciuos.

Item duas *punites(?) ferri*.

Item unam selam sedendi.

Item duas tinas miganceras.

Item quinque cercles fusti.

⁴⁴² Ratllat: *item unam canastelam sive canestela de canes*.

⁴⁴³ Ratllat: *i*.

⁴⁴⁴ Interlineat.

⁴⁴⁵ Ratllat: *cari*.

Item unum vixellum sgavalat.

Item unam tinam et duas semals que sunt in castro de Occulostricco.

Item unam saumatam vini.

Item tres vegetes sive botas mareasias.

Item quatuor quarratellos vinarios sive *quatre vaxelets patitz*.

Item *dos matels de dona moratz*.⁴⁴⁶

Item unam vegetem portadoram sive *bota*.

Item *una cota blava clara de dona et altre morada*.⁴⁴⁷

Item unam semalem.

Item unam gerram capitens unam⁴⁴⁸ botam.

Item I *mantel blau clar*.⁴⁴⁹

Item unum dolium sive *doy vinader*.

Item unam tramosteriam terre.

Item una *gonela de dona verda*.⁴⁵⁰

Item quamdam cotam sive *cota de burell*.

Item unam gramasiam panni blavi claris.

Item unam cotam et unam gramasiam panii lane *mesclat* cum pelle.

Item unum *lançol* vodici valoris.

Item una *mantelina de dona*.⁴⁵¹

Item duas cannas panni de candis blaus de amplitudine quatuor palmorum.

Item I *colar blanch*.⁴⁵²

Item unum mantellum panni claris⁴⁵³ modici valoris.

Item, in camera,⁴⁵⁴ tres matalaffios sive *matalaços*.

Item unum sacrilectum sive *saclit*.

⁴⁴⁶ Interlineat.

⁴⁴⁷ Interlineat.

⁴⁴⁸ Ratllat: *saumatam*.

⁴⁴⁹ Frase interlineada.

⁴⁵⁰ Frase interlineada.

⁴⁵¹ Frase interlineada.

⁴⁵² Interlineat.

⁴⁵³ Interlineat. Ratllat: *lividi*.

⁴⁵⁴ Interlineat.

Item unam colgam sive *colga de fust*.

Item duas *vanoas bonas*.

Item unam *vanova* modici valoris.

Item duos *lençols*.

Item alios duos modici valoris.

Item unum *coxinum* sive *coxin*.

Item unum *iubetum*.

Item unam *cotam lividem* sive⁴⁵⁵ *blava*.

Item unam *cotam panni de vermeli*⁴⁵⁶ *mesclat cum pellibus cirogrellorum*.

Item unum *manto de mesclat livide*.

Item unum *fassetum de burell*.

Item *aliu fassetum torongat*.

Item unam *cotam*⁴⁵⁷ *blavi claris de cadins* modici valoris.

Item unam *flaciatam*⁴⁵⁸ *magnam ab listes*.

Item unum *par*⁴⁵⁹ *caligarum panni lividi*.

Item *aliu par caligarum panni albi*.

Item unum *capucium panni mesclat*.

Item unum *coxin*.

Item *quasdam femuralias sive bragas*.

Item unam *sanalliam*.

Item unum *mantellum gimgolat* modici valoris.

Item unam *gerram cum duobus quartenebus oleiy parum plus vel minus*.

Item *ferraduras de poall*. /

Item unum *morterium cupi parvum cum sua manu*.

Item *dua candelobra sive canalobras ferri*.

Item unam *amforam vitream*.

⁴⁵⁵ Ratllat: *de drap*.

⁴⁵⁶ Interlineat.

⁴⁵⁷ Ratllat: *panni lividi*. Interlineat ratllat: *de cadins*.

⁴⁵⁸ Ratllat: *albam*.

⁴⁵⁹ Ratllat: *q*.

Item unum orinalem sive orinal.

Item unum brocal.

Item duos carts abtos ad aperandum lanas.⁴⁶⁰

Item unum *carnerot* modici valoris.

Item quosdam cardos.

Item unam postem fusti.

Item unam storam de⁴⁶¹ amplitudine quinquaginta palmorum.

Item unam curtinam cum siguts.

Item unum capellino sive *capel de pèl de pey*.

Item unam catedram sive cadira trocada.

Item unum scrineum.

Item unam torram parvam.

Item unum *rusem ministum(?)* virmilii.

Item unum panestronum sive *panestra*.

Item unum cisorium fusti sive *teyador gran*.

Item unam sanalliam migerall.

Item unum scrineolum modici valoris.

Item quosdam fornellos sive *fornels*.

Item quasdam mapas sive *tovayes*.

Item unum banchum sive *banch*.

Item unum *archibanch*.

Item duas mapas sive *tovayes*.

Item duos tovayonos.

Item duas tovayolas.

Item sex cantonos de aguya lapideos.

Item unum cultellum.

Item unum capucium panni blavi claris modici valoris.

⁴⁶⁰ Ratllat: *Item unum tramuterium(?) fusti*.

⁴⁶¹ Ratllat: *ap*.

Item in camera scribanie videlicet⁴⁶² unum lectum et unam coceriam sive *cocera* et unum sacalectium et unum capciale.

Item alium lectium videlicet unam colgam modici valoris, et unum sacelectum et unum matalaffium et unum travasserium et due lintiamina sive lençols et unam vanova modici valoris et unam flaciatam albam modici valoris.

Item aliam flaciatam listad.

Item unum scutum sive *scut*.

Item unam lantciam.

Item unam storam de amplitudine⁴⁶³ XIII palmorum modici valoris.

Item duas tovayes.⁴⁶⁴

Item duas tovayolas albes et duos tovayonos.

Item duos alios tovayonos.

Item unum lençol.

Item duo paria cuyleriarum sive de *cuyleres* argenti.

Item unum *coffra*.

Item unum *armarii*.

Item duos tovayonos et unum capud panni sive *cap de draps*.

Item unum lençol et unam vanovam.

Item duos tovayonos.

Item duas tovayolas.

Item unum coxinum sutum de serico.

Item unum *aufaridor* panni.

Item unam candaleriam sive *candalera ferrad*.

Item unum librum cohepertum de *vermey*.

Item unum *lençol* modici valoris.

Item unum lectum videlicet sacrilectum et unam coceriam modici valoris.

I porch.⁴⁶⁵

Item duas duodenes cisorium *eiferri*, de fust et de terra.

⁴⁶² Interlineat. Ratllat: *videlicet*.

⁴⁶³ Ratllat: XXX. Interlineat la xifra de XIII.

⁴⁶⁴ Frase interlineada.

⁴⁶⁵ Interlineat.

Item unam storam modice valoris.⁴⁶⁶

Item duas taceas argenti sive *taces*.

Item / unum ciffum sive anap de argento.

Item unum archimbanch.

Item unam concham de aram.

Item unam bacinam.

Item duas ollas cupi, unam magnam et aliam parvam.

Item unum pelvim sive baçin stagni. Item unam peroleram.

Item duas taceas vitreas.

Item duas cohopertorias sive cubertores ferri.

Item unam citram de leuton.

Item duas sartagenis sive *paelas*.

Item unam giradoram.

Item duas lenes ferri et quosdam quinias.

Item duas locias.

Item quasdam moles ferri.

Item duos verutos sive *asts* ferri parvi et unum magnum.

Item duos lumanerios sive *lumanés*.⁴⁶⁷

Item duos morterios lapideos.

Item unam concham lapideam.

Item aliam concham fusti.

Item unam quaçam sive *caça*.

Item duos trebey sive *ferres de foch*.

Item unum boxium fusti.

Item⁴⁶⁸ XVIII scutellas fusti.

Item duas tabulas.

Item tria scanam sedendi.

⁴⁶⁶ Ratllat: *Item unam gerram. Item unam canastellam cum plumis.*

⁴⁶⁷ Ratllat: *Item unam rasoram abtam ad rade.*

⁴⁶⁸ Interlineat. Ratllat: *XVII.*

Item duos saccos et unam postem.

Item unam sortem cantonum lapideos.

Item unum portale *picat*.

Item duas postes.

Item unam securii sive *dastral*.⁴⁶⁹

Item quosdam *bastz* asnii.

Item unum roncinum cum sela et sparonos.

Item in scribania:

Primo unum librum qui vocatur “Rotlandin” qui incipit de litera alba “*Antiquis temporibus...*”.

Item alium librum papiri qui vocatur “Vadell” qui incipit “*Ego, Guillelmus Vedelli...*”.

Item alium librum papiri qui vocatur “Constitutiones qui incipit “*Antequam Usatici...*”.

Item unum librum vocatum “Salteri” cohepertum de *valut* virmileum.

Item unum lectum videlicet⁴⁷⁰ et unum sacrilectum, et unam flaciatiam, et unam vanovam modici valoris, et unum par lintiaminum modici valoris, et unum travaserium modici valoris.

Item unam ligonem.

Item quandam podadoram ferri.

Item duos tinterios plumbi.

Item unum scanium sive *banch* sedendi.

Item unam cotam de candis lividem scuram.

Item unam tunicam parvam panni lividi scuri.

Item unum *curtapeu* parvum.

Et nulla alia bona invenii in hereditate dictorum Guillermi et Beatricis, pupillorum protestor tamen et dieo in presencia notarium et testimonium subscriptorum quod si forte a modo / aliqua bona dictorum pupillorum invenire potero quod statem illa denunciabo iudici ordinario castri de Rupiano sive ipsa in inve[n]tario publico redigi faciam absque mora.

⁴⁶⁹ Ratllat: *Item unam palanm fusti. Item quasdam ianuas sive portes modici valoris.*

⁴⁷⁰ Ratllat: *unam cateram modici valoris.*

Quod fuit actum Rupiani, et a dicto Bernardo Marchesii tutore firmatum et laudatum, tertia die augusti anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo quarto, presentibus me, notario infrascripto, et Jacobo Petri, de Sancto Acisclo, et Matheo Cilrani, de Fuxano.

Document 15.

[1356-1357?]

Carta. *Elisenda presenta una carta a Guillem Pons, notari de Rupità, en la que es queixa de no haver rebut en forma pública un instrument que, a més, havia estat escrita per Francesc Molins, carent de qualsevol autoritat.*

AHG Notarial Ru 6 (10).

Quod vos, discretus Guillelmus Poncii, notarius de Rupiano, non debantur redigere in mundum quandam [*instrumentum*] que dicitur fore loco consti Petri,⁴⁷¹ filii Bernardi Vitalii, condam, predicti loci,⁴⁷² patet scilicet ipsa scriptura fuit et est scrip[...] *privata*, et non fuit recepta per nos vel alium habentem auctoritatem scilicet solum fuit scripta per F[*ranciscus*] Mulines, qui nullam auctoritatem habuit vel habebat et qui se loco testes subscripsit in ipsam scriptura sacque cum deficiat fuimus VII testium non est redigenda in mundum presentim cum careat unibus et effectu cum dictus Petrus tempore quo dicta scriptura fuit scripta per dictum Franciscum, esset pupillus et minor XIII annis et qui nullo modo poterat facere testimonium et hoc dicit et proponit Elicsendis, uxor Petri Raimundi, condam, de Rupiano, cuius itur est se oponere ad predictam protestando aliter contra vos, dictum Guillelmum Poncii, de iniusticia, dampnis, iniuria et expensis petens de hiis sibi fieri publicum instrumentum per vos dictum notarium.

I⁴⁷³ letra per me ipsum die martis intus portam exteriorum castrum de Rupiano, circa oram tercię, et oblata per dominam Elicsendis, presentibus iudice, et baiulo, et Petro Ferrari, et Petrus Vitalis et Berengarius de Branconibus, de Rupiano, [et] Guillelmus Foresterii, sacrista, et Guillelmo Rabiolli, de⁴⁷⁴ Palaravano.

⁴⁷¹ Ratllat: *Vitalis*.

⁴⁷² Interlineat.

⁴⁷³ Paràgraf amb un altre tipus de lletra. La contestació?

⁴⁷⁴ Ratllat: *Ep*.

Document 16.

[1374], agost 8. Rupjà.

Venda. *Bernat Prim, de Rupjà, ven a Graïda, vídua de Guillem Pons, notari de Rupjà, tots els drets que li pertanyen contra diverses persones, que s'enumeren, sobre cinc violaris, pel preu de 476 sous barcelonesos de tern.*

AHG Notarial Ru 500 (8 d'agost de 1374).

Sit omnibus notum quod ego, Bernardus Prim de Rupiano, gratis et es certa sciencia per mee et meos, cedo et dono titulo vendicionis vobis, Grahide, uxori Guillelmi Poncii, quondam, de Rupiano, et vestris, omnia iura et loca mea et omnes voces, vices, raciones et acciones meas, reales et personales, et alias quascumque mihi et meis ab hoc die in antea pertinentes et pertinere debentes ad usus et contra personas infrascriptas videlicet ad usus et contra Petrus Pericaç, de Fuxano, et eius uxor Francischa, principales, et Guillelmum Ollerii dicti castri de Fuxano fideiussorem et eorum bona, racione et accione et bonum decem solidos barchinonenses de terno rendalium, censualium ac annualium, quos dicti Petrus Pericaç et eius uxori Francischa, principales, et dictus Guillelmo Ollerii, fideiussor, mihi vendiderunt et dare et solvere promiserunt de omni vita duarum certarum personarum et alterius ipsarum superviventis per duos anni terminos cum instrumento in me assero confecto in presenti scribanie XVI die aprilis anno a nativitate Domini M° CCC° sexsagesimo nono.

Item ad usus et contra Bernardi Poncii et eius uxori [*espai en blanc*], principales, / et Guillelmum Ferrari, fideiussore, omnes de Palaravano et eorum bona et cuiuslibet ipsorum racione et accione illorum quatuor decim solidos et quatuor denarios barchinonenses de terno rendalium et censualium ac annualium quos dicti Bernardi Poncii et eius uxori [*espai en blanc*], principales, et Guillelmus Ferrarii, fideiussor, mihi vendiderunt et dare ac solvere promisserunt de omni vita duorum certarum personarum et alterius ipsarum superviventis pro duos terminos anni cum instrumento inde confecto in presenti scribania duodecima die octobris anno a nativitate Domini M° CCC° LX° septimo.

Item ad usus et contra Bernardum de Fonte et eius exorem Elicssendem de Rupiano et eorum bona et cuiuslibet eorum in solidum racione et accione illorum quindecim solidos barchinonenses de terno rendalium, censualium et annualium⁴⁷⁵ quos dicti Bernardi de Fonte et eius uxor Elicssendis mihi vendiderunt et dare ac solvere promisserunt de omni vita duorum certarum personarum et alterius ipsarum superviventis per duos terminos anni cum instrumento inde confecto in dicta scribania XXV die madii anno a nativitate Domini M° CCC° septuagesimo.

⁴⁷⁵ Interlineades les tres paraules anteriors.

Item adversus et contra Guillelmum Arnaldi et Guillelmum Ferrari de Palaravano et eorum bona⁴⁷⁶ cuiuslibet eorum in solidum racione et accione illorum quatuor decim solidos et IIII denarios barchinonenses de terno rendalium, censualium ac annualium⁴⁷⁷ quos dicti Guillelmi Arnaldi et Guillelmi Ferrarii michi vendiderunt ad violarium⁴⁷⁸ et dare ac solvere promisserunt de omni vita naturali duarum certarum personarum et alterius ipsarum superviventis per duos terminos anni cum instrumento inde confecto XVII die octobris anno a nativitate Domini M^o CCC^o LX° septimo.

Item adversus et contra Guillelmum de Candello et Berengarium Virgili de Rupiano et eorum bona et cuiuslibet eorum in solidum racione et accione illorum quatuor decim solidos et IIII° denarios barchinonenses de terno rendalium, censualium et annualium quos dicti Guillelmus de Candello et Berengarius Virgili michi vendiderunt ad violarium⁴⁷⁹ et dare ac solvere promisserunt de omni vita naturali duarum certarum personarum et alterius ipsarum superviventis per duos terminos anni cum instrumento inde confecto in dicta scribania IX die septembris anno a nativitate Domini M^o CCC^o LX° septimo.

Que instrumenta pro vobis stare volo vel illa si volueritis in formam publicam⁴⁸⁰ tradi per notarium de Rupiano, quibus iuribus et accionibus possitis vos et vestri et quem seu quos volueritis uti agere et emparari in iudicio et extra, tam in agendo quam in deffendendo quam in cu[n]ctis aliis modis dictas quantitates a dictis Petro Pericaç et Francischa eius uxorem, principalibus,⁴⁸¹ et Guillermo Ollerii, fideiussor a Bernardo Poncii et eius uxor [*espai en blanc*], principalibus,⁴⁸² Guillelmi Ferrari fideiussore et Bernardo Fonte et eius uxor Elicssendis et a Guillelmo Arnaldi et Guillelmi Ferrari et in dicto et a Guillelmo de Candello et a Berengario Virgili et bonis eorum et⁴⁸³ cuiuslibet ipsorum in solidum per duos terminos anni de omni vita naturali⁴⁸⁴ certarum personarum in instrumento dictorum vendicionum per predictis super nominatos mihi ut predicatur factorum petere exhigere consequi et habere *apiad* evidere fines et apochas facere et omnia alia in predictis et circa predicta libera facere et ex cetera quecumque ego facere poterius ante huiusmodi instrumenti confeccione et iurium cessionem instituentes et facentes vos et vestros de et super predictis in quibus / presentem vobis facio cessionem veros dominos et procuratores ut iurem vestram propriam ad faciendum inde vestras omnimodis voluntates, volens et tenere huius prestatis publici instrumenti continentis vicem epistole in hoc parte mandans omnibus et singulis personis superius nominatis mihi obligatis qui de predictis mihi et meis repudere et satisfacere teneatur, tenebantur et tenebutur quarum vobis et vestris de eisdem repudeant et satisfaciant et repudere et satisfacere teneantur pro ut mihi et meis repudere et satisfacere tenebantur

⁴⁷⁶ Ratllat: *et quor*.

⁴⁷⁷ Interlineat des de *rendalium*.

⁴⁷⁸ Interlineat.

⁴⁷⁹ Interlineat.

⁴⁸⁰ Interlineades les tres paraules anteriors.

⁴⁸¹ Ratllat: *et P^o*.

⁴⁸² Ratllat: *a dictos* (?).

⁴⁸³ Ratllat: *q*.

⁴⁸⁴ Ratllat: *duarum duarum*.

ante huiusmodi instrumenti confectione, salvo cum et retraeto quod vos et vestri servetis et servare habeatis et teneamini instrumenta graciosia que ego feci dictis superius nominatis et suis causa quo redimant dicta violaria vel aliquem ipsorum et condiciones etiam in eisdem graciosis instrumentis apponitis.

Et facta primitus in nobis cessione predictam confiteor et recognosco me a vobis habuisse et recepisse pro precio⁴⁸⁵ eiusdem quadringentos septuaginta sex solidos barchinonenses de terno, renunciando ex [cepcioni] dicte peccunie non numerate et non recipre et doli,⁴⁸⁶ et legi que deceptis alter dimidiam iusti precii subvenitur et omni iuri obvianti, dans diffiniciones et renunciacionis vobis et vestris donacione, iura et irrevocabili inter vivos si quibus de plus inde a nobis habere deberen(t) hanc vero cessionem vobis et vestris facio ad vestrum comodum et periculum sic quam de eviccionem vel interesse predictorum partes reddendo aut vel vobis vel vestris non teneat ullomodo pro deffendum aliquo qui vobis vel vestris invenerit in predictis mihi de contractibus et factis meis et meorum de quibus contractibus et factis mei et meorum vobis et vestris firmiter teneri promito de eviccionem et interesse predictorum in iudicio et extra, ac ubique obligando ad hoc vobis et vestris omnia bona mea ubique habita et habenda promittentes vobis et vestris⁴⁸⁷ predictam cessionem et omniam et singulam superdictam rata, grata et firma habere, tenere et servare, attendere et complere et non contravenire aliqua racione.⁴⁸⁸

Actum est hoc Rupiani VIII die augusti. Testes Guillelmo Alberti de Rupiano et Matheus Celrani de Fuxano.

Document 17.

1374, agost 17. Rupia.

Procuració. *Graïda, vídua de Guillem Pons, notari de Rupia, ordena i constitueix a Ramon Esquerda, fill de Bernat Esquerda, de Besalú, cosí seu, com a procurador, perquè actui en nom seu en el requeriment i percepció d'un censal de 50 sous anuals que li havia venut el seu difunt cunyat, Jaume Sanç, de Bàscara. A més, perquè intervingui en nom seu en la venda d'unes cases seves que posseeix a la vila de Besalú, com hereva de la seva difunta mare Margarita, fent-hi les corresponents èpoques i instruments necessaris.*

⁴⁸⁵ Ratllat: *eorum*.

⁴⁸⁶ Ratllat: *“promittentes vobis et vestris predictarum cessionem et omnia alia singula super dictam rata, grata et firma habere, tenere et servare et dictas quantitates rendales et censuales de omni vita naturali dictarum personarum in dictis vendicionibus instrumentis nominatarum et alterius ipsorum superviventis per dictos duos terminos anni facere, habere, tenere, percipere et possidere in pace et secure contra cunctos. Et inde vobis et vestris teneri promito de eviccionem omneque dampnis et interesse, litis et extra. Ita quod super quamcumque.”*

⁴⁸⁷ Ratllat: *ac etiam sponse iurans per Deum et eius Sancta Quatuor Evangelia corporaliter a me tacta.*

⁴⁸⁸ Dues lletres ratllades.

Grahida, uxor discreti⁴⁸⁹ Guillelmi Poncii, quondam, notarii castri de Rupiano, gratis constituo, facio et ordino procuratorem meum certum et specialem vos, Raymundum Squerdi, filium Bernardi Squerdi,⁴⁹⁰ ville⁴⁹¹ de Bisuldo, consabrinum meum, licet absentem tanquam presentem, ad⁴⁹² petendum, requirendum, habendum et recipiendum pro me nomineque meo quoddam instrumentum censualis perpetui de quinquaginta solidos rendalium⁴⁹³ et censualium pro cuilibet anno⁴⁹⁴, quod michi / [...] Jacobus⁴⁹⁵ Sancii,⁴⁹⁶ cognnaticus meus, quondam, de Basquera, principaliter, et Arnaldus Ferrarii et Guillelmum [...] Basquera⁴⁹⁷ et Petrus Pagesii de Rupiano, fideiussoriis nomine⁴⁹⁸ pro ut in dicto instrumento continetur quoddam⁴⁹⁹ instrumentum fuit confectum in pose discreti⁵⁰⁰ Iacobi de Olçinellis,⁵⁰¹ nunc notarium de Villamulorum, sicut degentem in dicto loco sive in dicta villa de Bisuldo.

Et etiam ad vendendum per me et nomine meo et alienandum ad imperpetum quasdam domos meas quas habeo, teneo et [po]ssideo in dicta villa de Bisuldo tanquam heredi donne Margarite, matris mea, quondam, illis personis et pro illo precio seu preciis pro quo seu quibus vobis videbitur faciendum. Et preciam⁵⁰² stipulati precia ipsorum domorum recipiendum et ad faciendum apochas de receiptis. Et emptorem sive emptores in corporalem possessionem inducendum. Et tam pro eviccionem quam ad⁵⁰³ bona mea obligandum et ad faciendum fieri et firmarii instrumentum seu instrumenta vendicionum et apocharum et alia quamcumque instrumenta in predictis necessaria ac etiam opportuna cum illis renunciacionibus et cautelis necessariis et oportuniis quibus vobis videbitur fore faciendum.⁵⁰⁴ Et ad renunciandum per me et nomine meo beneficio Senatus Consulti Vellejani et omnibus aliis⁵⁰⁵ renunciacionibus et aliis⁵⁰⁶ que in contractu empti et vendici fieri debere et⁵⁰⁷ requiruntur tam de consuetudine quam de iure, dans et concedens ac atribuere nobis iamdicto procuratori meo in et super predictis omnibus et singulis plenarie [...] ⁵⁰⁸ plenaque et liberam potestatem ac⁵⁰⁹ liberam et

⁴⁸⁹ Interlineat.

⁴⁹⁰ Ratllat: *consabr.*

⁴⁹¹ Interlineat.

⁴⁹² Ratllat: *h.*

⁴⁹³ Sembla que primer va voler escriure *rendalibus*.

⁴⁹⁴ Des de *et*, frase interlineada.

⁴⁹⁵ Ratllat: *Xanxo*.

⁴⁹⁶ Interlineat.

⁴⁹⁷ Interlineat.

⁴⁹⁸ Interlineat.

⁴⁹⁹ Interlineat.

⁵⁰⁰ Interlineat.

⁵⁰¹ Paraula ratllada: *dudu*[?].

⁵⁰² Ratllat: *pro*.

⁵⁰³ Ratllat: *pro deifcacione*[?] *quam* [...].

⁵⁰⁴ Ratllat: *Et omnia*.

⁵⁰⁵ Paraula ratllada i a sobre interlineada.

⁵⁰⁶ Interlineat.

⁵⁰⁷ Ratllat: *requirer*.

⁵⁰⁸ Interlineat. Ratllat: *super dependecibus*.

generalem administ[ra]cionem cum plenitudine sui iuris, et generaliter omnia alia et singula in premissis et circa premissa libere faciendi et exercendi in predictis et circa predicti quecumque necessaria seu decentia fuerunt vel etiam opportuna et qui ego facere possem si personaliter⁵¹⁰ interessem⁵¹¹, dandi, promitentes⁵¹² vobis, dicto procuratorio meo,⁵¹³ et notario subscripto tanquam publice persone nomine vestro⁵¹⁴ omnium quorum interest et interent legitime stipulanti er recipienti me habere ratum et firmum perpetuo totum⁵¹⁵ quantum per vos dictum procuratorem meum,⁵¹⁶ actum, gestum seu alia modo quolibet procuratum⁵¹⁷ fuit in premissis⁵¹⁸ cumque revocare sub bonorum meorum omnium⁵¹⁹ habitorum et habendorum ubique⁵²⁰ obligatione per etcetera et cautela.

Actum est hoc Rupiani XVII die augusti. Testes Matheus Cilrani de Fuxano et Bernardus de Croso de Palaravano.

Document 18.

1374, agost 18. Rupia.

Àpoca. Guillem de Candell, de Rupia, confessa haver rebut de Graïda, vídua de Guillem Pons, notari de Rupia, 540 sous i 2 diners barcelonesos de tern de la cessió dels drets sobre cinc violaris fets el mateix dia.

AHG Notarial 500 [18 d'agost de 1374].

Guillelmus de Candello, de Rupiano, confiteor [et] recognosco vobis, domine Grahide, uxori discreti Guillelmi Poncii, quondam, notari dicti castri de Rupiano, quod solvistis mihi et ego a vobis et numerando habendi reccipi omni mea voluntati omnes illos quingentos quadraginta solidos et duos denarios⁵²¹ barchinonenses de terno pro quibus vobis et vestris cessi totum locum meum ius in quinque violariio cum instrumento die presenti confecto in posse notari infrascripti pro ut in dicto instrumento habite et alia

⁵⁰⁹ Ratllat: *liberaln.* [?]

⁵¹⁰ Ratllat: *conscentia* [?].

⁵¹¹ Línia sincera ratllada.

⁵¹² Quatre paraules ratllades.

⁵¹³ Darreres tres paraules interlineades.

⁵¹⁴ Interlineat.

⁵¹⁵ Ratllat: *ed.*

⁵¹⁶ Tres lletres ratllades.

⁵¹⁷ Quatre lletres ratllades.

⁵¹⁸ Interlineat.

⁵¹⁹ Rtlat: *ubiq.*

⁵²⁰ Lletra ratllada.

⁵²¹ Interlineat.

lacijs omitutur conde renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et non recepte et doli de predictis quingentos quadraginta solidos et duos denarios facio vobis et vestris bonum et perpetum finem et firmum pactum de ulterius non petendo sic melius et utilius potere dici et intellige ad omnem vestrum et vestrorumque bonum et sanum intellectum.

Actum et testes ut supra.

[Rupià, 18 agost (de 1374), testimonis Bernat, fill de Berenguer Vidal, i Mateu Celrà, de Foixà].

Document 19.

1357, febrer 3. Ullà.

Inventari. *Berenguer Bonet, clergue i regent de l'escrivania d'Ullà en nom del notari Bernat Pedrera, rep per mitjà d'un memorial els diversos volums notarials de la dita notaria, que es descriuen.*

AHG Notarial Ru 6 (6).

Die veneris III die febroari anno a nativitate Domini M^oCCCCLVII⁵²² cum Berengarius Boneti, clericus Uliani, tenuisset et regisset scribania Uliani nomine et vice Bernardi Pedrera, notarium Uliani, et tenuisset pluriorum libros et protocoli notularum dicte scribanie usque in hodiernum diem. Et⁵²³ dictus Bernardus voluisset dictos libros et protocolla et dicto Berengario, ideo ipse Bernardi, voluerit dictos libros recipere cum inventario sive memoriale: primo,⁵²⁴ pro ut infra sequitur primo dictus Berengarius tradidit dicto Bernardi et ipse Bernardi ab ipsum Berengarius, in presencia notarium et testes infrascriptorum⁵²⁵ ad hoc specialiter vocatorum et ro[gatorum] habuit et recepit:

Primo videlicet quoddam librum curie diversorum contractorum qui incipit⁵²⁶ in III folio *Liber curie de Uliano* sub kalendario X kalendas marcii anno Domini MCCCXX.

Item quoddam alium librum curie, qui in⁵²⁷ IIII° folio *Anno Domini MCCCXL quarto*.

Item quoddam librum notularum cum postibus incipientem in II° folio *Anno Domini M^oCCC⁵²⁸ XXX tercio*.

⁵²² Possiblement, un error, es tracta de l'any 1357, com torna a indicar al final de l'instrument.

⁵²³ Ratllat: *fu fuisset*.

⁵²⁴ Ratllat: *primo*.

⁵²⁵ Ratllat: *h*.

⁵²⁶ Interlineades darreres dues paraules.

⁵²⁷ Ratllat: *secundo*.

⁵²⁸ Ratllat: *XXXX*.

Item quoddam alium librum notularum incipientem in II° folio *Anno Domini MCCCIV*.

Item, quoddam alium librum antichum notularum incipientem⁵²⁹ *MCCLXV*.

Item quoddam alium librum⁵³⁰ cohoptum vermilio incipientem in⁵³¹ II° folio *Anno Domini*⁵³² *M^o CC^o XC*.

Item quoddam librum cum cohopta pergameni incipientem in primo folio *Anno Domini MCCCXX septimo*.

Item quoddam alium librum cohoptum cum pergameni incipientem in primo folio *Anno Domini M^o CCC XII*.

Item quoddam alium librum coopertum cum pergameni incipientem in primo folio *Anno Domini M^o*⁵³³ *CC XC VII*.

Item quoddam alium librum coopertum cum pergameni incipientem *Anno Domini MCCC XXII*.

Item quoddam alium librum notularum coopertum pergameni incipientem *Anno Domini M^oCCCXL*.

Item quoddam librum coopertum cum cooperta alba incipientem in II° folio⁵³⁴ *Anno Domini M^o CCC^o XLIII*.

Item quoddam alium librum notularum coopertum pergameni incipientem *Anno Domini [M^o] CCC XXV*.

Item quoddam librum notularum testamentorum incipien[tem] in II folio *Anno Domini M^o CCC XXXIII°*.

Item.⁵³⁵ /

[...] ⁵³⁶ quaternos notularum instrumentorum nupcialium.

Item duos quaternos notularum testamentorum quorum unus incipit *Anno Domini MCCCXXII*, et aliud incipit *anno Domini M^o CCC^o XXV*.

Item quoddam librum notularum capitibrevi domini Episcopi incipientem *Anno Domini MCCCXXVII*.

Item unum quaternum notularum violariorum incipientem *Anno Domini MCCCXL*.

Item quoddam quaternum notularum capitibrevi de hiis que⁵³⁷ Prior habet apud Villam Asinorum.⁵³⁸

⁵²⁹ Ratllat: *MCCC*.

⁵³⁰ Ratllat: *incipientem qui*.

⁵³¹ Ratllat: *primo folio*.

⁵³² Interlineades les dues darreres paraules.

⁵³³ Ratllat: *CCC*.

⁵³⁴ Ratllat: *MCCCC*.

⁵³⁵ Ratllat: *quandam librum [...] nupciarum que cooper*.

⁵³⁶ Pèrdua de la part superior esquerra del foli, falta l'espai de dos centímetres.

Item quoddam librum notularum sine coopertis incipientem in III° folio *Anno Domini MCCCXX*.

Item quoddam alium librum quaternum notularum incipientem *Quod ego, talis, constituo, facio et etc.*⁵³⁹ Et fuit confectus anno Domini MCCC quarto.

Item quoddam alium quaternum antichum notularum incipientem in primo folio *Quod ego, Bartholomeus Carbonelli, etc.*

Item diversas cedulas testamentorum receptorum per Iacobo de Sancto Iohanem, quondam, de Uliano, tempore mortalicarum.

Item quoddam librum obligacionum incipientem in II° folio *Noverint universi quod die intititata pridie idus aprilis anno Domini MCCCXLII [...]*.

Item quoddam quaternum testamentorum receptorum per dictum Guillelmi Boneti, Berengarium Bo[neti] incipientem *Anno Domini M^o CCC^o XL octavo. Quoniam nullus in carne [etc.]*.

Item quoddam librum notularum dicti Berengarii, coopertum pergameno incipientem in II° folio *Anno Domini MCCCXL octavo. Noverint universi quod ego, Iohannes Ferrario, etc.*

Item quoddam alium librum notularum dicti Berengarii, coopertum cohopena pergameni incipientem *Anno Domini MCCC L primo. Quod ego, Brunissendis.*

Item quoddam alium librum notularum dicti Berengarii, incipientem *Anno Domini M^o CCC LIII°. Quod ego, Bernardus, filius, etc.*

Item quoddam librum notularum dicti Berengarii, incipientem *Anno Domini MCCC L tercio. Noverint universi quod ego, Dominicus de Sancto Iohanem.*

Item quoddam librum processuum et instrumentorum curarum et tutelariorum et inventariorum de tempore dicto Berengario.

Item quoddam librum notularum Petri de Sancto Iohanem, incipientem *Anno Domini MCCCXL VII. Quod ego, Guillelmus Bernardus de Uliano.*

De quibus tam dictus Bernardus quam dictus Berengarius petierunt per me, Guillelmi Poncii, fieri publicum instrumentum, quod fuit actum Uliani, in hospicio domini episcopi in quo dictus Berengarius in habitat, III die febroari⁵⁴⁰ anno Domini M^o CCC^o LVII, presentibus testes Antonio Maioris, sacrista [...]*ricelle* et Iacobo de Prato, clerico Sancte Marie de Palaco, et Marcho de Pod[io], [...] *Pedrera*, clerico, et Guillelmi [...], de Turruelle.

⁵³⁷ Ratllat: *mon.*

⁵³⁸ Viladasens.

⁵³⁹ Ratllat: *et insubsei (?) et supra subsequen.*

⁵⁴⁰ Ratllat: *pres.*

Document 20.

[1371], desembre 15. Rupjà.

Venda. *Arnau Mestre i Guillem Pere Guillem, de Parlavà, constituïts com a síndics i procuradors de la universitat dels homes del lloc i parròquia de Parlavà, arran de les necessitats peecuniàries de la dita universitat, venen a Nicolau Flaçà, domer d'Ultramort, per la propera festa de Sant Tomàs Apòstol, una sèrie de quantitats en diner i en espècie. A més, li entreguen tots els masos rònecs.*

AHG Notarial Ru 493 (manual), f. 113r.

Arnaldus Magistri et Guillelmus Petri Guillelmi, de Palaravano, scindici, actores et procuratores universitatis hominum loci et parrochie [de Palaravano] [...] infrascripta et plura alia peragmena cum instrumento publico facto [espai en blanc]⁵⁴¹ auctoritate dicte nostre procuracionis et scindicato, et nomine propri per dictam universitate et singulares de eadem et per nos et nostros, vendimus titulo pure et perfecte vendicionis vobis, Nicholao Flaciani, ebdomedario de Ultramorte, et vestris et cui vel quibus volueritis⁵⁴², proxime venturo festo sancti Thomas apostoli,⁵⁴³ ad unum annum proximum venturum vicesimum sive *vintem*⁵⁴⁴ omnibus hominum universitatis predicte et mulierum et aliorum habitatorum dicte parrochie vobis et quibus volueritis per dictos⁵⁴⁵ habitatores dicte⁵⁴⁶ parrochie, dandum et solvendum per modum contentum in quadam çedulam⁵⁴⁷ notario infrascripta per nos de presenti tradita cuius tenor talis esse:

Primerament la universitat de Palaravan et singulàs d'aquela prometen a dar de gran et de vin e d'obre de XXI mesure, I, e que age a passar axí cog delme e senyors.

Item de tota bestia grossa, II diners, e per porch e per oveyla, I diner.

Item per porcel e per ayel, I mayla.

Item prometen a donar de XXI diners, I diner, so és a saber que guayen ab la brasa ab bèsties⁵⁴⁸ o compran o venen o mercadagan.

Item de tot gran, so és a saber de⁵⁴⁹ baglies o de farres o de messes de XXI mesura, I.

Item vos donen tots los masos rònechs, so a saber aquels qui son tenguts en tayles e anquestes.

⁵⁴¹ Espai en blanc d'una línia.

⁵⁴² Ratllat: *habere*.

⁵⁴³ Interlineat des de *proxime*.

⁵⁴⁴ Ratllat: *ha*.

⁵⁴⁵ Interlineat. Sobre tres lletres ratllades.

⁵⁴⁶ Ratllat: *univers*.

⁵⁴⁷ Conservem la dita cèdula al final del volum notarial, del mateix tenor. AHG Notarial Ru 495 (1).

⁵⁴⁸ Interlineat sobre tres paraules ratllades.

⁵⁴⁹ Ratllat: *bala*.

Açò prometen e iuren tots los habitants de Palaravan, que daran bé et leyalment et alre no exceptats III, so és a saber Pere Fret, sartre, Arnau Segualos, Barthomeu Boton.

Et sub dicta forma vendimus vobis dictum vicesimum unum⁵⁵⁰ per totum dictum tempus sive melius et etc., precio vicelicet triginta septem librarum barchinonenses de terno, quas et etc., renunciando ex et etc., et si plus et etc., consti. et etc., dando et etc., ad volum et etc., promitens de eviccione et etc., obligamus, et etc., iuramus, et etc.

Actum Rupiani XV die decembris, testes Petrus Vitalis, sacrista de [...], et Guillelmus Boeti, de Sancto Laurentio *Monariorum*.⁵⁵¹

Document 20b.

[instrument inserit en el llibre de notes, parcialment redactat]

AHG Notarial Ru 495, f. 153r.

Sit omnibus⁵⁵² notum quod nos, Arnaldus Magistri et Guillelmus Petri Guillelmi, de Palaravano, procuratores, scindici vel actores ad subscripta et plura alia facienda legitime constituti⁵⁵³ ad universitate hominum loci seu parrochie de Palaravano cum instrumento per notari infrascriptum⁵⁵⁴ recepto, attendentes universitate predictam habere valde ad presens necessario peccuniam infrascriptam et etiam ampliorem de qua posset si ipsi subvenire et providere quibusdam necessitatibus et incumbentibus ratione quorundam negociarum concernentium⁵⁵⁵ plurimum comodum⁵⁵⁶ dicte universitatis et honorem quoque petiam ipsam sive qua dictis necessitatibus provideri non valeret nequit universitas predictam invenire et habere licet hoc sumen exquisiverit. Ita⁵⁵⁷ prompte et comode quem ad modum per viam vendicionis⁵⁵⁸ subscripti.

Idcirco, gratis et ex certa sciencia auctoritate dicte procuracionis, scindicam et⁵⁵⁹ nomine dicte universitatis et sive locum eiusdem et nomibus et nostris propriis, vendimus et titulo pure et perfecte vendicionis concedimus vobis, Nicholao Flaciani, ebdomedario de Ultramorte, et vestris et quibus volueritis de prozer venturus festo sancti Thomas aprili ad unum annum tunc prozer venturum et continue subsequentem vicesimum sive...

⁵⁵⁰ Interlineat.

⁵⁵¹ Sant Llorenç de Morunys.

⁵⁵² Ratllat: *in*.

⁵⁵³ Ratllat: *cum infe*.

⁵⁵⁴ Espai en blanc de mitja linea.

⁵⁵⁵ Ratllat: *pluriam de vestram(i?)*.

⁵⁵⁶ Ratllat: *dictam(i?)*.

⁵⁵⁷ Ratllat: *propmote (i?)*.

⁵⁵⁸ *Vendi*, interlineat, a sobre del ratllat *subscrip*.

⁵⁵⁹ Ratllat: *auctoritate*.

Document 21.

1371, agost 9. Ultramort.

Acta de cúria. *Brunissenda, propietària útil del mas Bonfill d'Ultramort, requereix a Ramon de Finestres, batlle dels llocs de Parlavà i Ultramort, que no permeti la venda i distribució dels béns que pertanyen al dit mas, com pretenen els marmessors testamentaris del seu difunt marit, Pere Fiol o Bonfill, i que en defensi els seus drets.*

AHG Notarial Ru 495, f. 23v-24v.

Noverint universi quod die sabbati nona mensis augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX primo,⁵⁶⁰ circa oram vesperorum, in presentia notario et testimonium infrascriptorum,⁵⁶¹ Petrus de Solerio, presbiter de Rupiano, procurator ad infrascripta et plura alia peragenda a Brunissende, filia Bernardi Rupiana, / quondam, de Ultramorte, uxoremque Petri Bonifilii, quondam, dicti loci, legitime constituto cum instrumento in dicto loco de Ultramorte quarta die augusti anno⁵⁶² predicto in posse notarii infrascripti confecto, nomine procuratorio quo super obtulit mihi, Guillelmo Poncii, notario infrascripto, quendam papiream cedulam quam per me legi publicari et insinuarii periit et requisivit venerabili Raymundo de Finestris, domicello baiulo locorum de Ultramorte et de Palaravano, termini et iurisdiccioni castris de Rupiano, in quadam area⁵⁶³ sua que esse iuxta et ante hostium hospici sui in quo in habitant in loco predicto de Ultramorte, personaliter constituto, quam quidem cedulam papiream scriptam ego, idem Guillelmus Poncii, notario, instantem dicto procuratorem, in presencia⁵⁶⁴ testes infrascriptorum, dicto venerabili Raimundo de Finestris, baiulo in dictam area personaliter constituto, legi publicavi et insinuavi cuius cedule tenor sequitur per hec verba: "cum vos, venerabilis bauilus de Ultramorte, velitis et nitamini facere, vendi et distrahi bona mobilia et bestiarium mansi *Boffiy* de Ultramorte ad instanciam et requisicionem manumissorum et executorum ultimi testamenti Petri Faol alias Petri *Boffiy*, quondam, de Ultramorte, et quomodum etiam aliorum, ac etiam ipsa bona tradi eisdem pro eo quia asserunt ipsa bona pertinuisse dicto Petro Faol et eius heredi hinc sit, quod dicta bona et etiam bestiarium pertinuerit et pertineat dicto manso *Boffiy* et sint ipsius mansi et, per consequens, Brunissendis, filie Bernardi Rupiana⁵⁶⁵, de Ultramorte, domine utilis et proprietarie dicti mansi, et talis etiam est presumpcio iuris cum iuxta conveniet *oprevilonem* et usantiam vir qui *inerat* mansum aliquem cum certa dote causa matrimonii sustinet vires, mulieris, id circo, dicta Brunissendis, domina utilis et proprietaria dicti mansi vel etiam eius procurator requirit vos, venerabilem baiulum,

⁵⁶⁰ Al marge esquerre, abreviatura de *facta*.

⁵⁶¹ Interlineat des de *in presencia*.

⁵⁶² Ratllat: *infrascripto*.

⁵⁶³ Ratllat: *que ex*.

⁵⁶⁴ Tres lletres ratllades difícils de llegir.

⁵⁶⁵ Tres línies en diagonal sobre el cognom, senyal d'haver jurat.

quatenus dicta bona vendi vel distrahi non permitatis, vel etiam non tradatis alicui, vel tradi faciatis cum sint propria dicti mansi. Et Brunissendis, predictae domine utilis dicti mansi. Et nichilominus, attendens se possidere dicta bona. Et quod nullus debet sua possessione vel iure suo privari volens habere iudicem super predictis firmat ius, dictis manumissoribus et aliis assentibus, se habere ius in dictis bonis et alia protestatur contra vos / de iniuria, iniustitia, gravamine, dampnis et intervencione, de quibus omnibus dictus procurator petiit si feri et tradi publicum instrumentum per⁵⁶⁶ vos, notarium infrascriptum, qua cedula per me, dictum notario, dicto venerabili Raimundo de Finestris, baiulo, lecta et publicata in continenti dictus Petrus de Solerio, procurator nomine procuratorio quo supra petiit si feri et tradi unum et tot quot voluerit instrumentum et instrumenta per me, dictum notarium, ad habendum in memoriam in futurum.

Et dictus venerabilis Raymundus de Finestris, in continenti, respondendo predictis dixit quod ipse sine preiudicio iure aliam recepta et pro recepta habere voluerit dictam iuris firmam si et in quantum de iure sic⁵⁶⁷ admitenda et iudex castri de Rupiano et terminorum eiusdem cognoverit ipsam⁵⁶⁸ iure firmam feri admitenda, et etiam facere in et super predictis ius et iustitiam dictis partibus auditis parum rationibus cognitioni dicti iudicis et pro ut dictus iudex si duxerit consulendum petens presentem *repunsiōnem* in fine dicte protestacionis inseri ante quam claudatur.

Et de predictis si⁵⁶⁹ perierit et habere voluerit publicum si feri instrumentum ad habendum in memoriam in futurum, que fuerunt acta predictis die, anno, ora et loco, presentibus testibus ad hoc specialiter vocatis et rogatis Mercaderio Ministralis et Bernardo Romaguera, de Palaravano, et pluribus aliis ibi presentibus et audientibus.

Document 22.

1372, juny 17. Rupia.

Requeriment. *Guillem Solana, cambrer del monestir de Sant Pere de Rodes, senyor directe del mas Pi d'Ultramort, a través d'una carta que és llegida pel notari de Rupia, Guillem Pons, entregada pel seu procurador Guillem Bernat, exigeix a Guillem Massiot, de Torroella de Montgrí, i a Constança, procuradors de Pere Berenguer, propietari útil del dit mas, el pagament en un termini de 10 dies de 30 sous malgoresos.*

AHG Notarial Ru 496, f. 93r-94r.

⁵⁶⁶ Ratllat: *notari infrascripti*.

⁵⁶⁷ Ratllada i reescrita la paraula següent.

⁵⁶⁸ Rtllat: *feri* (?).

⁵⁶⁹ Ratllat: *perrerist*(?).

Noverint universi quod die et anno infrascriptis, in presencia notarium et testimonium infrascriptorum, Guillelmus Bernardi, nuncius seu procurator venerabilis et religiosi fratris Guillelmi Solana, camerarii monasterii Sancti Petri Rodensis, presentavit et per me, notarium infrascriptum legi publicari et intimari petiit Guillelmo Macioti, de Turriellam de Montegrino⁵⁷⁰, procuratori seu negociatori Petri Berengari de Pinu, de Ultramorte, intus castrum de Rupiano personaliter existentia quoddam patentem letram dicti venerabilis et religiosi et eius sigillo ut firma facie apparebat in dorso sigillatam, cuius tenor talis est:

‘Frater Guillelmus Solana, camerarius monasterii Sancti Petri Rodensis, ordinis sancti Benedicti, et diocesis Gerundensis, dominis directus mansi de Pinu, parrochie Sancte Eulalie de Ultramorte, et terrarum et possessionum eiusdem, dilectis sibi in Christo Guillelmo Macioti, de Turriellam de Montegrino, procuratori Petri Berengari de Pinu, de Ultramorte, ab hac terra absentis, et Constancie, uxori dicti Petri Berengari, dicto die. Salutem in Domino. Quia dudum Petrus de Pinum, dominis utilis mansi de Pinu predicti, condam, in suo ultimo testamento fecit heredem suum universalem Berengarium, filium suum, et voluit quod si dictus Berengarius, eius filius, decederet quecumque sine prole legitima quod eius hereditas pervenirent ad illam filiam suam, que tunc esset in eius hospicio ad maritandum. Et mortuo dicto Petro, testatoris preffato, dictus Berengarius, eius filius et heres, adita primo dicta hereditate decessit sine prole factus *mayia*(?) condico⁵⁷¹ per ipsum testamento in quo / instituerat heredem suum universalem Brunissendem, matrem suam, superviventibus sibi in dicto hospicio, ad maritandum duabus sororibus suis exurcoque licere videlicet Bonanata et Peregrina, quam quidem hereditatem dicti Berengari, filius sui, dicta Brunissendis adivit, et decima dicta Peregrina ius sibi pertinentes in predicto manso de Pinu et eius bonis transtulit in dictam Bonanatam, sororem suam predictam.

Ideo, peranent mihi, dicto camerario, domino directo dicti mansi, triginta solidos malguerenses quod quolibet centenarie solidos iuste extimacionis tercię partis, tercię partos et quarte partis bonorum in mobilium dicti mansi que pro me, dicto camerario directem tenentur in dicto manso de Pinu, pro medio tercio et medio laudisimis suum, pro iurem transmutamenti que fuerunt dicte partes transportate de dicto Berengario in dictam Brunissendem, matrem suam, et que partes pertinebant dicto Berengario pro iure nature et quartam treballianitam.

Item pertinet mihi, dicto camerario, domino directo dicte mansi, triginta solidos malgarenses pro quolibet centenario solidos iuste extimacionis pro medio tercio et medio laudisimio medietatis residue partis omnium bonorum immobilium que pro me, dicto camerario, directe, tenentur in dicto manso de Pinu. Que medietas dicte residue partis dictorum bonorum immobilium fuit transpostataut premicitur de dicta Peregrina in dictam Bonanatam, sororem suam. Et que nos conderintis nomine dicti Petri Berengarii, ne dicitur una cum⁵⁷² Bartholomeua, uxori Bernardi Asserni, condam, de

⁵⁷⁰ Al marge esquerre, abreviatura de *facta*.

⁵⁷¹ Ratllat: *testamento*.

⁵⁷² Ratllat: *Bartholomeo*.

Monellis, tutrice Blanca, pupille filie⁵⁷³ dicte Bernardi, condam, dictum mansum de Pinu cum eius terris et possessionibus.

Ideo ego, dictus camerarius, teneor presentium, requiro vos, dictum Guillelmum, procuratorem preffatum, et vos, dictam Constanciam et quelibet vestrum quatenus infra decem dies proximos instantes et sequentes a notificacione presentium computandos, satisfaciatis michi in predictis triginta solidos pro quolibet centenario iuste extimacionis predictorum bonorum immobilium et conveniatis mecum supra predictis vel interim firmetis mei directum iuxta usum patrie et Usaticos Barchinone in domo mea de Tribus Ballis, ubi moror et habitacionem facio.

Datum in domo mea de Tribus Ballis, quarta decima die mensis madii anno a nativitate Domini M^o CCC^o septuagesimo secundo.

Sub sigillo meo in dorosso presentium aponito per alphabetum divissorum.’’

Quam letram per me, dictum notarium, dicto Guillelmo Maçioti lecta⁵⁷⁴ publicata et insinuata, dictus / Guillelmus Bernardi petiit⁵⁷⁵ de predictis feri sibi et tradi publicum instrumentum, ad habendum memoriam in futurum.

Que fuerunt acta intus dictum castrum die iovis XVII mensis iunii anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° secundo.

Presentibus mei, Guillelmo Poncii, notario, et testes videlicet⁵⁷⁶ venerabili et discreto Simone de Vineolis, iudice ordinario castri de Rupiano, et Berengario Castilionis, de Ultramorte.⁵⁷⁷

Document 23.

[1356, octubre 3 – 1357, març 22].

Deutes. *Llistat de les quantitats degudes per diferents persones a Guillem Pons pels seus serveis notarials.*

AHG Notarial Ru 6 (2).⁵⁷⁸

Debito Jordanus de Apiliariis pro violario Petri Salamonis, de Albonis, X solidos.

Item pro violario Castilionis de Fonte, de Alboniis, IX solidos.

⁵⁷³ Ratllat: *sue*.

⁵⁷⁴ Ratllat: *et firmata*.

⁵⁷⁵ Ratllat: *translatum et acordium*.

⁵⁷⁶ Ratllat: *Simone de*.

⁵⁷⁷ Ratllat: *Et dictus Guillelmus Macioti*.

⁵⁷⁸ Full solt al final del volum, en format quartilla.

Item pro violario dominum Bernardi Alamanii, de *Vitiolis*, XII solidos.
Item pro violario Bernardi Marchesii, de *Virginibus*, XII solidos.
Item pro violario Martha de *Modio*, XVIII solidos.
Item pro violario Petri Raditoris cum quibus aliis, X solidos.
Item *per lo violari de na Perles*, de *Albonis*, XII solidos.
Item *per lo violari d'en Berenguer Ferrer, d'Oltramort*, VII solidos.
Item *per lo violario Bernardi de Ortis*, de *Moleto*, VIII solidos.
Item pro violario Guillelmi Amalrici, de *Catiano*, X solidos.
Item pro violario *d'en Balester* de *Fuxani*, X solidos.
Item pro violario *d'en Mayig*, de *Sancto Acisclo*, X solidos. /
Item debito pro violario clerici de *Catiano*. VI solidos.
Item debito pro violario Raimundi Catalani alias '*Ferit*', de *Ultremorte*. X solidos.
Item debito pro violario Berengari Vitalis, de *Talliata*. VII solidos.
Petrus Jordan *tot*.

*“En Guillem Espital, hobit I homo de Palaravan et qui muri a casa d'en G. Mul.”*⁵⁷⁹

Document 24.

[1372], març 13.

Venda. *Guillem de Candell, de Rupjà, amb el consentiment i voluntat de Guillem Pons, notari de Rupjà, cedeix i ven a Jaume Ramon tots els seus drets i accions que té contra els hereus i béns de Berenguer de Brancós, difunt, i Saurina, i els seus fidejussors Bernat Sastre i Bonanat Miquel, sobre un violari de 28 sous i 8 [diners] de censal anual, pel preu de 200 sous i 8 diners.*

AHG Notarial Ru 497, f. 31v.

⁵⁷⁹ Al marge dret de la quartilla, escrit de forma horitzontal.

Guillelmus de Candello, de Rupiano, de consilio et voluntate mei, Guillelmi Poncii, notarii infrascripti, cedo et dono titulo pure et perfecte vendicionis vobis, Iacobus Raimundi, inde omnia iura mea et loca, voces, voces, et raciones et acciones meas, reales et personales, et alias et cetera, contra heredes et bona que fuerunt Berengarii de Branconibus, quondam, et Saurinam, eius uxor, principales, et Bernardus Sartoris et Bonanatum Michaelis, fideiussores, et eorum bona racione et accione illorum viginti octo solidos et VIII rendalium et censualium quos dicti principales mihi et quibus velum vendiderunt et dare et solvere promisserunt de omnia vota naturali dicti Bonanati Michaelis et Guillelmi Petri Guillelmi, de Palaravano, et alterius ipsorum superviventis, cum instrumento inde confecto XXVIII die iulii anno a nativitate Domini M CCC° LX VII, in posse notario infrascripto, quod per dictum notari vobis tradi iubeo si cum necessarium habueritis et habere volueritis, quibus iuribus et cetera, iusti et cetera.

Et pro predicta cessionem confiteor habuisse et recepisse CC solidos et VIII° denarios barchinonenses de terno, hanc non cessionem vobis facio ad vestrum cum comodum periculum et cetera.

Testes Petrus Bonifilii et Franciscus Russi, de Rupiano.

XIII die marcii.

Non tradatur quousque ego, notario, habuero VI solidos et VII denarios qui mihi debetur pro dicto violario et solucionem presenti⁵⁸⁰ anni.

⁵⁸⁰ Ratllat: *instrumentis*.

APÈNDIX DOCUMENTAL 2

Document 1.

[1372, juny 3. Rupjà].

Acte de cúria. *Bernat de Roca [batlle de Rupjà], en nom de la cúria del castell de Rupjà, prorroga fins a vuit dies la pena de 100 sous que ha de satisfer Guillem, muller de Pere Bernat, àlies Morgue, que no podia sortir dels murs de la vila.*

AHG Notarial Ru 497, f. 55r.

Eadem die, cum dictus venerabilis Bernardus de Ruppe imposuisset penam C solidos Guillelme, uxori Petri Bernardi, alias Morgue, quod non exiret portalia murorum de Rupiano quousque solverit⁵⁸¹ ipsi Bernardo de Ruppe,⁵⁸² nomine curie dicti castri, alios centum solidos⁵⁸³ pro pena quam ut asservie⁵⁸⁴ ipse imposuit dicte Guillelme quod tornaret in posse curie stimam expletorum que hoc anno fuerunt in terris Petri Berengari, de Ultramorte. Dicta eadem die, dictus venerabilis Bernardus de Ruppe prorogavit dictam Guillelmam a predictis hinc ad⁵⁸⁵ octo dies.

Document 2.

[1372], abril 8 (dijous). Rupjà.

Acte de cúria i crida pública. *Bonanada, filla del difunt Berenguer Soler, de Parlavà, i muller de Bernat Joan, de Mata, atenent als seus drets sobre l'herència del seu pare, segons és especificat al testament, prega al jutge ordinari de Rupjà, Simó de Vinyoles, que se l'adimiteixi en la dita heretat amb benefici d'inventari. El jutge, per la seva part, fa crida pública del fet.*

AHG Notarial Ru 497, f. 35v.

Die iovis VIII mensis aprilis comparens coram etcetera, Bonanata, filia Berengari Solerii, quondam, de Palaravano uxoremque Bernardi Iohannis de Matha⁵⁸⁶, asserendo

⁵⁸¹ Ratllat: *domino*.

⁵⁸² Ratllat: *alios C solidos*.

⁵⁸³ Ratllat: *in quibus dictus Bernardus de Ruppe asserit ipsam iucidisse quos [...] asseri*.

⁵⁸⁴ Al marge esquerre, abreviatura de *debet*.

⁵⁸⁵ Ratllat: *la*.

⁵⁸⁶ Interlineat des de *uxoremque*.

proposuit quod dictus pater suus, in suo ultimo testamento, instituit heredem suam Francischam, filiam suam, sororem ipsius Bonanata,⁵⁸⁷ sub condicione quod, si dicta Francischa decederet sine prole legitima, vel cum prole legitima que non pervineret ad etatem condendi testamenti, substituit sibi dictam Bonanatam et quod Petrus, filius et heres⁵⁸⁸ dicte Francisce, cessit infra pupillarem etatem, ob quod dicta substitutio locum habet in dicta Bonanata quarum suplicavit eidem domino iudici quatinus ipsam admitteret ad dictam hereditatem cum benefificio inventarii ad hoc ut non teneantur ad onera dicte hereditatis nihil dum ttaxat iuxta facultates eiusdem.

Et⁵⁸⁹ dictus iudex, attenta dicta suplicacione quam novit iuri et rationi consonam volens, vice id iure procedere in predictis iussit citari voce personis omnes creditores et legatarios dicti Berengari Solerii, quondam, per modum qui sequitur infrascriptum:

Ar⁵⁹⁰ oiats que us fa a saber l'onrat e discret en Simon de Vinyoles, jutge ordinari del castell de Rupian e terme d'aquell, a tots e sengles crehedors e legataris d'en Berenguer Soler, ha enrera de Palaravan, e encare a tots aquells qui:s pensen que d'ells se pertangne, o:s pusche pertàyer, que com na Bonanada, muylar d'en Bernat Johan de Matha, e fiyla del dit Berenguer Soler, ha enrera, sia compareguda devant lo dit jutge afferman e dien que a audiència sua és pervengut que la heretat del dit pare seu se pertany a ela per substitucion a ela feta per lo dit pare seu en son derrer testament; e haia suplicat al dit jutge que la deia rehebre a la dita heretat⁵⁹¹ ab beniffet d'inventari; per ço, lo dit jutge, ab veu d'aquesta present crida, cita tots e sengles crehadors e legataris del dit Berenguer Soler, e altres qui:s present que d'els se pertan-se e pertàyer puscha, qui vuylen veer fer e ésser a la confecció de l'inventari, lo qual, la dita Bonanada enten e fer dels béns de la dita heretat, que digous primer vinent compareguen devant lo dit jutge per veer fer e interessar en la confecció del dit inventari.

En altre manera no sien scoltats ne oïts suposaven alguna cosa per que lo dit inventari no fos fet lo degunament, el dit jutge rehebri la dita Bonanada a la dita heretat ab benifet d'inventari [...].⁵⁹²

Testes Bernardus de Ruppe, de Palaravano, et Berengarius Ferrari, de Ultramorte.

⁵⁸⁷ Ratllat: *su*.

⁵⁸⁸ Interlineat.

⁵⁸⁹ Al marge esquerre s'hi troba el preu: *precio IIII solidos*.

⁵⁹⁰ Ratllat: *ajot*.

⁵⁹¹ Ratllat: *b*.

⁵⁹² Quatre paraules, situades al marge inferior dret del foli, de difícil lectura.

Document 3.

[1371], octubre 16. Rupjà.

Àpoca. *Ramon de Finestres, donzell, reconeix haver rebut de Guillem Bernat, d'Ultramort, 200 sous barcelonesos de tern, a raó dels 600 sous del preu de la venda d'un mas o masada, anomenat "d'en Cebrià", a Ultramort.*

AHG Notarial Ru 495, f. 88v.

Sit omnibus notum quod ego, Raymundus de Finestris, domicellus, confiteor et recognosco vobis, Guillelmo Bernardi, de Ultramorte, quod solvistis mihi et ego a vobis habui et recepi omni mea voluntati, ducentos solidos barchinonenses de terno, in solutum illorum sexcentorum solidos dicte monete quas vos mihi dare et solvere teneamini per certos terminos et soluciones, pro precio illius vendicionis perpetualis quam vobis feci de quodam manso sive mansata vocata "d'en Çebrian" de Ultramorte.

Et ideo renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et non recepte et doli per me et meos facio vobis et vestris et bonis vestris et vestrorum de predictis ducentis solidos totum bonum et perpetuum finem et firmum pactum de ulterius non petendo, sine melius et utilius potere dici et intelligi ad omnem vestrum et vestrorum bonum et sanum intellectum.

Actum est hoc Rupiani, XVI die octobris.

Testes Bernardus de Ruppe, de Palaravano, et Petrus Pagesii, de Sala.

Document 4.

1372, juny 24. Rupjà.

Àpoca. *Berenguera, muller de Joan Portella de Fonolleres, amb el consentiment del seu pare Berenguer, fill del difunt Bernat Berenguer, de Rupjà, i de Pere Sunyer, de Parlavà, reconeix haver rebut de Mansegono Jaspert, de la Bisbal, absent, 140 sous barcelonesos de tern, que són part del deute de 1.900 sous a raó de la donació propter nuptias del dit Joan, germà del dit Jaspert.*

AHG Notarial Ru 497, f. 57v.

Sit⁵⁹³ omnibus notum quod ego Berengaria, uxor Iohannis Portelli, de Foneyeriis, de consilio et voluntate Berengari, filii Bernardi Berengueri, quondam, de Rupiano, patris mei, et Petri Sunyerii, de Palaravano, inferius firmantium et laudantium, confiteor et recognosco vobis, Mansegono Jasperti, de villa Episcopalis, licet absentis, quod solvistis mihi et ego a vobis numerando habui et recepi omnia mea voluntati centum quadraginta solidos barchinonenses de terno, in solutum illius debiti mille nongentorum solidos barchinonenses de terno in quo mihi estis principaliter obligatum cum instrumento racione⁵⁹⁴ donationis propter nuptias Iohannis Portelli, viri mei, fratrisque vestri.

Et ideo renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et non recepte et doli per me et meos facio vobis et vestris et bonis vestris et vestrorum de predictis centum quadraginta solidos cum bonorum et perpetuum finem et finem pactum de ulterius non petendo, sine melius et utilius potere dici et intelligi ad omnem vestrum et vestrorum bonum et sanum intellectum. Et quod sunt minor viginti quinque annis maior cum duodecim iuro per Deum et eius Sancta III^{or} Evangelia corporaliter tacta contra predicta non venire racione minoris etatis, immo renuncio⁵⁹⁵ quantum ad hoc iuri minoris etatis et beneficio in indignum restitutionis et omni alii iuri contra predicta venienti.

Et nos, dicti Berengarius, pater dicte Berengarie, et Petrus Sunyerii, consentientes predictis, laudamus hec et firmamus hoc igitur omnia et singula supradicta facimus, promittimus et paciscimur, tam ego, dicta Berengaria, quam nos, dicti Berengarius, pater ipsius Berengarie et Petrus Sunyeri, in manu et posse notari infrascripti tanquam publice persone, nomine vestro et nomine omnium aliorum quorum interest vel interesse potere, aut poterit legitime stipatiscentis et recipientis.

Actum est hoc Rupiani XXIII die iunii anno a nativitate Domini M CCC LXX secundo.

Sig+num Berengarie, uxor Iohannis Portella.

Sig+num Berengarius, eius patris predictorum, qui hec firmatus et laudatus.

Testes huius rey sunt Arnaldus Rupiana, de Rupiani, et Franciscus Beçoni, de Palaravano.

Sig+num Petri Sunyeri predicti, qui hec firmo et laudo XXVII die iunii anno predicto, presentibus testibus Petro Vitalis, ebdomedario, et Guillelmo Sabaterii, de Rupiano.

⁵⁹³ Al marge esquerre: *in pergameno*.

⁵⁹⁴ Ratllat: *dotis sive exovarii dicti Iohannis p.*

⁵⁹⁵ Ratllat: *iuri*.

Document 5.

[1372], octubre 18. Rupjà.

Àpoca. *Arnau Fonellar, d'Ultramort, reconeix haver rebut de la seva sogra, Marquesa, muller de Guillem Tomàs, de Rupjà, 100 sous barcelonesos de tern, a raó d'un deute de 650 sous que són del dot de la seva muller Dolça, filla de la dita Marquesa.*

AHG Notarial Ru 496, f. 190v.

Sit omnibus notum quod ego, Arnaldus Foneyarii, de Ultramorte, confiteor et recognosco vobis, Marchesie, uxori Guillelmi Thomas, de Rupiano, soccris mea, quod solvistis mihi et ego a vobis numerando habui et recepi, omni mea voluntati, centum solidos barchinonenses de terno, in solutum pro rata concurrentis quantitatis illius debiti sextentorum quinquaginta solidos dicte monete in quo mihi estis principalem obligata cum instrumento racione dotis sive exponciri Dulcie, uxor mea, filieque vestre. Et ideo renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et non recepte et doli per me et meos facio vobis et vestris et bonis vestris et vestrorum de predictis centum solidos cum bonum et perpetuam finem et firmum pactum, de ulterius non petendo, sinc melius et utilius potere dici et intelligi ad cumen⁵⁹⁶ vestram et vestrorum bonum et sanum intellectum.

Actum est hoc Rupiani, XVIII die octobris. Testes Petrus Berengari, alias nominatus Petrus de Pinu, de Ultramorte, et Franciscus Russi, de Rupiano.

Document 6.

[1372], maig 5. Rupjà.

Comanda. *Bernat Sibiula, de Fonolleres, confessa tenir en comanda per Bernat Jordà, de Brancós, parròquia de Rupjà, dues vaques i un vadell de pèl vermell, estimades en 10 lliures barceloneses de tern, que promet cuidar i gaudir-ne dels fruits a mig lucre.*

AHG Notarial Ru 496, f. 61v-62r.

Sit omnibus notum quod nos, Bernardus Sibiula, de Foneyariis et [...] ⁵⁹⁷ confititur et recognoscimus nos habuisse, ⁵⁹⁸ recepisse ec tenere in comanda et custodia, ad medium lucrum, a vobis, Bernardo Iordani, de Branconibus, parrochie de Rupiano, duas vachas

⁵⁹⁶ Al marge esquerre: *precio VI denarios.*

⁵⁹⁷ Espai en blanc, per introduir un nom.

⁵⁹⁸ Ratllat: *et.*

pili virmilii et unum viculum pili virmilii⁵⁹⁹ lactante natum ex una dictarum vacarum, extimatas et extimatum⁶⁰⁰ inter me et vos, comuni extimacione, ad decem libras barchinonenses de terno.

Renunciando excepcioni dictorum⁶⁰¹ animalium non habitorum et non receptorum in vestra comanda et custodia, et doli sub hoc cum pacto et condicione quod ego et mei, teneamus pro te et tuis dictas vachas et dictum⁶⁰² viculum et fructus qui ex ipsis exierint ac eisdem provideamuss ex omnibus suis necessitatiis tanquam bestiis nostris propriis quamdin de vestri vel vestrorum aut mei vel meorum fuerit voluntate.

Ita quod vos vel vestri possitis nos et nostros, et nos et nostri a vos et vestros, cogere seu cogi facere ad exeguandum dicta animalia et fructus qui ex ipsis exierint. Et tunc deductis per vos vel vestros de comuni precii sive estimacionis dictorum animalium⁶⁰³ et fructuum qui ex ipsis exierint dictis decem libras habeatis medietatem totius lucri et emolumenti quod dictus in eisdem deberit iure vestro. Et ego, vel mei, aliam medietatem pro mea custodia et labore.

Et si forte dicta animalia vel fructus qui ex ipsis exierint acceperint malum aliquid sive dampnum posse mei vel meorum, ego vel mei teneamus inde vobis et vestris ad restitutionem nihi morte obierint pectorali, obligando ad hoc vobis et vestris⁶⁰⁴ uterque nostrum in solidum⁶⁰⁵ nos et omnia bona nostra ubique habita et habenda.

Renunciantes quantum ad hoc benefificio divisionis et nove constitucionis, et ego, dictam [...] ⁶⁰⁶ benefificio Senatus Consulti Vellyanus et omnia muliebri auxilio.

Actum est hoc / Rupiani, V die madii.

Testes Iacobus Raimundi, de Branconibus, et Berengarius, filius Bernardi Berengari, quondam, de Rupiano.

⁵⁹⁹ Ratllat: *nat.*

⁶⁰⁰ Ratllat: *inter h. ad.*

⁶⁰¹ Ratllat: *al.*

⁶⁰² Interlineat.

⁶⁰³ Ratllat: *dictis.*

⁶⁰⁴ Ratllat: *omnia bona m.*

⁶⁰⁵ Ratllat: *omnia b.*

⁶⁰⁶ Espai en blanc, per introduir un nom.

Document 7.

[1371, agost 16. Rupjà]⁶⁰⁷

Cèdul·la de comanda. *Pere Gerald, d'Ultramort, reconeix tenir en comanda i custòdia de Nicolau Flaçà, domer del dit lloc, dues vaques de pèl roig, estimades en 170 sous, els beneficis de les quals se repartiran a parts iguals entre els dos contractants.*

AHG Notarial Ru 493 (5).

Sit omnibus notum quod ego, Petrus Gerald, de Ultramorte, gratis et cetera, recognosco vobis, Nicholao Flaciani, ebdomedario de Ultramorte, quod tenere in pura comanda a vobis II vachas⁶⁰⁸ pili virmilii, extimatas comuni extimatione CLXX solidos et cetera; et illas promito quod bene et fideliter dabo eis mandirare et bibere et custodiam eas ad meas proprias missiones et levato vobis, primo CLXX solidos ego habeam pro mea labore medietatem lucri quod⁶⁰⁹ deus dederit, et nos aliam medietatem; et si obierint ad mortem bestialem promito et cetera.

Actum XVI die augusti.

Testes huius rey sunt, Petrus Raditoris, de Palaravano, et Petrus Poncii, clericus deserviens in ecclesia de Rupiano.⁶¹⁰

Document 8.

[1372, abril 12. Rupjà]

Debitori. *Elisenda Monera, de Rupjà, vídua de Ramon Joan, de Pontons, confessa deure a Guillem Sabater, del dit lloc de Rupjà, 90 sous barcelonesos de tern, a raó del preu de la venda d'una casa al barri de la dita vila, que s'ha afectuat al mateix dia, prometent satisfer-ne 50 durant els pròxims quinze dies, i els 40 restants per la propera festa dels sants Pere i Feliu.*

AHG Notarial Ru 496, f. 49v-50r.

Sit omnibus notum quod ego, Elicssendis Moneria, de Rupiano, uxori Raimundi Johannis, quondam, de Pontonibus, confiteor et recognosco me debere vobis, Guillelmo

⁶⁰⁷ AHG Notarial Ru 495, f. 27r-27v. (llibre de notes).

⁶⁰⁸ Ratllat: *quarum una ese pili.*

⁶⁰⁹ Al marge esquerre: *solidos, VI denarios.*

⁶¹⁰ Signe.

Çabaterii, dicti loci de Rupiano, nonaginta solidos barchinonenses de terno, racione et pro precio illius perpetualis vendicionis quam mihi hodie fecistis cum instrumento in posse notarii infrascripti confecto, de quoddam domo vestra quam habebatis et tenebatis in barrio de Rupiano.

Renunciando excepcioni dicte peccunie vobis racione predictam non debito et doli. Quos quidem nonaginta solidos vobis vel vestris solvere promito in pace et sine omnia malicia, non obstante, quod vos, in dicto vendicionis instrumento confessus fuistis a me dictas nonaginta solidos habuisse et recepisse,⁶¹¹ / nec eo quod in dicto vendicionis instrumento renunciastis excepcioni dicte peccunie non habite et non recepte et doli, in hunc modum videlicet, hinc quindecim dies proximos venturos quinquaginta solidos, et in proximo venturo festo sanctorum Petri et Felicis, residuos quadraginta solidos.

Et nihi fecero et propter hoc dampnum aliquid vel gravamen sustinueritis vel missiones aliquas feceritis in iudicio vel extra, quoquomodo totum vobis vel vestris restituere et emendare promito vestre omni mode voluntate, obligando ad hoc vobis et vestris omnia bona mea ubique habita et habenda.

Iurans per Deum et eius Sancta Quatuor Euvangelia corporaliter tacta, predctam attendere et complere et contra ea non venire aliqua racione; virtute cuius iuramenti, cerciorata de iure meo, renuncio quantum ad hoc beneficio Senatus Consulti Velleyani et omni alii muliebri auxilio.

Actum et testes ut supra.

Document 9.

[1372, octubre 4. Parròquia de Sant Feliu de Parlavà].

Heretament. *Blanca, vídua de Francesc de Puncho, de Parlavà, fa donació a la seva néta, Brunissenda, filla del seu fill Guillem de Puncho, difunt, dels seus propis béns, de 500 sous barcelonesos de tern en concepte de legítima i herència, que s'han de satisfer segons s'explica.*

AHG Notarial Ru 496, f. 184v-185r.

Sit omnibus notum quod ego, Blanca, uxori Francisci de Puncho, quondam, de Palaravano, gratis et ex certa sciencia, per me et meis, dono tibi, Brunissenda, filie Guillelmi de Puncho, quondam, de Palaravano, filii mei, nepti sive *nete* mea, et tuis, perpetuo, de bonis meis propriis, donacione pura et irrevocabili inter vivos et pro

⁶¹¹ Ratllat: *renunciando ex.*

hereditate et legitima tua et omni alio iure tibi contingenti, in omnibus bonis meis quingentos solidos barchinonenses de terno per te vel tuos in et de bonis meis⁶¹² post finem meum et non ante exigendos et habendos quosquidem quingentos solidos supradictis quos tibi dono herens meus universalis solvere tibi vel tuis teneantur in hunc modum, videlicet in capite unius⁶¹³ anni post dictum finem meum tunc proximi venturi medietatem, et in capite alterius anni tunc proximi venturi aliam medietatem, si cum satisfectum fuerit Petro Ferrari, de Foneyeriis, viro tuo futuro, in quoddam debito trium mille solidos dicte monete in quo sibi suum obligata pro dote tua.⁶¹⁴

Ita quod si in fine meo non fuerit dicti viro tuo futuro satisfectum in dicto debito, quod dictus herens meus non teneantur tibi vel tuis dictos quingentos solidos quousque dicte viro tuo / in dicto debito satisfectum fuerit. Et tunc⁶¹⁵ cum satisfectum fuerit dicto viro tuo futuro in dicto debito, et non ante, dictus herens meus solvat et solvere teneantur tibi vel tuis dictos quingentos solidos in hinc modum, videlicet in capite unius anni post terminum ultimi solucionis dicti debiti, tunc proximi venturi medietatem, et in capite alterius anni tunc proximi venturi, residuam medietatem.

Hanc ante donacionem tibi et tuis facio sub pacto et condicione que non perveniare ad etatem condendi testamenti quod de predictis quingentos solidos quos tibi dono remaneant et revertatur dicti heredi seu successori meo in bonis meis trescenti solidos. Et de residuis ducentis solidos⁶¹⁶ tu possis condere et alia ad omnes tuas voluntates ordinare, volo cum et expresse mihi et dicto heredi meo retineo quod antequam ipse herens meus tibi solvat dictos quingentos solidos vel cum ipsum pro ipsis solvendis cogere possis quantu assecuris et assecurare teneatis ydonea cognicioni amicorum tuorum proximierum de reffundendis dictis trescentis solidos adveniente altero dictorum causam.

Et sic promito tibi et tuis ac etiam iuro per Dum et eius Sancta Quatuor Euvangelia corporaliter tacta, predictam donacionem et omnia alia et sungula supradicta semper rata, grata et firma habere, tenere et servare et contra ea non venire aliqua racione; virtute cuius iuramenti, cerciorata de iure meo, renuncio quantum ad hoc illis legibus quibus donaciones tam ingratitudinis revocantur⁶¹⁷ et beneficio Senatus Consulti Velletani et omni alii iuri contra predicta venienti.

Actum et testes ut supra proximo.⁶¹⁸

⁶¹² Al marge esquerre, abreviatura de *facta*.

⁶¹³ Interlineat.

⁶¹⁴ Ratllat: *Q*.

⁶¹⁵ Ratllat: *videlicet in capite*.

⁶¹⁶ Ratllat: *mi*.

⁶¹⁷ Ratllat: *omni alii iuri contra predictam dona*.

⁶¹⁸ Al marge dret, sigles de *ABC*. Carta partida per abecedari.

Document 10.

1374, juliol 1. Pont del castell de Rupjà.

Homenatge múltiple. *Més de 130 homes dels llocs de Rupjà, Ultramort, Parlavà i Madremanya, en presència del notari Guillem Pons i de diversos testimonis, presten homenatge al bisbe de Girona, que és representat per Pere Soler, domer de la Bisbal i procurador episcopal, i juren per Déu i els Evangelis que són homes propis i solius de la mitra.*

AHG Notarial Ru 500 [1 de juliol de 1374].

Noverunt universi quod die et anno infrascripti, in presencia mei, Guillelmi Poncii, notari publici castri de Rupiano, et testium infrascriptorum, Petrum Pagesii, baiulus, Bernardus de Manso Dei, Petrus Via, Bernardus Jordani et Petrus Jordani, eius filius, Jacobus Raimundi, Raymundus Alonis, Jacobus de Planis, Raymundus Romey alias nominatus Raymundus de Orto, Bernardus de Solerio, Guillermus Alberti, Guillermus Alofre, Berengarius Virgili, Jacobus de Solerio, Berengarius filius Bernardi Berengarii quondam, Petrus Ferrari, Bernardus Salvatoris, Berengarius Borracci, Matheus Rusi, Guillermus Rosceyl, Bernardus Nigri, Franciscus Russi, Guillermus Garriga, Petrus Rosceyl, Raymundus Pagesii, Berengarius Poncii, Berengarius de Guardia, Bernardi Pini, Guillelmus Thome, Guillelmus Monerii filius Berengarius Moneri quondam, Guillelmus Monerii filius Raymundi Monerii quondam, Petrus Bonfilii, Martinus Vincenciis, Berengarius Costa, Guillelmus de Candello, Jacobus de Candello, Guillermus Alonis, Bartholomeus Natalis et Bartholomeus de Planis, omnes de Rupiano⁶¹⁹; Franciscus Thome⁶²⁰, Petrus Mercatoris, Petrus Geraldi, Guillelmus Macioti, Berengarius Ferrari, Arnaldus Foneyar,⁶²¹ Petrus Cipriani de Ultremorte; Guillelmus Ferrarii, Petrus Rusi alias Raditoris, Petrus Rovira et Petrus Lenes, de Palaravano; Berengarius Lenes, Guillelmus Figueres, Bartholomeus Lenes, Petrus de Don et Guillelmus Lenes, de Matha; omnes homines proprii et solidi dignitatis episcopalis, pro ut confessi fuerunt.

Et Bernardus Rupiana, Arnaldus Rupiana, Petrus Comitiss, Guillelmus filius Guillelmi Alberti, Bernardi de Fontii, Jacobus de Guardia, Berengarius Vitalis sabaterii, Franciscus Molins, Petrus Romaguera et Petrus / eius filius, Berengarius Johannis, Marchus de Solerio, Raymundus Riba, Bernardus Pujolli, Bernardus Rigandi, Bernardus Sartoris et Anthonius Martini de Rupiano; et Guillelmus de Pubelo, Guillelmus Thome, Guillelmus Bonifilii, Guillelmus Bernardi, Bernardi Foresterii, Bernardus Ferrari, Arnaldus de Pubelo, Raymundus Catalani alias Font, Guillelmus Genís, Berengarius Castilionis, Guillelmus Dalmacii et Bernardus Paleti eius filius, Berengarius Narbonesii, Petrus Bernardi, Guillelmus Balesterii, Guillelmus filius Raymundi Catalani, Bernardus

⁶¹⁹ Ratllat: *homines proprii et solidi dignitatis episcopalis ut confessi fuerunt et / et Bernardus.*

⁶²⁰ Ratllat: *de Ultramorte.*

⁶²¹ Ratllat: *Petrus Boeti.*

Fidelis, Raymundus Rubey, Bernardus Costa, Petrus F., Guillelmus filius Guillermi Ballistarii, Bernardus Pontoni, Petrus de Pinu et Berengarius Costa de Ultremorte; Berengarius Jordani, Petrus Sunyerii, Mercaderius Ministralis, Johanes de Ruppe, Bernardus Benedicti, Guillelmus Arnaldi, Petrus Ministralis, Guillelmus Garriga, Bernardus Raditoris, Petrus Raditoris, Guillelmus Maiora, Petrus de Montefrigido, Guillelmus Rabiolli et Petrus et Bernardus eius filius, Bernardus Romaguera, Guillelmus Petri Guillelmi, Petrus de Prato alias Fuxani, Guillelmus Juliani, Berengarius Maiora, Michaelius Martini, Guillelmus Raditoris, Petrus Carbucii, minor diebus, Franciscus Beçoni, Bernardus Pujalar, Marchus de Solerio, Arnaldus Seguelors, Bernardus de Croso, Berengarius Moreni, Bernardus Romaguera iunior, Arnaldus Magistri, Bernardus Magistri et Guillelmus Martini de Palaravano; et Franciscus Prat, Bernardus Johanis, Petrus Lenes, Poncius de Ulmo, Petrus filius Francisci de Prato, de Matha.

Omnes congregati ad sonum cornu in ponte castru de Rupiano de presenti et realiter prestiterunt homagium ore et manibus comendatum in manum et posse discreti Petri Solari, ebdomedarii de Episcopali et procuratori reverendi patris in Christo ac Domini, domini Bertrandi⁶²² Dei Gracia episcopi gerundensis, nec non et promiserunt et etiam iuraverunt per Deum et eius Sancta III^{or} Evangelia eorum manibus corporaliter tacta quod ipsi omnes predicti videlicet qui sunt homines proprii dicte episcopalis dignitatis et ratione eiusdem dicti domini episcopi erunt eidem domino episcopo et rebus suis boni fidelis et legalis in omnibus et per omnia tam de corpore⁶²³ quam anime, et alii predicti homines qui non sunt homines dicti dominum episcopi quod erunt eidem domino episcopo et rebus suis boni fidelis et legalis sint quilibet tenere virtute homagii fidelitatis prestiti hoc igitur omniam et singulam superdicta fecerem promiseunt in manum et posse notari infrascripti tanquem publice persone nomine dicti domini episcopi et nomine omnium aliorum quorum interest vel interere potere aut poterit legitime stipulantis pacistentis et recipientis de quibus omnibus dictus Petrus Solari, procurator nomine procuratorio quo super petiit feri publicum instrumentum per me dictum notari ad habendum in memoriam in futurum que fuerunt acta et a predictis hominibus firmata et laudata in predicto ponte dicti castru de Rupiano prima die julii anno a nativitate Domini M CCC L XX quarto, presentibus testibus Petro Bernardo filio Berengario Vitalis sabaterii de Rupiano, et Bartholomeo Bayeres de Episcopali ambo clerici tonsurati quibus, per actiis dictus Petrus Solerii, auctoritate dicte sue procuracionis substituit procuratorie suum ad recipiendum homagium nomine dicti dominum episcopi ab aliis hominibus dictorum castru et locorum, comitendo sive vices suas post modum.

Eadem die Bernardus Godoffre, habitator de Ultremorte, in presencia mei, notari infrascripti, et Matheus Cilrani, de Fuxano, et Guillelmo Alofre de Rupiano, testium ad hoc specliater vocatorum et rogatorum prestitit in posse dicti Bernardi de Ruppe⁶²⁴

⁶²² Ratllat: *de Monte Retundo*.

⁶²³ Ratllat.

⁶²⁴ Ratllat: *dictum home[giu]m*

nomine quo super stipulantis dictum homagium fidelitatis et etiam iuramentum pro ut alii qui non sunt homines proprii dicte episcopalis dignitati.

Eadem die Petrus Casteyona, homo proprius et solidus dicte domine episcopalis dignitatis, et⁶²⁵ Petrus Carbucii de Palaravano, prestiterunt sacramentum et homagium pro in manum et posse dicti Bernardi de Ruppe stipulantis ut super presentibus testibus Matheo Cilrani de Fuxano et Bernardo Salvatoris de Rupiano.

Document 11.

[1372], maig 3.

Asserviment. *Francisca, filla de Guillem Martí, i muller de Pere Carbús, de Parlavà, absoluta del domini temporal de l'abat de Sant Feliu de Guíxols, en entrar a viure al mas del seu marit, es fa dona pròpia i sòlida de Ramon Albert, prevere del Capítol i i administrador de la Prepositura del mes d'Agost de la Seu de Girona. Bernat Roca, batlle de la dita Prepositura a Parlavà, rep el seu homenatge.*

AHG Notarial Ru 496, f. 61r-61v.

Sit omnibus notum quod ego, Francischa, filia Guillelmi Martini,⁶²⁶ uxori que Petri Carbucii, de Palaravano, redempta et absoluta ut assero ab omni dominio temporali honorabilis domini abbatis monasteri Sancti Felicis Guixellum, cuius erat, gratis et ex certa sciencia, atque de consilio et voluntate dicti⁶²⁷ viri mei, presentis et consentientis ac inferius firmantis, evenio et facio me feminam propriam et solidam vestri, venerabilis Raymundi Alberti, presbiteri de Capitulo et Prepositi Prepositure mensis Augusti⁶²⁸ in ecclesia Gerundensis, licet absentis,⁶²⁹ et vestrorum successorum in⁶³⁰ in dicta Prepositura, una cum omnia prole generata et generanda ac nascitura, et cum universis bonis mobilibus, presentibus et futuris.

Et promito vobis et dictis vestris successoribus in dicta Prepositura, me semper vobis et dictis vestris successoribus esse bona fidelis et legalis in omnibus et per omnia pro ut bona et fidelis feminam debere et tenere suo domino naturali.

Et quod non interlio castrum, villa vel civitatem vel aliquid aliud faciam propter quod vos possitis me amittere et aliud lucrari, immo nihi cumque fuero vos et dictis vestros

⁶²⁵ Ratllat: *Guillelmus*.

⁶²⁶ Ratllat: *de*.

⁶²⁷ Ratllat: *vir*.

⁶²⁸ Interlineat a sobre de ratllat: *Madii*.

⁶²⁹ Interlineat.

⁶³⁰ Ratllat: *ecclesia Gerun*.

successores pro dominis meis naturalibus habebō et reclamado. Et hoc facio eo quod intravi mansum dicti viri mei⁶³¹, hominis vestri proprii et solidi⁶³².

Et pro predictis accendendis firmiter et complendis, obligo vobis et vestris successoribus predictis mee et omnia bona mea, iurans per Deum et eius Sancta Quatuor Euvangelia corporaliter tacta, predictam omnia semper rata, grata et firma habere, tenere et servare et contra ea non venire aliqua racione.⁶³³ Et in super facio de et pro predictis homagium manibus cum comendatum pro ut detem in manu et posse Bernardi de Ruppe, de Palaravano,⁶³⁴ baiuli dicte prepositure in dicto loco de Palaravano, nomine vestro, dictum homagium stipulantis.

Et ego, dictus Petrus Carbucii,⁶³⁵ vir dicte Francischa, consensiens predictis laudo hoc, et firmo.

Hec igitur omnia et singula supradicta⁶³⁶ nos, ambo dicti coniugues, facimus, promittimus et paciscimur in manu et posse notari infrascripti tanquam publice persone, nomine vestro, et nomine omnium aliorum quorum in /interest vel interesse potere aut poterit legitime stipulantis, paciscentis et⁶³⁷ recipientis.

Actum est hoc, tercia die madii.

Testes Bernardus Magistri, de Palaravano, et Berengarius Poncii, de Rupiano.

Document 12.

1372, agost 8. Ultramort.

Requeriment de remença. *Ramon d'Orts, escriptor jurat del notari Guillem Pons, de Rupià, es trasllada al domicili del donzell Ramon de Finestres, a Ultramort, per llegir-la la cèdula que li han presentat Pere Rubey i Berenguer Vidal, de Fonolleres, demanant-li que vulgui redimir a Francisca, dona pròpia, pel preu acostumat de 2 sous i 8 diners.*

AHG Notarial Ru 496, f. 127v-128r.

Noverint universi quod die et anno infrascriptis in presencia mei, Raymundi de Orto, scriptoris iurati notari infrascripti, et testimonium infrascriptorum ad hoc specialiter

⁶³¹ Ratllat: *et inde*.

⁶³² Ratllat: *et eidem*.

⁶³³ Ratllat: *ut*.

⁶³⁴ Ratllat: *hoc*.

⁶³⁵ Ratllat: *conseni*.

⁶³⁶ Ratllat: *facimus*.

⁶³⁷ Al marge esquerre, abreviatura de *debet*.

vocatorum et rogatorum Petrus⁶³⁸ Rubey et Guillelmus Vacherii, de Foneyeriis, requisiverunt venerabilem Raymundum de Finestris, domicellum, personaliter⁶³⁹ iuxta hostium hospicii sui in quo moratur, in loco de Ultramorte constitutum,⁶⁴⁰ quatinus daret ad redempcionem Francischam, filiam Petri Maranyani, quondam, de Sancto Acisclo, fiminam propriam et solidam ipsius venerabilis, virginem viro dispositam, pro duobus solidos et octo denarios barchinonenses d'eterno pro ut de similibus est feri usicatum iuxta usum huius patrie. Et dictus⁶⁴¹ venerabilis Raymundus de Finestris dixerit quod ipse non tenere ipsam Francischam dare redempcioni pro dictis duobus et octo denarios, set quod erat paratus et paratum se obtulit ipsam dare redempcioni pro simili quantitate, pro que dedit⁶⁴² redempcioni filia⁶⁴³ dicti Petri Marenyani, quondam, sororem dicte Francischa, et cum dictus venerabilis Raimundi de Finestris voluisset dictam Francischam dare redempcioni pro dictis duobus solidos et octo denarios dicti Petrus Rubey et Guillelmus Vacherii, nomine dicte⁶⁴⁴ Francischa,⁶⁴⁵ tradiderunt mihi, dicto Raimundo de Orto, scriptori, quandam papiream çedulam scriptam protestacionem continentem quam per me ligi publicari et intimari, petierunt dicto venerabili Raymundo de Finestris quamquidem çedulam, ego, dictus Raimundus de Orto, scriptor, dicto venerabili Raimundo de Finestris, in presencia testium infrascriptum, legi publicavi et intimavi cuius çedule tenor sequitur in hunc modum:

“Cum iuxta usum, consuetudine et observantia huius patrie, dominum habent et tenerunt mulieres⁶⁴⁶ incorrupte dare ad redempcionem pro duobus solidos et octo denarios barchinonenses de terno, et vos, venerabilis Raymundus de Finestris, domicellus contra duxeritis pro dictis duobus solidos et octo denarios ad redempcionem dare Francischam, filiam Petri Maranyani, quondam, castri de Sancto Acisclo, feminam vestram propriam et solidam, incorruptam una cum eius bonis mobilibus, / presentibus et futuris, et prole in en procreanda et nascitura. Idcirco, Petrus Rubey et Berengarius Vacherii, de Fonoyeriis, parentes et consanguiney dicte Francischa, nomine eiusdem Francischa, perunt et requirunt vos, dictum venerabilem Raimundum de Finestris, quius detis ad redempcionem dictam Francischam, cum omni prole in ea procreanda et nascitura et bonis suis, mobilibus, presentibus et futuris, pro dictis duobus solidos et VIII denarios, quos in presencia notari subscripti⁶⁴⁷ et testium infrascriptorum vobis offerunt dare pro dicta redempcionem, requierentes de hiis feri et eius tradi publicum instrumentum seu publica instrumenta unum videlicet et plura et tot quot petiente et habere voluerint per vos, notarium infrascriptum.”⁶⁴⁸

⁶³⁸ Ratllat: *Ruyl.*

⁶³⁹ Ratllat: *constitutum.*

⁶⁴⁰ Interlineat des de *Ultramorte.*

⁶⁴¹ Al marge esquerre, abreviatura de *facta.*

⁶⁴² Ratllat: *ad.*

⁶⁴³ Al marge esquerre, *precio VI denarios.*

⁶⁴⁴ Ratllat: *Petri Maranyani.*

⁶⁴⁵ Interlineat des de *nomine.*

⁶⁴⁶ Ratllat: *in corrip. incorrupte.*

⁶⁴⁷ Ratllat: *ii.*

⁶⁴⁸ Interlineat des de *notarium.*

Qua çedula dicto venerabili Raimundo de Finestris per me, dictum Raymundum de Orto, scriptorem, lecta et publicata, dictus venerabilis Raymundus de Finestris periit si dare copiam et translatum et acordium duorum dierum, quodquidem translatum paulo post fuit⁶⁴⁹ sibi per me, dictum scriptorem traditum, de quibus omnibus dicti Petrus Rubey et Guillelmus Vacherii peruerunt eius feri et tradi publicum instrumentum per notarium infrascriptum ad habendum memoriam in futurum que fuerunt acta in dicto loco de Ultramorte, die videlicet octava mensis augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o septuagesimo secundo, circa oram dipseste, presentibus ad hoc vocatis et rogatis Guillelmo Ferrari, sagione de Rupiano, et Berengario Castilionis, de Ultramorte.

Document 13.

1372, agost 8. Ultramort

Remença. *Pere Maranyà, de Sant Iscle, atenent que el donzell Ramon de Finestres no vol donar la redempció a Francisca, germana del dit Pere, dona pròpia i sòlida del dit donzell, pel preu de 2 sous i 8 diners, en absència del dit senyor, diposita els dits diners sobre l'altar de Santa Eulàlia d'Ultramort per a la dita redempció, com és costum de la pàtria.*

AHG Notarial Ru 496, f. 128r.

Noverint universi quod die et anno infrascriptis, in presencia mei, Raimundus de Orto, scriptoris iurati sub notario infrascripto, et testium infrascriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum, Petrus Maranyani de Sancto Acisclo, asserens quod venerabilis Raymundus de Finestris, domicellus, noluit dare redempcioni Francischam, sororem ipsius Petri Maranyani, fiminam propriam et solidam ipsius venerabilis Raimundi de Finestris, incorruptam⁶⁵⁰ viro dispositam, pro duobus solidos et octo denarios barchinonenses de terno⁶⁵¹, pro ut de similibus milieribus est feci usicatum in hac patria, nec dictos duos solidos et octo denarios⁶⁵² recipere voluit in absencia ipsius venerabilis Raimundi de Finestris⁶⁵³ posuit in et super altare sancte Eulalie⁶⁵⁴ de Ultramorte dictos duos solidos et octo denarios et VI denarios pro baiuliuo ditorum duorum solidos et octo denarios⁶⁵⁵, levandos et percipiendos per dictum venerabilem Raymundum de Finestris, pro redempcione dicte mulieris si et quem ipsos accipere et

⁶⁴⁹ Interlineat.

⁶⁵⁰ Interlineat, a sobre de ratllat: *virginem*.

⁶⁵¹ Al marge esquerre, abreviatura de *facta*.

⁶⁵² Ratllat: *rep*.

⁶⁵³ Interlineat des de *in absencia*, sobre ratllat: *immo recusavit(¿?)*.

⁶⁵⁴ Al marge esquerre: *precio VI denarios*.

⁶⁵⁵ Interlineat des de *dictos duos solidos et octo denarios...*

levare⁶⁵⁶ ac instrumentum deffinitionis de persona dicte Francischa iuxta usum et consuetudinem huius patrie facere voluerit.

Et ad memoriam rey geste petiit dictus Petrus de predictis si feri et tradi publicum instrumentum si et quem inde habere voluerit. Quod fuit actum intus dictam ecclesiam de Ultramorte, iuxta et supra dictam altare, die videlicet octava mensis augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° secundo, presentibus testibus ad hoc vocatis specialiter et rogatis, Raymundo Rubey, sacrista de Ultramorte, et Petro Rubey, et Berengario Vacherii, de Foneyeriis.

Document 14.

1371, agost 4 (dilluns). Mas Bonfill (Ultramort).

Inventari. *Ramon Rubey, sagristà, Bernat Benet i Bernat Mestre, marmessors i executors del darrer testament del difunt Pere Bonfill, del mas homònim, ordenen fer inventari dels seus béns.*

AHG Notarial Ru 493, f. 42r-45r.

Die luni IIII mensis augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXXI^o⁶⁵⁷.

Cum Petrus Bonifilii⁶⁵⁸, quondam, de Ultramorte, in suo ultimo testamento heredem suum universalem⁶⁵⁹ instituit Petrus, filium suum, condicione adiecta quod si dictus Petrus filius decederet sine prole legitime vel cum prole legitime que non perveniret ad etatem condendi testamenti sine fecit voluit quod omnia bona ipsius Petri venderentur id preciis eorum emerentur redditus perpetuales ex quibus fuerit anniversalium in ecclesia de / Ultramorte, pro ut in ultimo testamento dicti Petri Bonifilii lacius⁶⁶⁰ continetur⁶⁶¹.

Et cum manumissores et alii qui bona aliena regere teneantur facere inventarium de bonis manumissiarum, ideo nos, Raimundus Rubey, sacrista, et Bernardus Benedicti, et Bernardus Magistri, manumissores sive executores ultimum testamentum dicti Petri Bonifilii, quondam, ex causis premissis incepimus facere inventarium seu repertorium de dictis bonis per modum qui sequitur:

Primo, manifestamus nos invenisse in dicta hereditata quoddam instrumentum in quo continetur quod Bernardus Seguerii et eius uxori Guillelma, confessi fuerunt dicto Petro

⁶⁵⁶ Ratllat: *voluerit*.

⁶⁵⁷ Interlineat des de *anno*.

⁶⁵⁸ Ratllat: *de*.

⁶⁵⁹ Ratllat: *infra*.

⁶⁶⁰ Ratllat: *con*.

⁶⁶¹ Ratllat: *ideo nos, Raimundus Rubey, sacrista*.

Boniffilii quod debere⁶⁶² DCCXXXII solidos et solvere promisserunt per certos terminos quod instrumentum fuit confectum in castro de Rupiano III die mensis novembris anno a nativitate Domini M^o CCC^o LX nono, in posse notari infrascripti. Et etiam quoddam albaranum⁶⁶³ iuratum per dictum Bernardum Seguerii et eius uxori, de dicto debito dictis die et anno confectis.⁶⁶⁴

Item, quoddam aliud instrumentum in quo continetur quod dictus Petrus Boniffilii dederat Bernardo Seguerii, nepoti sive *nebot*⁶⁶⁵ suo, mansum suum vocatum *d'en Faol*, retendo sibi promisis volum⁶⁶⁶ quoddam quodrono terre qui est in parrochie de Ultramorte iuxta quoddam clausum hospicii *d'en Boffyl*, qui quadronus tenere per venerabili Raimundi de Finestris. Et etiam in eodem instrumento retinuit sibi quod a dictus Bernardus Seguerii decederet sine prole legitime vel cum prole legitime que non perveneret ad etatem condendi testamenti, quod dicta donatio ad ipsum si vineret et non vineret ad eius heredem reveteret; quod quidem instrumentum fuit confectum predictis proxi⁶⁶⁷ die et anno in posse notari infrascripti.

Item quoddam aliud instrumentum cessionis cum quo dictus Bernardus Seguerii cessit dicto Petro Boniffilii, quondam, et suis, omnia iura⁶⁶⁸ ipsius Bernardi contra quasdam personas racione et occione quocumdam violariorum, in quibus⁶⁶⁹ dictus Bernardus Seguerii labebat locum et cessionem a Guillelmo Fidelis, quondam, avunculo suo, quod quidem instrumentum cessionis⁶⁷⁰ factum per dictum Bernardum dicto⁶⁷¹ Petro Boniffilii, quondam; fuit confectum dictis III die mensis novembris et anno in posse dicti notari.

Item quoddam aliud cessionis instrumenti⁶⁷² in quo continetur quod dictus Guillelmus Fidelis cessit iura sua dicto Bernardo Seguerii in dictis violariis in quibus dictus Bernardus Seguerii cessit dicto Petro Boniffilii iura sua; quodquidem instrumentum factum per dictum Guillelmum Fidelis dicto Bernardo fuit confectum Rupiani XV die novembris anno⁶⁷³ a nativitate Domini M CCC LX sexto, in posse dicti notari.

Item quoddam aliud instrumentum in quo continetur quod Bernardus Cipriani,⁶⁷⁴ sartor de Ultramorte, et eius / uxor vendiderunt Guillelmo Fidelis, quondam, de Ultramorte, et suis, XV solidos rendales ad violarium duarum certarum personarum, confectum

⁶⁶² Interlineat, escrit amb una altra tinta.

⁶⁶³ Ratllat: *ex dicta*.

⁶⁶⁴ Interlineat des de *et etiam*. A sobre de ratllat: *Item quoddam aliud instrumentum in quo continetur quod Brunissendis, uxor Bernardum Dominici Bernardi, quondam, de Fuxano, vendidit Guillelmo Fidelis, quondam*.

⁶⁶⁵ Ratllat: *meu*.

⁶⁶⁶ Interlineat.

⁶⁶⁷ Interlineat.

⁶⁶⁸ Ratllat: *sua*.

⁶⁶⁹ Ratllat: *ad*.

⁶⁷⁰ Ratllat: *per*.

⁶⁷¹ Ratllat: *Bernardo*.

⁶⁷² Paraula afegida, potser posteriorment, amb un altre tipus de tinta, més clara.

⁶⁷³ Ratllat: *ante(?)*.

⁶⁷⁴ Ratllat: *de*.

Rupiani XXIX die iulii anno a nativitate Domini M^o CCC LX quarto, in posse dicti notari.

Item quoddam testamentum dicti Guillelmi Fidelis, quondam, confectum XV die novembris anno a nativitate Domini M^o CCC LX sexto, in posse dicti notari.

Item quoddam aliud instrumentum vendicionis in quo continetur quod Guillelmus de Pubelo et⁶⁷⁵ Bernardus alias nominatus ‘*Morgue*’ violarium de⁶⁷⁶ omni vita duarum certarum personarum; quod quidem instrumentum fuit confectum XVI die ianuari anno a nativitate Domini M^o CCC LX sexto, in posse dicti notari.

Item quoddam aliud (sic) instrumentum vendicionis in quo continetur quod Franciscus Jasperti de Maranyano et eius uxor Francischa, et Geralda, mater dicti Francisci, vendiderunt Bernardo de Ruppe de Palaravano olim baiulo de⁶⁷⁷ Belliquadro, viginti octo solidos et octo denarios rendales ad violarium de omnia vita naturali duarum certarum personarum; quodquidem instrumentum fuit confectum XXII die iulii anno a nativitate Domini M^o CCC LVI, in posse Petri Peregrini, notari publici per totum Impuritanum Comitatum auctoritate domini⁶⁷⁸ comitis.

Item quoddam aliud instrumentum in quo continetur quod Bernardus Rupiana, quondam, de Ultramorte, confessus fuit et recognovit dicto⁶⁷⁹ Guillelmo Fidelis, quondam,⁶⁸⁰ habuisse et recepisse a dicto Guillelmo Fidelis C solidos, in solutum dotis seu donationis quam dictus Petrus Bonifilii atulit dicte Brunissendis, uxori sue, filieque dicti Bernardi Rupiana; et fuit confectum Rupiani XIX die ianuari anno a nativitate Domini M^o CCC^o L secundo.

Item quoddam aliud (sic) nuptiarum instrumentum in quo continetur quod dictus Petrus Fidelis alias Petrus Bonifilii atulit in donacionem propter nuptias⁶⁸¹ donime Brunissendis, uxori sue, domine utile seu proprietarie mansi Bonifilii, octingentos quinquaginta solidos solidos [sic]; et fuit confectum pridie kalendas ianuari anno⁶⁸² Domini M^o CCC quinquagesimo, in posse Guillelmi de Colle, quondam, notari publici substituti⁶⁸³ auctoritate regia a Bernardo de Toyloano, quondam, notari Gerunde.

Item quoddam aliud (sic) instrumentum in quo continetur quod Antonius de Pubelo, quondam, vendidit dicto Guillelmo Fidelis quondam fexiam terre que tenere pro Raimundo de Finestris; et fuit confectum III° idus augusti anno Domini M^o CCC^o XL quinto, in posse Francisci Sancii, quondam, notari publici de Rupiano.

Item quoddam aliud apocham instrumentum in quo continetur quod dicta Brunissendis, uxori dicti Petri Bonifilii, fuit confessa se habuisse et recepisse a dicto Petro Bonifilii

⁶⁷⁵ Ratllat: *Petrus*.

⁶⁷⁶ Ratllat: *certam*.

⁶⁷⁷ Ratllat: *P*.

⁶⁷⁸ Ratllat: *C*.

⁶⁷⁹ Interlineat.

⁶⁸⁰ Ratllat: *quod*.

⁶⁸¹ Dues paraules anteriors interlineades.

⁶⁸² *A nativitate*.

⁶⁸³ Ratllat: *aug*

illos CCCL solidos qui in emptionibus debebant dari de donacione propter nuptias dicti Petri Bonifili; et fuit confectum XXXI die iuanuari anno a nativitate Domini M° CCC° L septimo, in posse notari infrascripti.

Item invenimus quandam librum papiri in quo inter alia continetur quod Berengarius Ferrari de Ultramorte vendidit dicto Guillelmo Fidelis, quondam, XIII solidos et III^{or} denarios rendales ad violarium cum instrumento confecto XVI die / marci L sive LX VI, in scribania de Rupiano.

Item continetur in dicto libro quod Bernardus de Figueriis, de Matremagna, et eius uxor vendiderunt dicto Guillelmo Fidelis XIII solidos III denarios, cum instrumento in confecto in scribania de Rupiano IX die aprilis anno a nativitate Domini M CCC LX III.

Item manifestamus nos invenisse in dicta hereditate VI porcellos parvos de quibus ut asserit domina Brunissenda uxori dicti Petri Boniffilii sunt duo Bernardo Rupiana, et tres porchos de quibus dicta Brunissenda asserit esse unum dicti Bernardi Rupiana.

Item unam suem sive trujam porceleriam.

Item octo anetos,⁶⁸⁴ quorum VII sunt lane albe et unus est lane nigre.⁶⁸⁵

Item viginti unam oves,⁶⁸⁶ de quibus una est *de na Rigina* ut dicitur.⁶⁸⁷

Item tres boves pili virmilii.

Item unam vacham cum uno vitulo lactanti.

Item unum vitulum, unius avus.

Item duas somerias.

Item Guillelmus Maciot tenere ad medium lucrum duas vachas et unum bovem.

In domo iuxta in viniam foranam.⁶⁸⁸

Item quinque migerias fabbarum.

Item tres migerias leguminis.

Item mestayl, XVIII *migeres*.

Item⁶⁸⁹ *tres sanaylles*.

Item *tres sachs*.

Item unam scrineam in que est dictum mestayl.

⁶⁸⁴ Ratllat: *lane al*.

⁶⁸⁵ Al marge esquerre, s'hi anota una creu.

⁶⁸⁶ Ratllat: *quarum*.

⁶⁸⁷ Interlineat des de *de quibus*.

⁶⁸⁸ Frase al marge esquerre.

⁶⁸⁹ Tres lletres ratllades difícils de precisar.

Item unum capciale et unam flaciatam, modici valoris.

Item unum coffium cum III cestellis canium.

Item III *conques* fusti, modici valoris.

Item unam lapideam que ut dicitur est Guillemi Rupiana.

Item unum morterium lapideum.

Item unam axadam *de prat*.

Item unam postem.

Item unam semalem sgavalada.

Item duas⁶⁹⁰ scalans⁶⁹¹ levediças.

Item IIII *capdels* fili borrarum, unum dolium terre repletum grani lini.

Item in quodam sotulo in introhitu hospicii, unum quarterium carniū salsarum.

Item unam somiam.

Item unam fangam.

Item medium quarterium carniū salsarum.

Item (sic) item unam gerram vinariam vaciam.

Item unum dolium vinarium vacium.

Item unam vegetem capientem unam saumatam vini.

Item aliam vegetem capientem unam saumatam cum una saumata vini.

Item unum peliçon nigrum.

Item unum *arradre* cum suis apparatus.

Item duos cofinos et unam cistellam canium.

Item⁶⁹² unam serram ionquiam.

Item unam tinam.

Item tres⁶⁹³ migerias fabbarum.

Item unum *arer*.

Item IIII^{or} vegetes sive *botes somadals*.

⁶⁹⁰ Interlineat, a sobre de “*unam*”, ratllat.

⁶⁹¹ Dues ratlletes en diagonal a sobre.

⁶⁹² Ratllat: *unum*.

⁶⁹³ Interlineat, a sobre de *IIII*, ratllat.

Item unam semalem.

Item III cofinos.

Item unum lintiaminem⁶⁹⁴, modici valoris cum VI librarum lane vel circa.

Item unam scrineam cum duobus calaxiis.

Item unum *ambut*.

Item unam ollam trescolera.

Item unum *tribey*.

Item III^{or} fanges.

Item unam exadam *cavadriu*.

Item unam gaffam ferri.

Item.⁶⁹⁵

Item unam palam fusti⁶⁹⁶ cerneleram, modici valoris, / unum alium aratum cum suis apparatus.

Item unum tabardum panni albi, modici valoris.

Item in quodam porticum, unam tabulam.

Item tres seles sedendi.

Item unam amphoram vineam.

Item duas *ambuderes* terre.

Item unam rasorem⁶⁹⁷ raddendi panem.

Item unum sachum sive *manegna*, aptum et faciendum vinum de feu.

Item unum trochum cum ballista⁶⁹⁸, modici valoris.

Item unum clipeum sive *pavès*, modici valoris.

Item unum baçi fusti.

Item unum scrineolum coquineo, modici valoris, quem dicta Brunissenda asserit est filii sui.

Item unum *lumaner*.

Item III *doyls aygaders*.

⁶⁹⁴ Ratllat: *cum lana*.

⁶⁹⁵ Ratllat: *unam trusequam(?)*.

⁶⁹⁶ Ratllat: *item*.

⁶⁹⁷ Ratllat: *pa*.

⁶⁹⁸ Interlineat.

Item unum morterium fusti cum duobus boxos.

Item unum coffinum parvuum canicum.

Item unam modicam canastelam.

Item unum tabardum panni de *burell*, modici valoris.

Item unum capucium panni lividi et alium panni viridi.

Item unam lanternam, modici valoris.

Item duos *canalobres* quos asserit ad ipsam Brunissendis pertinere ex donacione sibi facta *per en Jutglar*.

Item unam citram terre.

Item⁶⁹⁹ *unes peses de barró*.

Item, in coquina,⁷⁰⁰ tres⁷⁰¹ sachos cum tribus quarteriis⁷⁰² farine.

Item unam parolam.

Item duas *conquetes* fusti.

Item unam sarraginem cum sua grendo.

Item unum *verú* ferri.

Item⁷⁰³ tria “tarantarara” sive *sedaçes*, unum videlicet de *sedes* et duo de seda prima.

Item unam pasteriam cum sua rasora.

Item unam tabulam.

Item unam techam, modici valoris.

Item duos⁷⁰⁴ *tripodes*.

Item⁷⁰⁵ quinque stistoria fusti, modici, et unum magnum.

Item quosdam alios *tripodes*, modici valoris.

Item (sic), item unum *forrey de foch*.

Item *unes lenes* ferri.

⁶⁹⁹ Ratllat: *in coquina*.

⁷⁰⁰ Ratllat: *item* duos.

⁷⁰¹ Interlineat.

⁷⁰² Interlineat.

⁷⁰³ Ratllat: *tres*.

⁷⁰⁴ Interlineat, a sobre de *quosdam*, ratllat.

⁷⁰⁵ Ratllat: *VI stisor*.

Item, in quadam camera nova, unum dolium cum duobus corronibus *oley*.

Item unam *vanova squinçada*.

Item unam *flaciatam*⁷⁰⁶ *albam*.

Item unum par *lintiaminum* et unum *capciale* et unum *sachilectum*.

Item unum *dolium oliarium*.

Item unum *scamium lecti* et unum *sachilectum* et unum par *lintiaminum*.

Item duas *podedores*.

Item unam *vanovam novam*.

Item unum *matalafium*, *duarum telarum* et *medie* et unum *travasser*.

Item unam *postem fusti*.

Item unum⁷⁰⁷ *coxinum*.

Item II *petges lecti*.

Item unum *ensem*, *modici valoris*.

Item unum *dental / novum*.

Item unum *scrineum*.

Item unum *coffinum*.

Item unam *çostelam*.

Item, in quadam aliam domo, XXXVIII *migerias frumenti*.

Item III *forch alleorum*.

Item unum *sacrilectum*, *modici valoris*.

Item unum *coffinum*.

Item, in quadam camera, unam *tunicham hominis panni lividi*.

Item unam *tunicham hominis panni viridi cum uno capucio*.

Item unam *tunicham panni lividi*, *modici valoris*.

Item unam *tunicham panni albi*, *modici valoris*.

Item unam *tunicham panni de burel*, *modici valoris*.

⁷⁰⁶ Ratllat: *item*.

⁷⁰⁷ Ratllat: *ca(?) auriculale(?)*.

Item⁷⁰⁸ unum *tabarc* lividum tenuem.

Item unum scrineum.

Item quasdam mapas et *uns tovayons*.

Item unam iubetum.

Item unum gladium⁷⁰⁹ de *tay* cum corrigia et marsupio.

Item unum ensem.

Item unam amphoram.

Item unum *archimbanc* cum duobus calaxiis.

Item *uns tovayons*.

Item unum coffium et unam cistellam.

Item II *cofes*.

Item unam citram terre.

Item duas femoralias, modici valoris.

Item duos gladios de *tay*, modici valoris.

Item unum *arch* de ballista.

Item unam tunicham panni de *burell*.

Item unum iubetum.⁷¹⁰

Item unam vanovam duarum telarum et medie.

Item unum clamidem hominis panni de *burell*.

Item unum par lintiaminum duarum telarum et⁷¹¹ medie.

Item unam flaciatam, modici valoris.

Item unum par lintiaminum trium telarum.

Item unam borraçiam.

Item unum sacrilectum.

Item unum⁷¹² capcialem.

Item unam colgam.

⁷⁰⁸ Ratllat: *i*.

⁷⁰⁹ Ratllat: *g*.

⁷¹⁰ Ratllat: *item*.

⁷¹¹ Ratllat: *mediam*.

⁷¹² Lletra ratllada(¿?).

Item unam flaciatam virgetam.⁷¹³

Item unum dolium oliarium cum duobus coronibus *oley*.

Item unum par lintiaminum, modici valoris.

Item unum capciale, modici valoris.

Item unam selam buganeria.

Item unam selam penetrantam.

Item⁷¹⁴ quoddam instrumentum apocham in quo continetur quod Bernardus Rupiana, quondam, de Ultramorte, recognovit habuisse a Guillelmo Fidelis, quondam, ducentos quinquaginta solidos ex illo debito octigentorum quinquaginta solidos quod dictus Guillelmus Fidelis esse dicto Bernardo Rupiana, quondam, obligatum cum instrumento ratione donationis propter nuptias dicti⁷¹⁵ Petri⁷¹⁶ Bonifilii, confectum VIII die mensis augusti anno a nativitate Domini M^o CCC L primo, in posse Guillelmi de Colle, notari predicti.

Item quoddam aliud (sic) instrumentum / apocham in quo⁷¹⁷ quod Brunissendis, uxori Petri Bonifilii, recognoscit habuisse et recepisse a dicto Guillelmo Fidelis CXLII solidos de dicta donacione, confectum XXXI die ianuari anno a nativitate Domini M^o CCC^o L septimo, in posse notari infrascripti.

Item tres ruschs apium.

Item CLVIII^o⁷¹⁸ tegulas.

Item V *flaçós* carabi.

Item⁷¹⁹ VIII paria gallinarum.

Item unam lanceam.

Item unum telum.

Item, dicta domina Brunissendis retulit nobis quod *na Thomasa* debet dicto Petro Bonifilii XIII solidos.

Item, Guillelmus Figuera, viginti quinque solidos et VI denarios pro quibus est in pignore quandam *vànuà nova* que est super in⁷²⁰ presenti inventario scripta [...] ⁷²¹ Arnaldus Mercatoris debet XI solidos.

⁷¹³ Ratllat: *ítem unum super(¿?) tonicale(¿) mulieris panni morat.*

⁷¹⁴ Ratllar: *quod.*

⁷¹⁵ Ratllat: *Guilelmi F.*

⁷¹⁶ Ratllat: *F.*

⁷¹⁷ Ratllat: *continetur.*

⁷¹⁸ Interlineat a sobre de *ducentas*, ratllat.

⁷¹⁹ Ratllat: *VI decem pa.*

⁷²⁰ Ratllat: *dicto.*

⁷²¹ Taca de tinta, el segueix ratllat: *i.*

Item dicta domina Brunissendis, uxori dicti Petri Bonifilii, vendidit tres oves de quibus habuit VI solidos.

Item invenimus garbas frumenti, extimatas ad XIII migeras frumenti quitias.

Item, garbas ex orde⁷²² extimatas ad L migeras quitias.

Item garbas saliquiis extimatas II migeras.

Item expletum ratemorum que nunc sunt in vineis mansi Bonifilii.

Item unam ollam cupi.

Item unam gramasiam panni viridi et unam tunicam panni de burello.

Protestatur tamen ⁷²³ quod si forte a meo aliqua bona dicti Petri Boniffilii, condam, ⁷²⁴ vel de dicta hereditate ⁷²⁵ inveneri et poterint quod illa denunciabit sive ipsa invenetario (sic) publico, rediga facient alique mora.

Quod fuit actum in hospicio vocato *d'en Boffiyl*, in loco de Ultramorte et a dictis manssoribus, ⁷²⁶ firmatum et laudatum III die augusti ⁷²⁷, presencie venerabile et discreto fratre Guillemo ⁷²⁸ Solana, camerario monasteri Sancti Petri Rodensis, domino directo dicti mansi Bonifilii et presentibus testes venerabile Raimundo de Finestris, domicello, et Guillelmo Bernardi et Bernardo Ferrari et Guillelmo ⁷²⁹ Figuera, ⁷³⁰ de Ultramorte, et Raimundo de Orto, de Caciano, ⁷³¹ et Francisco Matheus, de Maranyano.

De quoquidem inventario dictus venerabilis camerarius perit ⁷³² sibi ⁷³³ si habere voluerit cartas, quod fuit sibi per dictos manumissores concessum.

Dictus ⁷³⁴ camerarius habuit unum translatum per me, Raimundus de Ortis, notari, in formam publicam.

⁷²² Ratllat: *f*.

⁷²³ Ratllat: *et cetera*.

⁷²⁴ Ratllat: *col*.

⁷²⁵ Interlineat des de *vel*.

⁷²⁶ Interlineat.

⁷²⁷ Ratllat(*¿?*).

⁷²⁸ Ratllat: *Ço*.

⁷²⁹ Ratllat: *F*.

⁷³⁰ Interlineat des de *et*.

⁷³¹ Interlineat.

⁷³² Tres lletres ratllades difícils de llegir.

⁷³³ Ratllat: *de sibi*.

⁷³⁴ A partir d'aquí, inscripció anotada amb un altre tipus de tinta.

Document 15.

[1372], juliol 7.

Empara. *Elissenda, vídua de Ramon Tomàs, d'Ultramort, fa empara dels béns del seu difunt marit, per manament de Bernat Roca, procurador del bisbe de Girona, a instància de Bernat Pons de Parlavà i del saig Guillem Ferrer, i en presència de Ramon d'Orts, escrivent jurat del notari Guillem Pons.*

AHG Notarial Ru 497, f. 58r.

Cum die videlicet VII mensis iulii, de mandato Bernardus de Ruppe, procuratoris domini episcopi Gerunde, et ad instancia Bernardi Poncii de Palaravano, Guillelmus Ferrari, sagio, in presencia mei, Raimundi de Orto, scriptoris iurati Guillelmi Poncii, notario de Rupiano et terminorum eiusdem, emparavit et scribi fecit Elicsendis, uxor Raimundi Thomas, quondam, de Ultramorte, bona mobilia infrascripta:

Primo videlicet unum sacrilectum.

Item unam borraciam.

Item unam flaciatam.

Item unum par lintiaminum modici valoris.

Item unum scrineum sine cohopertorium, modici valoris.

Item unam tabulam, modici valoris.

Item sex scutellas et unum cisorium fusti.

Item duas conchas fusti.

Item unam lintiamen.

Item unam faugon.

Item duos salonos terre *eyguaders*.

Item unam tunicam panni bruni hominis, modici valoris.

Item unam selam fusti, modici valoris.

Item unum poal cum una soga.

Que fuerunt acta predictis die et anno, presentibus testes Bernardus Pontoni, de Ultramorte, et Petro, filio Guillelmi Ferrarii, de Rupiano.

Document 16.

[1371], novembre 22 (dissabte). Mas Brancós (Rupià).

Empenyorament. *Guillem Ferrer, saig, per manament del batlle i a instància de Bernat Sastre, de Rupià, accedeix al mas Brancós de Rupià juntament amb Ramon d'Orts, escrivent jurat de Guillem Pons, notari de Rupià, per empenyorar una sèrie de béns.*

AHG Notarial Ru 493, f. 103v-104r.

Die sabbati XXII die novembris, Guillelmus Ferrari, sagio, de mandato baiuli, ad instanciam Bernardi Sartoris, de Rupiano, accessit ad mansum de Branconibus una cum Raimundo de Orto, scriptori iurati Guillelmi Poncii, notario de Rupiano, et in dicto manso pignoravit hec que seguntur.

Primo, videlicet farine III quarterias.

Item unam vanovam et unam flaciatam, modici valoris.

Item quasdam mapas, modici valoris.

Item unam quarteriam fabbarum.

Item V salonos repleta vini.

Item quosdam tripodes.

Item quoddam capud panni.

Item III flats canabi.

Item⁷³⁵ unum mantellum, modici valoris.

Item unam vanovam, modici valoris.

Item duas⁷³⁶ mitgeras ordeï.

Item unam litzenem.

Item quasdam quardas.

Item unum norri d'oli et unam perxina.

Item unam quiumata oley.

Item unum scrineum.

Item duas⁷³⁷ scrineas.⁷³⁸

⁷³⁵ Al marge esquerre: *Item atuli unam ligenem pro labore.*

⁷³⁶ Interlineat sobre *unam*, ratllat.

Item duas pilas lapideas.

Item unam pasteriam.

Item unum scicum aptum ad faciendum oleum.

Document 17.

[1371, novembre 13. Rupjà]

Sots-establiment. *Guillem Bou, natural de Fonolleses però ciutadà de Barcelona, cedeix a Pere Pitoni el domini útil sobre un hort de terra, situat a l'Horta de la parròquia de Sant Cristòfol de Fonolleses, que posseeix pel capellà de l'església del dit lloc, a cens de 12 diners barcelonesos de tern.*

AHG Notarial Ru 495, f. 121v-122r.

Sit omnibus notum quod ego, Guillelmus Bovis, olim de Foneyeriis, nunc civis barchinonensis, attendens me habere et tenere pro et sub dominio directo venerabilis capellani perpetui ecclesie Sancti Christofori de Foneyeriis quoddam ortum terre infra parrochiam Sancti Christofori predicti, loco vocato "Orta", confrontatum, ab oriente in tenedone vestri, Petri Pitoni, a meridie in tenedone⁷³⁹ Sancie Petri Lenes, ab occidente in Petri Cuniyl, a circio in tenedone Iacobi Ferrari, et in orto Bernardi Ru-bey. Pro quoquidem orto terre dono et presto et dare et prestare tenere⁷⁴⁰ vobis, dicto Petro⁷⁴¹ Pitoni, quolibet anno semil duodecim denarios barchinonenses de terno, in auxilium census quos facitis et prestatis dicto capellano domino vestro temporali.

Attendens etiam dictum ortum mihi magis inutilem quam fructuosum propter nimiam prestacionem dicti census et⁷⁴² nullos fructus inde domine habui et percepi et tenere ad dictum censum dictorum duodecim denarios vobis exsolvendum, ideo, attenta super hiis, utilitate mea, gratis et ex certa sciencia, per me et meos, diffinio et relaxo vobis, dicto Petro Pitoni, presenti et recipienti dominium directum dicti orti, ita ut modo eos vel vestri possitis dictum ortum videlicet utile dominium eiusdem vendere, dare et stabilire cuicumque volueritis ad tempus vel ad im perpetuum, quem ego, per me et meos, diffinio et relaxo vobis et vestris totum ius quod ego habeo⁷⁴³ in dicto orto et quicquid et quantum iuris, vocis, racionis et accionis in eidem mihi comperit et

⁷³⁷ Interlineat sobre *duos*(?), ratllat.

⁷³⁸ Ratllat: *Item unam pilam lapideam.*

⁷³⁹ Ratllat: *Sancie.*

⁷⁴⁰ Ratllat: *et sero*(;?).

⁷⁴¹ Al marge esquerre, abreviatura de *facta.*

⁷⁴² Ratllat: *q.*

⁷⁴³ Tota una línia ratllada, difícil de llegar.

comperere debet et potere / nunc vel in futurum. Cedendo et dando vobis et vestris, in predicto orto terre, omnia iura mea et loca et omnis vocis, vices, rationes et acciones meas, reales et personales, et alias quicumque mihi et meis pertinentes et pertinere debentes quacumque racione, faciendo et constituendo vos et vestros in predictis dominos et procuratores ut iurem vestram ad omnis vestris et vestrorum voluntates ibi ipsi omni tempore faciendas. Salvo cum iure et dominio directo dicti capellani in omnibus et per omnia promittentes vobis et vestris ac etiam iurans per Deum et eius Sancta Quatuor Euvangelia, corporaliter tacta, predicta⁷⁴⁴ deffinicionem et omnia alia et singula supradicta semper rata, grata et firma habere et contra ea non venire aliqui racione.

Hanc ante diffinicionem vobis, dicto Petro Pitoni et vestris, promito sub pacto et retencionem quod a modo non tenere vobis aliquid dare vel solvere de dicto censu dictorum duodecim denarios vel racione eiusdem⁷⁴⁵ pro tempore preterito vel futuro. Et ego, dictus Petrus Pitoni, recipiens predictam diffinicionem seu relaxacionem dicti orti difinio et remito vobis, dicto Guillelmo Bovis, totum quantum et quicquid mihi debeatur vel pertinat pro tempore preterito et futuro, racione dicti census.

Actum Rupiani ut supra.

Testes Petrus Lenes, de Foneyeriis, et Berengarius Poncii, de Rupiano.

Document 18.

[1371], setembre, 21. Parlavà.

Contracte de conreu. *Ramon Salom, alumne i procurador de Ramon Salom, prevere i rector de la capella del castell de Mallorca, propietari del mas Salom de Parlavà, concedeix a Bernat Romaguera, menor de dies, del dit lloc, el conreu de les terres del dit mas, amb repartiment dels fruits a parts iguals.*

AHG Notarial Ru 495, f. 72v.

Sit omnibus notum quod ego, Raymundus Saloni, alumpnus et procurator discreti Raimundi Saloni, presbiteri rectoris capelle castri Maioricarum, tenentis et possidentis mansum Saloni de Palaravano cum suis pertinenciis, attendens quod vos, Bernardus Romaguera, minor diebus, dicti loci de Palaravano, laborastis quosdam possessiones dicti mansi; ideo, auctoritate dicte mea procuracionis volo et concedo vobis quod vos laboretis dictas terres, quos iam laborastis, que nunc sunt *gorets* et dictos *gorets*

⁷⁴⁴ Ratllat: *atten*.

⁷⁴⁵ Interlineat des de *vel racione*.

semineris de illo semine quo vobis magis visum fuerit. De quo semine vos ponatis medietatem et ego, nomine quo supra, aliam medietatem, et habeatis et percipiat medietatem expletorum inde provenientium pro vestra laboracione, aliam non medietatem mihi, nomine quo supra, vel dicto meo constituti aut suis fideliter tradere totamini deducta medietate missionum fiendam in seguandis et triturandis dictis expletis provenientium et ego, nomine quo supra, aliam medietatem a dicta ante laboracionem extraho a mihi, nomine quo supra, retineo clausum terre ‘De les Figueres’, quem vos teneamini mei laborare et seminare de meo semine, ni den tatxat quod ego tenere vobis dare pro dicta laboracione dicti clausi per vos fienda, octo solidos quos vobis dare et solvere promito predictam ante laboracionem sub pactis predictis promito vobis facere, habere in pace et secure contra cunctos quo usque expleta⁷⁴⁶ proveniencia ex terris predictis et in eisdem primo semile seminantis fuerit collecta.

Et⁷⁴⁷ inde vobis tenere de eviccionem omnique dampno et interesse licet⁷⁴⁸ et extra sub obligacione bonorum mei constetentis. Et ego, dictus Bernardus Romaguera, recipitis predictam laboracionem a vobis, dicto procurator, promito⁷⁴⁹ vobis per dicta omnia que dicta sunt per mihi feri debere bene et fideliter facere, accedere, complere et contra ea non facere vel venire sub obligacione omnium bonorum meorum ubique obligacione.

Actum est hoc in loco de Palaravano, vicesima prima die septembris.

Testes Mercaderius Ministralis et Guillelmus Garriga, de Palaravano.

Document 19.

[1372], juny 27. Rupjà.

Contracte de conreu. *Elisenda, vídua de Ramon Tomàs, d’Ultramort, hereva universal amb benefici d’inventari de Guillema, germana seva, promet satisfer la devolució de la donació propter nuptias de 700 sous de Guillem Pere Guillem, difunt marit de la seva germana, a l’hereu d’aquest, Bernat Pons, de Parlavà, a partir de la meitat dels fruits que aquest últim extregui del conreu de les terres de l’heretat, fins a satisfer tota la quantitat.*

AHG Notarial Ru 496, f. 94v-95r.

Sit omnibus notum quod ego, Elicssendis, uxor Raymundi Thomas, quondam, de Ultramorte, herens universalis⁷⁵⁰ cum beneficcio inventarii Guillelme, uxori Guillelmi

⁷⁴⁶ Ratllat: *ex dictis [...]*.

⁷⁴⁷ Ratllat: *pro. Per.*

⁷⁴⁸ Ratllat: *et cetera(i?)*.

⁷⁴⁹ Ratllat: *predictam.*

⁷⁵⁰ Ratllat: *et succes.*

Petri Guillelmi, quondam, de Ultramorte, attendens quod ego, nomine hereditario quo supra, tenere vobis, Bernardo Poncii, de Palaravano, heredi dicti Guillelmi Petri Guillelmi, quondam, tornare et restituere septingentos solidos barchinonenses de terno de donacione propter nuptias quam dictus Guillelmus Petri Guillelmi, quondam, dicte Guillelme, sorori mea, apportavit sive apportare promisit tempore suarum nuptiarum per certos terminos et soluciones.

Et tamen quo vobis non solveret⁷⁵¹ vobis dictos DCC solidos per terminos comprehensos pro qualibet solutione vobis suo termino cessanda⁷⁵² vos vestra propria auctoritate possitis bona hereditaria que fuerunt dicte Guillelme, sororis mea, ad manus vestras recipere, et ea tenere colligere et explere et fructus et expleta in provenientes et proveniencia recuperare, scilicet medietatem pro vestra laboracione et contestacione quam tenaciam dicto causa facere bene et utiliter ad consuetudinem boni cultoris. Et aliam medietatem⁷⁵³ in solutum dictorum DCC solidos sine valuerint similia expleta tempore receptionis pro ut hoc et plura alia lacius continentur et *enuattantur*(?) in quoddam publico instrumento inde per notario infrascripto XX die madii anno presentis recepto.

Attendens etiam quod ego, quo ad presens vobis satisfacere non possem in ducentos solidos barchinonenses de terno quos vobis in solutum dictorum DCC solidos exolvere debuissim per totum mensem madii proximo preteritum, ideo, ex causis premissis, gratis et ex certa sciencia trado vobis, dicto Bernardo Poncii, omnia bona hereditaria⁷⁵⁴ que presens me quo ad presens sunt de dicta hereditate dicte Guillelme, sororis mea. Ita, quod a modo vos habeatis tenantis colatis et cultivetis dicta bona hereditaria bene et fideliter ad consuetudinem boni cultoris recipiendo et habendo medietatem omnium fructuum et expletorum inde provenientium pro vestra laboracione, et aliam medietatem in solutum dictorum ducentorum solidos sine valuerint similia expleta tempore receptionis.

Et hoc tamen et tandiu quousque vobis vel vestris satisfectum fuerit in dictis ducentis solidos. Ego, enim promitto vobis et vestris quod in predictis fructibus et ex-/pletis non tangam vel tangi faceam per me vel interponitam personam immo faciam ipsos et ipsa habere et percipere per modum predictum tantum et tandiu quousque vobis vel vestris satisfectum fuerit in predictis ducentis solidos⁷⁵⁵ per modum in dicto instrumento contentum.

Et ego, dictus Bernardus Poncii, recipiens dicta bona hereditaria, promitto ea bene et fideliter laborare et conresare ad consuetudine boni⁷⁵⁶ cultoris pro ut decet et de dictis fructibus et expletis⁷⁵⁷ computum et rationem reddere fideliter atque bene.

⁷⁵¹ Al marge esquerre, abreviatura de *facta*.

⁷⁵² Ratllat: *po*.

⁷⁵³ Al marge esquerre: *debito quolibet precis*.

⁷⁵⁴ Ratllat: *pretea que*.

⁷⁵⁵ Ratllat: *et inde vobis et vestris*.

⁷⁵⁶ Ratllat: *cont*.

⁷⁵⁷ Ratllat: *bonu*.

Actum est hoc Rupiani XXVIII die iunii.

Testes Bernardus de Ruppe, de Palaravano, et Petrus Ferrari, de Rupiano.⁷⁵⁸

Document 20.

[1372, setembre 9. Rupià].

Restitució de béns. *Pere Pons, natural de Rupià, i ciutadà de Barcelona, reconeix que el seu germà, Berenguer Pons, del dit lloc, va governar i administrar correctament els seus béns i possessions quan es trobava absent.*

AHG Notarial Ru 496, f. 163r.

Sit omnibus notum quod ego, Petrus Poncii, oriundus de Rupiano, cuius Barchinone,⁷⁵⁹ attendetes, scientes et recognoscentes quod vos, Berengarius Poncii, frater meus, de Rupiano, a tempore quo ego,⁷⁶⁰ fui absens a loco de Rupiano, fuistis datus et constitutus bonis meis que habeo infra iuridicionem castris de Rupiano per venerabilem iudicem de Rupiano et ea registis, tenuistis et gubernastis; ideo, confiteor et recognosco vobis, dicto Berengario Poncii, fratri meo, quod vos venistis mecum et ego vobiscum ad bonum iustum et legalem compotum in et supra omnibus bonis et iuribus meis que vos, nomine curatorio quo supra, habuistis, tenuistis, registis et administrastis, recepistis et solvistis in censibus, tallis et debitis, et cohegnatis datis cum receptis⁷⁶¹ et dicto compote simile et pluris calculato est verum et rey veritas sic se habet quod vos restituistis mihi et ego a vobis habui et recepi omni mea voluntati⁷⁶² omnia ea que de dictis bonis meis penes vos erant et nichil vobis remanet.

Et ideo renunciando ex ceptioni dicti⁷⁶³ dicti compoti non⁷⁶⁴ audici et erroris calculi⁷⁶⁵ et illi legi directi quod propter errorem calculi compotum retractetur et doli per me et meos facio vobis et vestris et bonis vestris et vestrorum⁷⁶⁶ de predictis et de omni petitione, questiones, acciones et demanda quam inde vobis facere vel movere possem in iudicio et extra, bonum et perpetuum finem et firmum pactum de ulterius non petendo. Sinc melius et utilius potere dici et intelligi ad omnem vestrum et vestrorum

⁷⁵⁸ Al marge inferior dret, sigles de ‘‘ABC’’.

⁷⁵⁹ Interlineat, a sobre de ratllat: *Gerunde*.

⁷⁶⁰ Ratllat: *eram*.

⁷⁶¹ Ratllat: *est vesrum quod vos restituistis*.

⁷⁶² Ratllat: *omnes*.

⁷⁶³ Ratllat: *peccunie non n*.

⁷⁶⁴ Al marge esquerre, abreviatura de *facta*.

⁷⁶⁵ Ratllat: *et doli per me et*.

⁷⁶⁶ Ratllat: *de*.

bonum et sanum intellectum. Promitens vobis et vestris ac etiam iurans per Deum et eius Sancta Quatuor Euvangelia corporaliter a me tacta, predictam diffinicionem et omnia alia et singula supradicta semper rata, grata et firma habere, tenere et servare et contra ea non venire aliqua aliqua racione.

Actum et testes ut supra.

Document 21.

[1371], juliol 28. Parlavà.

Testament. *Jaume Roca, fill de Bernat Roca, de Parlavà, greument malalt i tement morir, ordena el seu testament, escollint sepultura al cementiri del dit lloc. Elegeix com a marmessors i executors de les seves darreres voluntats al seu pare, Bernat Roca, i a Pere Sunyer, sagristà de l'església de Parlavà. Declara hereu universal al seu fill Bernat, exceptuant una sèrie de condicionants relacionats amb l'embaràs de la seva dona.*

AHG Notarial Ru 495, f. 6r-8v.

Qum nullus in carne positus mortem evadere potest, idcirco in nomine Domini nostri Ihesus Christi, qui solita pietate neminem vult perire immo salvat omnes sperantes in se et perducit eos ad perobtata gaudia Paradisi. Ego, Iacobo de Ruppe, filius Bernardi de Ruppe, de Palaravano,⁷⁶⁷ et a dicto patrem meo tempore mei matrimoni hereditam, detentus gravi in firmitate de que me mori timeo morte corporali in meo cum bono sensu, plenaque memoria et integra loquela, ordino et compono meam ultimam voluntatem, ac condo et facio meum ultimum testamentum.

In quo eligo atque pono⁷⁶⁸ meos manumissores sive huius mei testamenti executores videlicet dictum dominum Bernardum de Ruppe, patrem meum, presentem,⁷⁶⁹ et Petrum Sunyeri, et sacrista ecclesie de Palaravano, qui nunc est et pro tempore fuerit, quibus et duobus ipsorum si tercius voluerit vel non poterit interesse execucioni huius mei testamenti dono et confero plenum et liberum posse omnia bona mea ad manus suas accipiendi et ea sive eorum et rem_suarum dampno et missione dividendi et distribuendi pro ut in hoc meo testamento scriptum invenerint ac est ordinatum.

⁷⁶⁷ Interlineat.

⁷⁶⁸ Al marge esquerre, abreviatura de *facta*.

⁷⁶⁹ Interlineat.

In primis quidem⁷⁷⁰ et ante omnia, iubeo quod omnia iniurie mea sique et manifeste apparuerint et omnia debita que debeo et legata per scripta restituantur et persolvantur de bonis meis, simpliciter et de plano, et sine strepitu et figura iudici.⁷⁷¹

Item iubeo⁷⁷² corpus meum sepeliri in cimiterio ecclesie Sancti Felicis de Palaravano, cui ecclesie dimitto cum suis clericis, iure sepulture mea, quinque solidos barchinonenses de terno. Item iubeo sacriste dicte ecclesie, duodecim denarios pro meliolamento.

Item dimitto cuique⁷⁷³ rotulorum et lampadarum ardentium in dicta ecclesia, duos denarios, amore Dei.

Item dimitto torcicis cereis ardentibus in dicta ecclesia quando corpus Domini nostri Ihesus Christi / [...]⁷⁷⁴ ecclesia elevatur et preparatur, unam libram ceree.

Item dimitto [ca]ndeles⁷⁷⁵ ardenti ante altare sito et edificato in dicta ecclesia, sub invocatione beate Virginis Marie, Dei genitricis, aliam libram ceree,⁷⁷⁶ amore Dei.

Item dimitto pro ornamentis altari sancti Felicis predicti, quinque solidos.

Item dimitto dicto altari beate Marie Virginis, alios quinque solidos.

Item dimitto pro missis ob remedium anime meain dicta ecclesia celebrandis⁷⁷⁷, quinquaginta solidos.

Item dimitto fratribus conventus beate Marie de Montecarmelo, pro missis ob remedium anime mea, per dictos fratres celebrandis, triginta solidos.

Item dimitto pro elemosina Christi pauperibus, cognicioni dictorum meorum manumissorum eroganda, octuaginta solidos barchinonenses de terno.

Item dimitto, pro iniuriis meis oblitis, viginti solidos, dandos et distribuendos amore Dei⁷⁷⁸ in piis causis, cognicioni dictorum meorum manumissorum, ob remedium animarum illorum quibus ignorantur iniurior.

Item dimitto domino Bernardo de Ruppe et domine Francischa, eius uxori, parentibus meis, iure institucionis et pro omni alio iure eis in bonis meis pertinenti utrique ipsorum, centum solidos. Et in hiis videlicet utrumque ipsorum in suo legatu heredem meum instituo ad omnes eorum voluntates.

⁷⁷⁰ Interlineat.

⁷⁷¹ Interlineat, entre dues línies, des de *item iubeo*.

⁷⁷² Interlineat.

⁷⁷³ Interlineat a sobre de ratllat: *cuilibet*.

⁷⁷⁴ Part superior del foli desapareguda.

⁷⁷⁵ Ratllat: *beate Marie*.

⁷⁷⁶ Ratllat: *item*.

⁷⁷⁷ Ratllat: *ob remedium anime mea*.

⁷⁷⁸ Al marge esquerre: [...] *et pe. Medium florenum*.

Item dimito dicto domino Bernardo de Ruppe, patri meo, ad opus anniversariorum que instituere et facere possit et valeat ac tenantur in dicta ecclesia de Palaravano, ob remedium animarum sui et mei, illos quinque solidos barchinonenses de terno⁷⁷⁹ rendales, et censuales, ac annuales, quos Berengarius Moreni, de Palaravano, mihi⁷⁸⁰ facit et prestat et facere et prestare tenere tenere [sic] semper anno quolibet censualiter in festo sanctorum Petri et Felicis, pro quodam orte terre suo quem pro me habet et tenet in parrochia Sancti Felicis de Palaravano, loco vocato ‘‘Condamina des Tros’’, sinc afron-/tat, obriente, in camino publico, ab occidente, in tenedone Guillelmi Petri Guillelmi.

Et etiam, illos alios duos⁷⁸¹ solidos et sex denarios⁷⁸² dicte monete rendales et censuales, quos simili modo mihi donat et prestat et [dare]⁷⁸³ et prestare⁷⁸⁴ tenere semper anno quolibet in dicto festo sanctorum Petri et Felicis, Bernardus Romaguera, iunior, de Palaravano, pro quodam medio orto terre suo quem pro me et sub meo directo dominio tenet in dictis parrochia et loco; sinc afrontat, ab oriente, in dicto camino, et ab occidente, in dicta possessione dicti Guillelmi Petri Guillelmi.

Necnon etiam omnes illos septem solidos et sex denarios dicte monete rendales, et censuales, ac perpetuales, quos mihi donat et prestat et dare et prestare tenere semper quolibet anno in dicto festo sanctorum Petri et Felicis, Bernardus Romaguera, maior dierum, de Palaravano,⁷⁸⁵ pro quandam⁷⁸⁶ orto et medio terre contiguus⁷⁸⁷ suis, quos pro me et sub meo dominio directo et alodiali tenet⁷⁸⁸ et habet in dictis parrochie et loco. Et confrontantur, ab oriente, in dicto camino, et ab occidente, in dicta possessione dicti Guillelmi Petri Guillelmi.

Item dimito dicto domino Bernardo de Ruppe, patri meo, pro suis voluntatibus faciendis totum directum dominium et ius quod habeo racione directo domini vel aliain dictis ortis terre, videlicet tercia, laudismia et foriscapia, et alia iura ad directam dominium pertinencia.

Item⁷⁸⁹ confiteor et recognoscho Francischa, uxori mea, quod habui et recepi de dote sua quam mihi apportare promisit tempore sui et mei nuptiarum, totum id quod de quo ego et dictus pater meus fecimus Raymundo de Campis, de Burdillis, patri suo, aponatur instrumenta pro ut in dictis apochis instrumentis continetur. Item recognosco ei de lucro

⁷⁷⁹ Ratllat: *quos*.

⁷⁸⁰ Ratllat: *et meis*.

⁷⁸¹ Interlineat, a sobre de ratllat: *quinque*.

⁷⁸² Interlineat.

⁷⁸³ Il·legible per mal estat de la part superior dret del full.

⁷⁸⁴ Ratllat: *sem*.

⁷⁸⁵ Ratllat: *q*.

⁷⁸⁶ Ratllat: *orto terre*.

⁷⁸⁷ Interlineat.

⁷⁸⁸ Ratllat: *in*.

⁷⁸⁹ Ratllat: *dimito*.

nuptiale contento in nuptiarum instrumentis inter me et ipsam confectis, totum id quod si pertinet,⁷⁹⁰ et pro rata solucionis dicte dotis.

Et etiam, dimitto dictam Francischam, uxor meam, dominam et potentem de omnibus / [...] ⁷⁹¹ bonis meis una cum herede meo universalis infrascripto dum constare et [...] voluerit caste et sine alio viro.

Item dimitto Cilie, filie Berengari Mir, [de] Rupiano, et Petro, filio Guillelmi de Puncho, et Francischa, filie [Ber]nardi Magistri, et Bernardo, filio Petri Suerii, de Palaravano, et Catarina, filie Iacobi Cipriani, de Sancta Columba de Mathela, filioliis meis, cuilibet ipsorum quinque solidos pro filiolaricio.

Item dimitto Francischa, filie mea, iure institutionis et pro hereditate et legitima sua paterna,⁷⁹² duos mille quingentos solidos barchinonenses de terno sibi solvendos per condecetes⁷⁹³ soluciones iuxta posse et facultates⁷⁹⁴ mansi mei et bonorum eiusdem. Et in hiis ipsam Francischam, filiam meam, mihi heredem instituo, salvo quod si dicta Francischa, filia mea, obierit infra pupillarem etatem vel postea quecumque sine prole legitima vel cum prole legitima que non perveniat ad etatem condendi testamentum, substituo sibi in dicto legatu heredem meum universalem infrascriptum, salvis in et super dicto legatu dicte Francischa, filie mea, si ad etatem condendi testamentum pervenerit, ducentis solidos pro suis testamento et aliis voluntatibus faciendis.

Item dimitto eodem iure pregnatui de quo dicta uxor mea nunc a me est pregnans si pregnans est et vivus venerit ad lutem, et fuerit femina, alios duos mille quingentos solidos sibi solvendos pro solutiones condecetes secundum posse et facultates mansi mei et bonorum eiusdem. Et in hiis dictum postimum si vivus ad lutem pervenerit, et femineus fuerit, mihi heredem instituo, salvo quod si dicta uxor mea non est pregnans vel est pregnans et dictus pregnatus vivus ad lutem non pervenerit vel dictus postumus ad lutem vivus pervenerit et fuerit masculus vel masculus non fuerit⁷⁹⁵ et obierit infra pupillarem etatem vel postea quandocumque sine prole legitima vel cum prole legitima que non perveniat ad etatem condendi testamenti substituo sibi in dicto legato heredem meum universalem infrascriptum / salvis in dicto pregnatui de quo dicta uxor mea nunc a me est pregnans si est et dictus pregnatus⁷⁹⁶ vivus venerit ad lutem et femineus fuerit et venerit etatem condendi testamentum, ducentis solidos pro suis testamento et aliis voluntatibus, faciente preterea si dictus pregnatus de quo dicta uxor mea nunc a me est pregnans si preta est et dictus postumus vivus ad lutem pervenerit et fuerit masculus, dimitto sibi [...] institutionis et pro eius hereditate et legitima paterna, mille solidos barchinonenses de terno, si solvendos per condecetes soluciones iuxta posse et

⁷⁹⁰ Ratllat: *iuxta*.

⁷⁹¹ Part superior esquerra del foli desapareguda.

⁷⁹² Ratllat: *et materna*.

⁷⁹³ Ratllat: *sol*.

⁷⁹⁴ Ratllat: *bonorum*.

⁷⁹⁵ Ratllat: *vel est po*.

⁷⁹⁶ Lletra ratllada: *v* (¿?).

facultates mansi et bonorum meorum cognicioni amicorum meorum in gradu parentele proximorunt.

Et in hiis ipsum postuum si masculus fuerit et vivus ad lutem pervenerit mihi heredem instituo, salvo quod si dicta uxor mea non est pregnans, et dictus pregnatus vivus ad lutem non pervenerit, vel vivus ad lutem pervenerit, et masculus fuerit et oberit infra pupillarem etatem vel postea, quandocumque, sine prole legitima vel cum prole legitima que non perveniat ad etatem condendi testamentum, substituo si in dicto legatu dictum heredem meum universalem infrascriptum, salvis inde dicto pregnatui de quo dicta uxor mea a me nunc est pregnans si pregnans est, et vivus ad lutem pervenerit et masculus fuerit et venerit ad etatem condendi testamentum,⁷⁹⁷ ducentos solidos pro suis testamento et aliis volutatibus faciendis.

Item, omnia alia bona mea et iura mobilia et immobilia ac semoventia et presentia et futura, quecumque sine et ubicumque et mihi pertineant et pertinere possint et debeant quocumque titulo, causa⁷⁹⁸ sive iure, dimitto Bernardo, filio meo; et ipsum Bernardum, filium meum, mihi heredem universalem et principalem instituo et facio, salvo hoc quod superius sum testatus. Et etiam, salvo quod si dictus Bernardus, filius meus, mihi heres non erit, vel heres mihi erit et obierit infra pupillarem etatem vel postea,⁷⁹⁹ quandocumque, sine prole legitima, vel cum prole legitima que non perveniat ad etatem condendi testamentum, substituo sibi a mihi instituo in heredem dictam Francischam, filiam meam, si tunc vixerit, et ni dicta Francischa, filia mea, tunc non vixerit vel vixerit et heres mea non erit, vel heres mea erit et obierit infra pupillarem etatem vel postea, /[...] [quando]cumque, sine prole legitima vel cum prole legitima que non perveniat ad etatem condendi [...] substituo sibi a mihi instituo in heredem dictum postuum de quo dicta uxor mea [...] e tunc est pregnans si a me tunc pregnans est et dictus pregnatus vivus ad lutem pervenerit. Et si dicta uxor mea a me pregnans est vel est pregnans et dictus pregnatus omnius ad lutem non pervenerit vel vivus ad lutem pervenerit et heres meus non erit, vel meus heres erit⁸⁰⁰ et obierit infra pupillarem etatem vel postea, quandocumque, sine prole legitima vel cum prole legitima que non perveniat ad etatem condendi testamentum substituo si et mihi instituo in heredem dictum dominum Bernardum de Ruppe, patrem meum, si tunc vixerit, et ni tunc vixerit substituo sibi et mihi instituo quemcumque heredem seu successorem suum quem ipse in suo ultimo testamento vel alia, volo aut scriptis institueret vel substituerit iuxta seriem et tenorem sue ultimam voluntatis, salvis semper dicto Bernardo, filio⁸⁰¹ et heredi meo universali, instituo si ad etatem condendi testamentum pervenerit, trescentis solidos pro suis testamento et aliis voluntatibus faciendis.

⁷⁹⁷ Ratllat: *substituo*.

⁷⁹⁸ Interlineat.

⁷⁹⁹ Ratllat: *ind.*

⁸⁰⁰ Interlineat des de *et heres meus non...*

⁸⁰¹ Ratllat: *meo, he.*

Et hoc volo quod sic mea ultima voluntas quam laudo et asserbo et quam volo valere iure testamenti, que si non valet iure testamenti volo salti quod valeat iure codicillorum vel iure cuiuslibet alterius meum ultimum voluntatis quo valere possit in eternum.

Actum est hoc in loco de Palaravano, termini et iurisdiccioni castri de Rupiano, vicesima octava die iulii.

Testes huius testamenti vocati et rogati sunt, Petrus Vitalis, ebdomedarius, et Arnaldus de Guardia, clericus, et Iacobus Raymundu, de Rupiano, et Arnaldus Magistri,⁸⁰² et Bernardus Romaguera, et Bernardus de Croso, de Palaravano, et Raimundus de Orto, de Caciano de Pilo Raso.

Document 22.

[1371], octubre 22. Rupia.

Testament. *Guillem Salvador, de Rupia, ordena el seu testament, elegint sepultura al cementiri de l'església de Sant Vicenç de Rupia. Declara com a marmessors de les seves darreres voluntats al seu cosí Berenguer Mir i a Pere Vidal, clergue i domer de la dita església. Constitueix com a hereu universal al seu fill Bernat.*

AHG Notarial Ru 495, f. 98r-99v.

Quum nullus in carne positus mortem evadere potest, idcirco in nomine Domini nostri Ihesus Christi, qui solita pietate neminem vult perire immo salvat et perducit omnes sperantes⁸⁰³ in se ad perobtata gaudia Paradisi. Ego, Guillelmus Salvatoris, de Rupiano, detentus in firmitate de qua me mori timeo mortem corporali, in meo cum bono sensu plenaque memoria et integra loquela meam, ordino ultimam voluntate ac condo et facio meum ultimum testamentum.

In quo eligo atque / pono meos manumissores sive huius mei testamenti executores, videlicet Berengarius Mir, de Rupiano, consabrinum meum, presentem, et Petrum Vitalis, clericum et ebdomedarium ecclesie de Rupiano, licet absentem, quos rogo et in Deum moneo ut ipsi seum eorum et rerum suarum dampno dividare et distribuare omnia bona mea pro ut in hoc meo testamento scriptum invenire ac etiam ordinatum.

⁸⁰² Ratllat: *et Suyerii*.

⁸⁰³ Al marge esquerre, abreviatura de *facta*.

In primis quidem, et ante omnia,⁸⁰⁴ iubeo quod de bonis meis omnes iniurie mea si que manifeste apparuerint restituandur et debita que debeo et legata infrascripta persolvantur simpliciter et de plano et sine strepitu et figura iudici.

Item, iubeo corpus meum sepeliri in cimiterio ecclesie Sancti Vincencii de Rupiano, cui ecclesie dimitto cum suis clericis, iure sepulture mea, quatuor solidos barchinonenses de terno.

Item, dimitto sacriste dicte ecclesie, duodecim denarios pro melioramento.

Item, diacono dicte ecclesie, quatuor denarios⁸⁰⁵ pro scimbolis pulsandis in die sepulture mea.

Item, dimitto cuilibet rotulorum et lampadarum dicte ecclesie, duos denarios amore Dei.

Item, dimitto torticis corporis Christi ardentibus in dicta ecclesia quam corpus Christi in dicta ecclesia elevatur, duodecim denarios amore Dei.

Item, dimitto candeles⁸⁰⁶ ceree ardenti ante altare beate Marie dicte ecclesie, alios duodecim denarios.

Item, dimitto pro missis ob remedium anime mea in dicta ecclesia celebrandis, centum solidos barchinonenses de terno, solvendos in hunc medium videlicet: in continenti facta mea sepultura, quinquaginta solidos; et in capite unius anni post finem meum proxer venturi, viginti quinque solidos; et in capite alterius anni tunc proxit sequentis, alios viginti quinque⁸⁰⁷ solidos.

Item, dimitto pro elemosina pauperibus⁸⁰⁸ Ihesus Christi, ob remedium anime mea eroganda, alios centum solidos, solvendos⁸⁰⁹ in hunc modum videlicet: quinquaginta solidos in continenti post finem meum, et residuos quinquaginta solidos per duas equales soluciones, unam videlicet in capite unius anni proxer post finem meum primo sequentis, et in capite duorum annuorum primo post finem meum proxer venientium, aliam solucionem.

Item, dimitto pro meos / oblicis, viginti solidos, dandos et distribuendos per dictos meorum manumissores et eorum cognicioni in piis causis, amore Dei, pro animabus illorum quibus ignorantur iniurior.

Item, dimitto Margarite, uxor mea, quinquaginta solidos ad omnes suas voluntates.

Item, dimitto Agneti et Bonanate, filiabus meis, iure iustitucionis et pro earum⁸¹⁰ hereditatibus et legitimis paternis, et pro⁸¹¹ omni alio iure eis et in bonis meis

⁸⁰⁴ Interlineat des de *et ante*.

⁸⁰⁵ Interlineat, a sobre de ratllat: *solidos*.

⁸⁰⁶ Ratllat: *arde*.

⁸⁰⁷ Interlineat.

⁸⁰⁸ Interlineat, a sobre de ratllat: *pauperius*.

⁸⁰⁹ Ratllat: *per illos term*.

⁸¹⁰ Ratllat: *earum*.

contingenti, utrique ipsarum, quadraginta solidos. Et in⁸¹² hiis ipsas et qualibet ipsarum in suo legatu et aliis que eis et utrique ipsarum detriavi et dare et exsolvi iussi in et cum instrumento hereditamenti per me de bonis meis Bernardo, filio meo, tempore sui matrimoni facti mei heredes instituo, sub pactis in dicto hereditamenti instrumento⁸¹³ super hiis contentis.

Item, dimito Iohanni, filio meo, eodem iure, viginti solidos. Et ipsum Iohannem, filium meum, in hiis et aliis que si detriavi et dare et exsolvi iussi dicto tempore quo dictum Bernardum, filium, hereditavi ipsum mihi heredem iustituo salvis et remonentibus illesis retencionibus per me⁸¹⁴ in instrumento dicti hereditamento super hiis factis et retentis.

Item, dimito⁸¹⁵ Petro, filio Bernardi Salvatoris, fili mei, nepti sive net meo, iure institutionis et pro omni⁸¹⁶ alio iure si pertinenti in bonis meis, quinque solidos.

Item, omnia alia bona mea, mobilia et immobilia, ac semoventia, presentia et futura, quancumque sint et obicumque, mihi pertinencia et pertinere debenti quacumque titulo iure sine causa, dimito Bernardo Salvatoris, filio meo et ipsum Bernardum, filium meum, mei heredem universalem et principalem instituo et facio, salvis hiis que superius sunt testatus, et etiam salvis retencionibus et substitutionibus per me factis in instrumento hereditamenti per me de bonis meis, tempore sue matrimoni facti.

Et hoc volo valere iure testamenti, que si non valet iure testamenti, volo silti quod valeat iure codicillo cum vel iure cuiuslibet alterius mea ultime voluntatis quo valere possit in eternum.

Actum est hoc Rupiani, XXII die / octobris.

Testes huius testamenti vocati et rogati sunt, Petrus Seguelors, et Iacobus de Solerio,⁸¹⁷ et Iacobus de Guardia, de Rupiano, et Franciscus Geraldus, oriundus de Cuyano, parroque de Serra, et Iohannes Ginesta, de Sancti Martino Veteri, et Berengarius Ferrari, filio Guillelmi Ferrari, quondam, de Ultramorte, et Raimundus de Orto, de Caciano de Pilo Raso.

⁸¹¹ Interlineat.

⁸¹² Ratllat: *ipsas*.

⁸¹³ Ratllat: *co*.

⁸¹⁴ Ratllat: *iust*.

⁸¹⁵ Ratllat: *Petro institutionis*.

⁸¹⁶ Ratllat: *hered*.

⁸¹⁷ Ratllat: *et F*.

Document 23.

Tipus d'invocacions testamentàries.

Exemple 1:

Quoniam nullus in carne positus mortem evadere potest, idcirco in nomine Domini nostri Ihesus Christi, qui solita pietate neminem vult perire immo salvat et perducit omnes sperantes in se ad perobtata ga[u]dia feliciter, Amen. Ego, Berengarius de Branconibus...

AHG Notarial Ru 495, f. 3v-5r.

Exemple 2:

Quoniam nullus in carne positus mortem evadere potest, idcirco in nomine Domini nostri Ihesus Christi, qui solita pietate neminem vult perire immo salvat omnes sperantes in se et perducit eos ad perobtata gaudia Paradisi. Ego, Iacobo de Ruppe...

AHG Notarial Ru 495, f. 6r-8v.

Exemple 3:

In nomine Domini nostri Ihesus Christi et eius pie Matris Virginis Marie. Cum vita hominis labilis existat nichilque apud mortem stabile agnostamus⁸¹⁸ immo venus occurramus cuius ora licet incertis nobis / toto die videmus desserare, et hoc de causa sapientis interesit cognitare futura. Et super presentibus, preteritis et futuris salubriter providere [...] ut cum Altissimus omnipotentes Dei filius hominum hostium duxerit pro pul[...]nidum angelus maligno Spiritu ductus humana creature seductor [...] cuiuscumque christiani sic inveniant bonis moribus elimosinis et aliis piis rationis et eroganciis ac veris contritionibus ad ornatam ne de falsa valeat reprehendi villitatione, idcirco, ego, Bernardus de Ruppe de Palaravano, mea perficiens bona sanitate⁸¹⁹ pro mortisque in menta mea propter huius mundi pestilentias et hominem persecutiones ob quas non nullos universe viam carnis subito video per transiren ulla de eorum bonis ordinatione relicta que afortius de in mente evitare propono obque in meo bono sensu Dei incuitu pietatis meam ordino et conpono ultimam voluntatem ac condo, facio et ordino meum ultimum testamentum...’’

AHG Notarial Ru 495, f. 16r.

Exemple 4:

Cum cuius huius seculi mundana labilia sint transitoria atque vana et nullus [in] carne sic qui mortis periculum evadere possit idcirco in nomine Domini Ihesu Christi, qui solita pietate neminem vult perire immo salvat omnes sperantes in se

⁸¹⁸ Ratllat: *om.*

⁸¹⁹ Ratllat: *dues pp.*

et perducit eos⁸²⁰ ab perobtata gaudia Paradisi. Ego, donna Beatrix, uxor venerabilis Raymundi de Finestris...”

AHG Notarial Ru 495, f. 34r.

Exemple 5:

Quoniam nullus in carne positus mortem evadere potest, idcirco in nomine Domini nostri Ihesus Christi qui solita pietate neminem vult perire immo salvat et perducit eos ad perobtata gaudia Paradisi. Ego, Petrus Casteyona...

AHG Notarial Ru 495, f. 39v.40v. (IMG 5168).

Exemple 6:

Quoniam nullus in carne positus mortem evadere potest, idcirco in nomine Domini nostri Ihesus Christi qui solita pietate neminem vult perire immo salvat et perducit eos ad perobtata gaudia Paradisi. Ego, Petrus Gerald de Ultramorte, sanus mente et corpore proponere annuente Domino ire in armata quam dominis rex Aragonum facere proponit contra iudice Alborensem rebellem suum, ordino et conpono meam ultimam voluntatem ac condo et facio meum testamentum.

AHG Notarial Ru 495, f. 148r.

Exemple 7:

Noverint universi quod cum cuilibet licitum sit de iure post confeccionem sui testamenti suos facere codicillos, idcirco ego, Guillelmus Castilionis Cipriani de Ultramorte...

AHG Notarial Ru 495, f. 65v-66r.

⁸²⁰ Interlineat.

APÈNDIX DOCUMENTAL 3

Document 1.

[1372], abril 12. Rupia.

Venda. *Guillem Sabater, de Rupia, ven a Elisenda, habitant del dit lloc, vídua de Ramon Joan, de Pontons, una casa que posseeix al barri de Rupia, pel preu de 90 sous barcelonesos de tern.*

AHG Notarial Ru 496, f. 48v-49v.

Sit omnibus notum quod ego, Guillelmus Sabaterii, de Rupiano, gratis et ex certa sciencia, per me et meos presentes et futuros, vendo titulo pure et perfecte vendicionis vobis, Elicssendi, manerie dicti loci, uxori Raymundi Johanis, quondam, de Pontonibus, et vestris et cui vel quibus volueritis, perpetuo, quendam domum meam quam habeo et teneo in barrio de Rupiano. Sinc affrontat ab oriente, in tenedone Guillelmi Alonis, a meridie, in tenedone Vincencii⁸²¹ Martini, ab occidente, in vico, a circio, in hospicio dicti Guillelmi Alonis.

Iamdictam⁸²² siquidem domum vobis et vestris et cui vel quibus volueritis perpetuo vendo cum intratis et exitibus solo fundamentis, parietibus, biguis, tegulis et tegulatis, portis et finestrarum, ranis et scillicidiis et omnibus aliis in se habentibus si que pertinentibus, et cum omnibus melioramentis et augmentis ibi factis ide toto⁸²³ faciendis de abisso usque ad celum. Sinc melius et utilius potest dici et intelligi ad omnem vestrum et vestrorum bonum et sanum intellectum, precio videlicet nonaginta solidos barchinonenses de terno, quos a vobis confiteor numerando et in solidum habuisse et recepisse, renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate, non recepisse⁸²⁴ et iusti precii non habiti et omni excepcioni doli et accioni in factum et restitutioni in integrum et illi legi qua deceptis ultra dividiam iusti precii subvenitis *emis* amplius nunc valet presens vendicio aut decetero valiterit precio numerando totum illud plus vobis et vestris dono et remito donacione pura et irrevocabili / inter vivos, conscientes me, a modo predictam domum quam vobis vendo vestro vestrorumque nomine possidere vel contra et quovusque ipsi corporalem acceperitis possessionem quam liceat vobis in aprehendere quandotumque volueritis absque faticha et requisicione mei et meorum et curie ac alterius cuiuscumque personi et eam penes vos et vestros quod retinere; cedendo nichilominus et dando vobis et vestris in predictis omnia iura mea et loca et omnis voces, vices, raciones et acciones nostras, reales et personales, et alias quascumque mei et meis in predictis pertinentis et pertinere debentis quacumque racione, faciendo et constituendo vos et vestros in predictis dominos et procuratores ut

⁸²¹ Al marge esquerre, sigla de *debet*.

⁸²² Al marge esquerre, sigla de *facta*.

⁸²³ Al marge esquerre: *tradita set non solutum*.

⁸²⁴ Interliniat.

in rem vestram ad omnes vestras et vestrorum voluntates ibi et inde omni tempore faciendas.

Salvo cum iure et dominio directo reverendi domini episcopi Gerunde et suorum successorum in sua episcopali dignitate, in terciis, laudisimis et foriscapiis et omnibus aliis directis dominis quibus dabitur vos et vestri successores tenentes et possidentes dictam domum semper anno quolibet de censu in festo sanctorum Petri et Felicis, unam quarteriam frumenti boni et pulcri, ad mensuram de Agnis.

Et sic promitto vobis et vestris predictam venditionem cum omni eius melioramento semper vos et vestros facere, habere, tenere et possidere in pace et secure contra cunctos. Et inde semper vobis et vestris teneri promitto de eviccionem omnique dampno et interesse licis et extra, ita quod si per quancumque personam cuiuscumque existat condicionis fiet monebitur seu intemptabitur vobis vel vestris questio, petitio vel demanda in predicta domo quam vobis vendo, in continenti promitto mihi ponere et restituere ante vos et vestros et in me suscipere et ducero omnes questiones et causas que pro inde fient vel movebuntur qualitercumque vel si vos vel vestri volueritis positus ipsas questiones et causas prosequi et tractare electione super hiis vobis et vestris reservata, ego, emptore, promitto vobis et vestris integriter restituere et emendare omnes missiones, dampna et interesse que vel quas vos vel vestri pro predictis faceritis seu substituditis qualitercumque una cum toto eo quod inde a vobis vel vestris obtinere facerit seu evicere.

Et hoc tam obtinendo in licibus quam est subcumbendo super quibus missionibus, dampnis et interesse credatur vobis et vestris vestro plano simplicique verbo sine testibus et iuramento preterea non pussimus ego vobis / nunc dicere ponere seu allegare in iudicio vel extra quam in iurici in iusticia seu malicia vobis vel vestris facta fuerit nec quod in predictis negligentes faceritis seu remissi si forssam vos vel vestros in predictis *empti* contigerit seu subcumba et aliquam aliam excepcionem diffugium seu maliciam de iure vel de facto minium epponemus quominus de omnia et singula super dicta efficacitur tenaminur remittentes vobis et vestris super predictis pacto inhito onus denunciandi et appellandi necessitatem.

Et pro predictis omnibus et singulis firmiter attendendis et complendis et pro eviccionem et interesse eorumdem obligo vobis et vestris omnia bona mea ubique habita et habenda, et iurans per Deum et eius sancta quatuor Evangelia corporaliter tacta predictam venditionem et omnia et singula supradicta semper rata, grata et firma habere, tenere et servare, attendere et complere et contra ea non venire aliqua racione; virtute cuius iuramento, cercioratus de iure meo, renuncio quantum ad hoc omni iuri contra predicta venienti.

Actum est hoc Rupiani XII die aprilis.

Testes Petrus Pagesii, de Sala, et Berengarius Johanes, de Rupiano, et Raimundus de Orto, de Caciano de Pilo Raso.

Document 2.

[1372], maig 14. Rupjà.

Venda. *Francisca, vídua de Salvador Amalric, de Rupjà, mare i tutora del seu hereu, Esteve, atenant al perjudici que ocasiona pel dit pupil l'elevat cens d'una terra de la seva heretat, decideix vendre-la, després d'aconseguir el permís del jutge ordinari de Rupjà, a Guillem Alofre, del dit lloc, pel preu de 30 sous barcelonesos de tern.*

AHG Notarial Ru 496, f. 70v-72r.

Noverint universi quod, cum Stephanus, filius pupillus et herens Salvatoris Amalrici, quondam, de Rupiano, habeat et teneat quoddam terram sub dominio directo et annuarum censum infrascripto reverendi⁸²⁵ domini Episcopi Gerundensis, in parrochia Sancti Vincencii de Rupiano, loco vocato ‘Pedron’, continentem decem seyonos terre vel quasi; et comperuisset coram venerabili et discreto Simone de Vineolis, iudice ordinario castri de Rupiano, Francischa, uxori dicti / Salvatoris Amalrici, quondam, tutrix per dictum iudicem dicto pupillo fata et constituta, et proposuisset ipsam tutrix⁸²⁶ coram dicto iudice quod dictam terra est magis dampnosa dicto pupillo quam utilis eo quod est modici valoris et modici⁸²⁷ fructus inde percipientur⁸²⁸, et pro ipsa terra prestantur multi census, videlicet unam migeria ordei ad mensuram de Agnis, et alia migeria ordei ad mensuram curribilem castri de Rupiano, et una quarteria frumenti ad⁸²⁹ dictam mensuram de Agnis, et unam gallinam. Et pro eo etiam quod dicta terra non potere cultivari nihi cum magnis expensis in tantum quod nullum comptum evenit seu evenire potere de dicta terra dicto pupillo, immo quod prius est deductis dictis expensis dicte laboracionis de explentis inde provenientibus non possunt solvi dicti census, immo de aliis bonis dicti pupilli oportet dictos census ex solvi⁸³⁰, pro ut hoc evidere patent et possunt apparere cuilibet hoc intuenti, et ex causis, premisis et per tutrix nomine tutorio quo supra, supplicasset dicto domino⁸³¹ iudici quatinus dictam terram cum eiusdem iudicis auctoritate et decreto sibi pertineret vendere et precium inde habitutum in debitis ad que dictus pupillus est astrictus solvere, dictus dominis iudex mandavit per Berengarium Mir et Bernardum Salvatoris, amicos et⁸³² consabrinis proximiores⁸³³ ex parte patris dicti pupilli, recognosci ay (sic) dicta terra sit maius dampnosa quam utilis dicto pupillo si non venderetur pro ut superius per dictam matrem, tutrice dicti pupilli, excitit propositum et suplicatum.

⁸²⁵ Al marge esquerre, abreviatura de *facta*.

⁸²⁶ Interlineades les dues anteriors paraules.

⁸²⁷ Ratllat: *census*.

⁸²⁸ Interlineat des de *modici fructus*.

⁸²⁹ Ratllat: *men*.

⁸³⁰ Ratllat: *et*.

⁸³¹ Lletra ratllada.

⁸³² Interlineat.

⁸³³ Interlineat.

Ideo, dicti Berengarius Mir et Bernardus Salvatoris, comparentes coram me, Guillelmo Poncii, notario infrascripto, cui dictus dominus iudex quo ad hoc vices suas comisserat, retulerunt et dixerunt quod attendita magna prestacionem dictorum censuum qui pro ipsa terra prestantur, et quod dicta terra est modici quantitatis et valoris ac⁸³⁴ tenuis, et quod dicta tutrix dictam terram cultivare non potere sine magnis expensis in tantum quod multo magis valere dicti census et expenses que fient in laboracione dicte terre, quam non faciunt expleta inde provenientia, et quod utilius est dicto pupillo dictam terram vendere⁸³⁵ precio infrascripto quod⁸³⁶ iuxta eorum vendere est sac iustum precium dicte terre, quam dictam terram ad opus dicti pupilli retinere.

Ideo, ego, dicta Francischa, mater et tutrix dicti pupilli, attentis relacione dictorum Berengarii Mir et Bernardi Salvatoris, et utilitate dicti pupilli⁸³⁷ cognita, de consilio et voluntate dictorum Berengarii Mir et Bernardi Salvatoris, amicorum et consabrinorum ex parte patris dicti pupilli, inferius firmantum, ac etiam de permissu dicti iudicis et eius auctoritate et decreto / in hiis intervenientibus nomine tutorio quo supra, vendo titulo pure perfecte vendicionis vobis, Guillelmo Aloffre, de Rupiano, et vestris, et cui vel quibus volueritis, perpetuo, dictam terram quam dictus pupillus, nomine hereditario dicti patris sui, habet et possidet infra parrochiam Sancti Vincencii de Rupiano, loco vocato "Pedron", sine affrontat ab oriente, a meridie et a circio, in caminis publicis, et aboccidente⁸³⁸ in tenedone vestra.

De iamdictam siquidem terra vobis et vestris et cui vel quibus volueritis perpetuo, nomine et auctoritate quibus supra, vendo cum intratis et exitibus et pertinenciis suis, universis et singulis, et cum omnibus melioramentis et augmentis, ibi factis et decetero faciendis, sine melius et utilius potere dici et intelligi, ad omnem vestrum et vestrorum bonum et sanum intellectum, precio videlicet triginta solidos barchinonenses de terno, quos dicti Berengarii Mir et Bernardi Salvatoris, cognoverunt et extimarunt dictam terre valere et non amplius et quos a vobis ego, nomine quo supra, numerando habui et recipe, et in utilitatibus et negociis dicti pupilli misi et converti.

Renunciando excepcioni dicti peccunie non numerate et non recepte, et doli et ad cautelam legi, que deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur. Et si amplius tunc valet presens vendicio aut decetero valuerit precio memorato totum illud plus vobis et vestris, auctoritate et nomine quibus supra,⁸³⁹ dono et remito donacione pura et irrevocabili inter vivos. Constituens mihi, nomine quo supra, predictam terram vestro vestrorumque nomine possidere vel quasi quousque inde corporalem acceperitis possessionem quam liceat vobis inde apprehendere quamdocumque volueritis absque faticha et requisicione mei et meorum, et curie ac alterius cuiuscumque personis et eam penens vos et vestros perpetuo retinere.

⁸³⁴ Interlineades les últimes tres paraules.

⁸³⁵ Ratllat: *precio infrascripto quod*. Interlineat ratllat: *quam ipsam eidem pupilli ad proprium [...] retinere*.

⁸³⁶ Tres paraules interlineades.

⁸³⁷ Ratllat: *cognitate*.

⁸³⁸ Interlineat a sobre de ratllat: *circio*.

⁸³⁹ Al marge esquerre: *precio II solidos*.

Cedendo omnius et dando vobis et vestris in predictis omnia iura mea, et loca, et omnes voces, vices, raciones et acciones dicti pupilli,⁸⁴⁰ reales et personales, et alias quascumque mihi, nomine quo supra, et a dicto pupillo et suis pertinentes et petinere debentes, in predictam terram.

Faciendo et constituendo, nomine quo supra, vos et vestros in predictis dominos et procuratores ut iurem vestram ad omnes vestras et vestrorum voluntates ibi et ipsi omni tempore faciendas. Salvo cum iure et dominio directo reverendi domini Episcopi Gerundensis, in terciis, / laudisimis et foriscapiis, et omnibus aliis ad directum dominium pertinentibus quibus domino Episcopo et eius successoribus; dabitis vos et vestri successores tenentes et possidentes dictam terram⁸⁴¹ semper anno quolibet de censu, pro quaddam parte dicte terre, que fuit Bernardi de Orto, quondam, de Rupiano, unam migeriam ordeï, ad mensuram de Agnis, festo sanctorum Petri et Felicis. Et pro alia parte dicte terre, que fuit Guillelmi Perulli, quondam, de Rupiano, dabitis vos et dicti vestri sucessores, quolibet anno dicto domino Episcopo et dictis suis successoribus in dicto festo sanctorum Petri et Felicis unam migeriam ordeï, ad rectam mensuram curribilem castrî de Rupiano, et unam quarteriam frumenti ad dictam mensuram de Agnells. Et etiam in festo Omnium Sanctorum, quolibet anno, unam gallinam.

Et sic auctoritate et nomine quibus supra, promito vobis et vestris predictam vendicionem cum omni eius melioramento semper vos et vestros facere, habere, tenere et possidere in pace et secure contra cunctos. Et inde semper vos et vestros facere, habere, tenere et possidere in pace et secure contra cunctos. Et inde semper vobis et vestris teneri promito de eviccione omnique dampno et interesse, licis et extra, obligando ad hoc vobis et vestris, nomine tutorie quo supra, et etiam nomine meo proprio, omnia bona dicti pupilli et etiam mea propria, presentia et futura. Iurans per Deum et eius Sancta Quatuor Euvangelia, corporaliter tacta, predictam vendicionem et omnia alia et singula supradicta, semper rata, grata et firma habere, tenere et servare, et contra ea non venire aliqua racione.

Et nos, dicti Berengarius Mir et Bernardus Salvatoris, consabrini dicti pupilli, attentis⁸⁴² predictus omnibus et eius consentientes, firmamus hoc et laudamus.

Actum est hoc Rupiani, XIII die madii.

Testes Bernardus de Ruppe, de Palaravano, et Guillelmus Ferrari, de Rupiano.

⁸⁴⁰ Interlineat a sobre de ratllat: *meas*.

⁸⁴¹ Ratllat: *ce*.

⁸⁴² Ratllat: *predictis omnibus*.

Document 3.

[1372], abril 21. Rupjà.

Venda. *Martí Vicenç, de Rupjà, ven a Guillem Tomàs, del dit lloc, una feixa de terra que posseix a la parròquia de Sant Feliu de Parlavà, al ‘Prat de Guitart’, pel preu de 16 sous barcelonesos de tern.*

AHG Notarial Ru 496, f. 54v-55r.

Sit omnibus notum quod ego, Martinus Vincencii, de Rupiano, gratis et ex certa sciencia per me et omnes heredes et successores meos, presentes atque futuros, vendo titulo pure et perfecte vendicionis vobis, Guillelmo Thomas, de Rupiano, et vestris et cui vel quibus volueritis, perpetuo, quandam feixiam terre meam quam habeo et teneo in parrochia Sancti Felicis de Palaravano, loco vocato ‘Prat de Guitart’. Sinc affrontat ab orientem, in tenedone Guillelmi Carbuci,⁸⁴³ quondam,⁸⁴⁴ a meridie, in tenedone Bernardi de Solerio, ab occidente, in tenedone⁸⁴⁵ Arnaldi Magistri, a circio, in camino.

Iamdictam siquidem feixiam terre vobis et vestris et cui vel quibus volueritis perpetuo vendo cum intratis et exitibus et pertinenciis suis, universis et singulis, et cum omnibus melioramentis et augmentis ibi factis et decetero faciendis, sinc melius et utilius potere dici et intelligi ad omnem vestrum et vestrorum bonum et sanum intellectum, precio videlicet sexdecim solidos barchinonenses de terno, quos a vobis confiteor numerando et in solidum habuisse et recepisse.

Renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et non recepte⁸⁴⁶ et omni excepcioni doli et accioni in factum et restitutioni in integrum et illi legi qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur. Et si amplius nunc valeat presens vendicio aut decetero valuerit precio memorato totum illud plus vobis et vestris dono⁸⁴⁷ et remito donacione pura et irrevocabili inter vivos. Conscientes me a modo predictam feixiam terre vestre nomine possidere vel quamvis quousque inde corporalem acceperitis possessionem quam liceat vobis inde apprehendere in cumque volueritis absque faticha et requisicione mei et meorum et curie ac alterius cuiuscumque persone, et eam penes vos et vestros perpetuo retinere.

Cedendo nichilominus et dando vobis et vestris in predictam feixia terre omnia iura mea et loca et omnes voces, vices, raciones et acciones meas, reales et personales, et alias quascumque mei et meis pertinentes et pertinere debentes⁸⁴⁸ quacumque racione.

⁸⁴³ Ratllat: *de Palaravano*.

⁸⁴⁴ Interlineat.

⁸⁴⁵ Al marge esquerre, abreviatura de *facta*.

⁸⁴⁶ Ratllat: *et doli*.

⁸⁴⁷ Al marge esquerre: *precio XII denarios*.

⁸⁴⁸ Ratllat: *adversus et contra*.

Faciendo et constituendo vos et vestros in predictam fexia terre dominos et procuratores ut iurem vestram propriam ad omnes vestras / et vestrorum voluntates ibi ipsi omni tempore faciendas. Salvo cum iure et dominio directo beneficii⁸⁴⁹ presbiteram quod Petrus Aumar, quondam, de Piru, instituit sive institui mandavit in altare Sancti Johannis edificato in ecclesia Sancti Issodori Piru, quod nunc obtinet Arnaldi Aumar, clericus,⁸⁵⁰ in terciis, laudisimis et foriscapiis et omnibus aliis directis dominis cui clerico et suis successoribus in eodem beneficio⁸⁵¹ dabitur vos et vestri successores tenentes et possidentes dictam fexiam terre semper anno quolibet de censu, in festo sanctorum Petri et Felicis, unam migeriam frumenti boni et pulcri, sicci et nitidi, ad rectam mensuram Munellorum, cum una *ambosta*.⁸⁵²

Et sic promitto vobis et vestris predictam vendicione cum omni eius melioramento semper vos et vestros facere, habere, tenere et possidere in pace et secure contra cunctos, et inde semper vobis et vestris teneri promitto de eviccionem omnique dampno et interesse, lici et extra. Obligando ad hoc vobis et vestris omnia bona mea ubique habita et habenda, et ad maiorem firmitatem de predictis habendam iuro per Deum et eius sancta quatuor Euvangelia corporaliter tacta predictam vendicionem et omnia alia et singula supradictam semper rata, grata et firma habere, tenere et servare, attendere et complere et contra ea non venire aliquam racionem.

Actum est hoc Rupiani, vicesima prima die aprilis.

Testes, Petrus Garriga, de Rupiano, et Raimundus de Orto, de Caciano de Pilo Raso.

Document 4.

[1372], setembre 23. Rupjà.

Venda. *Arnau Esteve i Arnau Puig, de Bàscara, marmessors i executors del darrer testament de Guillem Segueró, difunt, de la dita vila, per l'autoritat que els confereix la dita marmessoria, venen a Brunissenda, vídua del dit Segueró, la meitat d'un quadre de terra que posseïa el dit difunt a la parròquia d'Ultramort, al lloc de 'Plage', pel preu estimat de 120 sous barcelonesos de tern.*

AHG Notarial Ru 496, f. 171v-172v.

⁸⁴⁹ Ratllat: *sancta*.

⁸⁵⁰ Interlineat.

⁸⁵¹ Interlineat des de *clerico*.

⁸⁵² Interlineat des de *cum*.

Sit omnibus notum quod nos, Arnaldus Stephani et Arnaldus de Podio, ville⁸⁵³ de Baschara, manumissores et executores ultimi testamenti Guillelmi Segueroni, quondam, dicte ville de Baschara, attendentes quod Andreas de Oliveria, quondam, de Ultramorte, in suo ultimo testamento dimisit sive legavit altari Sancti Michaelis, sito sive edificato in ecclesia Sancte Eulalie de Ultramorte, quendam quadrum terre suum quem habebat infra parrochiam de Ultramorte, loco vocato “*Plage*”, in recompensacionem et emendacionem retrodecime omnium belegiorum sive *balegs* expletorum quam retrodecimam dictorum expletorum dare tenebatur dicto altari, qui siquidem quadrus terre directe pro reverendo domino episcopo et eius episcopali dignitate tenere, quam ab rem dictus dominis episcopis dictum legatum dicto altari de dicto quadro terre factum noluit firmare nec servari voluit, immo omitio revocavit et voluit et mandavit pro ut fertur quod dictus quadrus terre venderetur persone sive personis layicis a quibus ius suum⁸⁵⁴ *pro* in dicto quadro pertinens habere et consequi possit suis temporis quiquidem quadrus fuit venditus dicto Guillelmo Segueroni, quondam, et Brunissendi eius uxor, et successoribus eorumdem, certo precio, attendentes est habet Guillelmum Segueroni, quondam, nec eius uxori dictum precium minium ex solvisse.

Et dictum Guillelmum Segueroni in dicto suo ultimo testamento voluisse et mandasse quod in continenti post eius finem nos, auctoritate manumissorie, venderemus et alienaremus dictum quadrum terre illi vel illis cum vel quibus precio quo voluerimus et instrumentorum vendicionis inde faceremus sacriste dicte ecclesie de Ultramorte, in decem librarum et sex solidos barchinonenses de terno que et qui per dictum testatorem debebantur pro precio dicte sue emptionis iuxta tenorem instrumenti dicte suo emptionis. Et quod volebat quod si amplius quam sinc dicte decem librarum et dicti sex solidum ex dicto quadro terre haberemus quod ex illo pluri emerentur redditus ad opus faciendi anniversarium pro anima sua in dicta ecclesia de Ultramorte pro ut hec et plura alia in dicto testamento dicti Guillelmi Segueroni confecto in scribania de Baschara tricesima die aprilis anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX primo, lacius continentur.

Attendentes etiam medietatem dicti quadri terre dicte Brunissendi, uxori dicti Guillelmi⁸⁵⁵ Segueroni, deffuncti, quondam, pertinere racione et ex causa⁸⁵⁶ dicte sue emptionis, et nos, in quantum in / est volentes dictum testamentum et voluntatem ultimam dicti deffuncti ad impleri et execucioni deberi demandari; ideo, ex causis premissis, gratis et ex certa sciencia, auctoritate dicte manumissorie, per nos et omnes heredes et successores dicti deffuncti quondam, vendimus titulo pure et perfecte vendicionis vobis, dicte Brunissendi, uxori dicti Guillelmi Segueroni, quondam, et vestris et cui vel quibus volueritis perpetuo totam medietatem dicti quadri terre dicto deffuncto quondam, pertinentem, sinc affrontat totus dictus quadrus ab orientem, in alia tenedone vestra, a meridie, in tenedone Pagesii Vitalis, ab occidente, in via, a circio in tenedone “*d’en Morgue*”.

⁸⁵³ Interlineat.

⁸⁵⁴ Ratllat: *re*.

⁸⁵⁵ Ratllat: *sui*

⁸⁵⁶ Interlineat.

Quam siquidem medietatem dicte terre exposuimus venalem et subastari facimus per currutorem publicum castrum de Rupiano et terminorum eiusdem in dicto loco de Ultramorte per longum temporis nec non et eam stimati fecimus per proceres fidedignos dicti loci de Ultramorte, qui ipsam medietatem extimarunt valere precium infrascriptum et non amplius pro ut inde nobis relacionem fecerunt, et non fuit aliquis alius inventiss (sic) qui dictam extimacionem in eadem medietate dicte terre dicta vellet nihi vos dicta Brunissendum qui in eadem obtulistis dictam *seuniatioque datuccionem* quamvis de hiis fuisset per nos diligentur indagine facta, sic eam vobis tanquam plus offerenti et danti et vestris et cui vel quibus volueritis perpetuo auctoritate dicte manumissorie et ex potestate nobis per dictum deffunctum in suo ultimo testamento atributa, vendimus cum intratis et exitibus et pertinentiis suis et cum omnibus melioramentis et augmentis in eadem medietate factis et faciendis et cum omnibus aliis et singulis in se habentibus sibi que pertinentibus.

Sinc melius et utilius potere dici et intelligi ad omnem vestrum et vestrorum bonum⁸⁵⁷ et sanum intellectum, precio videlicet centum et viginti solidos barchinonenses de terno, ad quos dicta medietas dicti quadri fuit extimata. Et quos nos, nomine manumissorio quo supra, a vobis numerando confitemus habuisse et recepisse. Et eos dicto sacriste de Ultramorte iuxta mandatum dicti deffuncti et tenorem dicti sui ultimi testamenti, ex solvisse.

Renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et non recepti et omni exceptioni doli et accioni in factum et restitutioni in factum et iusti precii non habiti. Confitemus, auctoritate qua supra, vobis pro dictum precium est verum et iustum dicte medietatis dicti quadri. Constituentes nos et nomine suo supra dictam medietatem dicti quadri a modo vestro vestrorumque nomine possidere vel quasi, quousque in corporalem acceperitis possessionem quam licet vobis inde quamdorumque / volueritis absque faticha et requisicione nostri nomine quo supra et curie ac elterius cuiuscumque persone et eam penes vos et vestris perpetuo retinere.

Cedendo nichilominus et dando auctoritate qua quasupra vobis et vestris in predicta medietatem dicti quadri terre quam vobis vendimus omnia iura et loca et omnes voces, vices, raciones et acciones, reales et personales, et alias quascumque nobis nomibus quibus supra et heredibus dicti deffuncti quondam⁸⁵⁸ in predictam medietatem dicti quadri terre quam vobis endimus pertinentes et pertinere debentes quacumque racione faciendo et constituendo,⁸⁵⁹ auctoritate qua supra, vos et vestros in predictam medietatem dicti quadri terre dominos et procuratores ut iurem vestram propriam ad omnes vestras et vestrorum voluntates ibi ipsi omni tempore faciendas.

Salvo tamen iure et dominio directo domino reverendi domini episcopi Gerunde et suorum successorum in sua episcopali dignitate, pro quibus dicta medietas dicti quadri terre directe tenetur in terciis, laudisimiis et foriscapiis et omnibus aliis directis

⁸⁵⁷ Ratllat: *et sanium*.

⁸⁵⁸ Ratllat: *pertinentes*.

⁸⁵⁹ Ratllat: *ve*.

dominis⁸⁶⁰. Et sic auctoritate dicte manumissorie promittimus vobis et vestris predictam vendicionem cum omni eius melioramento semper vos et vestros facere, habere, tenere et possidere in pace et secure contra cunctos. Et inde semper vobis et vestros, auctoritate qua supra, teneri promittimus de eviccionem omnique dampno et interesse licis et extra,⁸⁶¹ obligando ad hoc vobis et vestris,⁸⁶² auctoritate qua supra, omnia bona dicte manumissorie quecumque sine et ubicumque.

Actum est hoc Rupiani, XXIII die septembris.

Testes Bernardus de Ruppe, de Palaravano, et Bernardus Rosserii, clericus monasterii Sancte Marie de Vilaneria, parrochie de Impuritanum.

Document 5.

[1371], octubre 1. Rupia.

Venda i comanda. *Pere Gerald, d'Ultramort, ven a Nicolau Flaça, domer del dit lloc, una somera blanca i el seu poltre, pel preu de 110 sous barcelonesos de tern. I, realitzada la venda, reconeix rebre'ls i tenir-los en comanda i custòdia, a mig lucre, prometent cuidar-los i mantenir-los com si fossin seus.*

AHG Notarial Ru 495, f. 82v-83r.

Sit omnibus notum quod ego, Petrus Geraldus, de Ultramorte, gratis vendo vobis, Nicholao Flaciano, ebdomedario de Ultramorte, quadam someriam meam pili albi et unum pullum, eius natum, precio centum et decem solidos barchinonenses de terno.

Et facta dicta vendicionem, confiteor me a vobis dictam someriam et dictum pullum eius natum a vobis habuisse et recepisse ac tenere in comanda et custodia vestri, ad medium lucrum, renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et⁸⁶³ dicte somerie et dicti pulli non habitorem in vestra comanda et doli sub hoc [...] pacto et condicione quod ego et mei tenamus pro vobis et vestris dictam someriam et dictum pullum ac eisdem provideamus ex omnibus suis necessariis tanquam bestiis nostris propriis quamdiu de vestri vel vestrorum aut mei vel meorum fuerit voluntate.

Ita quod vos vel vestri possitis me et meos cogere seu tangere facere ad ex equandum dictam someriam et dictum pullum et fructus qui ex ipsis exierunt. Et tunc deductis prius per vos vel vestros de comuni precii sive extimacionis eorundem dictis centum et

⁸⁶⁰ Ratllat: *et nibus(?)*.

⁸⁶¹ Al marge esquerre, abreviatura de *debet*.

⁸⁶² Ratllat: *om*.

⁸⁶³ Al marge esquerre: *precio VIII denarios*.

decem solidos habeatis vos vel vestri medietatem totius lucri et emolumenti quod dictus in eisdem dederit iure vestre.

Et ego vel mei aliam et medietatem pro mea custodia et labore. Et si forte dicta animalia vel fructus qui ex ipsa exierint acceperint / malum aliquod sive dampnum obtulit mei vel meorum. Ego vel mei teneameis inde vobis vel vestris ad restitutione nisi morte obierint pectorali, obligando ad hoc vobis et vestris omnia bona mea ubique habita et habenda.

Actum est Rupiani, prima die octobris.

Testes Bernardus Prim et Petrus Alberti, de Rupiano.

Document 6.

[1371, setembre 2.]

Venda. *Pere Ferrer, de Vall-llobrega, i la seva muller Elisenda, venen a Jaume Ramon, dit 'Bruguera', de Rupia, un bou de pèl roig i un ase de pèl negre, pel preu de 8 lliures barceloneses de tern, i dues sues o truges blanques i un porc blanc, per 42 sous.*

AHG Notarial Ru 493, f. 62v. [no redactat al llibre de notes]

Petrus Ferrari, de Valledubricha, et eius uxor Elicsendis, gratis et cetera, vendimus vobis, Iacobo Raimundi, alias nominatus Bruguera, de Rupiano, et vestris, quandam bovem pili virmilii et unum assinum pili nigri, precio videlicet octo librarum barchinonenses de terno.

Item vendimus vobis, dicto Iacobo et vestris duas sues pili albi et unum porchum album, precio quadraginta duos solidos.

Quam precia confiteor a vobis me habuisse et recepisse, renunciando ex et cetera. Et si plus et cetera. Conscientes et cetera. Dando et cetera. Promitentes de eviccione et cetera. Obligando uterque et cetera.

Actum et testes ut supra.

Document 7.

[1372, abril 29].

Acte de cúria. *Atenent que Brunissenda i el seu fill pupil Bernat no tenen de què viure, Simó de Vinyoles,⁸⁶⁴ ordena a Bernat de Masdéu, tutor del dit pupil, que per a la dita administració vengui, amb coneixement d'en Roca,⁸⁶⁵ un ase o somera. Posteriorment, Guillem Ferrer, corredor, ordenà que l'animal es subhastés, i fou comprat per Arnau Fonellar, d'Ultramort, pel preu de 98 sous i 6 diners.*

AHG Notarial Ru 497, f. 41r.

Eadem die,⁸⁶⁶ cum Brunissendis, uxor, et Bernardus, pupillus eius filius,⁸⁶⁷ non haberent de quo possent vivere, ideo, venerabili et discretus Simonis de Vineolis, instante dicta uxori mandavit Bernardo de Manso Dei, tutori dicti pupilli, quod pro dictam provisionem eis ministranda vendat, cognitione dicti Rocha, quoddam asinam sive someriam, ad precio eiusdem provideat dictis uxoris et pupillo, et⁸⁶⁸ eis dicti pupilli cognitioni dicti Rocha.⁸⁶⁹

Postea, comperuit Guillelmo Ferrari, curritor qui dixit dictam someriam⁸⁷⁰ subastasse et eam vendidisse precio XCVIII solidos VI denarios Arnaldo Foneyar, de Ultramorte, tanquam plus oferenti.

Document 8.

[1371], novembre 27. Rupjà.

Venda. *Saurina, vídua de Berenguer de Brancós, de Rupjà, tutora i mare de Margarita, filla i hereva del seu pare difunt, per fer front al pagament d'un violari de 40 sous, ven a Bernat Sastre durant nou anys els fruits produïts a una vinya que la dita pupil·la posseeix a la parròquia de Rupjà, a "Mayola". El dit comprador haurà de treballar-la i satisfer anualment, durant els nou anys següents, com a preu de la venda, 40 sous barcelonesos de tern a Jaume Ramon, per a pagar el dit violari.*

AHG Notarial Ru 493, f. 105r.

⁸⁶⁴ Jutge ordinari de la cúria de Rupjà.

⁸⁶⁵ Bernat Roca, batlle de Rupjà.

⁸⁶⁶ Ratllat: *de*.

⁸⁶⁷ Interliniat: *Guillelmi Maymoni*.

⁸⁶⁸ Raspat: *aliis [...]*.

⁸⁶⁹ Calderó.

⁸⁷⁰ Ratllat: *ve*.

Saurina, uxori Berengari de Branconibus, quondam, de Rupiano, tutrix Margarite, filie pupille comunis mihi et dicto viro meo, quondam, ac heredes dicti patris suis⁸⁷¹, attendens et recognoscens vobis, Bernardo Sartoris, dicti loci, quod vos intervenistis fideiussorem in⁸⁷² illa vendicione quam dictus vir meus et ego fecimus Iacobo Raimundi, dicti loci, de quadraginta solidos barchinonenses de terno rendalibus, censualibus et annualibus ad violarium duarum⁸⁷³ certarum personarum, et alterius ipsarum superviventis, racione cuius fideiussoris vos oportet solvere dictos XL solidos quolibet anno maxime, cum ego non habeat bona mobilia mea propria vel dictos pupillos de quibus⁸⁷⁴ satisfieri valeat in predictis,⁸⁷⁵ et quod utilius est mei et dicte pupille facere vendicione infrascriptum, quam solvere quolibet anno dictos XL solidos; ideo, attenta⁸⁷⁶ et cognita tam per me quam per venerabilemet discretum Simonem de Vineolis, iudicem ordinarium castris de Rupiano, utilitate dicte pupille, de consilio et auctoritate ac decreto⁸⁷⁷ dicti iudicis in hiis intervenientibus vendo et titulo vendicionis concedo vobis, dicto Bernardo Sartoris, et vestris, hinc ad novem annos prozer venturos in quibus sine novem expleta collecta et recepta omnes fructus et expleta qui et que fuerint et dictus dederit in quadam vineam⁸⁷⁸ dicte pupille infra parrochiam de Rupiano, constituta loco vocato ‘Mayola’. Sine affrontat ab oriente in camino, a meridie in torrentem, ab occidente in tenedone Guillelmi de Candello⁸⁷⁹.

Ita quod titulo presentis vendicionis vos et vestri per totum dictum temporis habeatis, teneatis et possideatis dictam vineam cum terra in que sedet et terra eidem contiguam⁸⁸⁰ et eam⁸⁸¹ podetis et fodiatis ad consuetudinem boni cultoris et omnes fructum et expleti ipse et de arboribus ibi plantatis⁸⁸² provenientes vestros faciatis quam quidem vendicionem vobis nomine quo supra et auctoritate et decreto predictis facio sine melius et cetera, precio videlicet quadraginta solidos barchinonenses de terno pro quolibet anno predictorum novem annorum quos vos solvatis et solvere teneamini quolibet⁸⁸³ anno ex predictis novem annis dicto Iacobo Raimundi, in solutum dictorum XL solidos dicti violarii.

Renunciando ex et cetera. Et [...], et cetera.⁸⁸⁴ Et si plus et cetera. Conscientes et cetera. Faciendo eviccione et cetera. Confiteor et cetera. Fa[...] et cetera. Ad voluntate et cetera. Et sic promito et cetera, de evvicione et cetera. Obi[...] et cetera. Iurando et cetera. Renunciando benefificio Velleiani et cetera. Et iuri ypotheca et cetera.

⁸⁷¹ Interlineat, des de *tutrix*.

⁸⁷² Ratllat: *quada*.

⁸⁷³ Interlineat.

⁸⁷⁴ Ratllat: *fa*.

⁸⁷⁵ Ratllat: *ideo attenta utilitate dicte pupille*.

⁸⁷⁶ Ratllat: *utili*.

⁸⁷⁷ Ratllat: *inter*.

⁸⁷⁸ Ratllat: *dicte*.

⁸⁷⁹ Al marge esquerre: *precio quelibet per I solido VI denarios*.

⁸⁸⁰ Interlineat des de *et terra*.

⁸⁸¹ Ratllat: *eodem*.

⁸⁸² Interlineat des de *et de arboribus*.

⁸⁸³ Ratllat: *dicta*.

⁸⁸⁴ Interlineat.

Et ego, dictus Bernardus Sartoris, recipientes predictam vendicionem a vobis dictam tutrice, promito vobis dictos XL solidos quolibet anno dictorum novem annuorum dictus Iacobo Raimundi solvere in pace et sine dampno et missione vestri et dicte pupille. Et nihil fecit, et cetera. Obligando et cetera. Iurando et cetera. Et ego, dictus Simonis de Vineolis, iudex hinc⁸⁸⁵ legitimo atteni. Et cetera.

Actum⁸⁸⁶ XXVII die novembris.

Testes Bernardus Rosserii, clerici beneficiati tenentis sacristie, et Guillelmi Ferrari, de Rupiano.⁸⁸⁷

Document 9.

[1371], desembre 8. Rupia

Venda. *Alegra, vídua de Berenguer Vicenç, de Fonolles, ven a Cília, muller d'Arnau Manló, paraire de Girona, i Bonanata d'en Andreu, de Parlavà, absents, els fruits produïts durant els següents sis anys a un camp de terra que posseeix a la parròquia de Sant Cristòfol de Fonolles, al lloc de 'Freixes', pel preu de 100 sous barcelonesos de tern. La filla d'Alegra, Berenguera, es constitueix com a fidejussora de la venda.*

AHG Notarial Ru 495, f. 146r-147r.

Sit omnibus notum quod ego, Alegra, uxori Berengari Vincencii, quondam, de Foneyeriis, gratis et ex certa sciencia, per me et meos, vendo titulo pure et perfecte vendicionis vobis, Cilie, uxori Arnaldi Manlo, paratori Gerunde, et Bonanate *d'en Andreu*, de Palaravano, licet absentibus,⁸⁸⁸ et vestris hinc ad sex annos prozer venturos et continue subsequentes omnes fructus et expleta qui et que fuerint infra dictos sex annos in quodam campo terre meo quem habeo et teneo infra parrochia Sancti Christofori de Foneyeriis, loco vocato *Frexes*, sine affrontat ab oriente, in tenedone Bernardi Rubey, a meridie, in tenedone Antonii Mironi, ab occidente in tenedone Petri Suerii, a circio in camino.

Ita quod titulo presentis vendicionis vos et vestri habeatis et teneatis dictum campum et ipsum laboretis ex omnibus suis laboracionibus vestris missionibus,⁸⁸⁹ et percipiatis omnes dictos fructus et explite qui et que fuerint et Deus dederit et percepi poterit in et ex dicto campo per totos dictos sex annos prozer venturos, et vestros faciatis.⁸⁹⁰

⁸⁸⁵ Ratllat: *actum(?)*.

⁸⁸⁶ Ratllat: *et cetera*.

⁸⁸⁷ *ABC*.

⁸⁸⁸ Interlineat.

⁸⁸⁹ Interlineat des de *et teneatis*.

⁸⁹⁰ Ratllat: *per et(?)*.

Hanc autem vendicione dictorum fructium et expletorum vobis et et vestris per totum dictum temporis facio⁸⁹¹. Et melius et utilius potere dici et intelligi ad omnem vestrum et vestrorum bonum et sanum intellectum, precio videlicet centum solidos barchinonenses de terno, quos a vobis habui et recepi, renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et non recepte et doli. Et illi legi qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur. Et si amplius valent vel valebunt ea que ratione huiusmodi vendicionis receperitis precio antedicto totum illud plus vobis et vestris dono et remito donacione pura et irrevocabili inter vivos.

Constituens mei predictam que vobis vendo vestro vestrorumque precario nomine possidere vel contra quousque inde corporaliter acceperitis possessionem quam liceat vobis inde apprehendere quecumque volueritis absque faticha et requisicione mei et meorum, et curie, ac alterius cuiuscumque persone et eam penes vos et vestros per totum dictum tempore retinere.

Cedendo nichilominus et dando vobis et vestris in predictis omnia iura mea et loca et omnes voces, vices, raciones et acciones meas, reales et personales, et alias quascumque mei et meis in predictis pertinentes et pertinere debentes⁸⁹² quamcumque racione.

Faciendo et constituendo vos et vestros in predictis veros dominos et procuratores ut iurem vestram propriam ad omnes vestras et vestrorum voluntates ibi ipsi omni tempore faciendas.

Et sic promito vobis et vestris predictam vendicione et omnia alia et singula supradicta, rata et firma habere et ea que vobis vendo facere, habere, tenere et possidere in pace et secure contra cunctos. Et inde vobis et vestris teneri promito de evic-/cione teneri, lisis et extra. Ita quod si per quancumque persona cuiuscumque status aut condicionis existat fiet movebitur vel intemptabitur vobis vel vestris questio, peticio vel demanda, in iudicio vel extra, in vel pro predictis in continenti promito me ponere ante vos⁸⁹³ in iudicio et extra. Et in me suscipere ducere prosequi et tractare totum onus letigii et causam seu causas ducere a principio lisis usque in finem meis propriis missionibus et expensis ac servare et liberare vos et vestros et bona vestra penitus indemnes et predictis vel si vos vel vestri volueritis possitis ipsas questiones et causas prosequi et tractare per vos vel interponitam personam a principio lisis usque in finem.

Ego, emptore, promito vobis et vestris restituere et emendare omnes missiones, dampna et interese quas vel que vos vel vestros facere⁸⁹⁴ aut sustinere pro predictis quoquomodo oportebit in iudicio vel extra sive in lice obtinatis vel etiam subcumbatis. Remitens vobis et vestris ex pacto onus denunciandi et apellandi necessitatem.

Et pro predictis accendendis firmiter et complendis, obligo vobis et vestris omnia bona mea ubique habita et habenda. Et iuro per Deum et eius sancta IIII^{or} Euvangelia

⁸⁹¹ Ratllat: *ad vestrum*.

⁸⁹² Ratllat: *adv*.

⁸⁹³ Ratllat: *et in me*.

⁸⁹⁴ Ratllat: *in i*.

corporaliter tacta predictam vendicionem et omnia alia et⁸⁹⁵ singula supradicta semper rata, grata et firma habere, tenere et servare, attendere et complere, et contra ea non venire aliqua ratione. Virtutem cuius iuramenti renuncio quantum ad hec beneficcio⁸⁹⁶ Senatus Consulti Vellyani et omni alii muliebri auxilio.

Et ego, Berengaria, filia dicte venditricis, uxorique Bernardi Lauretii, de Foneyeriis, conscientes dicte vendicioni, laudo hec, et firmo, et etiam precibus et amore dicte domine matris mea venditricis instituo me fideiutricem et principalem restitutricem vobis dictis extritibus et vestris de omnibus et singulis in quibus et de quibus dicta mater mea vobis tenerit et promisit et etiam de eviccione et aliis predictis una cum dicta matre mea venditrice et sive ea in vita et morte, renuncians quantum ad hec benifficio divisionis et ius constitucionis et illi legi qua tanetur ut prius conveniatur principalis quam fideiussor⁸⁹⁷ et beneficcio Senatus Consulti Velleyani, et omni alii muliebri auxilio et obligando ad hec vobis et vestris omnia bona mea ubique habita et habenda. Iurans per Deum et eius sancta quatuor Euvangelia corporaliter tacta predicta, accedere et com-/plere et contra ea non venire aliqua ratione.

Hec igitur omnia et singula supradicta facimus, promitimus et paciscimur tam ego, dicta Alegra, principalis venditrix, quam ego, Berengariam,⁸⁹⁸ fideiutrix, in manu et posse notari infrascripti tanquam publice persone, nomine vestro et nomine omnium aliorum quorum interest vel interesse potere aut poterit legitime stipulantis, paciscentis et recipientis.

Actum est hoc Rupiani, VIII die decembris.

Testes, Berengarius Portelli, de Foneyeriis, et Bernardus de Ruppe, de Palaravano.

Document 10.

[1371], novembre 21. Rupjà.

Venda. *Jordà d'Abellars, fill i hereu del difunt Jordà d'Abellars, de Rupjà, ven a Pere i Jaume de Bordils, ciutadans i drapers de Girona, absents, tots els seus drets i accions contra Arnau Massiot, de Millars, parròquia de Madremanya, la seva muller Sibil·la, principals, i Guillem d'Olm, de Planils, parròquia de Cassà de Pelràs, i Guillem Bernadich, de Púbol, fidejussors i hereus dels béns que foren de Guillem Pere, difunt, de Púbol, a raó d'un deute de 174 sous i 3 diners barcelonesos de tern de solucions passades d'un censal anual de 64 sous i 4 diners comprat pel seu pare.*

⁸⁹⁵ Al marge esquerre: *precio XII denarios.*

⁸⁹⁶ Ratllat: *d.*

⁸⁹⁷ Ratllat: *obligha.*

⁸⁹⁸ Ratllat: *fideiustrix.*

Sit omnibus notum quod ego, Iordanus de Apiliariis, filius et heres Iordani de Apiliariis, quondam, de Rupiano, gratis cedo et dono titulo pure et perfecte vendicionis vobis, Petro et Iacobo de Burdillis ciuibus et draperiis Gerunde, licet absentibus, et cui vel quibus volueritis, omnia iura mea et loca, voces, vices, raciones et acciones meas, reales et personales, et alias quascumque mihi nomine hereditario quosque et meis pertinentes et pertinere debentes adversus et contra Arnaldum Macioti, de Miaris, parrochie de Matremagna, et Sibiliam, eius uxor, principales, et Guillelmum de Ulmo, de Planillis, parrochie de Caciano de Pilo Raso, et Guillelmum Bernadich, de Pubelo, fideiussores et heredes bona et bonorum detentores que fuerunt Guillelmi Petri, quondam, dicti loci de Pubelo, fideiussores et eorum bona, racione et accione centum septuaginta quatuor solidos et trium denarios barchinonenses de terno mihi de solucionibus preteritis debitorum ex illis sexsaginta quatuor solidos et quatuor denarios dicte monete rendalibus censualibus quos dicti coniunctis principales dicto patri meo, quondam, rediderunt / et dicte et solvere per duos terminos anni si et suis promisserunt de omnia vita eorum naturali et alterius ipsorum superviventis cum instrumento inde ut assero octava decima die aprilis anno a nativitate Domini M^o CCC^o L^o II°, confecto in posse Guillelmi de Collis, quondam, notarii publici substituti auctoritate regia a Bernardo de Toyano, quondam, publico Gerunde notario. Et in quibus dicti Guillelmus de Ulmo, et Guillelmus Bernadich, et Guillelmus Petri, fideiussores interesserunt de quoquidem instrumentum vobis et vestris copiam dare promito cociens quotiens vobis fuerit necessarium a vobis fuero requisitus vel modo aliquo monitus in iudicio et extra, quibus iuribus, vocibus, vicibus et racionibus et extra causa huius cessionis possitis vos et vestri uti agere et experiri in iudicio et extra tenere dictos principales et fideiussores et eorum bona per predictis. Et dictos coniugues principales et fideiussores et eorum bona et dictos heredes et bonorum detentores dicti Guillelmi Petro, pro predictis convenire et reconvenire et dictos centum septuaginta quatuor solidos et tres denarios ab eis potere exhigere consequi et habere ipsi eisdem apocham facere et omnia alia et singula in predictis et circa pro dicta libere facere et emytere quecumque ego facere poteram ante huiusmodi instrumenti confeccionem et instrumenti cessione instituciones et faciens vos et vestros in predictis vos dominos et procuratores ut iurem vestrum propriam ad agendum exercendum, experiendum ipsum omnes vestras voluntates libere faciendum.

Et primitus in vobis cessione pro dictam confiteor me a vobis numerando habuisse et recepisse omni mea voluntati centum septuaginta quatuor solidos⁸⁹⁹ et tres denarios barchinonenses de terno, renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et non recepte et doli promitens vobis et vestris predictam cessionem et⁹⁰⁰ alia predictam rata, grata et firma habere et ea facere habere et recipere et solvere tenere cunctos, et inde vobis et vestris teneri promito de eviccione omnique dampno et interesse licet et extra obligando ad hoc vobis et vestris omnia bona mea ubique et habenda, renunciando

⁸⁹⁹ Ratllat: *et denarios*.

⁹⁰⁰ Ratllat: *omnia*.

quantum ad hoc omni iuri tenere predictam venienti hoc igitur omnia et singula supra dicta facio, promito et pascistor in manu et posse notari infrascripti, tanquam publice persone, nomine vestro et nomine omnium aliorum quorum interest vel interesse potere aut poterit legitime stipulantis paciscentis et recipientis.

Actum est hoc Rupiani XXI die novembris.

Testes, Bernardus de Ruppe, de Palaravano, et Raymundus de Orto, de Caciano de Piloraso.

Document 11.

[1372], maig 17. Rupità.

Venda. *Joan Ruffelli, de Foixà, i la seva muller, Guillema, venen a Bernat Prim, de Rupità, un violari de 15 sous barcelonesos de tern de renda censal, de vida natural del dit Joan i de Bernat Carmençó, fill seu, i els seus supervivents, que s'han de satisfer en dos terminis anuals, dins la casa del dit Prim, pel preu de 115 sous.*

AHG Notarial Ru 496, f. 76r-77v.

Sit omnibus notum quod nos, Iohanes Ruffelli, de Fuxano, et eius uxor, Guillema, gratis et ex certa sciencia, per nos et nostros, vendimus titulo pure et perfecte vendicionis vobis, Bernardo Prim, de Rupiano, et vestris et cui vel quibus volueritis, de omnia vita naturali mei, dicti Johanis et Bernardi Carmençoni de Fuxano, filii mei, et alterius mei dictus Johanis et dicti Bernardi Carmençoni supervivents, quindecim solidos barchinonenses de terno, rendales, çensuales et anuales, habendos et percipiendos scilicet medietatem hinc ad medium annum et aliam medietatem hinc ad unum anum et postea annuari successium terminis et solucionibus ante dictis.

Et hoc⁹⁰¹ specialiter super omnibus bonis nostris alodialibus, et generaliter super omnibus aliis bonis nostris mobilibus et immobilibus, privilegiatis et non privilegiatis et aliis iuribus et accionibus nostris presentibus et futuris. Et, non obstante, predictam specialiter obligacione habeatis recursum ad generalem⁹⁰² et nos distingere possitis cum eadem et econverso. Sit quod vos, vestri et quos volueritis habeatis et percipiatis paciffice et sine cuiusquam contradiccione et sine sumptibus vestris et vestrorum predictos quindecim solidos et eos nos solvere pactare teneamur et promitimus vos et vestri intus locum de Rupiano, in hospicio habitacionis vestre, sub pena tercii curia, nos distringenti adquirendi ad requisicionem quinque dierum ad quam penam nos obligamus

⁹⁰¹ Al marge esquerre: *precio III solidos.*

⁹⁰² Ratllat: *et ecomerse(?)*.

ipsi curie in posse notari infrascripti nomine eiusdem stipulantis hanc vendicionem de predictis quindecim solidos censualibus vobis et vestris terminis et solucionibus ante dictis ex solvendis de omnia vita naturali mei dicti Iohanis et Bernardi Carmençoni, fili mei, et alterius mei dicti Iohanis et dicti Bernardi Carmençoni superviventis, facimus sinc melius et utilibus potere dici et intelligi ad omnem vestram et vestrorum bonum et sanum intellectum, precio videlicet centum et quinque solidos barchinonenses de terno, quos nos a vobis numerando habimus et recepimus.

Renunciando excepcioni dicte peccunie non numerate et non recepte et doli. Et illi legi que deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur. Et si amplius nunc valere presens vendicio aut decetero valuerit precio memorato totum illud plus vobis et vestris damus et remittimus donacione pura et irrevocabili inter / vivos, cuius siquidem rey vendint possessionem vel quasi vos, vestro vestrorumque nomine possideo vel quasi donente eiusdem rey tam de iure quam de facto ad emptus fuitis corporalem inquam intrandi ad ipistendi et retinendi demum advenierem altero dictorum terminorum, damus et conferimus potestatem, cedendo nicholominus et dando vobis et vestris in predictis omnia iura nostra et loca, voces, vices, raciones et acciones nostras, reales et personales, et alias quas cumque vobis et vestris in predictis pertinentes et pertinere debentes quacumque racione, faciendo et constituendo vos et vestros in predictis dominos et procuratores ut iurem vestram propriam ad omnes vestras et vestrorum voluntates ibi et inde faciendas.

Et sic promittimus vobis et vestris predictos quindecim solidos rendales, censuales, solvandos et prestandos de omni vita naturali mei, dicti Johanis Ruffelli, et dicti Bernardi Carmençoni de Fuxano, et alterius mei et dicti Bernardi Carmençoni superviventis vos et vestros facere, habere, tenere et possidere in pace et secure contra cunctos. Et inde vobis et vestris teneri promittimus de eviccione omnique dampno et interesse licet et extra, obligando ad hoc vobis et vestris usque nostrum in solutum nos et omnia bona nostra ubique habita et habenda, renunciantes quantum ad hoc beneficcio [...] et nomino constitutionis.

Et ego, dicta mulier, beneficcio Senatus Consulti Velleyani et auctentice incipienti sique mulier iuri ypoteche mei quod habemus in bonis dicti viri mei. Ad hoc ego, Bernardus Carmençoni de Fuxano, gratis et ex certa sciencia, constituo meo fideiussorem principalem paccatorem solutorem et restitutorem vobis dicto emptori⁹⁰³ et vestris et quibus volueritis de predictis quindecim solidos annualibus vobis et quibus volueritis modo et forma quibus supra venditis id eviccione et aliis predictis in quibus dicti venditores vobis tenentur et sunt obligati et etiam dicte curie mei distringenti de dicta pena tercii si forem comitere cum dictis principalibus venditoribus et sive eis in vita et morte.

Et hoc pretibus et amore ipsorum venditorum promittens me firmiter teneri et obligari nobis et nostris de⁹⁰⁴ predictis quindecim solidos annualibus dictis terminis prestandis

⁹⁰³ Ratllat: *vir*.

⁹⁰⁴ Ratllat: *p*.

annuarium modo et forma quibus supra ac solvendis et etiam de evvicione et aliis predictis in quibus dicti principales venditores vobis tenentur et sunt principaliter obligati cum dictis principalibus venditoribus et sive eis in vita et morte. Et pro predictis, attendendis finiter et complendis, obligo vobis et vestris, me et meos, et omnia alodia et bona et iura mea mobilia et immobilia, privilegiata et non privilegiata, ubique presencia et futura, renunciantis sicenter super hiis legi dicenti quod prius conveniatur principalis⁹⁰⁵ quod fideiussor et omni legum, auxilio et preterea tam nos dicti principales venditores quam ego, dictus Bernardus Carmençoni, fideiussor, volentes nos, dictum emptorem et nostros, / eviccione super predictis habere cautelam promittimus nobis per vos et vestros quisque vestrum in solutum, renunciantes ut infra quod solvemus vobis per nos et nostros quisque vestrum in solutum, renunciantes ut infra quod solvemus vobis, dicto emptori et quibus volueritis, dictos⁹⁰⁶ quindecim solidos annuales de omni vita naturali dicti Johannis⁹⁰⁷ Ruffelli et Bernardi Carmençoni de Fuxano et alterius⁹⁰⁸ nostrum superviventis terminis modo et forma predictis et alia predicta faciemus, servabimus et complebimus alia volumus et concedimus vobis et vestris pacto expresse inter nos et nos convento et stipulacione sollempni vallato quod stanti qualibet solucione dicti violarii cessata alia iure sollempnitate non spectata nec querimonie nec retroquerimonia facta vel alia stilo curie non servato immo omni iuris, ordinis emisso fiat executio contra nos et nostros et quemlibet nostrum mobilia et immobilia, privilegiata et non privilegiata, ut potere vestis, pannos, lectos, utensilia, domus et coquine⁹⁰⁹ et etiam alia bona nostra et iura quecumque sinc et ubicumque pro ut vos vel vestri hoc duxeritis requirendum et captis pigneribus pro predictis in continenti sine temporis, spacio et sine omni faticha et requisicione curie⁹¹⁰ ac alterius cuiuscumque persone et sine aliquo intervallo ipsa pignera sive mora vendantur⁹¹¹ et veneri possint plus offerenti preciiis iustis sive iniustis, in continenti talem quod nos et lito ex preciiis ipsorum pignerum habeatis solucionem seu soluciones tunc temporis cessatas ex dictis quindecim solidos annualibus et sumptus pro inde factos. Et hoc fiant et fieri habeant pacto expresse inter vos et nos conveto cociens, quociens in dictis solucionibus seu altera earum cessari contingerit quoquomodo.

Et non possimus nos nec nostri dicete ponere seu allegare in iudicio vel extra quod curritor publicus vel curia dicta pignera certo tempore deberet tenere antequam venderentur vel ipsa pignera non deberent ita brevi tempore distrihi sive vendi vel quod ipse pignera non venderentur tali vel tam modico precio vel⁹¹² alias excepciones dilatorias peremptoria et fori declinatorias nec etiam ullas deffensiones nec excepciones de iure vel de facto minimum opponemus quominus predictam executio fieret per modum superius pretatxatum quantum per nos et nostros tam spacio decem

⁹⁰⁵ Ratllat: *venditores quod ego dictus Bernardus Carmençoni.*

⁹⁰⁶ Ratllat: *quatuor.*

⁹⁰⁷ Ratllat: *e.*

⁹⁰⁸ Ratllat: *et p.*

⁹⁰⁹ Ratllat: *arma.*

⁹¹⁰ Ratllat: *al.*

⁹¹¹ Ratllat: *et s.*

⁹¹² Ratllat: *aliam.*

seu viginti dierum vel illo quod datur tam per querimonia quam post querimonia factam et spacio decem dierum quibus curritor seu curia deberet ipsa pignera capta tenere /spacio per quod curritor publicus deberet pignera publice subastare quam etiam omnibus aliis et singulis spaciis excepcionibus et deffensionibus et iure vel consuetudine qualitercumque introductis et introducendis vel propter quas predictam execucio impediri vel retardari valeat de iure vel de facto directe vel indirecte vel alia quoquomodo super predictis et singulis scienter et expresse et etiam de plana id certa sciencia, renunciamus quam generalem renunciacionem cum valeat volimus et operari in hac parte quantum si specialiter et nominatim cui libet consuetudini iuri, legi, racioni, stilo, usui et consuetudini contra predictam facienti seu facientibus quoquomodo esset per nos legitime renunciatum ceterim si forssam vos vel vestri accione dictorum quindecim solidos rendalium et censualium et annualium modo et forma quibus super solvendorum aut racione dicte execucionis faciende aut racione bonorum nostrorum vendendorum vel alia quoquomodo missionis aliquis feceritis seu expenssas in idvocatis scriptoribus stigionibus curritoribus et officialibus quibuscumque vel alia quoquomodo dampnum aliquod vel gravamen seu interese modo aliquo passus fueritis totum vobis vel vestris restituere promitimus vestre omni mode voluntati.

Et inde credanini vestro simplici verbo sine testibus et iuro. Renunciantes quantum ad hoc benefificio divisionis et novem constitutionis. Et ego, dicta mulier, benefificio Senatus Consulti Velleyani sique mulier et iuri ypoteche mea. Et ego, dictus Bernardus Carmençoni, illi legi que cavetur ut prius conveniatur principalis quam fideiussor et omni alii iuri contra predicta venienti. Et pro predictis omnibus et singulis attendendis firmiter et complendis obligamus vobis et vestris quisque vestrum in solutum, renunciantes ut supra nos et nostros et omnia bona mostra ubique habita et habenda presencia et futura, iurantes per Deum et eius Sancta Quatuor Euvangelia corporaliter tacta predictam vendicionem obligationis et pactionis.

Renunciantes nec non omnia alia et singula supradicta rata, grata et firma habere, tenere et servare attendere et complere et contra ea non venire aliqua racione. Et igitur omnia et singula supradicta facimus, promitimus et paciscimus ac etiam iuramus in manu et posse notari infrascripti tanquam publici persone⁹¹³ nomine vestro et nomine omnium aliorum quorum interest vel interese potere aut poterit legitime stipulantis paciscentis et recipientis.

Actum est hoc Rupiani, XVII die madii.

Testes Matheus Russi et Franciscus, eius filius, de Rupiano.

⁹¹³ Ratllat: *m.*